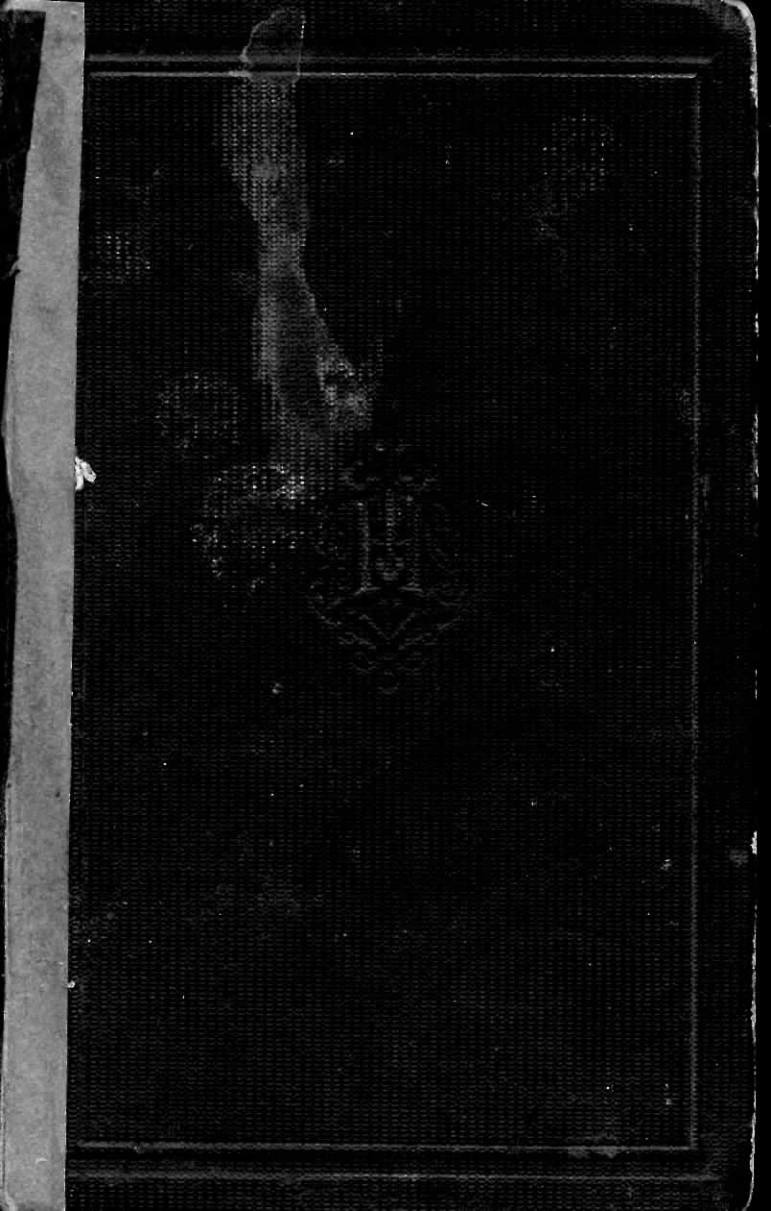

K 83430

Ascetička knjižnica.

II. svezak.

O. AUGUSTIN BAJČIĆ
Franj.-trećoredac

ZAGREB.
TISAK ANTUNA SCHOLZA.
1905.

LAURENCIJE SCUPOLI:

Duhovni boj.

Dodatak duhovnom boju.

Put u nebo.

Kako se tješe bolesnici i pripravljaju na dobru smrt.

Preveo s talijanskog

A. BULJAN,
svećenik vrhbos. nadbiskupije.

Odobrenjem duhovne oblasti nadb. zagrebačke.

SAMOSTAN TREĆOREDACA SV. FRANJE • OGULIN

Izdalo uredništvo „Marijina Cvjetnjaka".

ZAGREB.
TISAK ANTUNA SCHOLZA.
1905.

SAMOSTANSKA KNJIŽNICA
OGULIN
Broj 3006

Danas ćete zametnuti bitku sa svojim neprijateljima; ne bojte se, ne plašite se, ne dajte se, niti vas budi strah: Gospod je Bog vaš u vašoj sredini; on će se boriti proti vašim neprijateljima, da vas izbavi iz pogibli.

V. Mojs. 20, 3. 4.

Predgovor.

Pisac ovoga korisnoga djelca jest časni sluga božji Laurencije Scupoli (čitaj: Skupoli), redovnik teatinac. Rodio se je oko godine 1530. u Otrantu; na krštenju mu nadjenuše ime Francisko. U četrdesetoj godini zamoli, da ga prime u zavod sv. Gajetana; generalni kapitul teatinaca, držan g. 1569. u Mlecima, dopusti svojim ocima u zavodu sv. Pavla u Napulju, da ga prime u svoju zadrugu. Sveti ga Andrija Avellini, koji je onda bio nadstojnik, primi, a g. 1571., 25. siječnja bude pripušten svečanim zavjetima, koje položi u ruke Jeronima Ferri-a, Avellinijeva nasljednika, i uze ime Laurencije od Otranta.

Bog ga bijaše odredio, da bude vrstan učitelj u duhovnim stvarima ne samo riječju i primjerom, nego i spisima, pa ga je i obdario potrebitim darovima. God. 1577. ode on u Pijacenciju, gdje mu bude dopušteno, da se na Božić zaredi za svećenika. Za godinu dana ode u Milan, gdje je bio nadstojnikom kuće sv. Antuna spomenuti sv. Andrija Avellini. Odatle ga premjestište u Genovu, kad je prestala strahovita kuga, što je prošaste godne bila jadno udarila taj slavni grad.

Previšnji htjedne god. 1585. prokušati svoga slugu, koji je onda bio u kući sv. Silvestra u Rimu na kvirinalu, kušnjom, kakove šalje na svoje izabranike, a Scupoli ju je podnosio srčano i kršćanski, premda je prestala istom onda, kad mu je prestao život. Nego onaj Bog, koji mori i oživljuje, ponizuje i uzdiže, po svojoj volji, on učini, te su ga uza sve to poniženje mnogi vjernici, poznavajući ga samo po čuvenju, držali pravim uzorom kršćanske savršenosti i častili. Izmegju njih dosta je, ako navedemo mladoga grofa Franciska Saleškoga, koji je od njega u Padovi, gdje je bio na naukama, primio one naputke, koji ga dovedoše do vrhunca savršenosti i podignuše na oltar. Boraveći Scupoli u Mlecima i putujući god. 1589. i godina 1590. i 1591. u Padovu, upoznade se sa ženevskim biskupom i dade mu jedan primjerak „Duhovnoga boja“, koji je onaj tako cijenio, da ga je 18 godina uvijek uza se nosio, i kazao svomu životopiscu i prijatelju Ivanu Petru Camus-u, biskupu Belley-skomu, da mu je to iza Boga bio jedini vodilac u duhovnim stvarima.

Oko god. 1599. vrati se Scupoli u Napulj, zadnje boravište u svom smrtnom životu, gdje i sveto umrije 28. studenoga 1610. u istoj kući, u kojoj bijaše prije 41 godinu obukao redovničko odijelo Teatinaca sv. Gajetana.

Vrhovnom vojvodi i slavodobitniku

Isusu Kristu, Sinu Marijinu.

Uvijek su se milile i mile se i sada Tvomu božanskomu Veličanstvu žrtve i prikazanja nas smrtnika, dok ih na Tvoju slavu prikaže čisto srce; stoga Ti dajem ovaj svoj radić „Duhovni boj“, prikazujući ga Tvomu bož. Veličanstvu. Ja ne odustajem od toga, što mi je rad sićušan, jer dobro znam, da si Ti onaj visoki gospodar, komu su drage malene stvari, a prezireš dim i naduvenost svjetsku. Pa kako bih ga i mogao bez poruge i štete prikazati komu drugomu, osim Tebi, Kralju nebesa i zemlje? Što ovo djelo kazuje, sve je Tvoja nauka, jer si nas Ti učio, da „se ne uzdamo u se, a pouzdamo u Te, da se boborimo i molimo“.

Osim toga, kad u svakoj borbi treba vješta vojvode, da vodi bitku i sokoli vojnike, koji se to srčanije bore, što imaju jačeg vojskovogju, zar toga onda ne treba u „Duhovnom boju“? Tebe dakle izabiremo, Isuse Kriste, mi svi, koji smo se odlučili boriti sa svakim neprijateljem i pobijediti, svojim vojvodom, Tebe, koji si svladao svijet i vladaoca tmina i ranama i smrću svoga presvetoga tijela nadjačao put svih onih,

koji su se junački borili i koji će se boriti. Kad sam, Gospode, sastavljao ovaj „Boj“, uvijek mi je bila pred očima ona riječ: „Ne kao da možemo što od sebe misliti kao od sebe“. Kad bez Tebe i Tvoje pomoći ne možemo što dobro ni pomisliti, kako ćemo se moći sami boriti proti tolikim silnim neprijateljima i izmaknuti tolikim potajnim zamkama? Tvoja je to „borba“, Gospode, sa svake strane, jer je, kako rekoh, Tvoja nauka i Tvoji su svi duhovni borioci, megju njima i mi redovnici Teatinci. Stoga Te svi, sniženi pred nogama Tvoga uzvišenog Veličanstva, molimo, da primiš ovaj „Boj“ i da nas vazda svojom milošću potičeš i sokoliš, da se sve srčanije borimo; znamo naime stalno, ako se Ti u nama boriš, da ćemo pobijediti na slavu Tebi i Tvojoj blaženoj Majci, Djevici Mariji.

Ponizni sluga, otkupljen Tvojom krvlju

Laurencije Scupoli.

1

Duhovni boj.

Duhovni boj.

Ne će biti okrunjen, nego
ko se valjano borio.

II. Tim. 2, 5.

POGLAVLJE I.

U čem stoji kršćanska savršenost; da se do nje dogje, treba se boriti; za taj je boj četvero od potrebe.

Nakanila si, kršćanska dušo, popeti se do visine savršenstva, i približivši se svome Bogu zadobiti pravi njegov duh; hoćeš li, da ti za rukom pogje to nastojanje, od kojega se uzvišenije ne može ni kazati ni pomisliti, treba da upoznaš, u čemu stoji pravi duhovni život.

Mnogo naime ljudi drži ništa dalje ne misleći, da taj život stoji u strogu življenju, trapljenju tijela, pokorničkom odijevanju, bičevanju, u dugu bdjenju, postovima i sličnim strogostima i mrtvenjima tjelesnim.

Drugi, osobito žene, misle, da su visoko uzašle, ako mole mnogo usmenih molitava, slu-

šaju mnogo misa, pohagjaju crkve i često se pričešćuju.

Mnogi drugi (megju kojim se kad i kad nalazi gdjekoji, što obučen u redovničko odijelo žive u samostanu) drže, da je sve savršenstvo u obavljanju zajedničkih molitava, u šutnji, samoći i redovničkoj stezi. I tako eto misle jedni, da savršenost stoji u ovim djelima, a drugi u drugim.

Ali nije tako; djela su ta naime djelomice sredstvo, da se postigne ovaj duh, a dijelom njegov plod, pa se ne može kazati, da u njima samim stoji kršćanska savršenost i pravi duh. Ova su djela bez sumnje vrlo jako sredstvo, da se postigne duh savršenosti, ako se dobro i razborito upotrebljavaju, da se dobije jakosti i snage proti vlastitoj zloći i slabosti, da se oboruža proti nasrtajima i zasjedama naših zajedničkih neprijatelja, da sebi pribavimo one duhovne pomoći, kojeno treba svakomu službeniku božjemu, a napose početnicima. — Ona su nadalje plod duha savršenosti u osoba u istinu duhovnih, koje kazne tijelo svoje, jer je uvrijedilo Stvoritelja i da ga uzdrže podložnim i poniznim u njegovoj službi; muče i samotno živu, kako bi izmaknule i najmanjoj uvredi Gospodina i s nebom se zabavljale; časte Boga, obavljaju djela pobožnosti, mole i razmišljaju o muci Gospoda našega, ne zato, što im je drago i jerbo im godi, nego da sve bolje upoznaju svoju zloću, a s druge strane dobrotu i milosrgje božje, da što jače u sebi raspale ljubav prema Bogu i mržnju na sebe, slijedeći pri tom uz samozataju i s križem na ramenima Sina božjega; primaju svete sakramente na slavu božanskom njegovu veličanstvu, da bi se jošte tjesnije s Bogom sjedinile i nanovo ojačile proti neprijateljima svojim.

Ali onim, kojim su rečena vanjska djela jedinim temeljem, mogu ona pružiti više prilike, da propadnu, nego isti očiti grijesi, ne doduše radi kakova zla u djelima samim — jer su sva po sebi sveta — nego jer se njima pametno ne služe. Oni će samo gledati na takova djela, a pripustiti svoje srce rukama kojekakovih sklonosti i tajnog neprijatelja; a kad on vidi, da su već na stranputici, pusti im, neka te vježbe ne samo veselo dalje obavljaju, već neka takogjer prema svom ispraznom mišljenju hodaju po slastima rajskim, gdje misle, da su uzdignuti megju zborove angjeoske i da u sebi osjećaju prisutnost božju; ovakovi ljudi katkada posvema zarone u razmatranja puna uzvišenih, zanimljivih i ugodnih točaka, i zaboravivši regbi na svijet i stvorenja, misle da su uzneseni do u treće nebo.

Nu lako ćeš vidjeti po njihovu životu i ponašanju, u kolikoj su bludnji, kako li daleko od onog savršenstva, kojeno mi tražimo. U svakoj stvari, bila velika il malena, hoće da budu pred drugima; u svemu su svojeglavi i tvrdoglavi; glede na sebe same su slijepi, ali pomno i brižno gledaju i pretresaju tugje riječi i djela. Takneš li i malo u koje tašto mnijenje, što ga o sebi imaju i misle, da ga i drugi imadu o njima, ili ako ih uzdržiš od onih pobožnosti, koje onako od običaja obavljaju, eto ih preko svake mjere uzbunjenih i uznemirenih. I ako Bog hoće, da ih dovede, neka sebe upoznaju i da ih uputi na

stazu savršenosti, pa im pošalje nevolja i bolesti i pripusti progona (koji nigda ne dolaze bez njegove volje, nego kad on hoće i dopusti, da njima prokuša vjernost sluga svojih), onda se očituje njihova varava podloga i nutarnjost zaražena i opustošena ohološću; ne će da se ponize i pokore ruci božjoj, ni da se odadu uvijek pravednim, makar i tajnim, sudovima božjim, ne će da se po primjeru njegova poniženog i mučenog Sina podvrgnu svim stvorovima, smatrajući progonitelje dragim svojim prijateljima, kojino su sredstvo božje dobrote, koji im pomažu u njihovu mrtvenju, savršenstvu i spasenju.

Odatle se jasno vidi, kako se ti ljudi nalaze u velikoj pogibelji; duševno im je oko zamračeno, pa gledajući njime sebe i vanjska svoja djela, po sebi dobra, pripisuju sebi visok stupanj savršenosti; u toj oholosti osugjuju oni druge, tako te nema, ko bi ih mogao obratiti, osim izvanredne pomoći božje. Stoga se mnogo lakše obrati i na dobro svrne očit grješnik, nego li pritajen i zaogrnut plaštem prividnih kreposti.

Vidiš dakle posve očito, kršćanska dušo, da u ovim navedenim stvarima na onaj način, kako sam ti razjasnio, ne stoji duhovni život. Nego, znaj, duhovni život stoji u tom, da spoznamo dobrotu i veličanstvo božje i svoje ništavilo i naklonost svakomu zlu, da Boga ljubimo, sebe mrzimo, da se podvrgnemo ne samo njemu, nego iz ljubavi prema njemu i svim stvorovima, da se odreknemo svoje volje i predademo božanskoj volji njegovoj i da sve ovo htjednemo i činimo

jedino na slavu božju, njemu za volju, i jerbo on zahtijeva i zaslužuje, da ga ljubimo i častimo.

To je zakon ljubavi, koji je ruka samoga Gospodina utisnula u srca vjernih sluga svojih.

To je samozataja, koju od nas ište.

To je slatki jaram i lako breme njegovo.

To je poslušnost kojoj nas riječju i primjerom uči Otkupitelj i Učitelj naš.

I pošto se tebi treba neprestano silovati, kako bi veledušno svladao i uništio sve svoje velike i malene sklonosti, jer se želiš uspeti na visinu tolikoga savršenstva, od najveće ti je potrebe oboružati se svom pripravnošću duše za ovu borbu, jer se vijenac daje samo junacima.

Ovo je najteža borba, (jer boreći se proti sebi, ujedno i sami na sebe navaljujemo), ali će i izvojštena pobjeda biti dičnija i Bogu ugodnija od svake druge. Jer ako nastojiš da slomiš i usmrtiš sve i najmanje neobuzdane sklonosti, požude i želje, bolje Bogu služiš, nego kad bi se do krvi bičevao, više postio od onih starih samotnika i pustinjaka, na dobro obratio stotine duša, a pri tom hotice pustio u životu koju neurednu sklonost.

Makar Bog po sebi volio obraćenje duša, nego mrtvenje koje željice, tebi ipak ne smije biti ništa preče od onoga, što Gospod od tebe napose zahtijeva i hoće. A njemu je bez sumnje draže, ako se ti mučiš i nastojiš, da ukrotiš svoje strasti, nego ako mu služiš u ma kojoj drugoj stvari, pa bila ona i velika i znatnija, a uz to trpiš u sebi znalice i hotimice koju strast.

Kad dakle sada vidiš, kršćanska dušo, u čemu stoji savršenost, kad uvigjaš, da ti treba otpočeti dugotrajan i naporan boj proti sebi samoj, ako ju hoćeš postignuti, treba da se oboružaš sa četiri stvari, kao sigurnim i potrebitim oružjem, da iz ove borbe izneseš lovor-vijenac i izagješ pobjednicom. To četvero jest:

neuzdanje u se,
pouzdanje u Boga,
vježbanje i
molitva.

O svemu ćemo ovome s pomoću božjom koliko je moguće u kratko progovoriti.

POGLAVLJE II.

O neuzdanju u sebe.

U ovoj ti je borbi, kršćanska dušo, tako potrebito u sebe se nepouzdavati, da bez toga, znaj sigurno, ne samo ne bi mogla postignuti željene pobjede, nego ni svladati ni najsitnije svoje strasti. — Ovu istinu usadi duboko u srce, jer smo mi od pokvarene naravi svoje i previše skloni precjenjivati sami sebe; nijesmo bo u istinu ništa, a ipak se nečim smatramo, i u svojoj taštini bez ikakova temelju i razloga preveć držimo do svojih sila.

Ova pogrješka, koju je vrlo teško upoznati, veoma je mrska božjim očima, jer on želi i hoće, da iskreno priznamo sigurnu onu istinu, da nam svaka milost i krepost dolazi jedino od njega, vrutka svakoga dobra, i da od nas ne može

doći baš ništa, ma ni jedna jedina misao njemu ugodna.

Pa premda je ovo tako znamenito neuzdanje u sebe djelo njegovih božanskih ruku, koje on udjeljuje milim prijateljima svojim na raznovrsne načine, čas svetijem nadahnućima, čas teškijem bičevima i žestokim, regbi nesavladljivim napastima i drugim jošte sredstvima, kojih mi ne razumijemo; to on ipak hoće, da i mi radimo, što je do nas stalo; pa ti ja evo stoga pokazujem četiri načina, kako ćeš doći do ovoga neuzdanja, ali dakako poglavito uz pripomoć odozgor.

Prvi je način, da promotriš i uvidiš svoju jadnost i ništetnost i kako od sebe ne možeš učiniti nikakva dobra, čime bi zaslužio unići u nebesko kraljevstvo.

Drugi je način, da ga žarkim i poniznim molitvama često prosiš od Gospoda, jer je njegov dar; a da bi ovo neuzdanje isprosio, moraš držati ne samo, da ga nemaš, nego i da ti ga je od sebe nemoguće postignuti. Tako se često put stavi pred božansko njegovo veličanstvo, čvrsto se nadajući, da će ti po svojoj dobroti udijeliti ovu milost i strpljivo iščekujući sve ono vrijeme, koje on odredi u providnosti svojoj, pa ćeš ju bez sumnje primiti.

Treći je način, da se priučiš plašiti se sama sebe, svojega mnijenja, jake sklonosti na grijeh, nebrojenih neprijatelja, kojima se baš ni malo ne možeš oprijeti, plašiti se njihova dugotrajnog vježbanja u vojevanju, lukavosti u ratovanju, kako se umiju pretvoriti u angjela svjetla, i nebro-

jenih njihovih varka i zamka, što nam ih tajno stavljaju na samom putu kreposti.

Četvrti način stoji u tome, ako padneš u koju pogrješku, da onda još dublje i življe zaroniš u promatranje goleme svoje slaboće, jer je Bog zato pripustio da padneš, neka bi, opomenut njegovim nadahnućem i prosvijetljen novim svjetlom, sebe jasnije upoznao nego prije i naučio sebe prezirati kao bijedno stvorenje, želeći ujedno, neka te i drugi takovim drže i preziraju: bez toga nema kreposnog onog neuzdanja u se, kojemu je jedini temelj prava poniznost i spoznaja iz iskustva.

Očevidno je naime, da je svakomu, koji se želi sjediniti s višnjim svjetlom i nestvorenom istinom, od potrebe sebe upoznati; a to Bog daje u svojoj dobroti oholim i preuzetnim redovito po padu, pravedno pripuštajući, da padnu u koju pogrješku, od koje misle, da se sami mogu sačuvati, neka tako sebe upoznaju i nauče nepouzdavati se u sebe. Nu Gospod se ne služi žalosnim ovim sredstvom, osim kada druga, blaža ne imadu onog uspjeha, koji je on u dobroti svojoj namjeravao postignuti. Stoga Bog pripušta, da čovjek manje ili više padne, kako mu je već oholost i cijenjenje sebe manje ili veće, tako, te ne bi bilo nikakova posrtaja, gdje nema nimalo preuzetnosti, kako je to bilo u bl. Djevice Marije.

Ako dakle posrneš, odmah u duhu pohiti spoznanju sama sebe i moli usrdno Boga, neka ti pošalje pravoga svjetla, kako bi upoznao sebe i ostavio svako pouzdanje u se, ako ne ćeš, da iznova padneš, i to katkad u još dublju propast.

POGLAVLJE III.

O pouzdanju u Boga.

Premda nam je u ovoj borbi, kako kazasmo, neuzdanje u se tako potrebito, to bismo, oboružani samo njime, ipak ginuli u bijeg, ili bi nas neprijatelji pobijedili ili svladali; zato ti je jošte od potrebe pouzdanje u Boga tako, da se od njega jedinoga nadaš svakome dobru, iščekuješ pomoć i pobjedu. Kakogod se od svoje ništetnosti ne možemo nadati nego padu, pa se zato u se ne smijemo nikako uzdati, tako će nam naš Gospodin bez sumnje udijeliti uvijek pobjedu, samo ako oboružamo srce svoje živim pouzdanjem u njega, da tako zadobijemo njegove pomoći.

I do ovoga se pouzdanja može doći četverovrsnim načinom.

Prvo, moleći ga od Boga.

Drugo, promatrajući i gledajući očima vjere svemožnost i beskonačnu mudrost božju, kojoj nije ništa nemoguće, ništa teško; a jer mu je takogjer i dobrota neizmjerna, to je njegova neizreciva naklonost uvijek spremna udijeliti nam svaki sat i svaki tren, što nam je potrebito za duhovni život i potpunu pobjedu nad sobom, ako se puni pouzdanja utečemo u njegov naručaj. Tà kako bi bilo moguće, da božanski naš Pastir, koji je trideset i tri godine išao za zabludjelom ovčicom, dozivajući ju tolikim naporom, da ga je regbi glas ostavio, koji je za njom hrlio tako tegotnim trnovitim putem, da je prolio svu svoju krv i svoj život izgubio; kako bi, velim, bilo moguće, da on sada, kad ova ovčica ide za njime,

pokoravajući se njegovim zapovijedima i pokazujući mu — makar koji put i slabu — želju, da ga hoće slušati, kad ga zove i moli; kako bi bilo moguće, da joj ne obrne oči života, da ju ne čuje i ne digne na božanska svoja ramena i da se ne proveseli sa svim svojim susjedima i angjelima nebeskim?

Kad Gospodin naš ne prestaje najvećom brižnošću i ljubavlju tražiti u evangjeoskoj drahmi slijepog i nijemog grješnika, kako će on zapustiti onoga, koji poput zabludjele ovce zove i dozivlje svoga Pastira? I ko će vjerovati, da će Bog, koji neprestano kuca na vratima ljudskoga srca, čeznući da se tamo svrati i podijeli svojih darova, da će se oglušiti i ne htjeti unići u srce onda, kad mu je otvoreno i kada ga zove?

Treći način, kako ćemo doći do ovoga svetoga pouzdanja, stoji u tome, da često u pamet dozovemo istinitost Sv. Pisma, koje nam na toliko mjesta izrično veli, da se nigda nije zasramio onaj, koji se pouzdao u Boga.

Četvrti način, kojim ćeš ujedno postići i neuzdanje u sebe i pouzdanje u Boga, jest evo ovaj: Hoćeš li započeti kojimudrago posao i zametnuti kakovu bitku i sebe nadvladati, prije nego to odrediš i odlučiš, obrati duševni pogled na svoju slabost, i onda se, izgubivši svako uzdanje u sebe, obrni moći i mudrosti i dobroti božjoj, pouzdaj se u njih i odluči se veledušno boriti i raditi; onda s tim oružjem u desnici i s molitvom, kako ću na svom mjestu kazati, ratuj i radi.

Ne budeš li se držao ovoga reda, vidjet ćeš, da si se većinu puta prevario, makar ti se i činilo, da sve radiš s pouzdanjem u Boga; jer je ovo preuzetno uzdanje u sebe tako ukorijenjeno u srcu ljudskom i tako se lako u njemu krije, da regbi uvijek otajno žive u samom onom neuzdanju, što mislimo da imademo u se i u pouzdanju, koje držimo da nosimo napram Bogu. Da izbjegneš, koliko je moguće, preuzetnosti i da ti djelovanje bude prožeto neuzdanjem u se i pouzdanjem u Boga, treba da najprije promatraš svoju slabost i onda svemogućnost božju, a ovo obodvoje regbi da prednjači tvome djelovanju.

POGLAVLJE IV.

Kako se može poznati, da li čovjek radi neuzdajući se u sebe i pouzdavajući se u Boga.

Kad i kad će se pričiniti preuzetnome sluzi, da je već stekao nepouzdanje u sebe i pouzdanje u Boga, ali nije. To će ti jasno pokazati učinak, koji će u tebi proizvesti posrtaj. Ako dakle padneš u grijeh, pa se stoga uznemiriš, ražalostiš i počneš zdvajati, da u dobru ne ćeš dalje napredovati, to ti je siguran znak, da si se ufao u sebe, a ne u Boga. Ako ti bude golema žalost i zdvajanje, onda si se u sebe uzdao puno, a u Boga malo; jer ko je sve ufanje u svoje sile izgubio, pa se u Boga uzda, onaj se ne čudi, ne žalosti, ne grize, ako padne, znajući, da mu se je ovo dogodilo zbog njegove slabosti i malog pouzdanja u pomoć božju; u njemu na-

protiv još jače poraste neuzdanje u vlastitu snagu i ponizno pouzdanje u pomoć božju; on nada sve mrzi grijehe i neuredne strasti, kojeno su krive posrtaju, i kaje se dubokom, ali tihom i mirnom bolju radi uvrede božje i, nastavljajući svoju zadaću, progoni do smrti neprijatelje svoje još većom hrabrošću i odlučnošću.

Želio bih, da ovo dobro promisle i pogledaju one duhovne osobe, što nastoje oko duhovnoga života, koje nikako ne mogu ili ne će da se umire, kad padnu u kakovu pogrješku; kad i kad ne mogu ama ni časa počasiti, da ne odu svom duhovnom ocu, a to više stoga, da se oslobode tjeskobe i nemira, kojemu je uzrokom samoljublje, nego radi česa drugoga; dok bi mu morale ići poglavito, da se operu od ljage i grijeha i ojače proti njemu u Presvetom Sakramentu.

POGLAVLJE V.

O vrlo običajnoj bludnji, da se naime malodušnost drži krepošću.

Mnogi se takogjer u tome varaju, što onu malodušnost i nemir iza grijeha pripisuju kreposti, jer je spojen s nekim nezadovoljstvom; a ne znaju, da taj nemir potječe od tajne oholosti i preuzetnosti, koja opet dolazi od pouzdanja u sebe i u vlastite sile. Mislili su oni, da su nešto, i pouzdavali su se preko mjere u svoju snagu, a sada evo posrtajem iskusiše, da su slabi, pa su nemirni, pa se čude kao radi kakove novosti i klonu duhom, jer se eto obori stup, na koji su bili zalud naslonili svoje uzdanje.

To se ne će dogoditi poniznu čovjeku, koji se samo u Boga ufa, a ne uzda se u sebe; makar on pao u kojugod pogrješku i za to osjećao bol, on se uza sve to ne će uznemiriti ni začuditi; zna bo, da mu se to dogagja radi njegove nevoljnosti i slaboće, koju je on u svjetlu istine dobro uvidio.

POGLAVLJE VI.

O daljnjim savjetima, kako ćemo steći neuzdanje u sebe i pouzdanje u Boga.

Sva snaga da svladamo svoje neprijatelje, dolazi poglavito od neuzdanja u sebe i pouzdanja u Boga; stoga ti evo dajem još nekoliko savjeta, kako ćeš ovo dvoje s božjom pomoću postignuti.

Znaj dakle i budi osvjedočen, da ni svi naravni ili stečeni darovi, ni sve od Boga darovane milosti, ni znanje cijeloga Svetog Pisma, ni mnogogodišnje vježbanje i navika u službi božjoj, ne će učiniti da vršimo volju božju, ako nam Bog u svakom dobru i oku njegovom ugodnu djelu, koje moramo obaviti, i svakoj napasti, koju nam treba nadvladati, i u svakoj pogibelji, kojoj nam treba izbjegnuti, i u svakom križu, koji moramo prema njegovoj volji nositi, ako nam on ne potkrijepi i ne uzdigne srca osobitom svojom pomoću i ako nam pri radu ne pruži svoje ruke.

Na ovu dakle istinu moramo dobro paziti sav život svoj, sve dneve, svaki sat i svaki čas, pa nam ne će nikojim putem, nikakovom mišlju doći, da se igda u sebe pouzdamo.

Što se nadalje tiče pouzdanja u Boga, znaj, da je njemu isto tako lako svladati mnogo kao i malo neprijatelja, bili oni stari i iskusni, bili slabi i tek nadošli.

Makar dakle bila koja duša sami grijeh, makar na njoj bile sve mane svega svijeta, i bila opaka, koliko se samo da pomisliti, i upotrebljavala sva sredstva i sve pokušaje, da se okani grijeha, pa ipak nimalo ne napredovala, nego bivala sve sklonija na zlo: ona ipak ne smije klonuti ufanjem u Boga, niti ikad položiti oružja, ni zapustiti duhovnih vježba, nego se mora neprestano veledušno boriti; neka ona zna, da u tom duhovnom kreševu ne podliježe, ko se ne prestaje biti i uzdati u Boga, koji nigda ne će ostaviti bez pomoći boraca svojih, ako kad i dopusti, da budu ranjeni; samo se bori, jer u borbi stoji sve, jer je uvijek spremljen siguran lijek za rane junacima, koji s pouzdanjem traže Boga i pomoći njegove; i baš kad najmanje misle, gle, pomoreni su neprijatelji!

POGLAVLJE VII.

O vježbanju, a na prvom mjestu o vježbanju razuma, koji moramo čuvati od neznanja i radoznalosti.

Ako i jest nepouzdanje u sebe i pouzdanje u Boga tako potrebito u ovom duhovnom boju, ipak s ovo dvoje samo ne samo ne bismo izvojštiti nad sobom pobjede, nego bismo još zapali u mnogo zlo; zato je potrebito i ono treće, što

smo gore napomenuli, to jest vježbanje. Vježbati pak moramo osobito razum i volju.

Glede na razum, njega moramo čuvati od dvoga zla, koje ga potamnjuje.

Jedno je neznanje, koje ga zamračuje i prječi, da ne spozna istine, što mu je svrha. Zato ga treba vježbanjem razjasniti i prosvijetliti, neka mogne uvidjeti i dobro razlučiti, što je potrebito, da se duša očisti od neurednijeh strasti i uresi svetim krepostima.

Svjetlo ovo može se pribaviti na dvostruki način.

Prvi je i poglaviti molitva, ako naime prosimo Duha Svetoga, neka se udostoji uliti nam ga u naša srca. On će to uvijek uraditi, ako mi budemo u istinu tražili jedino Boga i nastojali vršiti njegovu svetu volju, ako u svakoj stvari budemo svoj sud podvrgavali mišljenju duhovnih svojih otaca.

Drugi je način, da učimo duboko i pravo promatrati sve stvari, neka bismo uvidjeli, u koliko su dobre, u koliko li zle — i da ih naučimo prosugjivati, kako ih prikazuje Duh sveti, a ne kako se izvana pričinjaju, kako se javljaju sjetilima, kako o njima misli svijet.

Ako ovo promotrimo kako valja, jasno ćemo uvidjeti, da sve ono, što ljubi i traži slijepi i opaki svijet, i što gleda pribaviti različitim načinima i raznovrsnim sredstvima, da sve to imademo držati ništavilom, ispraznošću, prevarom; da časti i ugodnosti zemaljske nijesu drugo nego taština i nemir duševni; da nam nepravde i pogrde, koje nam svijet nanosi, pribavljaju pravu

slavu, a bijede i nevolje pravo zadovoljstvo; da smo veledušni i Bogu najvećma slični, ako oprаštamo neprijateljima i dobro im činimo; da je bolje svijet prezirati, nego njime vladati; da je veledušnije i plemenitije pokoravati se od ljubavi prema Bogu i najnižem stvorenju, nego zapovijedati velikašima; da imamo više cijeniti ponizno poznavanje sebe, nego dubinu svih znanosti, da zaslužuje veću hvalu ukrotiti i umrtviti i najmanju požudu, nego osvajati jake gradove, svladati junačkim mačem silene vojske, činiti čudesa, uskrisivati mrtvace.

POGLAVLJE VIII.

O razlozima, zašto pravo ne razlikujemo stvari, i čega se treba držati, da ih dobro raspoznamo.

Razlog, zašto mi o spomenutim i mnogim drugim stvarima krivo sudimo, stoji u tomu, što ih mi odmah, čim se pokažu, obljubimo ili zamrzimo. Na taj način razum potamni, pa o njima ne misli, kako bi trebalo, kako su po sebi zavrijedile.

Da ova prevara i u tebi ne bi uhvatila klice, budi na oprezu, i čuvaj svoju volju koliko god možeš čistu i prostu od svakog neurednog osjećaja prema ikojoj stvari.

Dogje li ti pred oči koji mu drago predmet, promotri ga razumom i zrelo ga progledaj, prije nego što na nj zamrziš, ako je protivan naravnim našim sklonostima, ili ga zavoliš, kada te veseli. Strast bo onda ne će smetati razuma, on

će biti slobodan i jasan, pa će moći spoznati dobro i ugledati zlo, što se krije pod varavom slašću, i dobro, sakriveno pod prilikom zla.

Nu ako je volja već od prije sklona, da koju stvar ljubi ili se od nje zgraža, onda ju razum ne može pravo da raspozna; ovaj osjećaj zamrači razum, te predmet drži nečim, što u istinu nije; a jer opet razum volji prikazuje stvar u ovoj neistinitoj prilici, potakne time volju, da predmet još više zavoli ili zamrzi nego prije — proti svakom razumnom redu i zakonu. Probudi li se tako jači osjećaj, to um još većma potamni, pa ovako pomućen sve više volji prikazuje onu stvar ljepšom ili ružnijom.

Ne pazi li se po tome na ovo pravilo, koje sam spomenuo i koje je u ovom duhovnom vježbanju od goleme znamenitosti, to se onda razum i volja, te dvije tako plemenite i uzvišene moći čovječje, okreću kao u kakovu krugu, idući iz tmine u još mračnije tmine, iz bludnje u još veću zabludu.

Čuvaj se dakle, kršćanska dušo, svom brižljivošću svakoga dobro ne uregjenog osjećaja prema kojoj bilo stvari, prije nego li si ju u svjetlu razuma, a poglavito u svjetlu milosti i molitve i po mišljenju svoga duhovnoga oca dobro promotrila i upoznala kakova u istinu jest.

Htio bih, da se ovoga pravila držiš više još nego inače u nekim vanjskim djelima, kojano su dobra i sveta; jerbo su ona naime po sebi valjana, s naše je strane još veća pogibelj, nego u drugim, da što god učinimo krivo i nerazborito. Stoga bi ti radi koje god prilike mjesta,

vremena, mjere ili radi neposluha mogla nanesti goleme štete; a i znade se o mnogim, kako su nastradali pri najljepšim i najsvetijim vježbama.

POGLAVLJE IX.

O jednoj drugoj stvari, od koje treba čuvati razum, da mogne pravo suditi i razlučivati.

Drugo, od čega imamo razum braniti, jest radoznalost; jer ako ga okupimo štetnim, isprazним i bespotrebnim mislima, učinimo ga slabim i nesposobnim, da primi ono, što se više tiče našeg mrtvenja i usavršivanja. Mi moramo kanoti obamrijeti za svako istraživanje zemaljskih, ma i dopuštenih stvari, ako nijesu potrebite.

Ogragjuj svoj razum, koliko možeš, i budi ti drago, da bude siromašan.

Novosti i promjene u svijetu, neznatne i znamenite, neka za tebe budu baš kao da ih i nema; ako ti se nude, opri im se i odagnaj ih daleko od sebe.

Želeći, da razumiješ stvari nebeske, budi umjeren i ponizan, i ne htjedni znati ništa drugo nego raspetoga Krista, njegov život i smrt i što od tebe zahtijeva, sve drugo daleko od tebe! Tim ćeš Bogu vrlo ugoditi; oni bo su miljenici i ljubimci njegovi, koji od njega žele i traže ono, što treba da mognu ljubiti božansku mu dobrotu i činiti njegovu volju. Svaka druga želja i umovanje jest samoljublje, oholost i zamka vražja.

Budeš li išao prema ovim savjetima, uklonit ćeš se mnogim zasjedama; jer kad vidi lukava zmija, da je u onih, koji nastoje oko duhovnoga

života, volja snažna i jaka, onda im navali na razum, da tako zavlada i razumom i voljom.

Zato će ona često osobito onim, koji su oštrijeg i dubljeg duha, i koje lako zanese oholost, udahnuti uzvišenih, živahnih i neobičnih, zanimivih osjećaja, ne bi li se pripustili veselju, razmatrajući ove stvari, u kojim se utvaraju, da uživaju Boga, a pri tom zaboravili čistiti srce i gledati, kako će sebe upoznati i pravo umrtviti. Tako zapadnu u zamke oholosti i svoj razum učine regbi kumirom. Radi toga oni korak po korak i neopazice dogju dotle, te misle, da im ne treba tugjeg savjeta ni upute, jer su već naviknuli svakom se zgodom utjecati kumiru vlastitoga suda i mišljenja.

Ovo je vrlo pogibeljna stvar i teško se dade izliječiti, jer je opasnija oholost u razumu, nego li u volji; kad naime razum uvidi oholost volje, lako će ju jednoć izliječiti, pokoravajući se, komu treba. Nu ko će, kako će izliječiti onoga, koji tvrdokorno misli, da je njegovo mišljenje bolje od tugjega? Kako će se on podvrgnuti sudu drugih, kad uvijek drži, da je njegov bolji? Ako je duševno oko, razum, kojim bi trebalo vidjeti i očistiti ranu ohole volje, ako je ono bolesno i slijepo i samo puno oholosti, ko će ju iscijeliti? I ako svjetlo postane tminom, ako je ravnalo krivo, šta će istom biti od ostaloga?

Stoga se za rana opri toj pogubnoj oholosti, dok ti nije posve prešla u krv. Otupi oštrinu svoga razuma; ne budi ti teško svoje mišljenje podvrgnuti tugjemu; budi nepametan Bogu za ljubav, pa ćeš postati pametniji od Salamona.

POGLAVLJE X.

O vježbanju volje i o svrsi, prema kojoj mora ići sve naše nutarnje i vanjsko djelovanje.

Osim onoga vježbanja, kojemu ti treba podvrgnuti razum, moraš još i svoju volju tako urediti, de ne bude pripuštena svojim željama, nego da se u svem slaže s voljom božjom.

Pri tom dobro pamti, da ti nije dosta samo htjeti i raditi, što je Bogu milije, nego to moraš htjeti i činiti, jerbo te je on potaknuo i jedino da njemu ugodiš.

Ovom se nastojanju još više i žešće nego pregjašnjem opire narav, koja je tako sklona sebi samoj, te u svim stvarima — i to kad i kad većma u dobrim i duhovnim, nego li u drugim — traži svoju ugodnost i uživanje, njima se zabavlja, njima, kao jelom nimalo sumnjivim, pohlepno hrani. Zato mi ovakove stvari, čim nam dogju pred oči, odmah ugledamo i poželimo, ali ne što nas na to potiče volja božja, ne da Bogu jedinomu ugodimo, već radi dobra i zadovoljstva, koje osjećamo htijući, što Bog hoće.

Ova je varka toliko skrovitija, koliko je u sebi bolje ono, što hoćemo. Zato bude i u samom poželjenju božjem varka samoljublja, jer često više gledamo na svoju korist i dobro, što odatle očekujemo, nego na volju Boga, koji traži, da sve radimo njemu na čast, i hoće neka njega ljubimo, za njim čeznemo, njega slušamo.

Da se očuvaš od ove zamke, koja bi ti zakrčila put do savršenosti i da se navikneš sve

htjeti i raditi, jer te Bog na to potiče i iz čiste namjere, da počastiš i udovoljiš samo njega, (koji hoće da bude jedini početak i svrha našega djelovanja i mišljenja), radi na ovaj evo način: Ako ti se ponudi koja stvar, koju Bog hoće, ne daj volji da je poželi, dok prije nijesi uzdignuo svog duha Bogu i vidio, da je njegova volja, da ti htjedneš tu stvar, i to, jer on tako hoće i jedino da njemu ugodiš.

Pošto je božja volja na taj način tvoju volju potaknula i sklonula, onda neka i ona hoće tu stvar, jer ju Bog hoće i da njemu ugodi, njega da počasti.

Isto tako, htijući što zabaciti, čega Bog ne će, ne zabacuj ga prije, nego li si pogled svoga razuma obratio volji božjoj, koji hoće, da to njemu za volju odbaciš.

Ali znaj, da su varke lukave naravi slabo poznate; premda ona potajno uvijek traži samu sebe, često se puta čini, da ima u nama ono poticalo ugoditi Bogu, a ipak nije tako. Zato se eto često dogagja, te mi mislimo, da nešto hoćemo ili ne ćemo, jer se Bogu mili ili ne mili, a to mi hoćemo ili ne ćemo, jer je nama drago.

Pravo i nutarnje sredstvo, da se izmakne ovoj prevari, bila bi čistoća srca, da naime skinemo staroga i obučemo novoga čovjeka, što je svrha cijeloj ovoj borbi.

Da naučiš i stečeš ovu umjetnost, kad si već pun sama sebe, pazi u početku svih svojih radnja, da odstraniš od sebe, koliko možeš, svu smjesu, gdje misliš da ima što god tvoje, pa ne htjedni i ne radi i ne zabacuj ništa, dok ne

osjetiš, da te potiče i goni čista i jedina volja božja. Ako ne mogneš u svim radnjama, navlastito u nutarnjim duševnim i u vanjskim, koje brzo prolaze, uvijek osjetiti ovoga poticala napose, budi zadovoljan, da ga imaš u svakom djelu uključno, time, da u sebi uvijek gojiš pravu nakanu sve raditi jedino za ljubav svomu Bogu.

Nu u onim radnjama, koje neko vrijeme traju, nije dobro samo u početku probuditi u sebi ovo poticalo, nego ti treba gledati, da ga češće puta obnoviš i do kraja budnim uzdržiš; inače bi bila pogibelj, da padnemo u drugu zamku, naše naravno samoljublje, koje no je sklonije i naklonije sebi, nego li Bogu, pa će stoga često učiniti, da neopazice promijenimo predmete i prevrnemo dosadašnju svoju svrhu.

Službenik božji, koji ovdje nije dobro na oprezu, često započne koju radnju, misleći time samo ugoditi svome Gospodinu, ali poslije malo po malo, gotovo i neznajući, počne pri tom tako zadovoljavati samu sebi, te zaboravi na volju božju i obrne se i obrati ugodnosti, koju u tom poslu osjeća, koristi i časti, koja ga odatle može zapasti; ako sada sam Bog zapriječi ovo djelo kakovom bolešću, slučajem ili po kom stvorenju, sav se uzbuni i uznemiri, a katkad počne i govoriti sad proti ovom, sad proti onom, da ne reknem gdjekoji put i proti samome Bogu. Očit je to znak, da njegova namjera nije bila čisto od Boga, nego je dolazila od korijena i tla pokvarena i nevaljala. Jer koji god radi, jer ga Bog na to potiče i samo da njemu ugodi, taj ne će više jedne stvari od druge, već samo želi

da ju imadne, ako se Bogu svidi, da ju imadne, i na onaj način i u ono vrijeme, kada njemu bude drago; pa imao je ili ne imao, on ostaje jednako miran i zadovoljan, jer na svaki način nagje, što je želio i postigne svoju svrhu, koja nije bila druga, već ugoditi Bogu.

Stoga budi svegjer sabran i gledaj, kako ćeš sve svoje radnje uvijek upraviti prema ovoj savršenoj svrsi. I ako te katkada gane duševno koje raspoloženje, da dobro činiš, kako bi izbjegao mukama paklenim, ili jer se za to nadaš nebu, to ti i ovdje može biti zadnja svrha zadovoljiti i ugoditi Bogu, kojemu je drago, da ti ne dogješ u pakao, nego da unigješ u kraljevstvo njegovo.

Nema ga, koji bi potpuno razumio, koliko jakosti i snage imade ova namjera, jer ako uradiš što, makar kako neznatno i maleno, da ugodiš Bogu i njega proslaviš, vrijedi ti to regbi neizmjerno više nego mnogo cijenjenih i znamenitih djela, ako su obavljena bez te namjere. Stoga je njemu draži jedan jedincati novčić, kada se dadne siromaku, jedino da se ugodi njegovu božanskom Veličanstvu, nego ako bi si ko u drugoj kojoj namjeri odrekao svega svog i golema imanja, makar i zato, da uživa dobra nebeska, što no je svrha ne samo dobra, nego i posve dostojna.

Ova vježba, sve raditi jedino da se Bogu ugodi, činit će se iz početka neugodna, nu vremenom će navikom postati ugodnijom i lakšom, a i time, da često čeznemo za samim Bogom i da k njemu uzdišemo žarkim osjećajima svojega srca, koji je sam po sebi vrijedan, da ga sva stvorenja traže, služe i ljube nada sve. — Što

se bude dublje i češće promatrala neizmjerna njegova dostojnost, to će biti žarčiji i češći spomenuti čini naše volje, i tako ćemo većom lakoćom i brzinom doći do običaja, da svako djelo obavljamo obazirajući se i ljubeći onoga Gospoda, koji je jedini toga vrijedan.

Da postigneš ovo božansko poticalo i namjeru (sve raditi, jer to Bog hoće), opominjem te napokon, da to osim onoga, što sam rekao, uvijek od Boga molitvom prosiš i da često promatraš neizmjerna dobročinstva, koja nam je Bog učinio i neprestano još čini iz čiste ljubavi, a ni malo radi sebe.

POGLAVLJE XI.

O nekim razmišljanjima, koja volju potiču, da u svem htjedne činiti volju božju.

Da lakše potakneš svoju volju, neka u svemu gleda ugoditi Bogu i počastiti ga, spomeni se često puta, da je on tebe prije na različite načine počastio i ljubav ti iskazao.

Pokazao ti ju je stvaranjem, tim, što je tebe od ničesa stvorio na svoju priliku, a sva druga stvorenja da tebi služe. Pokazao je otkupljenjem, što je poslao, ne koga angjela, nego jedinorogjenoga Sina svoga, neka te otkupi, ne prolaznom cijenom zlata i srebra, već dragocjenom svojom krvlju i teškom svojom i sramotnom smrću. Sjeti se, da te svaki sat, svaki tren, čuva od neprijatelja, da se za tebe bori svojom milošću, da ti uvijek drži pripravna za hranu i obranu miloga svog Sina u oltarskom sakramentu; nije li to znak neizrecive cijene i ljubavi, koju prama tebi njeguje neizmjerni Bog? Nema čovjeka, koji bi shvatio, koliko drži do nas grješnika veliki taj Gospodar i koliko se brine za našu bijednost; niti ko naprotiv razumije, koliko i što mi moramo činiti tom divnom Veličanstvu, koje je za nas toliko uradilo. — Kad zemaljski velikaši, ako ih drugi, ma i siromašni i prosti, štuju, drže dužnošću svojom vratiti im počast, što onda mora uraditi naša nevoljnost prema vladaocu svemira, videći, koliko ju cijeni i ljubi?

Osim toga uvijek imaj nada sve na pameti, da je božansko Veličanstvo već po sebi neizmjerno dostojno, da ga svi časte i služe, jedino da njemu ugode.

POGLAVLJE XII.

Kako u čovjeku ima više volja i kako se one megjusobno bore.

U ovoj borbi, može se reći, imamo dvije volje; jedna od razuma, pa se zove razumnom i višom, druga od sjetila i zove se nižom i sjetilnom, a označuje se imenima požudnosti, putenosti, sjetilnosti i strastvenosti; nu jerbo smo mi ljudi po razumu, to se ne uzimlje, da mi što god u istinu hoćemo, ako to hoćemo samo sjetilima, doklegod se ne sklone ona viša volja, da to htjedne.

Stoga sva naša duhovna borba stoji u tom, što nam na razumnu našu volju, koja je regbi

u sredini megju uzvišenijom voljom božjom i nižom voljom sjetilnom, ove obadvije navaljuju, kušajući svaka, da ju k sebi privuče, pokori i podloži.

Nu mnogo truda i muke imaju, osobito s početka, oni, koji su zlu naviknuli, pa odluče poboljšati opako svoje življenje, odreći se svijeta i puti i podati se ljubavi i službi Isusovoj; silni su naime, jaki i bolni udarci, što njihova viša volja mora podnijeti od božje i sjetilne volje, koje neprestance na nju navaljuju. — Ove teškoće nema kod ljudi, koji su se već naučili na krepost ili na opačine, pa misle tako i nastaviti; jer kreposni ljudi lako pristanu uz volju božju, a opaki se sjetilnoj bez otpora predadu. Nu niko nek ne misli, da bi mogao doći do prave kršćanske kreposti i služiti Bogu kako treba, ne odluči li ozbiljno sebe savladavati i podnositi teškoće, što se osjećaju ostavljajući ne samo veće nego i manje ugodnosti i slasti, za koje je prije željom za zemaljskim stvarima prijanjao.

Zato eto biva, da ih se malo uspne do više savršenosti, jer svladavši mukom veće zloće, ne će da se sile, kako bi podnesli i ono neugodnosti i muka, što se ćute opirajući se onim gotovo nebrojenim željicama i omanjim strastima, koje u njima uvijek nadjačavaju i napokon zavladaju i zagospoduju njihovijem srcem.

Megju takovim ljudima ima gdjekojih, koji ne će dignuti tugjega dobra, ali su odviše prionuli uz ono, koje pravedno posjeduju; ako sebi ne pribavljaju časti nedopuštenim sredstvima, i ne čuvaju ih se, kako bi trebalo, nit prestaju za

njima čeznuti i gdjekoji put ih tražiti drugim raznovrsnim putevima; ako i drže propisane postove, to ipak ne mrtve svoje pohlepnosti tim, da ne jedu preobilno i ne žele ugodnih i izabranih jela; oni živu u uzdržljivosti, ali se ne će da okane gdjekojih sebi ugodnih općenja, štono toliko staju na put sjedinjenju s Bogom i duhovnomu životu; svakoj je to osobi, bila kakogod sveta, veoma pogibeljno, a još većma onima, koje se toga manje plaše, pa zato svak mora od toga bježati, kolikogod je moguće. Radi toga oni i druga dobra djela obavljaju nekako mlako, puna su im sebičnosti i otajnih nesavršenosti, radi njih sebe precjenjuju i žele, da ih svijet hvali i časti.

Ovakovi ljudi ne samo ne napreduju na putu spasenja, već sve idu natrag i stoje u velikoj pogibli, da će pasti u pregjašnje grijehe, jer ne ljube prave kreposti i pokazuju se slabo zahvalnima Gospodu, koji ih je izbavio iz okrutničke vlasti gjavaoske; oni su neznalice i slijepci, pa ne vide pogibelji, u kojoj se nalaze i misle prevareni, da su u sigurnu stanju.

Evo gdje se krije još jedna zabluda, koja je to pogibeljnija, što ju je teže opaziti. Mnogi, koji se posvete duhovnome životu, ljube sebe više, nego li bi smjeli (premda se u istinu ne znadu ljubiti) i zato prihvaćaju one vježbe, koje im više gode, a ostavljaju druge, koje baš u živac pogagjaju naravne njihove sklonosti i sjetilna nagnuća; a ipak sve zahtijeva, da se upravo proti njima upre sva bojna sila. Zato te ja sjećam i opominjem, dušo kršćanska, neka bi obljubila teškoće one i muke, koje na put staju, ako ko

hoće svladati sama sebe, jer je do toga sve stalo; pobjeda će biti to sigurnija i brža, što ti budu draže poteškoće, koje početnicima donosi krepost i boj; i budeš li više ljubila teškoće i mučnu ovu borbu, nego li pobjedu i krepost, to ćeš hitrije sve postignuti.

POGLAVLJE XIII.

Kako nam se treba hrvati proti sjetilnim ganućima, i koje čine treba volja da obavlja, da joj krepost postane navikom.

Kadgod na tvoju razumnu volju navali sa jedne strane volja sjetilna, a s druge božja, gledajući svaka da iznese pobjedu, treba onda da se na više načina vježbaš, neka bi u tebi posvema nadjačala volja božja.

Prvo: Kako na te nalete i nasrnu sjetilna ganuća, odmah im se snažno opri, neka viša volja na njih ne pristane.

Drugo: Kad ona prestanu, ponovno ih u sebi uzbudi, da ih shrvaš još većim otporom i snagom. Zatim ih i po trećiput izazovi na mejdan, kako bi se priučio odbijati ih s gnjevom i prezirom.

Ovako treba dvaput boj raspaliti u svakoj neurednoj požudi, samo ne kod žalca putenosti, o čemu ćemo na svom mjestu progovoriti.

Napokon treba još da obaviš činove protivne svakoj tvojoj opakoj strasti.

Slijedećim primjerom postat će ti sve ovo jasnijim. Recimo da na te nasréu ganuća nestrplji-

vosti: ako si sabran u svojoj duši i ako dobro gledaš, vidjet ćeš, kako ova ganuća i čuvstva neprestance udaraju na višu tvoju volju, ne bi li privoljela i uz njih pristala.

Budi ti dakle prvom vježbom oprijeti se svakom ganuću i po više puta i raditi, štogod možeš, da ti volja ne pristane. Niti ne odustaj od boja, dok ne vidiš, da je neprijatelj izmoren, ubijen, svladan. — Ali nu, kršćanska dušo, vražje zlobe! Opazi li on, da se ganućima ma kako snažno opiremo, on se ne samo okani u nama ovu strast pobugjivati, nego ju još nastoji smiriti, ako je rasplamćena, da se samo ne bismo vježbanjem priučili kreposti oprečnoj ovoj strasti i ne bismo li zapali u zamke oholosti i taštine, jer nam onda vrlo zgodno u pamet donosi, kako smo kano hrabri borci brzo oborili svoje dušmane.

Stoga hajd u drugi boj, opet u pamet dozivajući i uzbugjujući one misli, koje su dražile na nestrpljivost, tako da osjetiš, kako si ganuta sa sjetilne strane, a onda ih često puta odrini i suzbij i svladaj još većim otporom.

Nu makar mi ma kako silno suzbili svoje neprijatelje, makar nam se činilo, da dobro radimo i Bogu ugagjamo, ipak smo u pogibelji, da nas oni drugiput ne nadvladaju, jer nijesmo još posvema na njih zamrzili; zato se po trećiput na njih obori i protjeraj ih daleko od sebe, ne samo negodovanjem, već i gnjevom, dok ti ne postanu mrski i ogavni.

Napokon, kako bi dušu uresio i usavršio navikom na krepost, treba da u sebi pobudiš

nutarnje čine, koji su upravo proti tvojim neurednim strastima,

Hoćeš li primjerice da se potpuno navikneš na strpljivost, pa ti tkogod, prezirajući te, pruži prilike, da budeš nestrpljiv, nije dosta, da se vježbaš na ova tri bojna načina, nego moraš još više htjeti i ljubiti taj prezir i željeti, neka te opet istim načinom, ista ona osoba prezre; tako čekaj s odlukom da hoćeš podnesti i još težih stvari.

U tom stoji razlog, zašto su ovi protivni čini potrebiti, ako se hoćemo usavršiti u krepostima, što inače drugi čini, bili kolikogod česti i jaki, nijesu dovoljni, da iskorijene klice, iz kojih niču strasti. Stoga, ako i ne pristajemo na ganuća nestrpljivosti, kada nas preziraju, nego se na spomenuti trovrsni način proti tome borimo, to se ipak ne ćemo nigda osloboditi zla nestrpljivosti, koja se radi našeg jakog nagnuća, da sebe same cijenimo, ragja iz nekog zgražanja od prezira, nigda se, velim, ne ćemo osloboditi, ne priučimo li se mnogim i čestim djelima rado i radosno podnositi preziranje.

Doklegod je grješni korijen u životu, uvijek tjera klice, slabi krepost i koji put pače i posve ugušuje, a osim toga nas drži u vječnoj pogibelji, da ćemo pasti svaki put, kad se nada prilika. Odatle slijedi, da prave, čvrste i trajne kreposti nigda ne postignusmo bez spomenutih protivnih čina.

Treba se nadalje sjetiti, da ovi činovi moraju biti tako česti i u broju, da posvema unište onu grješnu naviku; jer upravo kako je ona

mnogobrojnim opakim činima zaposjela naše srce, tako se isto ima mnogim protivnim činima izagnati, neka se u njem ustali navika i kreposno stanje. Pače ja jošte velim, da treba više dobrih čina da se ustali krepost, nego zlih da se uobičaji zlo, jer prvih ne potpomaže kao ove grijehom pokvarena narav.

K onome, što je do sada rečeno, nadodajem, da treba obavljati i vanjske čine, koji odgovaraju nutarnjima, ako to zahtijeva krepost, u kojoj se onda vježbaš, kanoti (da ostanem pri rečenom primjeru) upotrebljavati blage i ljubezne riječi i pokazivati se na kojimudrago način, ako možeš, dobrohotnim prema onomu, koji ti je dojadio.

I makar obavljao ili ti se činilo da obavljaš nutarnje ove i vanjske činove tolikom duhovnom slabošću, te misliš, da ih obavljaš posve proti svojoj volji, ipak ih ne smiješ nipošto propuštati, jer makar bili kakogod slabi i nejaki, ipak te čuvaju krepkim i jakim u boju i olakšavaju ti put do pobjede.

Budi dobro pozoran i sabran u svome duhu, neka bi se mogao boriti ne samo proti velikim i jakim, nego i proti malim i slabim pobugjajima svake strasti, jer ovi krče put velikima, a odatle se ragjaju grješne navike.

Radi malene brige, koju su gdjekoji vodili, da iz svog srca iskorijene ove požudice, pošto su veće već svladali, dogodilo im se je, kad su na to manje mislili, da na njih naletješe i shrvaše ih isti neprijatelji strašnije i pogubnije nego prije.

Nadalje te opominjem, da gledaš gdjekoji puta i u dopuštenim ali nepotrebnim stvarima ukrotiti i ustegnuti svoje pohote, jer će ti odatle proisteći mnogo dobra, postajat ćeš sve sposobnijim i sklonijim, da se nadvladaš u ostalom, postat ćeš jakim i iskusnim za borbu s napastima, izmaknut ćeš raznim zasjedama vražjim i učiniti Gospodu vele ugodno djelo.

Ja ti, dušo kršćanska, govorim posve jasno: ako na ovaj način, kako sam ti kazao, budeš obavljala ove lijepe i svete vježbe, kako bi sebe poboljšala i svladala, ja sam ti svjedokom, da ćeš u malo vremena mnogo napredovati i oživjet ćeš životom duhovnim u istinu, a ne samo po imenu; ali na drugi način i drugim vježbama, makar po tvojoj pameti bile izvrsne i tebi tako ugodne, te ti se činilo, da si u njima sva sabrana i u slatkom razgovoru s Gospodom, na taj način, ne misli, da ćeš igda doći do kreposti i pravoga duha. Ovaj bo duh (kako sam ti rekao u prvom poglavlju) niti stoji u vježbama ugodnim i prema našoj ćudi, niti se iz njih ragja, nego dolazi od onih vježba, koje razapinju našu narav sa svim njenim djelima, te čovjeka navikom na evangjeoske kreposti obnove i ujedine ga s njegovim raspetim Bogom i Stvoriteljem.

Nema čovjeka, koji bi sumnjao, kako se dolazi do grješne navike mnogim i opetovanim djelima više volje, kad popušta sjetilnim pohotama, da se isto tako s protivne strane navikne i na evangjeoske kreposti čestim i vrlo čestim djelima prema volji božjoj, koja nas pozivlje sad ovoj sad onoj kreposti. Kakogod volja naša ne

može nigda postati opakom i zemaljskom, ma koliko na nju nasrtala niža strana i zloća, dokle im ne popusti i ne prigne im se; isto tako nigda ne će postati kreposnom, niti će se s Bogom sjediniti, makar ju ma kako živo zvala i nagonila nadahnuća i milost božja, dokle se nutarnjim, a kada treba, i vanjskim činima u njoj ne učvrsti.

POGLAVLJE XIV.

Što treba raditi, kad se čini, da je viša volja posvema zagušena i shrvana od niže volje i od neprijatelja.

Ako bi ti se kad činilo, da ti viša volja ne može proti nižoj i proti neprijateljima ništa uraditi, jer u sebi ne osjećaš proti njima ama nikakova djelotvorna htijenja, ipak junački stoj i ne prekidaj boja, jer se uvijek moraš smatrati pobjednikom, doklegod očito ne uvidiš, da si uzmaknuo. Kakogod naime našoj višoj volji ne treba nižih pohota, da izvede svoje čine, tako ju one nikad ni prisiliti ne mogu, da im se preda kano pobijegjena, makar na nju koliko mu drago žestoko navaljivale. Bog bo je našu volju obdario tolikom slobodom i snagom, te se slobodno mogu složiti i oboružati sva sjetila, svi vragovi, sav svijet i na nju nasrtati i jurišati svom silom: ipak ona može njima usprkos posve slobodno htjeti ili ne htjeti sve, što hoće ili ne će, koliko, dokle, kako i zašto joj se baš mili.

I ako na te koji put svi neprijatelji navale tolikim bijesom i tako te stisnu, da ti volja,

regbi zagušena, ne može dahnuti i probuditi koga protivna čina: ne kloni duhom, oružja na tle ne bacaj, nego se onda posluži jezikom i brani se govoreći: „Ja ne pristajem, ja te neću“; baš kao vojnik, kojega je neprijatelj ostraga zahvatio, pa nemogući ga ošinuti oštricom od mača, udara ga balčakom. I kakono ovaj vojnik poskoči jedan korak natrag, ne bi li ga mogao udariti oštricom, tako se i ti povuci u spoznanje sebe sama, i videći, kako ništa nijesi, ništa ne možeš, osloni sve svoje ufanje o Boga, koji sve može, i zadaj ranu neprijateljskoj strasti govoreći: „U pomoć, Gospodine, u pomoć, Bože moj, u pomoć, Isuse i Marijo, da me ne savlada!“

Kad ti neprijatelj pusti vremena, možeš slabost svoje volje poduprijeti takogjer time, da se utečeš razumu i promatraš razne točke, u kojim volja usrče daha krepčine proti neprijateljima. Ako na te, recimo, u kakovu progonu ili drugoj kojoj muci tako navali nestrpljivost, te ju volja gotovo ne može ili ne će da ustrpi, onda ćeš ju ojačati, ako u duši promisliš ove ili druge koje točke:

Prvo, pogledaj, da li nijesi zaslužio onu muku, koju podnosiš, jer si joj pružio povoda. Jesi li zaslužio, onda pravednost zahtijeva, da strpljivo podnosiš ranu, što si sebi zadao sam svojom rukom.

Drugo, ako pri tom nijesi kriv, to obrati misli drugim pogrješkama, za kojeno te Bog jošte nije kaznio, a ni sam ih još nijesi okajao, kako bi trebalo; i videći, kako je božje milosrgje kaznu za ove grijehe, što bi bila vječna, ili bar vremenita, ali u čistilištu, zamijenilo ovom malom

kaznom u sadašnjosti, treba da ju primiš ne samo dragovoljno, već i zahvalno.

Treće, ako ti se čini, da si ovršio golemu pokoru, a božje veličanstvo malo uvrijedio (a to neka ti nikad ne pane na pamet), misli onda, da se samo na tijesna vrata nevolja ulazi u nebesko carstvo.

Četvrto, i ako bi mogao drugim putem u nebo doći, zakon ljubavi brani na to samo i pomisliti, kad je Sin božji sa svim svojim prijateljima i udovima u njega unišao po trnju i po križu.

Peto, poglavito, što ti treba u ovoj prilici i u drugim imati pred očima, jest volja tvojega Boga, kojemu je radi ljubavi, što ju njeguje napram tebi, neizrecivo mio svaki čin kreposti i mrtvenja, kad vidi, da ga obaviš kano vjeran, plemenit borilac, da mu ljubavlju odgovoriš. I znaj stalno, što je ovo nemilo postupanje po sebi neopravdanije i sa strane onog drugoga nedostojnije i stoga tebi mučnije i teže podnositi, to ćeš više ugoditi Gospodu, jer tim odobravaš i ljubiš i u stvarima po sebi neurednim i za tebe gorčijim božansku njegovu volju i odluku, u kojoj ama svaki dogogjaj, bio kako mu drago neuredan, ima svoje pravilo i savršen red.

POGLAVLJE XV.

O nekim naputcima, kako se treba boriti, a poimence proti komu, i kakovom srčanošću.

Već si vidjela, kršćanska dušo, na koji ti se način treba boriti, da sebe savladaš i uresiš krepostima. Znaj sada nadalje, ako hoćeš da hitro

i lako pobijediš svoje neprijatelje, da ti se treba boriti, boriti svaki dan, a to osobito proti samoljublju, to jest, moraš se priučiti držati milim prijateljima sav prezir i neugodnosti, koje bi ti mogao nanijeti svijet. — Radi toga, što se na ovaj boj ne pazi i malo do njega drži, bivalo je i biva (kako sam gore spomenuo), te su pobjede tegobne, rijetke, nesavršene i nestalne.

Još ti spominjem, kako se moraš srčano boriti, a do toga ćeš lako doći, ako budeš Boga molila, ako budeš promatrala bjesnilo i neugasivu mržnju neprijatelja, golemi broj njihovijeh čopora i vojska, a na protiv gledala, kako je beskrajno veća dobrota i ljubav božja, kojuno prema tebi goji, i kako se mnogo više angjela nebeskih i svetaca molitvom bori na našoj strani.

Od toga je eto razmatranja došlo, te tolike slabašne žene shrvaše i slomiše svu snagu i mudrost svijeta, sve nasrtaje puti, svu jarost pakla. Nikada se dakle ne plaši, makar ti se katkad i činilo, da protivnici strašnije jurišaju, da će boj trajati čitava tvog života i da ti od raznijeh strana prijeti gotovo siguran pad; ti bo moraš znati, osim što već kazasmo, da sva moć, sve umjenje naših dušmana stoji u ruci božanskog našeg vojvode, za čiju se čast borimo; njemu je neizmjerno do nas stalo i sam nas strogo i ozbiljno na vojsku zove, pa stoga ne samo ne će nigda pripustiti, da te dušmani nadmudre i nadjačaju, nego će se i sam za tebe biti i predati tebi savladane neprijatelje tvoje, kad mu se to svidi i za te bude bolje, makar čekao do zadnjega dana tvojega života.

Tvoje je samo to, da se veledušno boriš, ma i češće zadobio rana, da ne bacaš oružja, ne bježiš.

Napokon, neka bi srčano boj bio, znaj, da se ovoj borbi niko ne ukloni, i ko se ne bori, da je svakako zarobljen i pogubljen. Osim toga se vodi vojna proti neprijatelju tako goropadnu, tolike mržnje punu, da se nipošto ne smije ko nadati miru i primirju.

POGLAVLJE XVI.

Kako borac Kristov već u ranu zoru ima stajati na borilištu.

Kad se oda sna preneš, prvo je, što moraš promotriti duševnim svojim očima, da vidiš sebe zatvorena u jednom opkopu, gdje vlada zakon, da za uvijek ostane mrtav, koji se ovdje ne bori. — Predstavi sebi, da pred sobom vidiš na jednoj strani onog neprijatelja i onu svoju opaku sklonost, proti kojoj si se uzeo boriti, oboružanu i spremnu, da te rani i usmrti; na desnoj strani gledaj svog pobjedonosnog vojskovogju Isusa Krista s presvetom njegovom Majkom, Djevicom Marijom, s njenim premilim zaručnikom sv. Josipom, s mnogobrojnim četama angjela i svetaca, osobito svetim Mihovilom arkangjelom, a na lijevoj vraga paklenoga s njegovom ruljom, da bi podjario onu tvoju strast i tebe nagovorio, neka joj popustiš.

Pri tom pomisli, da čuješ nekakov glas, isti ko tvog angjela stražanina, koji ti ovako zbori:

Ti se danas imaš boriti proti ovom svom neprijatelju i proti drugima. Tvoje srce nek se ne boji, ne plaši, neka pred njim ne uzmiče od straha ili drugoga kog obzira, jer je naš Gospod i vojskovogja tvoj ovdje uza te sa svim evo ovim slavodobitnim četama; on će se boriti proti svima neprijateljima tvojim i ne će pripustiti, da te nadvladaju i nadhitre. Stoj dakle junački, siluj se i podnosi muku, koju ćeš katkad osjetiti sebe nadvladavajući. Vapi i često zovi iz dna srca u pomoć svoga Gospodina i blaženu Djevu Mariju i sve svete, pa ćeš bez sumnje izvojevati pobjedu. Ako i jesi slab i pun opakih sklonosti, a dušmani tvoji silni i brojni, velika je pomoć onoga, kojino te je stvorio i otkupio, i neizmjerno i neusporedivo je jači Bog tvoj i mnogo te više on želi spasiti, nego neprijatelji tvoji upropastiti. Bori se dakle i neka ti ne dodija napor, jer iz muke i iz nasilja, što naneseš opakijem svojim sklonostima, niče pobjeda, teče golemo blago, kojijem se kupuje nebesko carstvo i duša na uvijek ujedinjuje s Bogom.

U ime Gospodinovo zametnut ćeš boj s oružjem neuzdanja u sebe i pouzdavanja u Boga, molitve i vježbanja, izazivajući na mejdan onog protivnika, onu naklonost, koju si, prema gore spomenutom redu, odlučio uništiti, sad otporom, sada mržnjom, sad činovima protivne kreposti i zadaj joj mnogo smrtnih rana, da time ugodiš Bogu, koji sa svom proslavljenom crkvom motri borbu tvoju.

Opet ti kažem, boj ti ne budi mučan; tà sve nas dužnost nagoni, neka služimo Bogu i

njemu ugagjamo, potreba nam se je boriti, jer niko ne može umaknuti ovoj borbi, a da ne bude ranjen, da ne pogine. I još ti velim, ako bi htio odmetnički pobjeći od Boga, i predati se svijetu i putenim nasladama, i onda bi se morao boriti s tolikim i tolikim protivnostima, te bi ti često znoj oblio čelo i smrtna stiska obuzela srce.

Pomisli zatim, kakova bi to bila bezumnost, na se naprtiti one napore i muke, koje zajedno sa smrću donose još strašnijih nevolja i beskonačnih boli, a bježati od onih, koje se brzo svrše i dovedu nas u vječno i vjekotrajno blaženstvo, gdje ćemo bez prestanka uživati svog Boga!

POGLAVLJE XVII.

Kojim se redom treba boriti proti opakim strastima.

Od velike je znamenosti znati red, kojega se treba držati, da se borimo valjano, a ne samo od prilike i uvijek jednako, kao po kalupu, kako to mnogi rade na veliku svoju štetu. Da vidiš, kojim ti se redom treba biti proti tvojim neprijateljima, zavrati se u svoje srce i dobro pogledaj, kakove li ga obuzimlju misli i čuvstva, koja li strast njime poglavito vlada i gospodari, pa proti njoj prihvati ponajprije oružje, započni boj.

Dogodi li se, te na te nalete drugi protivnici, onda se svaki put obori najprvo na onoga, koji na te u istinu i iz bliza navaljuje, a zatim se opet povrati poglavitom svom poslu.

POGLAVLJE XVIII.

Kako se treba oprijeti, kad se strasti nenadano podignu.

Jer jošte nijesi obiknuo odbijati naglih udaraca nepravde i drugih protivnosti, to se nauči već ih u napred predvidjeti i često puta poželjeti i onda ih spremne duše očekivati.

Način, kako ćeš im predusresti, jest, da pogledaš narav svojih strasti i da misliš na ona mjesta i osobe, s kojima imaš posla, pa će ti biti lako pogoditi, što li bi moglo biti.

I ako ti dogje koja god druga protivština, na koju nijesi mislio, osim one pomoći, koju će ti to donijeti, što si bio spreman na druge stvari, koje si predvigjao, bit će ti od pomoći poslužiti se i ovim drugim načinom. U čas, kad počneš osjećati prve navale uvrede ili drugih protivnosti, budi odmah spreman usilovati se, da duh uzdigneš Bogu i promotriš neizrecivu njegovu dobrotu i ljubav prema tebi, koja ga potiče, neka ti pošalje ovu protivštinu, da ju podneseš iz ljubavi prema njemu i tako se više očistiš, njemu više prikučiš i s njime se uže sjediniš.

Vidjevši na taj način, kako bi mu bilo drago, kada bi ju podnesao, obrati se samom sebi i prikori se govoreći: „Ah, zašto ti ne ćeš da podneseš ovoga križa, koji ti ne šalje ovaj ili onaj čovjek, nego tvoj nebeski otac?“ Onda se obrni ka križu i ogrli ga što većim strpljenjem i radošću i reci: „O križu, načinjeni od providnosti božje prije, nego je mene bilo; križu, oslagjeni slatkom ljubavlju mog Raspetoga, prikuj me evo

sada na uvijeke na se, da se uzmognem predati onome, koji na tebi umrije, da mene otkupi!“

Pa ako se s početka ne možeš uzdignuti Bogu, jerbo je možda strast preotela mah, nego si ostao ranjen, ipak to pokušaj uraditi što prije, kao da i nijesi bio ranjen.

Nu najbolje će ti sredstvo biti proti neočekivanim uzbugjenjima za vremena ukloniti uzrok, odakleno potječu. Ti primjerice vidiš, da se radi osjećaja, što ga ćutiš prema kojojgoder stvari, odmah uzbuniš, kako te u njoj uznapastuju. Način, kojim ćeš tomu predusresti, jest, — da ukloniš onaj osjećaj.

Ako pak taj nemir ne dolazi zbog koje stvari, nego radi osobe, čije ti najmanje djelo dosagjuje i uzbugjuje te, jer ti ona nije po ćudi, tada je sredstvo u tome, da se usiluješ i skloniš svoju volju, neka joj postane mila i draga; jer osim što je i ona stvorenje božje, isto tako kao i ti načinjena rukom Višnjega i otkupljena istom krvlju božanstvenom, daje ti takogjer lijepe zgode, da bi ju strpljivo podnosio i tako se upriličio svomu Gospodinu, koji je napram svima dobrostiv i ljubezan.

POGLAVLJE XIX.

Kako se treba boriti proti putenosti.

Proti ovomu se zlu moraš boriti na poseban način, drukčije nego proti ostalim.

Hoćeš li da se uredno boriš, razlikuj tri vremena: prije napasti, u napasti, kada napast progje.

Prije napasti borit ćeš se proti uzrocima, koji su obično krivi ovoj napasti.

Prvo, proti ovome se grijehu ne smiješ boriti čelom o čelo, nego izbjegavaj svaku prigodu i svaku osobu, odakle bi se mogla izleći i najmanja pogibelj. Imaš li kada s njima posla, to ga obavi što žurnije, čedna i ozbiljna lica, i pri tom pokazuj prije nešto tvrdoće, nego li prekomjernu ljubežljivost i prijatnost.

Nemoj se u to pouzdavati, što ne osjećaš i nijesi već tolike godine osjetio žalca putenosti, jer što ovo prokleto zlo nije uradilo za mnogo godina, to uradi u jednom jedincatom času; često ono svoje pripreme obavi posvema tajno, i to većma naudi, to nezacjeljivije rani, što se pokaže prijatnijim i o sebi pobudi manje sumnje. I često se je još više bojati (kako je to iskustvo mnogo krat pokazalo i uvijek pokazuje), ako se ovo općenje i druženje njeguje pod izlikom, da je to sve dopušteno, radi rodbinstva, dužnosti i kreposti, kojihno imade ljubljena osoba; jer se premnogim i neopreznim općenjem zamjesuje otrov sjetilne ugodnosti, i on neopazice sve više kaplje i prodire do u dno srca i sve jače zamračuje razum tako, te se počne baš ničim smatrati pogibeljne stvari, ljubežljive poglede, slatke riječi s jedne i s druge strane i onaj užitak u općenju; tako ti se ide dalje s jednog na drugo i napokon strovali u propast ili kakovu tešku napast, kojoj ćeš mučno odoljeti.

Opet ti velim, da bježiš, jer si kao vlakno; ne uzdaj se u to, da si napunjen i natopljen vodom dobre i čvrste volje i spreman i pripravan

radije i umrijeti, nego li Boga uvrijediti; mnogim općenjem suši ova vatra svojom toplinom po malo sve više vodu dobre volje, i kad se na to najmanje misli, zahvatit će volju tako silno, te ne će koristiti ni rodbinstvo ni prijateljstvo; ne će se onda ni plašiti Boga, ni što držati do časti, ne će se bojati za život, ne će svih muka paklenih. Stoga bježi, bježi, ako ne ćeš, da te u istinu napadne, zarobi i usmrti!

Drugo, bježʼ od besposlice i budi oprezan i budan, misleći i radeći, kako to pristaje tvome stanju.

Treće, ne opiraj se nikada svojim poglavarima, nego im se drage volje pokoravaj, brzo obavljajući odregjene poslove, a još radije one, koji te ponizuju i protive se tvojoj volji i naravnom nagnuću.

Četvrto, nemoj nigda preuzetno osugjivati bližnjega, naročito glede na ovaj grijeh. Ako je možebit očevidno, da je bližnji pao, sažaljuj ga i nemoj se radi toga na njega gnjeviti, nemoj mu se rugati, već odatle uberi ploda poniznosti, spoznaje sebe sama, priznavajući da si prah i jedno ništa; prikuči se molitvom Bogu i još se više uklanjaj općenju, u kome imade ma i sjenka pogibelji. — Budeš li na laku ruku druge osugjivao i prezirao ih, to će te Bog popraviti na tvoj račun, pripustit će, da i ti posrneš u isti grijeh, neka bi vidio svoju oholost i ponizio se i pribavio lijeka proti obadva ova ružna grijeha. Ako pak ne padneš, a ne promijeniš svoga mišljenja, a ti bar znaj, da se može vele sumnjati o tvome stanju.

Peto i zadnje, ako nagješ, da si obdaren užitkom duhovnih naslada, onda dobro pazi, da se ne bi nekako isprazno ponosio i mislio, da si sada nešto i da tvoji neprijatelji ne će više proti tebi ratovati, jer ti se čini, da si ih predobio time, što ih prezireš, što su ti odurni i mrski; budeš li ovdje neoprezan, lako ćeš pasti.

Za vremena napasti gledaj, da li dolazi od nutarnjeg ili vanjskog uzroka. Veleći vanjski uzrok, mislim na znatiželjnost očiju i ušiju, prekomjernu gizdavost u odijevanju i društva i razgovore, koji draže na ovaj grijeh. — U tim je slučajevima lijek čednost i sramežljivost, to jest, da se ne želi ništa vidjeti ni čuti, što potiče na ovo zlo, i jošte bijeg, kako smo već gore kazali.

Nutarnji je uzrok živahnost tijela ili misli duševne, koje dolaze od opakijeh naših navada ili od djelovanja i utjecanja gjavaoskoga.

Živahnost tjelesnu treba ukrotiti postom, strogošću, bdijenjem, mrtvenjem tijela i drugim oštrim postupanjem, kako to već iziskuje razboritost i posluh.

Glede na misli, dolazile one otkle mu drago evo ti lijeka: biti zabavljen raznim poslovima, koji odgovaraju tvome stanju, moliti i razmišljati.

Molitvom se posluži na ovaj način:

Ako počneš ma i najmanje naslućivati ne samo ovakove misli, nego i njihove, da tako reknem, predstraže, brzo se u duhu uteci Raspetomu, govoreći: „Isuse moj, Isuse moj preslatki, brže mi u pomoć, da me ne zarobi ovaj neprijatelj“. Ogrli koji put raspelo, na kome visi tvoj

Gospodin, i više put poljubi rane njegovijeh presvetijeh nogu i reci iz dna srca: „Divne rane, rane prečiste, rane svete, ranite sada bijedno ovo i nečisto srce i očuvajte me, neka vas ne uvrijedim“.

Kad nasrnu putene napasti, ne bih htio, da razmatraš nekih točaka, koje preporučuju mnoge knjige, kao sredstvo proti ovoj napasti; takove bi bile o podlosti ovoga grijeha, o negovoj nezasitosti, o neugodnostima i gorčinama, koje no iz njega potječu, o pogibeljima, propadanju dobara, zdravlja i časti i o sličnim stvarima. Ovo naime nije svagda sigurno sredstvo, da se nadvlada napast, pače more nauditi; jer dokle um jednim putem goni ovakove misli, drugim nas vodi u pogibelj i daje prigode, da se njima naslagjujemo i privolimo na onu ugodnost. Stoga je pravo sredstvo izbjegavati ne samo takove naslade, nego i sve ono, što nam ih u pamet dozivlje, ma im bilo i protivno.

Zato ti sebi uzmi za razmatranje življenje i muku našega Raspetog Spasitelja. Ako li ti i u tom razmatranju dogju iste one misli proti tvojoj volji, pa te uzmu napastovati jače nego obično (što ti se može lako dogoditi), nemoj se prestrašiti, ne puštaj razmatranja, nemoj im se okretati, da im se usprotiviš, već nastavi razmatrati što možeš pozornije i brini se za te misli baš kao da ih i nije, jerbo od ovoga nema boljega načina, kako ćeš im se oprijeti, makar one proti tebi neprestano vojevale.

Svoje razmatranje završi ovom ili sličnom kojom molitvom: „Oslobodi me, Stvoritelju i

Otkupitelju moj, od neprijatelja mojijeh, na čast muci i neizrecivoj dobroti svojoj". Ali pri tom da nijesi bacao misli na ovo zlo, jer i sami spomen nije bez pogibelji.

S ovakovom napašću nigda ne polazi raspravljati, da li si pristao, ili nijesi; na taj bo te način hoće gjavao da prevari, uznemiri, učini plašljivim i malodušnim, ili se pače nada, da će te zabavljajući duh tvoj ovim mislima zavesti na kakovu nasladu.

Glede na ovu napast dakle (kad nije očevidno, da si privolio) budi ti dosta sve to u kratko kazati svomu duhovnomu ocu, a onda se primiri pri njegovu mnijenju i ne misli ništa dalje. Ali gledaj da mu vjerno očituješ svaku svoju misao i da te nigda od toga ne odvrati kakov obzir ili sram.

Kad nam u opće proti svim dušmanima treba poniznosti, ako nam se hoće da ih savladamo, to se ovdje moramo još više poniziti, nego u drugom, jer je ovaj grijeh gotovo uvijek kazna oholosti.

Kad progje vrijeme napasti, makar ti se činilo, da si posve slobodan i osiguran, moraš uza sve to duh svoj držati daleko od onijeh predmeta, koji ti prouzročiše napast, ma i osjećao, da drukčije radiš; to bo je varka grješne naravi i zamka lukavog nam protivnika, koji se preobrati u angjela svjetla, kako bi nas zaveo u tminu.

POGLAVLJE XX.

Način, kako se treba boriti protiv lijenosti.

Da ne padneš u jadno robovanje lijenosti, što ti ne bi samo zakrčilo stazu k savršenosti, nego bi te i predalo u ruke neprijateljima, moraš bježati od svake znatiželjnosti i sklonosti prema ovome svijetu i od svakoga zanimanja, koje ne pristaje tvomu staležu. Za tijem nastoj svom silom, da odgovoriš svakom dobrom nadahnuću i svakoj zapovijedi svojijeh poglavara, obavljajući poslove u ono vrijeme i na onaj način, kako je njima drago.

Nemoj oklijevati ama ni časa, jer odgodiš li jednoč, eto te i drugoč i sve više, a što dalje, to sjetilnost lakše popušta i pristaje, nego prvi put, pošto ju je već zamamila i zahvatila ugodnost, koju je pri tom osjetila.

Odatle eto dolazi, da se koji posao ili prekasno započne, ili kao dosadan posvema propusti. Tako se po malo navadi na lijenost, koja nas napokon dotle dovede, te baš u času, kad nas je svezala i okovala, odlučujemo biti drugi put veoma brižni i marljivi, jer, srameći se i sami pred sobom, vidimo, da smo onda bili veoma lijeni i nemarni.

Ova lijenost sve zahvati i okuži svojijem otrovom ne samo volju, kojoj ulije neku mrskost na posao, nego zaslijepi i sam razum, te ne vidi, kako je to isprazna i bezumna odluka, u buduće brzo i marljivo obaviti ono, što bi trebalo odmah ovršiti i što se sada svojevoljno posve propušta, ili bar odgagja na drugo vrijeme.

Ali takogjer nije dosta, da brzo obaviš posao, koji moraš obaviti, nego ga moraš ovršiti u ono vrijeme, koje je za taj posao najzgodnije, i onom brižnošću, koje treba, kako bi posao bio što je moguće bolji. Nije to naime mar, nego vrlo lijepa lijenost, obaviti posao prije vremena i brzo ga skinuti s vrata i ne uradivši ga dobro, da se onda mogne bez brige predati lijenoj besposlici, kojano je sve na umu bila obavljajući posao na brzu ruku.

Čitavo ovo golemo zlo dolazi otuda, što se ne promatra vrijednost jednog dobra djela, kad se obavi u pravo vrijeme i kada se je pri tom odlučilo ići u oči naporu i muci, koje prokleta lijenost donosi mladijem vojnicima.

Često krat ti dakle na to pomisli, kako je jedan jedincati put uzdignuti srce Bogu, jednoč samo njemu na čast prignuti koljeno vrednije od svega blaga ovoga svijeta, i kako svaki put, kad god sustegnemo sebe i svoje opake strasti, donesu angjeli našoj duši iz carstva nebeskoga vijenac slavne pobjede, a kako Bog naprotiv nemarnicima uskraćuje milosti, koje im je bio dao, a marljivim ih umnožava i poslije ih uvodi u svoju radost.

Ako iz početka još ne možeš veledušno poći u susret mukama i teškoćama, onda ih sebi sakrij, neka ti se čine manje, nego li su se pričinjale nemarnicima. Tvoja vježba na priliku ište mnogo čina, ako ti se hoće postignuti kakovu krepost, ište mnogodnevna napora, a neprijatelji, što ih imaš savladati, čine ti se mnogobrojni i jaki. Ti

počni obavljati svoja djela sve jedno, kao da ih moraš malo obaviti i kano da ti se treba mučiti malo dneva, bori se proti jednome protivniku, kao da se nemaš ni proti kom drugom boriti, čvrsto se ufajući, da si s božjom pomoću od njih jači; na taj će način lijenost sve više jenjavati, a ti ćeš postajati sve sposobnijim, da se u tebi nastani protivna krepost.

Isto ovo velim i o molitvi. Recimo, da vježba traži koji put, da moliš čitav jedan sat, a to je tvojoj lijenosti pomučno. Započni onda molitvu, kao da ćeš moliti samo osmi dio sata, pa ćeš onda lako preći i na drugu osminu i na ostale, što jošter ima. Osjetiš li možda kad i kad pri tom veliku otpornost i teškoću, to prekini vježbu, da ti ne bi omrznula, a malo vremena poslije opet ju otpočni.

Istoga se reda drži i u ručnim poslovima, ako se dogodi, da ti treba ovršiti više poslova, koji se lijenosti tvojoj čine mnogobrojni i tegobni, pa se stoga sav uznemiriš. Počni ti onda uza sve to odrješito i mirno od jednoga, ko da nemaš ništa drugo uraditi; ako budeš na taj način marljivo radio, sve ćeš poslove obaviti s mnogo manjim trudom, nego se je činilo tvojoj lijenosti. A ne budeš li tako radio, ne budeš li išao u susret umoru i trudu, koji ti se pokaže, tako će tobom obladati lijenost, da te ne će plašiti i strašiti samo trud i teškoća, što ju sa sobom donosi u početku nastojanje oko kreposti, kad si trud već očutio, nego i dok je još daleko, jerbo ćeš se uvijek bojati, da su te okupili, da

na tebe nalijeću neprijatelji i da ti je neko skočio za vrat, pa ti prti nekakovo breme; živjet ćeš po tom i u samom miru nemiran.

Znaj takogjer, da ova opaka lijenost svojim potajnim otrovom ne ubija po malo jedino prvo nježno žilje, iz kojega bi trebalo da niknu kreposne navike, nego podjeda i one, koje su već stečene; kao crv u stablu glogje i podgriza ovaj otrov kriomice žile duhovnom životu; a gjavao stavlja na ovaj način svakomu busije i zasjede, a osobito, koji vode duhovni život.

Bdij dakle, moli i radi dobra djela i ne oklijevaj sa tkanjem za svadbeno ruho donle, kad bi već trebalo da budeš njime napravljena i dočekaš svoga zaručnika.

Sjeti se svakoga dana, da ti onaj, koji ti daje jutro, ne obećava večeri, i kad ti dadne večer, da ti nije obećano jutro. Zato upotrebi svaki čas i tren prema volji božjoj, baš kano da ti nije sugjeno drugo vrijeme, i to više, što ti o svakom časku treba dati strogi račun.

Završujem veleći ti, da držiš izgubljenim dan (sve ako si obavio mnogo poslova), ako u njemu nijesi izvojevao mnogo pobjeda nad opakijem svojim sklonostima i samovoljom, ako nijesi Bogu zahvalio na njegovim dobročinstvima, a osobito na gorkoj muci, koju je za te pretrpio, na očinskijem i slatkijem kaznama, kada te udostoji dragocjenoga blaga kakove kušnje i trpljenja.

POGLAVLJE XXI.

Kako treba upravljati našim vanjskim sjetilima i kako se po njima može preći na promatranje božanstva.

Treba mnogo pozornosti i neprestana vježbanja, ako hoćemo da dobro ravnamo i upravljamo svojim izvanjim sjetilima; požudnost naime, koja je kano ti upravljač pokvarene naše naravi, vanredno je sklona tražiti slasti i udovoljenja, a jer sama po sebi ne može do toga da dogje, služi se ona sjetilima kao svojim vojnicima i naravnijem sredstvima, da njima hvata predmete, koji im baš odgovaraju i prima i uzima njihove predodžbe u se i utiskuje ih u duši; odatle eto naslade, koja se rad sveze. što je megju njome i puti, raširi po svem dijelu sjetila, koja mogu primiti ovu nasladu, i tako pregje ta zaraza i na dušu i na tijelo i pokvari sve.

Vidiš evo bolest, sad gledaj lijeka: Pazi dobro da ne dadneš svojijem sjetilima slobodno kud ona hoće, nemoj ih upotrebljavati, gdje te na to potiče sami sjetilni užitak, a ne kakova dobra svrha ili korist ili potreba. Ako su se sjetila — a ti ni opazio nijesi — predaleko zaletjela, gledaj kako bi ih natrag ustegnuo ili ih tako upravio, neka se ondje, gdje su prije bila jadno roblje ispraznih naslada, sada od svakoga predmeta naplijene plemenita plijena i nagrnu ga duši; tako će se ona u sebi sabrati i raskriliti kreljuti svojijeh sila gor prema nebu k promatranju Boga. To moreš ovako raditi:

Kadagod se tvome vanjskom sjetilu ukaže kakav predmet, to odijeli svojom pameću od stvorene stvari onaj duh, koji je u njojzi i pomisli, kako ona od sebe nema ništa od onoga, što je izloženo tvojijem sjetilima, već kako je sve to djelo božje, koji joj duhom svojim nevidljivo daje bivovanje, dobrinu i ljepotu, što je u njoj. Pri tom se raduj, što je tvoj Gospod jedini uzrok i početnik tolikih raznovrsnih savršenosti u stvarima i što ih on sam u sebi sadržaje najuzvišenijim načinom, jer su one samo malen stupanj njegova neizmjernog božanskog sasvršenstva.

Kad opaziš, da te zamamljuje i opčarava koje plemenito biće, onda ti ovo stvorenje u duhu povrati natrag njegovu ništavilu, upravljajući svoje oči na Stvorca, koji je u njem prisutan i koji mu je dao njegovo bivovanje, i naslagjuj se jedino u njemu i reci: „O, ti biće božansko, vrijedno svakog poželjenja, kako li se ja veselim, što si ti jedini, beskonačni uzrok svima stvorenim bićima.“

Isto tako, kad vidiš drveća, bilinja i što slično, razmatraj u duhu, kako sve to života, koji ima, nema od sebe, nego od onoga Duha, kojega ti ne vidiš, a on ih sam oživljava, i pri tom možeš govoriti: „Evo ovdje pravoga života, od kog, u kom i po kom živu i rastu sve stvari. Oj, ti živa naslado mojega srca!“

Tako i kad vidiš živina, duhom se uzdigni k Bogu, koji im daje osjetnost i gibivost i reci: „O prvi pokretniče, koji pokrećeš sve, a sam si u sebi nepokretan, koliko se veselim s tvoje nepromjenljivosti i nepokolebivosti!“

Čutiš li, da te privlači lijepost stvorenja, to odluči ono, što vidiš, od duha, kojega ne vidiš, pa promatraj, kako je sva ljepota, što se iz vana pokazuje, jedino od nevidljivoga duha, štono je uzrok vanjskoj onoj ljepoti, i reci sav radostan: „Evo potočića iz nestvorenoga vrutka, evo kapljica iz beskrajnog mora svega dobra. O koliko se radujem misleći na vječnu i neizmjernu ljepotu, u kojoj je uzrok i početak svake ljepote!“

Vidiš li u drugima dobrote, mudrosti, pravednosti i drugijeh kreposti, razluči isto onako, kao i prije i reci Bogu svomu: „O najveće blago kreposti, kako uživam misleći, da po tebi i od tebe jedinoga dolazi svako dobro i da je sve prema božanskoj tvojoj savršenosti kao ništa. Zahvaljujem ti, Gospode, na ovom i na svemu ostalom dobru, koje si dao mome bližnjemu; spomeni se, o Gospode, ubogosti moje, sjeti se, kako mi vele treba ove kreposti . . . .“

Kad prioneš uz kakav dobar posao, imaj na umu, da je Bog prvi uzrok ovomu poslu, a ti da nijesi drugo, nego živo njegovo orugje. Uzdigni misao svoju k njemu, veleći: „Kolika je radost, što ju u sebi osjećam, vrhovni Gospodaru svega, što bez tebe ne mogu ništa uraditi i što si ti prvi i poglaviti poslenik pri svemu.“

Kad jedeš ili piješ, misli da je to Bog, koji je onoj hrani dao slasti, i veseleći se u njemu jedinomu, možeš kazati: „Obraduj se, dušo moja, jer, kako izvan Boga tvojega nema pravoga veselja, tako se jedino u njemu moreš radovati u svakoj stvari“.

Ako ti se prohtjedne štogod pomirisati, što sjetilu godi, ne ostaj pri tom užitku, već se duhom popni Gospodu, od koga potječe onaj miris, i osjećajući stoga nutarnju utjehu, kaži: „O Gospode, učini, kao što ja od radosti igram, što od tebe potječe svaka ugodnost, da se tako i duša slobodna od svake zemaljske naslade vine u visine i prispije k tebi, Bože, kano ugodan miomiris".

Ako čuješ skladnu glazbu i pjevanje, obrni se duhom Gospodu i reci: „O Bože moj, ja se vrlo radujem zbog tvojijeh neizmjernijeh savršenosti, koje sve zajedno, ne samo u tebi tvore nadnebesnu skladnost, nego takogjer u angjelima, u nebesima, u svima stvorenjima proizvode veličanstven sklad".

POGLAVLJE XXII.

Kako nam stvari same mogu pomoći da upravljamo našim sjetilima, kad naime po njima pregjemo na promatranje upućene Riječi, u otajstva njegova života i smrti.

Gore sam ti pokazao, kako možemo od osjetnih stvari uzdignuti duh k promatranju božanstva, a sad ti evo jednoga načina, kako ćeš naći u njima poticala, da pogješ promatrati utjelovljenu Riječ, da promatraš presvete tajne njegova života i muke.

Ovoj nam svrsi mogu pomoći sve stvari u svemiru, promatramo li — kao gore — Boga, kako je on jedini i prvi uzrok, koji im je dao

ono bivovanje, onu ljepotu, one prednosti i vrline; i ako onda pregjemo promatrati, kako mu je golema i neizmjerna dobrota, kad se je on, jedini početnik i gospodar svijeh stvorenja, htio spustiti u toliku dubljinu, da trpi i umre za ljude, i pače dopustio, neka se djela njegovijeh ruku oboružaju, da ga razapnu,

Napokon imade mnogo stvari, koje nam u pamet dozivaju ove svete tajne, kao oružje, konopci, bičevi, stupovi, trnje, trske, štapovi, čekići i drugo koješta, što je bilo njegovo mučilo. Siromašna svratišta opomenut će nas staje i jaslica, gdje je bio Gospodin. Padanje kiše će nas sjetiti one krvave božanske kiše, koja je u vrtu kapljući iz njegova presvetog tijela natopila zemlju; kad gledamo pećine, predstavljat će nam ono kamenje, koje no je raspuknulo pri njegovoj smrti; zemlja će nas sjetiti onoga potresa, sunce tmina, od kojijeh pomrča; vidimo li vodu, doći će nam na um ona voda, što poteče iz presvetoga mu boka. Isto velim i o drugim, sličnim stvarima.

Kad okusiš vina ili drugoga pića, opomeni se octa i žuči, kojim su napojili tvoga Gospodina Ako te primamljuje ugodan miris, sjeti se onog vonja mrtvijeh tjelesa, koji je on ćutio na brdu Kalvariji. Kada se oblačiš, sjeti se, kako je vječna Riječ obukla ljudsku put, kako bi tebe zaodjenula svojijem božanstvom. Kada se svlačiš, misli na svojega Isusa, kojega su svukli, da bude za te bičevan i na križ pribijen. Čuješ li žamor i viku, sjeti se onijeh strahovitijeh riječi: „Raspni, razapni, ubij, ubij!" Kada god sat udari, spomeni se onih tjeskobnijeh kucaja srca, koje je tvoj

Isus hotio da osjeti, kada ga u vrtu obuze strava pred blizom mukom i smrću; ili nek se čini, kao da čuješ one okrukne udarce, kada su ga prikivali na križ.

Kad god obuzmu žalosti i boli tebe ili druge, misli, da one nijesu ništa prema onijem mukama, koje raniše i rastužiše tijelo i dušu tvoga Gospodina.

POGLAVLJE XXIII.

O drugim načinima, kako ćemo upravljati našim sjetilima prema raznim zgodama, koje nam se pruže.

Vidjevši, kako treba da uzdignemo razum od osjetnih stvari do promatranja božanstva i tajna utjelovljene Riječi, dodajem ovdje još i drugih načina, kako možemo iz tijeh stvari uzeti raznijeh razmatranja, neka bi duše u tome našle mnogo različite hrane, kako se kojoj već mili. Ne će ovo biti od koristi jedino prostoj čeljadi, nego i onima, koji su uzvišenijeg uma i dalje doprli na duhovnomu putu, jer razum, ma čiji on bio, nije uvijek jednako lijepo raspoložen i zgodan za uzvišena razmatranja.

I nemoj se plašiti, da će te smesti množina ovih raznovrsnih stvari, dokle se držiš trijeznosti i savjeta razboritijeh ljudi, kojemu se moraš ponizno i pouzdano pokoravati ne samo u ovome, već glede na svaku drugu uputu, što ću ti ovdje dati.

Gledaš li tolike stvari na oči krasne i u svijetu cijenjene, promotri, kako su sve jadne i

kano blato prema nebeskomu blagu, za kojim imaš čeznuti svim srcem, prezirajući cijeli svijet. — Obrneš li svoj pogled suncu, pomisli, da je tvoja duša, kada je u milosti svoga Stvoritelja, mnogo blistavija i ljepša od njega, drukčije pako da je daleko tamnija i ružnija od paklenijeh tmina. Uzdigneš li tjelesne oči k nebu, kojeno te natkriva, prodri duševnijem okom još dalje, u radost rajsku i ondje se ustavi mišlju, kano ti na mjestu, koje ti je pripravljeno za vječni, blaženi stan, ako budeš na zemlji nevino živio.

Kada čuješ pojanje ptica, ili drugo koje pjevanje, uznesi duh k pjevu nebeskomu, gdjeno odjekuje neprekidno Alleluja, i moli Gospoda, neka te udostoji, da ga budeš jednom hvalio na vijeke zajedno s onijem rajskijem dusima.

Kada vidiš, da te zanosi ljepota kojega stvorenja, pogledaj u duhu, kako ondje stoji sakrivena paklena guja i samo lovi i vreba, kako bi te usmrtila ili bar obranila i ovako joj kaži: „Ah, prokleta zmijo, kako li zasjedaš, spremna da me progutaš!“ Onda se okreni Bogu i reci: „Blagoslovljen, Bože moj, koji si mi otkrio moga dušmanina i oslobodio me od njegovijeh bijesnijeh ralja“. I odmah za tim bježi od te zamame u rane Raspetoga i njima pozabavi svoj duh i promišljaj, koliko je Gospod trpio na presvetomu svom tijelu, da tebe izbavi od grijeha i da ti učini mrskima putene ugodnosti. — Ima evo još jedan drugi način, kako ćeš izmaknuti ovoj pogibeljnoj zamami: dobro promisli, šta li će biti jednom poslije smrti od onoga predmeta, koji ti se sada tako svigja.

Kad hodaš, sjeti se, da se svakijem koračajem približavaš smrti. Kad ugledaš ptica po zraku kako lete i voda kako hiti, opomeni se, da tvoj život hrli još većom brzinom svojemu koncu.

Ako se podignu siloviti vjetrovi, ako sijeva, grmi, nek ti na um pane strahoviti sudnji dan; i klekni i pokloni se Bogu i moli, neka ti udijeli milost i pusti vremena, da se valjano pripraviš, kako ćeš se onda ukazati pred njegovijem silnijem Veličanstvom. U različitijem zgodama, koje bi te mogle zadesiti, ovako se evo vježbaj. Ako te je primjerice pritisnula kakovagod bol ili tuga, ako trpiš žegu, studen il što drugo; uzdigni duh svoj k onoj vječnoj volji, koja je tebi na dobro htjela, da baš u toj mjeri, u to vrijeme podneseš ovu nepogodu. Budi dakle veseo rad ljubavi, koju ti pokazuje Bog tvoj, radi prigode, što ti je evo pružio, neka mu služiš u svemu onomu, što mu je milije, i reci u svome srcu: „Gle, na meni se vrši volja božja, koji je ljubezno od vijeka odredio, da ja sada podnesem ovu neugodnost. Zato budi slavljen na vijeke dobrostivi Gospod".

Pojavili ti se u duši koja dobra misao, odmah se obrni k Bogu i priznaj, da dolazi od njega i zahvali mu. — Ako što dobro čitaš, predstavi sebi, kao da je sam Gospodin pod onijem riječima, pa ih priznaj kano da izlaze iz njegovijeh božanskijeh ustiju.

Ako gledaš sveto propelo, misli, da ti je ono stijegom u tvom vojevanju; odaljiš li se od njega, zapade u šake okrutnijem neprijateljima,

— budeš li ga slijedio, eto te u nebo bogata slavnijem plijenom.

Kad ugledaš milu priliku Djevice Marije, obrati joj srce svoje, njoj, koja kraljuje gor u nebu i zahvali joj, što je porodila i othranila Otkupitelja svijeta i što nam je u duhovnoj borbi pomoćnicom i braniteljicom. Slike svetaca nek ti prikazuju isto toliko srčanijeh boraca, koji su silovito prošli svojim putem, i tebi otvorili stazu, kojom i ti ako budeš stupao, bit ćeš zajedno s njima okrunjen vječnom slavom.

Kad ugledaš crkvu, mogao bi se megju ostalijem pobožnijem mislima sjetiti, kako je i tvoja duša hram božji, koji moraš, kao njegov stan, čist i neokaljan očuvati.

Kadagod čuješ ona tri znaka na Pozdravljenje angjeosko, to možeš ovako kratko promatrati, kako odgovara riječima, što je običaj govoriti pred svakom onom nebeskom molitvicom: Kod prvoga znaka zahvali Bogu na poslanstvu, što je odaslao s nebesa na zemlju kao početak našega spasenja. Kod drugoga se obraduj s prebl. Djevom Marijom s njezine visine, na koju je bila uzdignuta zarad svoje osobite, duboke poniznosti. Kod trećega obožavaj s presretnom Majkom Marijom i angjelom Gabrijelom začeto božansko djetešce; i ne zaboravljaj kod svakoga znaka iz počitanja nakloniti glavu, a nešto jače pri posljednjem.

Ova razmišljanja, razdijeljena prema tri znaka, za svako su vrijeme. Ona što slijede, jesu za u večer, za u jutro i za o podne, a tiču se muke Gospodinove; mi bo smo vele dužni često put

se sjetiti muka, kojeno je radi toga pretrpjela naša Gospoja, i pokazujemo se nezahvalnima, kad toga ne radimo.

U večer si predoči tjeskobu prečiste Djevice sporadi krvavoga znoja, uhvaćenja u vrtu i nutarnjijeh muka, koje je podnosio čitave one noći njezin blagoslovljeni Sin. — U jutro ju sažaljuj zbog njenijeh tuga, jer su Isusa odveli Pilatu i Herodu, jer su ga osudili na smrt, jer je morao nositi križ. — O podne dobro promotri onaj mač boli, koji probode srce rastužene Majke, kad su Gospoda razapeli na križ, kad je umro, kad su mu u presveti bok zaboli grozno koplje.

Ovako možeš razmišljati o muci preblažene Djevice od četvrtka u večer, do u podne u subotu, drugijeh dana drugo. Stoga to ostavljam tvojoj posebnoj pobožnosti i prilikama, koje će ti pružiti izvanje stvari.

Napokon, da ti u kratko opetujem, kako treba da upravljaš sjetilima: pazi da te nijedna stvar na što ne potakne niti gane zato, što ti je draga ili mrska, nego jedino volja božja, tako te samo ono ogrliš ili zabaciš, što Bog hoće da ogrliš ili odbaciš.

Nu znaj, da te nijesam ove navedene načine, kako se upravlja sjetilima, učio zato, neka se time posve zaokupiš, jer ti moraš gotovo uvijek biti sabrana u duši sa svojim Gospodom, koji hoće, da nastojiš čestijem činima pobijediti svoje neprijatalje i opake strasti i da im se uz to opireš i obavljaš čine protivnih kreposti; već sam ti pokazao ove načine, da bi se znao ravnati, kada ti bude od njih potreba. Treba naime da

pamtiš, da je od slabe koristi poduzeti mnogo vježba, makar bile po sebi koliko mu drago dobre; često su one pometnja za dušu, sebeljublje, nepostojanost i vražja zamka.

POGLAVLJE XXIV.

Kako imamo upravljati jezikom.

Čovječjim jezikom treba dobro upravljati i obuzdavati ga, jerbo je svak vrlo sklon pustiti mu, neka leti i govori ob onomu, što je ugodno našijem sjetilima.

Mnogo govorenje dolazi većinom od neke oholosti, radi koje mislimo, da puno znademo i ponosimo se svojijem mišljenjem, pa to gledamo često opetujući regbi utjerati drugima u dušu, kao da smo im učitelji i ko da im treba od nas učiti pameti.

Ne da se kazati u malo riječi sve zlo, što potječe od mnogoga govorenja. Govorljivost je mati lijenosti, dokaz neznanja i gluposti, vrata klevetanju, sluškinja laži i hladilo pobožne revnosti.

Mnogo riječi ojačava zle strasti, a one opet poticaju jezik, neka lakše ustraje u nerazboritom govorenju.

Ne otiskuj se u duge razgovore, ni s onijem, koji te ne slušaju rado, ni s onijem, koji te rado ćute, da ne bi prekoračio megje.

Čuvaj se govoriti s naglasom i jakijem glasom, jer je i jedno i drugo svakomu jako mrsko i očituje preuzetnost i taštinu.

Ne govori nikad ni o sebi, ni o svojijem djelima, nit o rodbini, osim ako je baš potrebito, a i to uradi što kraće i brže. Ako ti se čini, da ko drugi o sebi premnogo govori, gledaj da ipak o njemu dobro misliš, ali ga nemoj nasljedovati, — pa ni onda, kad svojijem riječima hoće sebe poniziti i optužiti.

O bližnjemu i o njegovijem stvarima govori što je manje moguće, osim ako je zgode, da o njemu rekneš koju lijepu.

Rado zbori o Bogu, osobito o njegovoj ljubavi i dobrostivosti, nu s bojažnju, da bi se i ovdje mogao prevariti; stoga voli slušati, kad o njem drugi govore, a ti njihove riječi čuvaj u dnu svog srca. Što je do drugih stvari, — neka ti samo zvuk glasa dopire do ušiju, tvoja pako duša neka se vine k Bogu; al i ako je potrebito drugoga poslušati, da se razumije i odgovori, to ipak nemoj ispustiti od vremena do vremena baciti duševni pogled k nebu, gdje stanuje tvoj Bog, i onda promatraj njegovu uzvišenost, kao što i on uvijek glega tvoju nevoljnost.

Što ti padne na pamet da rekneš, to prije dobro promisli, nego što ti dogje na jezik, jer ćeš o mnogom opaziti, da bi bilo bolje, da nijesi kazao. Pače ti velim, bolje bi bilo, da si od onoga, što si onda mislio, da je dobro kazati, dosta šutnjom zakopao; to ćeš uvidjeti, kad o tom razmisliš, pošto je prošao onaj razgovor.

Mučanje je, kršćanska dušo, snažna utvrda u duhovnoj borbi i sigurna nada u pobjedu.

Šutnja je dobra prijateljica onomu, koji goji neuzdanje u sebe i pouzdanje u Boga; ona je

čuvateljica svete molitve i čudnovata pomoć u radu oko kreposti.

Da se priučiš mučati, često pomisli na štete i pogibli od govorljivosti, i opet na golema dobra, kojima ragja mučanje; obljubi ovu krepost i šuti (kako bi se obiknuo) neko vrijeme i ondje, gdje ne bi bilo zlo govoriti, samo nek to ne bude ni tebi ni drugomu kakogod od štete.

U tom će ti biti takogjer od koristi, ako se budeš odalečivao od razgovora; onda ćeš imati u svom društvu na mjesto ljudi angjele i svece i samoga Boga.

Napokon se sjeti, kakov si boj zametnuo i videći, koliko ovdje imaš posla, minut će te volja odviše govoriti.

POGLAVLJE XXV.

Da borilac Kristov mogne valjano vojevati proti neprijateljima, treba da svim silama izbjegava duševni nemir i zabunu.

Kao što moramo, ako izgubimo mir svog srca, sve što možemo raditi, da ga opet povratimo, tako — znaj — nema na svijetu stvari, koja bi nam ga mogla pametno oteti, ili ga bar zamutiti.

Mi se doduše imamo zašto žalostiti nad svojijem grijesima, ali tihom bolju, kako sam ti gore više nego jednom rekao. Isto tako treba bez duševnog nemira, blagim nekim osjećajem ljubavi, sažaljivati svakog drugog grješnika i barem unutra u duši oplakivati njegove grijehe.

Što se tiče drugijeh teškijeh slučajeva, kano bolesti, udaraca, smrti našijeh bližnjijeh, kuge, rata, požara i sličnijeh zala, od kojijeh se ljudi većinom zgražaju, jer su neugodni naravi; mi ih ipak uz pomoć božju možemo ne samo htjeti, nego i rado primiti kano pravednu kaznu grješnicima i pravednicima kano prigodu za kreposna djela; s ovijeh se razloga ovo mili i našemu Gospodinu Bogu, a mi ćemo, slijedeći njegovu volju, proći kroza sve gorkosti i nevolje ovoga svijeta mirno i spokojno. I budi osvjedočen, da se nikakov naš nemir, bio od kojegod ruke, ne mili božanskim njegovim očima, jer nije nikada bez kakove nesavršenosti i svagda dolazi od zloga korijena sebeljublja

Stoga drži uvijek stražu na nogama, koja će ti odmah javiti, ako što nagje, što bi te moglo smutiti, da onda skočiš na oružje i na obranu, promatrajući, kako sva ova i mnoga slična zla, makar se izvana takova činila, kako ona ne mogu oteti pravijeh dobara, kako ih Bog sva odregjuje i pripušta u one dobre svrhe, koje spomenusmo, ili u koje druge bez sumnje posve pravedne i svete.

Ako se duša na taj način u svakom, ma i neugodnu slučaju očuva u miru i pokoju, to se može uraditi mnogo dobra; drukčije ćemo pak od svijeh našijeh vježba imati malo il nimalo koristi. — Osim toga je naše srce, kad je uznemireno, uvijek izvrgnuto raznijem neprijateljskijem napadajima, a još više mi ne možemo u ovom stanju da pogodimo upravnoga puta i sigurne staze do kreposti.

Naš neprijatelj, koji se jako plaši ovoga mira, jer je to mjesto, gdje stanuje Duh božji, da tu izvede velikijeh djela, često ga nam puta gleda u prilici prijatelja oteti raznijem željama, koje nam se pričinjaju dobre; ali ćeš njihovu varavost osim ostaloga i odatle raspoznati, što nam otimaju duševni mir.

Da se dakle očuvaš tolike štete, kad ti ona straža javi, da se prikučuje kakova nova želja, ne otvaraj joj ulaza u svoje srce, dok ju nijesi prije, čist od svakog vlastitog htijenja, prikazao Bogu i priznao svoju slijepost i neznalost i usrdno ga zamolio, neka te prosvijetli svojom svjetlošću, e bi upoznao, da li dolazi od njega, il od protivnika; uteci se takogjer svomu duhovnom ocu, kad moreš, i pitaj ga, što li on misli.

Nu i onda, kada je želja od Boga, trsi se, da prije, nego li joj udovoljiš, umrtviš svoju preveliku živahnost, jer će mu djelo, u kom ima ovakovoga mrtvenja, biti mnogo ugodnije, nego ako se obavi uz onu jaku naravnu žudnju; pače će mu se kad i kad ovo mrtvenje svigjati više od istoga djela.

Budeš li na taj način od sebe tjerao rgjave želje i ne primao dobrijeh, prije nego si ukrotio naravno nagnuće, održat ćeš u miru i u sigurnosti utvrdu svog srca.

A da bi ga uzdržao posvema u miru, treba još da ga čuvaš i braniš od onog ukora i nutarnje one grižnje na sebe sama; gdjekoji put to dolazi od vraga paklenoga, makar se činilo, da dolazi od Boga, jerbo te krivi s kakova pomanjkanja. Iz plodova ćeš vidjeti, gdje je tomu

izvor. Ako te ovakove misli ponizuju, ako te potiču, da budeš revan u dobrijem djelima, ako ti ne otimaju onog pouzdanja u Boga, onda treba da ih primiš zahvalno kano ti dar božji. Al ako te uzbunjuju i čine malodušnim, malovjernim, lijenim i sporim u dobrim djelima, onda budi osvjedočen, da dolaze od neprijatelja; stoga ih ne slušaj, nego hajde dalje za svojim poslom.

Nu jer se osim toga još češće ragja u našemu srcu nemir radi kojekakovih protivština, treba da činiš ovo dvoje, kako bi se obranio od tijeh udaraca.

Jedno je, da pogledaš i vidiš, komu su protivni ovi dogogjaji, jesu li duhu, ili samoljublju i svojevolji. Ako su protivni tvojijem željama i samoljublju, tvom najvećem neprijatelju, onda ih ne zovi protivnostima, nego ih drži milošću i pomoću previšnjega Boga, pa ih, kako i treba, primi zahvalno i vesela srca. Pa i ako su duhu protivne, ipak ne treba, da se stoga pomuti nutarnji mir, kakako ću ti pokazati u sljedećem poglavlju.

Drugo je, da svoj duh podigneš Bogu, da ništa dalje ne misliš, nego sve slijepo primiš iz dobrostive ruke božje Providnosti, kano stvar punu raznovrsnijeh dobara, kojijeh ti za onda ne poznaješ.

POGLAVLJE XXVI.

Što nam treba raditi, kad budemo ranjeni.

Ma da vidiš, da si ranjen, jerbo si od slaboće pao u kakovu pogrješku, ili pako kad i kad

i svojevoljno i od zloće, nemoj zato klonuti duhom i uznemiriti se, već se odmah obrati k Bogu i ovako mu reci: Evo, moj Gospodine, ja sam sada uradio, što sam ja mogao; od mene se nije moglo drugo ni očekivati, nego poraz.

Zaustavi se malo pri toj misli, ponizujući se pred svojim očima i okajavajući uvredu božju; rasrdi se — al se ne uznemiruj — na svoje opake strasti, a imenito na onu, koja je prouzročila pad, pa reci dalje: „Ni ovdje se, Gospode, ne bih ustavio, da me Ti nijesi u svojoj dobroti uzdržao“.

Sad mu zahvali i obljubi ga više još nego dosada, i divi se tolikoj blagostivosti; premda si ga eto uvrijedio, opet ti je pružio desnicu, da iz nova ne padneš.

Napokon probudi u sebi golemo pouzdanje u njegovu beskrajnu milosrdnost i reci: „Sad radi Ti, o Gospode, po svom; oprosti mi i ne dopusti, da živem odijeljen i odaljen od Tebe, ili da Te ikad više uvrijedim“.

Kad si probudio ove osjećaje, ne promišljaj dalje, je li ti Bog oprostio ili nije; to naime nije ništa drugo, nego oholost, duševni nemir, danguba i gjavaoska varka, koji te pod raznim dobrim prilikama vara. Nego se pripusti ljubezljivoj ruci božjoj i nastavi svoje vježbanje, kao da i nijesi sagriješio.

Makar u danu više puta podlegneš i budeš puno put ranjen, radi, što sam ti kazao, isto onolikim pouzdanjem i drugi i treći i posljednji put, kao prvoč; sve više sebe preziri, mrzi sve jače grijeh i gledaj opreznije živjeti.

Ovo je postupanje gjavlu veoma mrsko i zato, jer uvigja, kako je Bogu vrlo ugodno, a i stoga, što on sam ostane zasramljen, videći, da ga je onaj pobijedio, koga je on prije nadvladao. Radi toga on uptrebljava puno varavijeh sredstava, ne bismo li to propustili, pa mu to zaradi naše popustljivosti i mala opreza često i za rukom pogje.

Stoga se moraš to više siliti, što osjećaš da ti je teže, pa moraš ovu vježbu opetovati više nego jednoč i iza jednog jedincatog pada.

I ako iza poraza vidiš, da si nemiran, zabunjen i klonuo, onda ti je prvo, da gledaš postignuti mir i spokojnost u duši i zajedno pouzdanje. Ovim oružjem oboružan, obrni se Bogu, jer onaj nemir, što si osjetio radi grijeha, ne dolazi odatle, što si uvrjedio Boga, nego što si sebi nanio štetu.

Sredstvo, da sebi povratiš ovaj mir, jest ovo, da svoj pad posvema zaboraviš i počneš promatrati neizrecivu dobrotu božju i kako je on uvijek posve pripravan i uvijek ti želi oprostiti svaki grijeh, pa on zbog toga raznovrsnim načinima i različitim putevima zove grješnika, da dogje k njemu, s njim se sjedini u ovom životu posvećujućom milošću, a u drugom vječnom slavom i blaženstvom.

Kad si takim načinom umirio dušu, povrati se opet i promišljaj o svome padu, kako sam ti gore rekao. Dogje li onda vrijeme sakramentalne ispovijedi (a preporučujem ti, da taj sakramenat često primaš), onda opet sebi predstavi počinjene grijehe, opet uzbudi bol i žaljenje, što si uvrijedio Boga, odlučujući, da ga više ne ćeš uvrijediti, pa ih iskreno očituj duhovnom ocu.

POGLAVLJE XXVII.

O načinu, kako se neprijatelj bori i kako vara one, koji se hoće posvetiti kreposnu življenju, a kako one, što se jur nalaze u ropstvu grijeha.

Znaj, kršćansko dušo, da dušmanin ne misli ništa drugo, nego kako bi nas oborio, a da se ne bori proti svakomu na jedan način. Stoga, da ti opišem nekoliko njegovih vojevanja, načina i prevara, predočujem ti više stanja, u kojim se ljudi nalaze.

Jedni su u ropstvu grijeha i ne misle, kako bi ga se oslobodili. Drugi bi ga se doduše željeli izbaviti, ali se ne hvataju posla. Jedni misle, da idu putem kreposti, a kad tamo, od njega se odaleču. Jedni su opet došli do kreposti, ali zatim to dublje padaju. O svim ćemo ovim napose govoriti.

POGLAVLJE XXVIII.

Kako se neprijatelj bori i vara, da prevari one, koje drži u robovanju grijeha.

Ako gjavao koga drži u ropstvu grijeha, onda ništa ne gleda, nego kako bi ga još više zaslijepio i odaljio od njega svaku pomisao, koja bi ga mogla dovesti, da spozna svoje nesretno živ-

ljenje. Ne samo što ga drugim kojekakovim mislima odaljuje od onih misli i nadahnuća, koja ga zovu, nek se obrati, nego mu svaki čas daje i pripravlja zgode, gdje će pasti u isti grijeh, ili još u koji teži. To mu sljepoću podupre i još većma ga zaslijepi, pa jače srne i obikava se grijehu: tako mu kao u kolu leti jadni život od grijeha većoj sljepoći, od sljepoće opet većemu grijehu, sve do smrti, ako Bog ne priteče u pomoć svojom milošću.

Sredstvo je proti tomu, u koliko stoji do nas, da onaj, koji se nahodi u tako nevoljnu stanju, vazda bude pripravan primiti misli i nadahnuća, koja ga zovu iz tmina na svjetlost, i nek vapi iz dna srca svomu Stvoritelju: „Ah, Gospode, u pomoć, brzo mi u pomoć, ne puštaj me dulje u ovoj grješnoj tmini". Nek ne propusti ovo više puta opetovati i često uzdisati na ovaj ili koji sličan način.

Ako može, neka odmah, odmah leti kom duhovnom ocu, da od njega gleda pomoći i savjeta, kako bi se oslobodio od neprijatelja. Ako toga ne može odmah uraditi, neka se brzo uteče prilici Raspetoga, neka se baci pred njegovijem svetijem nogama; neka zaziva i preblaženu Djevicu Mariju i u nje moli milosrgja i pomoći.

Znaj pako, da pobjeda stoji do brzine, kojom se na ovo odluči, — kako ćeš vidjeti iz slijedećega poglavlja.

POGLAVLJE XXIX.

O lukavosti i varkama, kojima neprijatelj drži one, koji upoznadu svoje jadno stanje, pa bi se hotjeli osloboditi; i kako to biva, te naše odluke ostanu često bez uspjeha.

Kada tko upozna jadno svoje življenje, u kom se nalazi, pa bi ga htio promijeniti, onda ga neprijatelj prevari i nadvlada evo ovijem oružjem: Poslije, poslije; sutra, bolan, sutra. Naš je nehaj i nemar tomu brzo kriv, što u poslu, gdje se radi o spasenju duševnom i slavi božjoj, brzo ne prihvatimo onog moćnog oružja: Sada, sada; zašto istom poslije? Danas, danas; zašto istom sutra? Trebalo bi, da sami sebi govorimo: „Pa kad bi mi se i dalo ono „poslije" i „sutra", zar će to biti put do spasa i do pobjede, htjeti najprije zadobiti rana i počiniti novijeh neurednosti?

Ti dakle uvigjaš, kršćanska dušo, da je najnajbolje sredstvo, da se uteče od ove prevare i one, što spomenusmo u pregjašnjoj glavi, i da se nadvlada neprijatelj, brzi posluh mislima i nadahnućima, koja nam Bog pošalje· Brzine, velim, treba, ne odluka; one naime često prevare, pa već mnogi ostadoše s raznijeh razloga od njih prevareni.

Prvi je razlog — već sam ga se gore dotaknuo — što naše odluke ne stoje na nepouzdanju u se i pouzdanju u Boga. A toga nam naša golema oholost ne da uvidjeti, pa eto otuda ono varanje, otuda slijepost.

Svjetlo, kojim to upoznajemo, i lijek, kojim tu bolest liječimo, dolazi nam od dobrote božje,

koji pripusti, neka padnemo, pa nas našijem padom zove, neka se ne pouzdamo u se, nego u njega, a iz naše nas oholosti digne, pa upoznamo, što smo.

Hoćeš li dakle, da odjelotvoriš svoje odluke, onda ti one moraju biti čvrste; a onda će biti jedre, kad ne bude ni malo samouzdanja, nego sve ponizno stajale na pouzdanju u Boga.

Drugi je razlog u tomu, što mi, odlučujući štogod, gledamo na ljepotu i cijenu kreposti, koja sebi privlači našu volju, pa bila ona i slaba i nejaka; stoga, kad se u postigivanju javi koja poteškoća, naša se volja, kako je slabašna i nevikla, ustraši i uzmakne.

Priuči se ti dakle ljubiti mnogo više muke, koje nam donosi krepost, nego postignuti krepost; ovim poteškoćama hrani neprestano svoju volju, sad većim, a sad manjim, ako hoćeš, da zaista dogješ do kreposti.

Znaj, da ćeš to brže nadvladati sebe i svoje neprijatelje, što veledušnije ogrliš teškoće i što ti bolje omile.

Treći je razlog, što se mi katkad u svojim odlukama ne obaziremo na krepost i na božju volju, nego na svoju korist; to se obično dogagja pri odlukama, što učinimo, kad smo duhovno veseli ili pak u tugama, koje nas vrlo muče; a u ovim kušnjama ne nalazimo druge polakšice, nego odlučiti, da ćemo se posve predati Bogu i vježbanju u krepostima.

Da u ovom ne bi podlegnuo, budi pri duhovnom veselju vrlo oprezan i ponizan, što se tiče odluka, a napose obećanja i zavjeta. A kad

si u tuzi, budi ti sva tvoja odluka, da ćeš strpljivo podnositi križ prema volji božjoj i da ćeš ga ponijeti odrekavši se svake zemaljske utjehe, a koji put i nebeske. Bila ti jedina molba, jedincata želja, neka ti pomogne Bog, da možeš podnositi svaku protivnost, a nepovrijediti kreposti ustrpljivosti i nezamjeriti se Gospodu.

POGLAVLJE XXX.

Kako gjavao vara one, koji misle, da idu putem kreposti.

Ako je neprijatelj nadvladan u prvom i drugom nasrtaju i varci, onda se on, zlikovac, prihvati trećega; on učini, te zaboravimo na neprijatelje, koji baš sada navaljuju i gledaju nam nauditi, pa zabavljamo svoj duh željama i odlukama, da ćemo još koji stepen napred u krepostima.

Odatle biva, te na nas pada sve rana za ranom, a mi rana ne liječimo; još mislimo, da smo svoje odluke poizvagjali, pa se pogjemo svakako oholiti.

Ne ćemo da podnesemo ni najmanje stvarčice ni riječce proti sebi, a tamo tratimo vrijeme dugijem razmatranjima i odlučujemo za Boga podnijeti golemih muka, pa i isto čistilište. I jer niži dio o ovome ne ćuti nikakove protivnosti, daleko su naime te muke, to mi jadnici sebi utvaramo, da stojimo na istom stepenu savršenstva kao i oni, koji zaista strpljivo podnese golemih protivština.

Da ovoj prevari izbjegneš, dobro promisli i bori se proti onim neprijateljima, koji u istinu iz bliza na te udaraju; tako ćeš naime jasno vidjeti, jesu li ti odluke istinite il varave, jake ili slabe, pa ćeš trenikom, kraljevskim putem ići prema kreposti i savršenosti.

Ali ti savjetujem, da ne zamećeš boja sa onim neprijateljima, koji te obično ne napastuju, osim ako već slutiš, da će na te za koje vrijeme navaliti; slobodno ti je u ovakom slučaju već prije odlučivati, da onda budeš pripravljen i jak.

Nu ipak nemoj nipošto misliti, da si svoje odluke ispunio, i ako si se već koje vrijeme dobro i kako treba uvježbao u krepostima; nego budi ponizan, boj se sama sebe i svoje slabosti i pouzdavajući se u Boga, često mu se molitvom uteci, nek te on jači i čuva od pogibelji, poimence i od najmanje preuzetnosti i uzdanja u sebe.

U tom je slučaju, i ako se baš i ne mogu nadvladati gdjekoji manji nedostaci, koje Bog kad i kad pripušta, nek ponizno upoznamo same sebe i da nam očuva koje dobro, u tomu nam je slučaju, velim, ipak slobodno odlučivati i štogod savršenije.

POGLAVLJE XXXI.

Kako vara i kako se bori opaki duh, ne bismo li ostavili put, koji vodi kreposti.

Četvrta varka, već smo ju spomenuli, kako nas hvata hudi neprijatelj, kad vidi, da idemo

pravo prema kreposti, stoji u raznim dobrim željama, što ih u nama uzbudi, da se tako od vježbanja u krepostima oborimo u opačine.

Bolesna, recimo, koja osoba podnosi strpljivo svoju bolest; vidi lukavi neprijatelj, da bi se ona tako mogla priviknuti na strpljivost, pa joj stoga predoči puno dobrih djela, koja bi mogla obaviti u drugom stanju, i onda gleda, kako bi joj u glavu utjerao misao, kad bi bila zdrava, da bi bolje služila Bogu, pomagala bi i sebi i bližnjim.

Je li on ove želje u njoj jedanput probudio, to ih sve dalje ojačava, dok se ona ne uznemiri, što tih djela ne može da izvede, kako bi hotjela. Što želje više rastu i jačaju, to više raste nemir. Ovijem ju nemirom vješti neprijatelj dovede lijepo i polagano, te ona postane s bolesti nestrpljivom, ne kao radi bolesti, nego joj bolest smeta, da ne izvede onijeh djela, koja nestrpljivo želi izvesti radi većega dobra.

Kad ju jedanput dotle dovede, onda joj istom vještinom oduzme iz duše i onaj razlog — služiti Bogu i raditi dobra djela, ostavivši joj samu želju, da se oslobodi bolesti.

A jer se to ne dogodi po njezinoj volji, tako se uznemiri, da postane veoma nestrpljiva. I eto na taj način i neopazice sleti s kreposti, u kojoj se vježbala, u protivno zlo.

Sredstvo, kojim ćeš se očuvati od ove prevare i oprijeti joj se, jest u tome, da se u svakom mučnom stanju, u komu se nalaziš, dobro očuvaš, da ne dadneš mjesta ikakovoj želji za ikojim dobrom, što onda ne možeš postignuti;

to će te naime po svoj prilici uznemiriti. Budi potpuno ponizan, strpljiv, odan Bogu i osvjedočen, da tvoje želje ne bi imale onoga učinka, komu se nadaš, jerbo si slabiji i nepostojaniji, nego misliš.

Ili pak misli, da Bog u svojim tajnim odlukama ili radi tvojijeh grijeha ne će od tebe onoga dobra, nego da se radije sniziš i prikloniš pod slatkom i moćnom rukom njegove volje.

Isto tako radi, ako ti ili savjet tvog ispovjednika ili kakav drugi razlog brani, da se ne podadeš po svojoj volji duhovnijem vježbama, poimence da ne primaš puno puta svete pričesti; ne daj, da te ove želje uznemire, nego skini sa sebe sve, što je tvoje, i uzmi na se volju tvoga Gospoda i govori sam sa sobom: „Kad ne bi oko božje Providnosti na meni vidjelo nezahvalnosti i pogrješaka, ne bi mi se branilo primati sveti sakramenat; videći dakle, da mi Bog time otkriva moju nevrijednost, neka bude zato uvijek hvaljen i slavljen. Čvrsto se uzdam moj Gospodine, u tvoju neizmjernu dobrotu; ti hoćeš da ja, podnoseći i u svemu ti ugagjajući, tebi otvorim srce i budem spreman vršiti sve, što je tebi po volji; da mi ti unigješ duhovnim načinom u srce, pa ga tješiš i ojačuješ proti neprijateljima, kojino ga gledaju od tebe otrgnuti. Tako neka bude sve, što je dobro u tvojim očima. Tvoja volja, o moj Stvoritelju i Otkupitelju, bila sada i u vijeke mojom hranom i okrepom. Samo te molim jednu jedinu milost, moja ljubavi, da mi duša, čista i slobodna od svega, što tebi nije bilo milo i urešena svetim krepostima, bude uvijek pripravna na tvoj dolazak i na sve, što ti se svidi da od mene uradiš.

Ako se budeš držao ovijeh misli, onda znaj, da ćeš pri svakoj želji za čim dobrim, koje ne možeš izvesti, pa dolazila ta želja samo od naravi ili od opakog neprijatelja, da te uzbuni i svrati s puta krepósti, — ili katkad i od Boga, koji iskušava tvoju odanost u njegovu volju, — da ćeš imati vazda prilike udovoljiti Boga na onaj način, kako mu se bolje svigja. A baš u tom stoji prava pobožnost i služba, koju Bog od nas ište.

Još te opominjem, da u mukama, došle sa kojegod strane, ne budeš nestrpljiv; i ako upotrebljavaš dopuštena kakova sredstva, kojim se služe sluge božje, nemoj ih upotrebljavati želeći i žudeći, da od muke budeš oslobogjen, nego jer Bog hoće, da se upotrebe. Osim toga mi ni ne znamo, hoće li njegovo božansko Veličanstvo, da se oslobodimo ovijem sredstvom.

Ako bi drukčije radio, pao bi u više zala, jer bi lako došao u nestrpljivost, kad ti možda ne bi sve išlo i po tvojoj želji i volji, ili bi pako u tvojoj ustrpljivosti bilo nedostataka, te ne bi bila posve draga Bogu, a i malo zaslužna.

Napokon te upozorujem na jednu tajnu varku naše sebeljubnosti, koja nastoji u nekim zgodama prekriti i braniti naše pogrješke. Bolesnik, na primjer, koji sa malo ustrpljivosti podnosi bolest, pokriva nestrpljivost plaštem neke revnosti oko prividna dobra, govoreći, da njegova žalost nije prava neustrpljivost radi muke, koju mu donosi bolest, već razborito negodovanje, što je on sam tomu kriv ili što je to drugim dosadno i

udi im, radi posluživanja, koje obavljaju, i s kojih drugih razloga.

Tako ni častohlepnik, koji se žalosti, što nije došao do časti, ne pripisuje svoga žalovanja oholosti i taštini, nego drugim obzirima; a ipak je poznato, da se on u drugim prilikama, koje mu ne donose kakove teškoće, ni malo ne brine za te obzire. Tako se ne brine ni onaj bolesnik, komu je, kako veli, bilo žao, što se je tko oko njega mučio, on se ne brine, ako oni isti trpe istu muku i štetu radi čije druge bolesti.

Eto jasna znaka, kako oni ne žale drugih radi drugih ili Bog zna s kojih razloga, nego da je to samo bojazan i muka zbog stvari protivnih njihovoj volji.

Da ne bi dakle ovako ili drukčije zabludio, podnosi vazda strpljivo svaku nevolju i muku, kako sam ti rekao, pa bio joj kojigod hoće uzrok.

POGLAVLJE XXXII.

O zadnjem nasrtaju i varci, što gore spomenusmo, kojom naš neprijatelj gleda učiniti, da nam same stečene kreposti budu prigodom propasti.

Lukava nas ona i zlobna zmija ne prestaje svojim varkama kušati, da nam i same kreposti, što smo ih stekli, budu prigodom padu; učini naime, te se mi radi tijeh kreposti sami sobom ponosimo, uzdignemo se visoko, a onda se oborimo u grijeh oholosti i tašte slave.

Da se obraniš od ove pogibli, uvijek se bori na ravnom onom i sigurnom polju istinite

i duboke spoznaje, da nijesi ništa, da ništa ne znaš, ne možeš ništa, da od sebe nemaš ničega, osim bijednosti i grijeha, da ne zaslužuješ drugo, do vjekovite osude.

Ovom istinom učvršćen i utvrgjen, ne izlazi nikad iz te ograde, ni za jednu dlaku, ni radi koje misli ili stvari, koja ti dogje, znajući dobro, da tvojih neprijatelja imade toliko, te bi te ili ubili ili ranili, kad bi im došao u šake.

Da bi se dobro uvježbao i kretao na tom polju spoznaje svoga ništavila, upotrebi slijedeće pravilo:

Kadgod pogješ razmatrati sebe i svoja djela, gledaj na sebi samo ono, što je od tebe samoga, a ne, što je od Boga i njegove milosti, pa se onda drži onakovim, kakav vidiš da si od sebe.

Ako promatraš o vremenu, prije nego si bio, vidjet ćeš, da si u onom ponoru vječnosti bio čisto ništa, da nijesi ništa radio ni mogao uraditi, da pribaviš sebi bivovanje.

U ono vremena, od kako, jedino po dobroti Božjoj, opstojiš, ako pustiš Bogu njegovo (naime njegovo postojano upravljanje, kojim te svaki čas drži), šta ćeš drugo naći sa svoje strane, nego opet ništa? Stoga bi bez sumnje u jednom trenutku pao u svoje prijašnje ništa, iz koga te je izvadila svemogućna desnica Božja, kad bi te on i jedan čas pustio.

Očevidno je dakle, da u ovom naravnom bivovanju, ako gledaš samo ono, što je tvoje, nemaš razloga ponositi se ili htjeti, da drugi što do tebe drže.

Što se pako tiče dobra milosti i dobrijeh djela, bi li mogle tvoje naravne sile, ostavljene od pomoći Božje, same sobom učiniti išta dobro i zaslužno?

Ako s druge strane pogledaš svoje mnoge počinjene grijehe i vidiš, koliko bi još zla od tebe izašlo, da te nije držala blaga ruka božja, naći ćeš, da bi tvoja opaka djela danomice i godimice i, što je još više, umnožavanjem zlih djela i običaja (jer jedno zlo vuče za sobom drugo) narasla do neizmjerna gotovo broja i da bi ti postao drugi Lucifer pakleni.

Ako dakle ne ćeš, da štogod ukradeš božanskoj dobroti, nego ako hoćeš uvijek biti uza svog Gospodina, moraš se od dana do dana smatrati sve gorim.

Nu pazi dobro, da ti ova osuda, koju nad sobom izrekneš, bude čista istina, jer bi ti drukčije mogla nanijeti goleme štete.

Ako ti time, što poznaješ svoju zloću, koga natkriljuješ, koji se u svojoj zaslijepljenosti nečim drži, onda mnogo gubiš i gori si od njega u djelima volje, ako hoćeš, da te ljudi drže i smatraju, kakov znaš, da nijesi.

Hoćeš li dakle, kršćanska dušo, da spoznanje tvoje zloće i nevolje od tebe udalji tvoje neprijatelje i da te učini ugodnom pred Bogom, nije dosta, da ti sama sebe držiš nevrijednom svakog dobra i dostojnom zla, nego ti mora biti takogjer ugodno, ako te drugi preziru, moraš odbijati časti i veseliti se pogrdama i katkad se poniziti, pa raditi sve ono, što drugi preziru.

Da se ne okaniš ovoga svetoga posla, nemoj pri tomu ništa držati do tugjega mnijenja, samo ako bi to radio jedino, da se poniziš, a ne od neke preuzetnosti i neupoznane oholosti, koja katkad učini, da se pod raznim izlikama malo pazi na tugje mnijenje ili baš nimalo.

Pa ako ti se kada dogodi, da te drugi radi kojega mu drago dobra, koje si od Boga dobio, kao dobra zavole i počnu hvaliti, ostaj samo u sebi sabran i ne miči se nimalo od one spomenute prave istine, nego se obrati Bogu i reci mu u srcu: „Daleko budi od mene, Gospode, da ti otmem tvoju čast i milost. Tebi pripada hvala, čast i slava, a meni jedino sramota“. A onome, koji te hvali, reci u svom srcu: „Odakle to, da me ovaj drži dobrim, kad je samo Bog u istinu dobar i njegova djela savršena?“ Budeš li tako radio, Bogu njegovo davao, otjerat ćeš daleko od sebe neprijatelje i sebe učiniti dostojnim, da ti Bog dadne još većih milosti i pokaže ti svoju naklonost.

Dovede li te spomen na dobra djela u pogibao, da budeš tašt, odmah promisli, da to nije tvoje, nego božje, i govori u svojoj duši, kao da im zboriš: „Ja ne znam, odakle se vi pomaljate i pojavljujete u mojoj duši: ta u meni vam nije vrelo; dobri vas je Bog svojom milošću stvorio, hranio i uzdržao Njega ću ja dakle samoga priznavati kao vašega pravog i poglavitog oca, njemu ću za to dati svaku hvalu i čast“.

Napokon pomisli, kako su sva dobra djela, koja si igda učinio, ne samo slabo odgovarala svjetlu i milosti, koja ti je bila dana, da ih spo-

*

znaš i izvedeš, nego da su povrh toga bila vrlo nesavršena i daleko od čiste nakane i potrebite one gorljivosti i mara, kojim bi ih morao obaviti.

Ako ih dakle točno ispitaš, prije ćeš se zastiditi, nego se tašto ponijeti; jer je zaista prava pravcata istina, da naše nesavršenosti okaljaju one od Boga darovane, čiste i savršene milosti, kad ih upotrebljavamo.

Još usporedi svoja djela s djelima svetaca i drugih sluga božjih, pa ćeš po toj prispodobi jasno uvidjeti, du su tvoja najveća i najbolja djela prama vrijednosti i cijeni onih djela vrlo slaba i jadna.

Ako ih onda usporediš s djelima, koja je za te obavio Krist u tajnama svoga života i neprestane muke, pa ta djela promotriš bez obzira na njegovu božansku osobu, sama u sebi i prema usrdnosti i čistoći ljubavi, kojom su bila učinjena, vidjet ćeš, da će ti se sva tvoja djela učiniti kao ništa.

Uzdigneš li napokon duh božanstvu i neizmjernom veličanstvu svoga Boga i pogledaš, koje li je službe dostojan, to ćeš vidjeti, da imaš više razloga, da zadrhćeš radi svojih djela, nego da se uzoholiš. Moraš dakle na svim svojim putevima i u svim djelima, bila kolikogod sveta, iz svega srca govoriti svomu Gospodu: „Bože, milostiv budi meni grješniku“.

Nadalje te opominjem, da ne očituješ lako darova, što ti je Bog dao; to nije gotovo nikad Bogu drago, kako on sam kazuje slijedećom poukom. Jednom se naime ukaza nekoj svojoj pobožnoj učenici u prilici djeteta, kao pravo stvorenje; ona ga posve prostodušno zamoli, neka kaže pozdrav angjeoski, a on će odmah započeti: „Zdravo Marijo, milosti puna, Gospodin s tobom, blagoslovljena ti megju ženama“, a onda ušuti, jer nije htio slijedećim riječima izreći svoje pohvale; a kad ga je ona zamolila, da dalje govori, iščezne i ostavi svoju službenicu utješenu, pošto joj je svojim primjerom pokazao tu nebesku nauku.

Nauči se i ti, kršćanska dušo, ponizivati se spoznavajući, da uza sva svoja djela nijesi ništa.

Ovo je temelj svim drugim krepostima. Prije nego bijasmo, Bog nas stvori od ničesa i sada, kad po njemu jesmo, hoće da na toj našoj spoznaji, da po sebi nijesmo ništa, sazda cijelu našu duhovnu zgradu. Koliko mi budemo dublje išli u ovoj spoznaji, toliko će se više uzdignuti zgrada; u kolikoj mjeri kopamo u tlu vlastite bijede, u tolikoj stavlja božanski graditelj jedro kamenje, da gradnju dalje nastavi. Ne misli, kršćanska dušo, da bi se kad mogla dosta poniziti; nego misli naprotiv, kad bi u stvorenju moglo biti što god neizmjerno, da bi to bila tvoja bijeda.

Ako se prama ovoj spoznaji pravo vladamo, onda imamo sve dobro, a bez nje smo malo više od ništa, pa obavili mi djela sviju svetaca i uvijek bili zaokupljeni Bogom.

O blažena spoznajo, koja nas činiš na zemlji sretnima, a slavnima na nebesima. O čudovito svjetlo, što izlazeći iz tmine, razjašnjuješ i rasvjetljuješ duše. O neupoznani dragulju, štono blještiš iz našega kala. O ti ništa, koje nas upoznano činiš gospodarima svega.

Ja se nikad ne umorih govoreći ob ovoj kreposti. Hoćeš li Boga pohvaliti, pogrdi sebe, želeći, da te i drugi pogrgjuju. Hoćeš li uzvisiti Boga u sebi i sebe u njemu, ponizi se pred svima i poda sve. Hoćeš li, da Boga nagješ, nemoj se uzdizati, jer će drugčije uteći. Ponizi se, ponizi, koliko god možeš, onda će doći, da te posjeti i ogrli. I to će te radije primiti i to usrdnijom ljubavlju privući, što se u svojim očima više poniziš, što ti bude draže, da te svi ponizuju i zabacuju kao najprezreniju stvar.

Gledaj se držati nedostojnim tolikog dobra, kad ti ga dadne Bog, koji je radi tebe pogrgjen, da se s tobom ujedini, i ne ispusti često mu se na tom zahvaliti; drži da si takogjer dužan biti zahvalan onome, koji ti je dao prilike, da se poniziš, a još više onima, koji s tobom zlo postupaju ili misle, da ti ovo podnosiš samo nerado i zlovoljno. Pa ako to katkad i bude, ne pokazuj izvana nikakova znaka. — Ako nas uza sva ta istinita razmišljanja lukavost hudoga neprijatelja ili vlastito neznanje ili opaka sklonost ipak nadvlada, te nas ne prestanu uznemirivati misli, da sebe uzdignemo, i u nama ostavljati utisaka, onda je po gotovu hora, da se što više ponizimo u svojim očima, što eto imamo dokaza, da smo još vrlo slabo napredovali na duhovnom putu i pravom poznanju samih sebe, kad se ne možemo osloboditi od takijeh napasti, kojim je klica duboko u našoj taštini. Tako ćemo iz otrova isisati meda, a iz rana lijeka.

POGLAVLJE XXXIII.

Neke opomene, kako ćemo nadvladati opake strasti i steći novijeh kreposti.

Premda sam ti dosta kazao o načinu, kako ćeš sama sebe nadvladati i uresiti krepostima, preostaje mi još, što ti moram spomenuti.

Prvo: Ako hoćeš steći kreposti, ne daj se zavesti onakim duhovnim vježbama, gdje se, kakono se rekne, kao metrom odrede u tjednu dani, jedan za jedne kreposti a ostali za druge.

Nego je red, koga se moraš držati u borbi i vježbanju, u tome, da sa hrveš proti onim strastima, koje su ti uvijek nanosile štete, a i sada na te neprestance napadaju i ude ti i da se, što je više moguće, uresiš protivnim krepostima.

Ako naime jedan put stečeš te kreposti, druge ćeš lako, u malo djela i brzo postignuti u prilikama, kojih ti ne će nedostajati; kreposti bo su vazda kao lanac s drugom spojene, pa ko jednu savršeno ima, druge ga gotove čekaju na vratima njegova srca.

Drugo: Nikad ne odregjuj jednoga vremena, da sebi pribaviš koju krepost, niti dana, niti tjedna, ni godine, nego se uvijek bori kao istom rogjen i kao mlad vojnik i stupaj napred do njihove savršenosti.

Ne ustavljaj se ni jednoga časka, jer se postajkivanjem na putu kreposti i savršenosti ne odahuje, niti dobiva snage, već se ide natrag i biva slabiji nego prije.

Postajkivati razumijevam misliti, da si već potpuno postignuo krepost, i katkad malo paziti na prigode, koje se nadadu za nova kreposna djela, i na manje koje nedostatke.

Budi dakle brižljiv, revan i okretan, da ti ne uteče ni najmanja zgoda za kreposno djelo.

Nek ti stoga budu mile sve prilike, koje dovode do kreposti, a osobito one, koje je teško nadvladati, jer djela, koja obavljaš, da nadvladaš poteškoće, čine, te takova navika brže i dublje uhvati u nama korijenje. Ko ti daje ovakovih prigoda, nek ti bude drag. Samo se onim prilikama, koje bi mogle dovesti do putene napasti, treba uklanjati brzim korakom, svim marom i oprezom.

Treće: Budi razborit i razložan u onim krepostima, koje bi mogle nauditi tijelu, kao što je oštro življenje, pokorničko odijelo, bičevanje, pošćenje, bdijenje, razmatranje i koješta slično; te naime kreposti treba lagano postignuti, sve stepen po stepen, o čemu ćemo naskoro govoriti.

Što se tiče drugih, unutrašnjih kreposti, koje su: ljubiti Boga, mrziti na svijet, u vlastitim se očima ponizivati, mrziti na opake strasti i na grijeh, biti ustrpljiv i krotak, ljubiti sve one, koji nas vrijegjaju, i slične kreposti; ove nije potreba da polagano postigavamo i da se stepen po stepen penjemo do vrhunca, nego treba nastojati, da svako njihovo djelo učinimo koliko je moguće savršenije.

Četvrto: Svaka tvoja misao i želja, sva ljubav neka traži i želi, kako bi svladao onu strast,

proti kojoj se boriš, i stekao njoj protivnu krepost. Ovo ti budi sav svijet, nebo i zemlja; ovo sve tvoje blago, a sve, da ugodiš Bogu.

Jeo ili postio, radio ili počivao, bdio ili spavao, bio doma ili izvan kuće, zabavljao se pobožnošću ili obavljao ručne poslove, vazda ti budi na umu svrha, da svladaš rečenu strast i stečeš protivnu krepost.

Peto: Budi protivnik zemaljskih užitaka i ugodnosti, jer te po ovim lako napadnu zla, kojima je zajednički korijen uživanje; ako njega dakle preziranjem samijeh sebe presiječemo, izgube ona zla svoju silu i jakost.

Ako pak hoćeš s jedne strane, da svladaš koje osobito zlo ili osobitu koju ugodnost, a s druge strane popuštaš zemaljskim nasladama, makar ne bile težak, nego lak grijeh, bit će ti borba žestoka i krvava, pobjeda nesigurna i rijetka. Stoga imaj uvijek na pameti one božanske riječi: „Ko ljubi dušu svoju, izgubit će ju, a ko na ovom svijetu mrzi na svoju dušu, čuva ju za život vječni“ (Iv. 12, 25.). „Braćo, mi nijesmo dužnici puti, da živemo po puti. Budete li naime živjeli po puti, umrijet ćete; ako pako budete duhom mrtvili djela puti, živjet ćete“ (Rim. 8, 12. 13.).

Šesto: napokon ti spominjem, da bi bilo dobro, možda i potrebito, da prije svega obaviš, posve kako valja, općenitu ispovijed, kako bi bio sigurniji, da si u milosti svog Gospoda, od koga se jedinog ima očekivati svaka milost i pobjeda.

POGLAVLJE XXXIV.

Kreposti treba sticati malo po malo, vježbajući se od stepena do stepena i baveći se najprije jednom, a poslije drugima.

Premda pravi Kristov vojnik, koji se želi uspeti do vrhunca savršenosti, ne smije nikad staviti megje svomu napretku, ipak mora nekom opreznošću utišavati onaj duševni zanos, koji nas obuzme, osobito u početku, pa čitavi planemo, ali poslije malakše i ostavi nas nasred puta.

Osim ovoga dakle, što smo kazali o umjerenosti u vanjskim vježbama, treba nadodati, da i unutrašnje kreposti treba sticati malo po malo i u njima se vježbati prema raznijem stepenima. Na taj naime način ono malo naraste odmah na puno i bude trajno. U protivštinama se n. pr. ne smije redovito tako početi vježbati, da ih čovjek traži i veseli im se, ako nijesmo najprije prošli niže stepene kreposti strpljivosti.

Savjetujem ti takogjer, da ne nastojiš zajedno na osobit način oko svih ili više kreposti, nego oko jedne same, a onda istom oko drugih, jer se tako navika na krepost lakše i dublje ukorijeni u dušu; radi neprestanog naime nastojanja oko jedne kreposti pamet se je svakom zgodom lakše sjeti, razum traži sve oštrijim pogledom novih poticaja i novih načina, da ju pribavi, volja joj se konačno lakše i većim oduševljenjem prikloni, nego ako bi se zabavljala zajedno sa više kreposti.

Djela, koja se učine glede na jednu krepost samu, postanu radi sličnosti, koju imaju megju sobom, ovim jednoličnim vježbanjem manje

mučna, jer jedno zove i podupire drugo sebi slično; radi te sličnosti ostavljaju ona u nama i veći utisak, jer nagju srce već pripravljeno, da primi djela, koja se iznova izvedu, kao što je pustilo mjesta i drugim njima sličnim.

Ovi su razlozi toliko jači, koliko se sigurno znade, da onaj, ko se vježba u jednoj kreposti, takogjer uči način, kako će se vježbati u drugoj; dakle, što više preuzimlje mah jedna krepost, to bujnije rastu druge zbog nerazdjeljive sveze, u kojoj stoje megju sobom, jer su to zrake, što izlaze iz istog božanskoga svjetla.

POGLAVLJE XXXV.

Neka sredstva, kako će se postignuti krepost i kako ih moramo upotrebljivati neko vrijeme, da sebi pribavimo jednu jedinu krepost.

Ako se hoće postignuti koja krepost, treba osim onoga, što o tom gore rekoh. još plemenita i veledušna srca i volje, ne slabašne i popustljive nego jake i odrešite, znajući stalno, da se treba protisnuti kroz mnogu teškoću i gorkost

Treba nadalje gojiti osobitu naklonost i ljubav prema krepostima, a to se može postignuti, ako budemo promišljali, kako su Bogu drage, kako su u sebi samim plemenite i lijepe, nama korisne i potrebite, jer u njima stoji početak i svršetak svake savršenosti.

Svako jutro treba učiniti čvrstu odluku, da ćemo se u njima vježbati, već prema zgodama, koje će se po svoj prilici pružiti toga dana; i u

danu moramo sebe ispitivati, jesmo li ju izveli ili nijesmo, pa ju onda još življe obnoviti. Nu ovo sve treba raditi osobito glede na onu krepost, koju upravo nastojimo polučiti.

Pa i primjeri se svetaca i naše molitve i razmišljanja o životu i muci Kristovoj, što je sve tako od potrebe u svakoj duhovnoj vježbi, imadu poglavito na to odnositi, da se dogje do one kreposti, u kojoj se tada vježbamo.

Isto neka se radi i pogledom na druge prigode (kako ćemo poslije napose kazati), makar bile megjusobno i različite.

Gledajmo se tako obiknuti na unutrašnje i vanjske kreposne čine, da ih napokon obavljamo tako spremno i lako, kako smo prije druge, koji su prema naravnijem sklonostima. I što budu zlim protivniji (kako rekosmo na drugom mjestu), to će se brže učvrstiti u našoj duši dobra navika.

Božanstvene izreke Sv. Pisma, ako ih, kako se dostoji, izgovorimo ustima ili bar srcem, imadu čudovitu moć, da nas u ovom vježbanju okrijepe. Stoga ih treba mnogo, koje se tiču naše kreposti, imati pri ruci, a osobito, kad se digne protivna strast. Ako bi primjerice gledali steći ustrpljivost, mogli bismo govoriti ove ili slične riječi:

„Sinci, podnosite ustrpljivo gnjev, koji dogje nad vas". (Bar. 4, 25.) — „Strpljivost siromaka ne će propasti do kraja". (Ps. 9, 19.) — „Ustrpljiv je čovjek bolji od junaka, i ko vlada svojom ćudi, od osvajatelja gradova". (Posl. 16, 32) — „U ustrpljivosti svojoj posjedovat ćete duše svoje".

(Luk. 21, 19.) — „Sa ustrpljivošću letimo u odregjenu nam borbu". (Hebr. 12, 1.)

U istu bismo svrhu mogli govoriti slijedeće ili slične molitvice:

„Kada će, moj Bože, ovo moje srce biti oboružano štitom ustrpljivosti?"

„Kad li ću ja, da ugodim momu Gospodu, mirne duše podnositi svaku neugodnost!"

„O dragocjene boli, koje me čine sličnim mojemu Gospodinu Isusu, za me mučenomu!"

„O živote duše moje, hoće li se igda dogoditi, da ja u sto muka zadovoljno živem?"

„Sretna li mene, kad bih usred plamena nevolja još gorio željom, da podnesem i većih!"

Služit ćemo se evo ovakim i sličnim molitvama, koje neka budu prema našemu napretku u krepostima i koje će nam udahnuti duh pobožnosti.

Ove molitve zovemo strelovitim, jer su kao sulice i strijele, koje se bace prema nebu; imaju golemu silu, da nas rasplamte za krepošću i prodiru do srca Božjega, ako su provigjene sa dvije stvari kao sa dvije kreljuti.

Jedna je prava spoznaja, kako je to Bogu drago, da se vježbamo u krepostima.

Druga je prava i žarka želja, da ih stečemo jedino zato, da udovoljimo njegovo božansko Veličanstvo.

POGLAVLJE XXXVI.

Vježbajući se u krepostima, treba uvijek gledati da se ide napred.

Megju znamenitim i potrebitim stvarima, ako se hoće doći do kreposti, ima osim spomenutih

još jedna, to jest, da treba uvijek ići napred, hoćemo li da postignemo svrhu, što ju sebi ovdje stavismo: ako se samo stoji na jednom mjestu, ide se natrag.

Jer čim prestanemo činiti kreposna djela, mora se u nama poroditi radi jake sklonosti, sjetilne požudnosti i rad drugih vanjskih stvari, što na nas djeluju, mnogo neurednih strasti, koje krepost ili obore ili bar umanje; uz to gubimo puno milosti i darova, koje bismo primili od Gospoda, da smo napredovali. Stoga je put duhovni drugčiji od putovanja na zemlji; jer ako zemaljski putnik stane, ne izgubi nimalo od prevaljenog puta, a to biva u duhovnom hodu.

Osim toga preuzimlje u putnika na zemlji rad tjelesnog gibanja sve više umor, dok onaj, koji ide duhovnim putem savršenosti, što više napreduje, to više dobiva snage i krepčine.

Pri svakoj naime kreposnoj vježbi slabi u nama niži dio, čije nam je protivljenje činilo put mučnim i teškim, a viši nam se dio, gdjeno je sijelo krepostima, sve jače učvršćuje i krijepi.

Tako se napredovanjem u dobru umanjuje mučnost, što se pri tom osjeća, a svakim časom raste neko unutrašnje veselje, koje se božjim djelovanjem miješa i sa samom mukom. Na taj se način, idući sve lakše i veselije od kreposti do kreposti napred, na koncu uspne do na vrhunac brijegu, gdje duša, već usavršena, napokon radi bez dosade, pače sa slašću i radošću; pobijedila je naime i ukrotila neuredne strasti, uzdignula se je nad svako stvorenje i nada se, pa blaženo žive u srcu Višnjega i ovdje slatko poslužujući počiva.

POGLAVLJE XXXVII.

Ako se hoćemo bez prekidanja vježbati u krepostima, onda ne smijemo bježati od prigoda, gdje se one stiču.

Dosta smo jasno vidjeli, kako na stazi, koja vodi savršenstvu, ne smijemo stajati, nego moramo ići sve napred.

Zato budimo vrlo pozorni i budni, da nam ne uteče iz ruku nijedna prilika, koja se pruži, da stečemo kakovu krepost. Zlo dakle rade oni, koji se, koliko je samo moguće, izmiču protivnostima, a one bi im mogle u tom poslužiti.

Ako se biva želiš (da ne ostavljamo običnoga primjera) naviknuti na ustrpljivost, nemoj se odalečivati od onih osoba, poslova i misli, koje te gone na nestrpljivost.

Stoga se takogjer ne uklanjaj od kojekakovog općenja zato, jer ti je neugodno; nego se druži i opći s kime mu drago, ko ti je dosadan i neka ti volja bude spremna i pripravna, da podnese sve, što bi možebit na njima bilo mrsko i neugodno; drukčije se nikad ne naviknu na ustrpljivost.

Isto tako, ako ti je dosadan koji posao ili sam po sebi ili radi onoga, koji ti ga je nametnuo, ili jer ti brani raditi druge poslove, što bi ti se više svigjali, ne odustaji od njega, nego ga počni i nastavi, sve da te to i uznemiri, a mogao bi naći mira, ako bi ga se kanio; tako ne bi nikada naučio trpjeti, niti bi tvoj mir bio pravi mir, jer ne bi izlazio iz duše očišćene od strasti i urešene krepostima.

Isto ti velim i gledom na one dosadne misli, koje te gdjekad muče i uzbunjuju ti dušu; nemoj ih posve od sebe odbacivati, jer s mukom, što ti ju zadaju, takogjer valjaju za to, da se naučiš podnositi protivnosti.

Ko ti drugčije kazuje, prije te uči, kako ćeš uteći od muke, koju osjećaš, nego, kako ćeš postignuti krepost, za kojom ti duša čezne.

To se zna, da se u ovakim prigodama, osobitu mladu vojniku, treba hrvati i boriti oprezno i vješto, sad čelom o čelo, sad uklanjajući se, kako je već više ili manje stekao kreposti i duhovne snage.

Nu ne smijemo nigda tako legja obrnuti i uzmaknuti, da ostavimo za sobom svaku protivnu prigodu; ako bismo naime taj par i utekli iz pogibli, da padnemo, bit ćemo u buduće još gore izvrgnuti navalama nestrpljivosti, jer se nijesmo prije oboružali i ojačali vježbanjem u protivnoj kreposti.

Ove opomene ne valjaju za puteni grijeh, o komu smo već napose govorili.

POGLAVLJE XXXVIII.

Kako nam moraju biti drage sve prigode, gdje se možemo boriti za krepost, a više one, koje zadaju više muke.

Ja nijesam zadovoljan, kršćanska dušo, ako ti ne bi bježala od prigoda, koje ti se pruže, da stečeš krepost, nego pače hoću, da ih gdjekoji put, kao stvari dragocjene i vrijedne, sama po-

tražiš i svagda veselo ogrliš, kako se jave; a one, koje su tvojoj sjetilnosti neugodnije, hoću nek budu dragocjenije i draže.

To će s pomoću Božjom i biti, ako samo dobro utisneš u dušu slijedeća promišljanja.

Jedno je, da su takove prigode prikladna, pače potrebita sredstva pri postigavanju kreposti. Ako dakle od Gospodina moliš krepost, onda moliš i sredstva; drugčije bi ti bila molitva isprazna i sama bi proti sebi govorila i kušala Boga, jer on redovito ne daje ustrpljivosti bez muka, ni poniznosti bez preziranja.

Isto se može kazati i ob ostalim krepostima; ni one se, nema o tom sumnje, ne postignuše, nego po protivnim zgodama, koje nam to više pomažu, pa nam stoga moraju biti to draže i milije, što su mučnije; djela su naime, koja obavimo u takovijem zgodama plemenitija i junačnija, pa nam bolje i brže otvaraju put do kreposti.

Po tom se moraju cijeniti i ne smiju se pustiti ni najmanje prigodice bez kakova vježbanja, kano ti jedan pogled, jedna riječca proti našoj volji; djela su bo, koja ovdje obavimo, češća, makar i ne bila onako jaka, kao kad se obave u golemim teškoćama.

Drugo je promišljanje (koje sam i gore spomenuo), da se sjetimo, kako sve, štogod se dogodi, dolazi od Boga nama na dobro i da iz stoga uberemo ploda.

I premda tude imade stvari, kao pogrješaka naših i drugih ljudi (kako jur spomenusmo na drugom mjestu), o kojima se ne može kazati,

da su baš od Boga, jer Bog ne će grijeha, opet su nekako od Boga, u koliko ih on pripušta i ne zaprečuje, prem bi mogao zapriječiti; a sve muke i nevolje, koje nas snagju radi vlastitih grijeha ili sa zlobe drugih ljudi, sve one dolaze od Boga, jer i on pri tom nekako sudjeluje; ono, što ne bi htio, da se uradi, jer u sebi ima grdnoće, nada sve mrske njegovijem božanskijem očima, ono opet hoće da trpimo radi kreposti, na koju se pri tom priučavamo i s drugih razloga, nama sakrivenih.

Odavle smo jasno uvidjeli, kako Gospodin hoće, da dragovoljno podnesemo svaku nevolju, koja nas stigne ili rad zlobe drugih ljudi ili radi naših nevaljalih djela; kazati dakle (kako mnogi vele, da ispričaju svoju nestrpljivost), da Bog ne će zlih stvari, nego su mu još mrske, nije drugo, nego hotjeti takom izlikom sakriti svoju krivnju i otiskivati križ, za koji moramo reći, da mu je drago, da ga nosimo.

Ja pače velim — ako je ostalo jednako —, da se Bogu više svigja, kad podnosimo one muke, koje potječu od ljudske zlobe (naročito, ako smo im prije bili dobri i dobročinioci), nego ako podnosimo druge slučajne nevolje, jer to našu naravnu oholost redovito više satire; a takogjer, jer podnoseći drage volje ove muke, zadovoljujemo i uzvisujemo nada sve svojega Boga, pošto sudjelujemo ondje, gdje vele sja njegova neizreciva dobrota i svemoć, jer tako ubiremo iz grdnog otrova zloće i grijeha dragocjen i mirisav plod kreposti i dobra.

Stoga znaj, kršćanska dušo, kako Gospodin vidi, da živom željom za tim idemo i da nastojimo kako treba oko tako slavna dobitka, da nam odmah pripravlja čašu teških napasti i premučnih prigoda, koju će nam u svoje vrijeme trebat prihvatiti; a mi ju moramo, priznavajući njegovu ljubav, a našu korist, drage volje i slijepo primiti i potpunim ju pouzdanjem i hrlo do dna iskapiti; taj bo je lijek pripravila ruka, što se ne može prevariti, a od stvari toliko ljekovitijih duši, koliko su u sebi gorčije.

POGLAVLJE XXXIX.

Kako se možemo u raznovrsnim prigodama vježbati u istoj kreposti.

Gore smo vidjeli, da je mnogo korisnije raditi neko vrijeme samo oko jedne, nego oko više kreposti zajedno, i da na nju imamo gledati u svim prigodama, bile koliko god raznovrsne. A sada vidi, kako se to dade posve lako uraditi.

Dogodi se u jednom jedinom danu, pače u jednom satu, da nas ukore radi kojega i dobra djela, da se o nama kako drukčije zlo govori, da nam koju molbu nemilosno odbiju ili kakvu bilo i malešnu stvarčicu; da se bez razloga o nama sumnja, da nas snagje tjelesnih boli, da nam se naloži dosadan posao, da nam donesu slabo pripravljeno jelo i drugih sličnih ili mnogo većih i tegotnijih zgoda, kakvih je pun jadni ljudski život.

U tim se i sličnim, tako raznovrsnim zgodama može, to se zna, uraditi djela različitih

kreposti; nu, ako ćemo se držati rečenoga pravila, vježbat ćemo se u djelima, koja odgovaraju onoj kreposti, koje smo se onda primili, kao primjerice:

Ako se u ono vrijeme, kad dogju te prilike, vježbamo u strpljivosti, onda ćemo u sebi misliti, kako ih hoćemo sve podnijeti drage volje i vesela srca.

Ako se vježbamo u poniznosti, onda u svima tim protivnostima mislimo, kako smo zaslužili svako zlo.

Ako je na redu poslušnost, onda ćemo se spremno prikloniti pod svemogućom desnicom Božjom, podvrgnut ćemo se, da njemu ugodimo (on bo to hoće) i svim razumnim, pa i neživim stvorovima, koji su nam uzrok tih neugodnosti.

Ako je to siromaštvo, onda ćemo biti zadovoljni, makar nam se oduzela sva utjeha ovoga svijeta — i velika i mala.

Ako je ljubav, onda ćemo pobugjivati čine ljubavi prema bližnjemu, koji nam je sredstvo po komu primamo dobara, i prema Bogu, dobrostivom prauzroku svega, koji nam daje i pripušta ovakovih nezgoda, da se vježbamo i u duhu napredujemo.

Iz toga, što smo kazali o raznim slučajevima, koji se mogu dogoditi svakoga dana, ujedno se vidi, kako možemo u jednoj samo prigodi, u bolesti ili drugoj kojoj muci, koja odulje traje, isto tako obavljati djela one kreposti, u kojoj se onda vježbamo.

POGLAVLJE XL.

Koliko nam vremena treba uzeti za vježbanja u kojoj kreposti i koji su znakovi napredovanja.

Koliko vremena treba upotrebiti vježbajući se u kojoj kreposti, to ne stoji do mene, da odredim; to se ravna prema stanju i potrebama pojedinih ljudi, prema napredovanju na duhovnom putu i prema sudu onoga, koji nas pri tome rukovodi.

Nu ako bi se radilo na ovaj način i kojom rekosmo brižnošću, bez sumnje bismo se u malo tjedana više nego mnogo unapredili.

Znak, da smo napredovali u kreposti, jest, ako u duševnoj suhoći, usred tmina i duševne stiske, kad nam se otme sva duševna utjeha, ako i onda postojano ustrajemo pri kreposnom vježbanju.

To će nam posve jasno pokazati otpor, kojim će se usprotiviti sjetilnost, kad budemo obavljali djela koje kreposti; koliko snage izgubi sjetilnost, toliko se može misliti, da se je napredovalo. Ako se dakle ne osjeća nikakov otpor i pobuna u nižem, osjetnom dijelu, osobito pri naglim i neočekivanim nasrtajima, onda je to znamenje, da se je već došlo do kreposti.

I koliko ima više spremnosti i radosti duševne pri našim djelima, toliko više možemo misliti, da smo napredovali u tomu vježbanju.

Dobro se ipak čuvajmo, da ne bismo odmah kô sigurni mislili, da već imademo koju krepost ili da smo odnijeli potpunu pobjedu nad kojom strašću, makar za dugo vremena i iza mnogijeh borba ne opazili, da se uzbugjuje; tude bi naime

moglo biti i lukavosti i prsta opakoga dušmanina i naše varave naravi, pa je stoga katkada i ono zlo, što nam se zbog tajne oholosti čini krepošću. Ako osim toga gledamo na golemu visinu savršenosti, kojoj nas Bog zove, makar i mnogo prošli na putu kreposti, ne smijemo pomisliti, ni da smo počeli i uzlaziti uz taj brijeg.

Stoga ti, kršćanska dušo, kao mlada borilica i dijete istom rogjeno za vojske, uvijek iznova poduzimaj svoje vježbe, kao da nijesi do sada ništa uradila.

I opominjem te, kršćanska dušo, da više gledaš napredovati na putu kreposti, nego ispitivati, jesi li napredovala.

Jer Gospod Bog, kojino jedini pravo ispituje naša srca, daje jednim, da to upoznaju, a drugim ne da, kako već vidi, da će im ovo spoznanje biti, da se ponize ili da se ponesu; on, kao dobar otac, oduzima jednome pogibao, a drugom daje prigode, da poraste u kreposti.

Zato treba, da duša, makar i ne vidjela svoga napretka, samo nastavi svoje vježbe; ona će to već opaziti, kad se Gospodu svidi, da ona to, sebi na veću korist, upoznade.

POGLAVLJE XLI.

Kako nevalja željeti, da budemo oslobogjeni od muka, koje strpljivo podnosimo i u načinu, kako moramo upravljati svim svojim željama, da budu kreposne.

Ako se desiš u kojojgod teškoj muci, pa ju strpljivo podnosiš, pazi, da te ne nagovori

opaki dušmanin ili tvoje samoljublje, da se poželiš osloboditi, jer bi ti odatle izbila dvostruka golema šteta.

Prva je ta, što bi te ova želja, ako ti i ne bi odmah uzela ustrpljivosti, barem malo po malo pripravljala na neustrpljivost.

Druga je, što bi ona strpljivost postala man jkava, pa bi te Bog nagradio samo za ono vrijeme, kada si trpio; a da se nijesi gledao osloboditi, nego se posve predao božanskoj dobroti, Bog bi ti uzeo trpljenje, ma trajalo za pravo samo jedan sat i manje, kao da si mu služio dugo vremena.

Zato se u toj i u svakoj stvari uvijek drži ovoga pravila, da ćeš svoje želje tako udaljivati od svakog drugog predmeta, te će one gledati samo na svoju pravu i jedinu svrhu, na volju božju.

Tako će ti želje biti dobre i prave, pa ćeš u svakoj nevolji biti ne samo miran, nego i zadovoljan. Pošto se ništa ne dogagja bez višnje volje, to ćeš ti, tražeći volju božju, ujedno htjeti i imati sve, što želiš i što se ikada zbude.

Što evo rekosmo, to valja razumjeti — osim grijeha tvojih i drugih ljudi, jer njih Bog ne će — o svakom drugom zlu, pa došlo otklegod bilo, pa bilo tako golemo, te bi ti prodrlo u dno srca i presjeklo žile naravnoga života; jer je to onaj pravi križ, kojim Bog hoće katkad da očituje svoju ljubav najvećim i najdražim prijateljima.

Ovo, što rekoh o ustrpljivosti u svim slučajevima, valja u tom pogledu i o svakoj muci,

koja još preostane i Bog hoće da ju podnosimo, pošto smo već upotrebili slobodna sredstva, kako bi se od nje izbavili.

I ova se sredstva imaju ravnati prema providnosti i volji Božjoj, koji ih je odredio, da se njima poslužimo, jer to on hoće, a ne radi naklonosti prema samijem sebi, niti, jer nam se je milo i drago osloboditi od neugodnosti — više to, nego njemu služiti, njemu ugoditi.

POGLAVLJE XLII.

O načinu, kako se valja oprijeti neprijatelju, kad nas gleda prevariti neopreznošću.

Ako opaki neprijatelj vidi, da mi živim i dobro uregjenim željama upravno koračamo putem kreposti, te nas ne može otvorenom varkom svrnuti na svoju stazu, pretvori se on u angjela svjetla, pa nas tako prijateljskim mislima i mjestima iz Sv. Pisma i primjerima svetaca varavo potiče, da bez opreznosti srnemo prema vrhuncu savršenstva, a onda, da nas strmoglavi. Goni nas, neka ljuto trapimo tijelo strogim življenjem, postom, pokorničkim odijevanjem i takijem mrtvenjima, ne bismo li se onda ili uzoholili, misleći, da smo uradili štogod veliko (što se osobito kod ženskih lako dogodi), ili da navučemo bolest, pa oslabimo za drugih djela, ili takogjer, da nam dodije prekomjerni napor, pa nam omrznu i dojade duhovne vježbe, i po tom budemo po malo sve mlačiji u dobru i napokon se još većom pohlepom, nego prije, bacimo u

naručaj zemaljskim nasladama i užicima. Tako se je već mnogomu dogodilo; preuzetni u svojoj duši, popuštali su u nerazboritoj revnosti i prekoračili neumjerenim vanjskim trapljenjem megju vlastitijeh sila, pa su pali baš sa svojih izmišljanja i djela, te ostali na porugu zlobnim neprijateljima. To im se ne bi dogodilo, da su mislili, kako u ovakim mučnim djelima, bila kolikogod vrijedna hvale i korisna onome, u koga ima dosta tjelesne snage i poniznosti, opet uvijek treba raditi umjereno i prema svačijoj naravi i ćudi.

Ko u tom mučnom i strogom življenju ne može slijediti svetaca, imat će ipak dosta zgode, da drukčije nasljeduje njihov život jakim i djelotvornim željama i žarkom molitvom; neka tako čezne za ponajslavnijim krunama pravih boraca za Krista, prezirajući sav svijet i sama sebe, ljubeći šutnju i samoću, budući ponizan i krotak prema svakomu, podnoseći uvrede i dobro čineći i svojim najvećim protivnicima i čuvajući se svakog i lakog grijeha; to bo se Bogu više svigja od tjelesnog mrtvenja, u komu svjetujem, da budeš prije razborit i umjeren, da ga prema potrebi mogneš povećati, nego da pretjerivanjem dogješ u pogibao, da ga ostaviš; ja naime mislim, da u tebe nema pogibelji, da ćeš pasti u zabludu onih, koji se u ostalom drže duhovnim ljudima, a zamamljeni i prevareni od svoje zavodljive naravi odviše se brinu, kako bi sačuvali svoje tjelesno zdravlje. Tako se brinu i u takovoj su stisci, da za najmanju stvar odmah sumnjaju i boje se, da ga ne izgube, te nema ništa, o

čemu bi više mislili i radije govorili, nego kako će urediti ovaj dio svoga života. Stoga uvijek gledaju, kako bi pribavili jela, više prema teku, nego za želudac, pa se tako često dogodi, te im od prevelike nježnosti oslabi; to sve rade pod izlikom, da mognu bolje Bogu služiti. nu tim samo hoće da sjedine dva nepomirljiva neprijatelja, naime duh i put, a to nije ni za jednoga, nego udi i jednom i drugom, jer tom brižljivošću izgubi tijelo zdravlje, a duša pobožnost.

Stoga je u svakom pogledu sigurnije i korisnije živjeti nekako slobodno, ne smećući sa uma one razboritosti, koju spomenuh; treba gledati na razna raspoloženja i ustroj tjelesni, gdje ne valja uvijek isto pravilo.

Još nadodajem, da ne treba samo u vanjskim stvarima, nego i kad stičemo unutrašnje kreposti, postupati nekako umjereno, kako smo gore pokazali, govoreći, neka se kreposti pribavljaju postepeno.

POGLAVLJE XLIII.

Kako nas može navesti naša opaka sklonost i vražje poticanje, da preuzetno osugjujemo bližnjega i kako se tomu treba oduprjeti.

Iz spomenutoga zla, to jest vlastitog precjenjivanja, ragja se još jedno drugo, koje nam nanosi golemu štetu; to je preuzetnost i naglost, kojom bližjega osugjujemo, malo cijenimo, preziremo ga i ponizujemo. Kako je opaka sklonost i oholost ovu zloću porodila, tako ju ona i uz-

gaja i hrani drage volje, jer se s njome zajedno i ona pomnožava, više nas obuzimlje i neopazice vara; mi naime toga ne vidimo, a mislimo, da toliko sebe uzdižemo, koliko druge ponizujemo u svojim mislima, jer nam se čini, da smo mi daleko od nesavršenosti, koje mislimo, da imadu oni.

Lukavi neprijatelj, koji u nama gleda ovo opako duševno raspoloženje, uvijek je gotov, da nam oči otvori i uzdrži budne, neka vidimo, prosugjujemo i uvećajemo tugje slabosti. Opsjenjeni ljudi ne vide i ne znadu, koliko se on muči i napinje, da nam utisne u pamet male mane ovoga ili onoga čovjeka, kad već ne može golemih.

Kada dakle tvoj neprijatelj tako budno gleda, da ti naudi, budi i ti na oprezu, da ne padneš u njegove zamke, pa kako ti predoči koju pogrješku tvoga bližnjega, odmah odvrati od toga svoje misli; i ako ipak osjećaš, kako te goni, da o tome sudiš, ne daj se zavesti; misli, da ti nije za to dana nikakova vlast, pa i ako bi bila, ipak ne bi mogao pravo suditi, kako si zaslijepljen stotinom strasti i previše sklon, da bez prava razloga o drugom zlo misliš.

Da ti dadnem proti tomu dobro sredstvo, svjetujem ti, da ti misli budu zabavljene potrebama tvoga vlastitog srca, pa ćeš svakim časom bolje uvigjati, da imaš dosta posla i rada u sebi i o sebi, pa ne ćeš imati vremena ni volje, da paziš na tugja djela.

Osim toga, ako budeš pazio, kako treba, na ovu vježbu, sve ćeš više čistiti svoje duševno

oko od onih zlih sokova, od kojih dolazi ova otrovna mana.

I znaj, ako što zlo bez razloga o drugomu misliš, da ima i u tvom srcu neka klica istoga zla; kako je tvoje zlo raspoloženo, onako prima u se svaki slični predmet, koji ugleda.

Ako ti dakle padne na pamet, da okriviš bližnjega s kakove mane, okreni gnjev sam na se, kao na krivca u istoj pogrješki, pa u sebi reci: „Kako ću ja jadan, kad sam u istinu i još većim manama podvrgnut, kako ću smjeti podignut glavu, pa gledati i prosugjivati tugje".

Tako će ti eto biti oružje, koje bi te ranilo, ako bi ga obratio proti drugom, lijek tvojijem ranama, ako ga okreneš proti sebi.

Ako je počinjena pogrješka jasna i očevidna, ispričavaj ga i sažaljuj i misli, da u tom tvome bratu ima sakrivenih kreposti i da je Bog, kako bi u njem uzdržao te kreposti, pripustio, neka padne i neko vrijeme imadne onu pogrješku i neka se u vlastitijem očima ponizi, a drugi ga preziraju; pa da onda odatle ubere plod poniznosti i postane Bogu draži i njegov dobitak bude veći od gubitka.

Ako je grijeh ne samo očit, nego i golem i od okorjela srca, to onda u duši pogji do strahovitih sudova božjih, pa ćeš vidjeti, gdje su ljudi, bivši prije golemi grješnici, došli poslije do velike svetosti, a drugi su se s visine najuzvišenije savršenosti, koju se je činilo da su postignuli, strmoglavili u ponor najžalosnije propasti.

Štoga se sa strahom i drhtanjem brini više za se, nego za druge.

Budi uz to osvjedočen, da je sve ono dobro i lijepo, što o drugom misliš, djelo Duha svetoga, a svaki prezir, drzovit sud i ogorčenost na bližnjega, da je od naše opakosti i gjavaoski posao.

Ako bi dakle kojagod tugja nesavršenost na te djelovala, ne daj sebi mira, ni svojim očima pokoja, dok to, kako možeš, ne izbaciš iz svoga srca.

POGLAVLJE XLIV.

O molitvi.

Ako je nepouzdanje u nas same, pouzdanje u Boga i vježbanje tako potrebito u ovoj duhovnoj borbi, kako smo do sada pokazali, nada sve je potrebita molitva (gore spomenuta kao četvrta stvar i oružje), kojom možemo postignuti od Gospoda Boga ne samo rečene stvari, nego i svako drugo dobro.

Tà molitva je ono, po čemu dolaze sve milosti, što nad nas dažde iz vrutka božanske ljubavi i dobrote.

Molitvom (ako se njome dobro poslužiš) kao da daješ mač u ruke Božje, da se za te bori i pobijedi.

A da molitvu dobro upotrebiš, treba da se navikneš ili se barem nastojiš naviknuti na slijedeće stvari:

Prvo, da u tebi uvijek žive prava želja služiti u svemu njegovu božanskom Veličanstvu na

onaj način, kako se njemu najbolje svidi. Da usplamtiš ovom željom, dobro promisli:

Kako je Bog svojim čudnovatim prednostima, dobrotom, veličjem, mudrošću, ljepotom i drugim savršenostima bez kraja, nada sve zaslužio, da mu služimo i častimo ga.

Da se je on, kako bi tebi poslužio, mučio i morio trideset i tri godine; da je tvoje opakošću grijeha otrovane rane izliječio ne uljem i vinom i zavojima, nego dragocjenom krvlju, koja mu je potekla iz presvetijih rana, i tijelom svojim prečistim, izranjenim bičevima, trnjem i čavlima.

Još pomisli, koliko nam donosi ovo služenje Bogu, kad tako postajemo gospodarima nad samim sobom, pobjediteljima dušmanina i sinovima Božjim.

Drugo, ti moraš imati žive vjere i čvrsta pouzdanja, da će ti Gospodin dati sve, čega ti treba za njegovu službu i tvoje dobro.

Ovo je sveto pouzdanje posuda, koju božansko milosrgje puni blagom svojijeh milosti: što je veća i zauzetnija, to će više bogatstva nagrnuti molitva u naše krilo.

Pa kako bi nas i mogao nepromjenljivi i svemogući Bog ne učiniti dijelnicima svojijeh darova, kad je sam zapovjedio, da za njih molimo, pa nam je obećao i samoga Duha Svetoga, ako ga budemo za to pouzdano i ustrajno molili.

Treće, moraš poći na molitvu, htijući samo volju Božju, a ne svoju i to glede na molenje i glede na uslišanje onoga, što moliš; to jest, ti moraš Boga moliti, jer on tako hoće i moraš željeti bit uslišan, u koliko je to njegova volja.

Jednom rječju, tvoja namjena mora da bude, sjediniti svoju volju s božjom, a ne natezati božju volju na svoju.

A to treba da radiš stoga, što tvoja volja, zaražena i izopačena samoljubljem, često zablugjuje i ne zna, šta moli, a božja je volja uvijek sjedinjena s neizrecivom dobrotom, niti se ikada može prevariti. Po tom je volja božja pravilo i kraljica svih volja, pa zaslužuje i hoće, da ju sve slijede i slušaju.

Stoga smijemo moliti samo ono, što se slaže s voljom božjom. Ako sumnjaš, da li je koja stvar takova, onda za nju moli uz pogodbu, ako Gospod hoće, da ju dobiješ.

One pako stvari, za koje pouzdano znadeš, da su mu po volji, kao kreposti, moraš željeti više za to, da njemu ugodiš i služiš, nego s koga drugog razloga, pa bio on i duhovan.

Četvrto, treba, da uvijek obavljaš djela, koja odgovaraju tvojim molbama, i da se iza molitve gledaš učiniti još raspoloženijim, kako bi mogao primiti milosti i kreposti, za kojim ideš.

Molitva naime mora biti tako spojena s vježbanjem u savladavanju sama sebe, da sve jedno ide uz drugo, jer bi to drukčije bilo kušanje Boga moliti koju krepost, a ne nastojati, da se steče.

Peto, treba, da prije molitava obično zahvaljuješ na dobivenim dobročinstvima, na ovaki ili sličan način: O moj Gospodine, koji si me od dobrote stvorio i otkupio i — ne znam ni sam, koliko puta oslobodio iz ruku mojijeh dušmana, sada mi pomozi i nemoj mi ustegnuuti

onoga, za što te molim, premda sam se uvijek dizao proti Tebi i pokazivao se nezahvalnim.

Ako hoćeš da moliš koju osobitu krepost, pa pri tom imadeš kakovu protivnost, onda se, da se u njoj vježbaš, ne zaboravi zahvaliti Bogu za prigodu, što ti je dao, jer to nije maleno dobročinstvo.

Šesto, pošto molitva dobiva svoju snagu i djelovanje odatle, što je Bog naklon našim željama po svojoj naravnoj dobroti i milosrdnosti i rad zasluga života i muke svog jedinorogjenoga Sina i radi obećanja, da će nas uslišati, to završuj svoje molitve kojom od ovih riječi ili sa više ih: Daj mi, Gospode, ovu milost u ime svoje neizmjerne dobrote. — Daj, Bože, da mi zasluge tvoga Sina isprose, što želim. — Spomeni se, Bože, svojijeh obećanja i budi sklon mojim molbama.

Drugi put ćeš opet moliti milosti po zaslugama bl. djevice Marije i drugih svetaca, koji mogu kod Boga mnogo uraditi, a Bog ih vrlo časti, jer su u svom životu iskazali čast njegovu božanskom Veličanstvu.

Sedmo, potrebito je, da uvijek ustraješ u molitvi, jer ponizna ustrajnost nadvladava Nenadvladivoga; kad je mogla ustrajnost udovice u evangjelju dodijati onomu opakom sucu (Luk. 18.) i tako ga skloniti, da joj udovolji molbama, kako li ne će više ganuti naše molitve onoga, u komu je punina dobrote?

Ako bi dakle Bog i poslije molitve zavlačio da dogje i da ti pomogne, ako bi još pokazao protivnih znakova, ti samo dalje moli i stalno se

i živo nadaj njegovoj pomoći, jer mu nikad ne ponestaje, nego ima uvijek u izobilju i neizmjerno puno svega, što je potrebito, da učini komu milost.

Stoga budi osvjedočen, ako s tvoje strane ne bude kakova nedostatka, da ćeš morati uvijek dobiti ono, što budeš tražio, ili šta drugo, koristnije, ili zajedno i jedno i drugo.

I što ti se bude više činilo, da si odbijen, to se više ponizuj u svojim očima, i videći svoju nedostojnost, misli dobro na božansku dobrotu i sve povećavaj pouzdanje u njega; ako ti ono ostane stalno i živo, znaj, što ti se više bude prokušavalo, to će se više svidjeti našemu Gospodinu.

Napokon mu uvijek zahvaljuj, priznavajući, da je dobar mudar i ljubezan, isto tako, ako te u čemu odbije, kao da te usliša; ostani u svakom slučaju stalan i veseo i ponizno odan njegovoj božanskoj providnosti.

POGLAVLJE XLV.

Što je nutarnja molitva?

Nutarnja je molitva uzdignuće duha Bogu, izrazujući izrično ili uključno ono, što se želi.

Molitva je izrična, ako se duhovnim riječima moli milost na ovaj ili sličan način: „O moj Bože, daj mi ovu milost sebi na čast“. Ili takogjer ovako:

„O Gospodine, ja vjerujem, da je tebi drago i da ti je na čast, ako od tebe molim i dobijem

ovu milost; daj dakle sada ispuni na meni svoju božansku volju".

I u času, kad na te navale tvoji neprijatelji, moli ovako: „O Bože, pohiti mi u pomoć, da ne podlegnem svojijem neprijateljima". Ili ovako: „Moj Bože, moje utočište, jakosti moje duše, brzo mi pomozi, da ne padnem".

Ako bi boj dalje trajao, ustraj i ti, ovako moleći i krepko se opirajući onome, koji se proti tebi bije.

Kad jenja žestina boja, obrni se svome Gospodinu, pokaži mu neprijatelja, koji je na te navaljivao, i svoju slabost, govoreći: „Evo, Gospodine moj, stvorenja ruku tvoje dobrote, otkupljena tvojom krvlju. Evo tvoga protivnika, koji ga gleda od tebe oteti i progutati. Tebi se utječem, moj Gospodine, u te se jedinoga pouzdajem, u te, koji si svemoguć i dobrostiv; ti vidiš, kako sam slab i kako bih lako pristao i podvrgnuo mu se, da nije tvoje pomoći. Pomozi mi dakle, moje ufanje, jakosti moje duše!"

Uključna se molitva zove, kad se duh podigne Bogu, da se od njega dobije koja milost, pokazujući mu potrebu, a ne govoreći ništa drugo; kao kad, recimo, podignem duh k Bogu i priznam u njegovoj prisutnosti, da se ne mogu sam obraniti oda zla i činiti dobro, pa pun želje, da mu služim, očekujem pouzdano njegovu pomoć — i gledam i sve pogledam u Gospoda.

Ovakovo priznanje pred Bogom, spojeno sa željom ili pouzdanjem, jest molitva, koja, rekao bih, uključivo ište ono, što mi treba; što ova

spoznaja bude očitija i iskrenija, što je želja usrdnija i uzdanje življe, to će molitva više učiniti.

Ima i jedan drugi, kraći način, kako se uključno moli, a to je, da se jednostavno u Boga upre duševni pogled, uz tu nakanu, da nam pomogne; taj pogled nije ništa drugo, nego neko bez riječi sjećanje i molitva za onu milost, za koju se je prije molilo.

Gledaj, da dobro naučiš i uobičajiš ovu vrst molenja, jer je ono (kako će ti pokazati iskustvo) oružje, koje ti je u svakoj zgodi i na svakom mjestu lako pri ruci i ima više sile i snage, nego ti ja umijem kazati.

POGLAVLJE XLVI.

O molitvi — razmišljanju.

Ako hoćeš da moliš nekoliko vremena, n. pr. pol sata ili čitav i još dulje, onda molitvi pridodaj razmišljanje o životu i muci Isusa Krista i sve navrći njegova djela na onu krepost, koju upravo želiš postignuti.

Hoćeš li primjerice da dobiješ milost i krepost ustrpljivosti, razmatraj neke točke iz otajstva bičevanja,

Prvo; kako su opake sluge, kad im je zapovjedio Pilat, vičući i rugajući se odvukli Gospodina na mjesto odregjeno za bičevanje.

Drugo; kako su ga brzo i bjesomučno svukli, a ostala otkrivena i gola sva prečista put.

Treće; kako su mu nevine ruke tvrdim konopcima privezali za stup.

*

Četvrto; kako su njegovo presveto tijelo isprobijali i bičevima razranili, te mu je božanska krv potokom na zemlju tekla.

Peto; kako su mu udaranjem po istom mjestu sve strašnije bivale rane, koje su već bile.

Ako dakle hoćeš da postigneš krepost ustrpljivosti, pa si uzeo za razmatranja ove točke ili kakove slične, to najprije upotrebi svoja sjetila, kako bi očutio, što je samo moguće življe, gorke boli i muke, koje je na svim svojim udovima i po svome tijelu trpio tvoj ljubljeni Gospodin.

Onda pogji razmatrati o njegovoj presvetoj duši i gledaj dokučiti, koliko budeš samo mogao, onu strpljivost i krotkost, kojom je podnosio tolike muke, a ipak nije nikad zasitio želje, da na slavu svomu nebeskomu Ocu i nama na korist podnese i još većih i strašnijih.

Gledaj ga, kako žudi živom željom, da bi ti podnosio svoje muke, i vidi, kako se obrnuo Ocu, pa ga moli, neka se udostoji tebi dati milost, da strpljivo nosiš križ, koji te onda pritiskuje i svaki drugi.

Zatim više puta voljom odluči, da ćeš sve ustrpljivo podnositi, i uzdigni duh svoj gore nebeskomu Ocu, pa mu najprije zahvali, što je od čiste ljubavi poslao na svijet svoga jedinorogjenoga Sina, da podnese toliko teških muka i da za te moli, a onda ga zamoli, u ime djela i zagovora njegova Sina, nek ti udijeli krepost ustrpljivosti.

POGLAVLJE XLVII.

Jedan drugi način, kako se razmišljajući moli.

Možeš još na jedan drugi način moliti i razmišljati. Pošto si pomnjivo promotrio muke Gospodinove i vidio duševnu spremnost, kojom ih je podnosio, to pregji s veličine njegovih muka i ustrpljivosti na dva druga razmatranja: jedno o njegovim zaslugama, drugo o zadovoljstvu i časti vječnoga Oca radi savršenog posluha mučenoga Sina.

Metni to obodvoje pred oči njegovu božanskom Veličanstvu i moli ga u ime toga za milost, koju želiš primiti.

Ovako možeš raditi ne samo u svim tajnama muke Gospodinove, nego i u svim izvanrednim nutarnjim i vanjskim djelima, koja je on obavljao u svakom otajstvu.

POGLAVLJE XLVIII.

Kako se moli po blaženoj djevici Mariji.

Osim spomenutijeh načina ima još jedan drugi, kako se razmišlja i moli — po blaženoj djevici Mariji; ako se naime uzdigne duh najprije vječnomu Ocu, onda dragomu Isusu, a napokon ovoj preslavnoj Majci.

Obrnuvši se Bogu, razmišljaj o dvije stvari: prvo o veselju, koje je on u sebi osjećao od vječnosti radi Marije, prije nego je išta bila; drugo o njezinijem krepostima i djelima, kad je bila stvorena na svijet.

O veselju ovako razmišljaj: Uzdigni se mišlju visoko nad svako vrijeme i stvorenje, zagji u samu vječnost i duh Božji i promatraj one naslade, koje je u sebi osjećao zbog djevice Marije, pa našavši Boga u ovome veselju, pouzdano ga zamoli zarad ove ugodnosti, neka ti dadne milosti i snage, da savladaš svoje protivnike, a poglavito onoga, koji onda na te nasrće.

Prešavši zatim na razmatranje tolikih i tako rijetkih kreposti i djela i prikazajući ih Bogu sad sva, a sad gdjekoja, moli zaradi njihovijeh zasluga od neizmjerne njegove dobrote, čega ti treba.

Onda obrati misli Sinu i sjeti ga djevičanske utrobe, koja ga je nosila devet mjeseci; počitanja, kojim ga je Djevica, kad se je rodio, obožavala i priznala ga pravijem Bogom i pravijem čovjekom, svojijem sinom i svojijem Stvoriteljem; sjeti ga sažalnijeh pogleda, što je tako siromašan; naručaja, kojim ga je grlila; slatkijeh poljubaca, koji su ga cjelivali; mlijeka, kojijem ga je dojila; muka i tjeskoba, koje je za njega podnosila u životu i na smrti. Ovijem ćeš sina nekijem slatkijem načinom prisiliti, da te usliša.

Obrni se napokon preblaženoj Djevici, te joj spomeni, kako je božjom providnošću i dobrotom bila od vijeka odabrana majkom milosti i milosrdnosti i našom zagovornicom; kako nam potom iza njezina blagoslovljenog Sina nema sigurnijeg i moćnijeg utočišća od njezina.

Napomeni joj još više onu istinu, što je o njoj zapisana i tolikim i tolikim čudesnim dogagjajima posvjedočena, da je još niko nije pouzdano zazvao, a ona mu milostivo ne pomogla.

Na koncu joj predoči muke, koje je za naše spasenje pretrpio njezin Jedinak, i moli je, neka njegove muke, njemu na čast i zadovoljstvo, imadnu onaj učinak, za koji ih je podnesao.

POGLAVLJE XLIX.

Nekoliko promišljanja, ne bismo li se pouzdano i zaufano utjecali djevici Mariji.

Ako hoćeš, da se pouzdano i zaufano utječeš u svakoj svojoj potrebi djevici Mariji možeš to postignuti slijedećim razmišljanjima.

Prvo. Već se znade iz iskustva, da posuda, u kojoj se čuva balzam ili kakva druga dragocjena tekućina, zadrži njezin miris i onda, kad od toga više ništa nema; i to više, što je tekućina bila dulje u njoj zatvorena, a najviše, ako ga je još gdje što ostalo; a ipak je omegjena snaga tog miomirisa, kao i svake drage masti. Tako zadrži i onaj, koji je stajao uz jaku vatru još dugo vremena nešto toplote, makar se odalji od plamena.

Kad je to istina, kolikom li ćemo reći da je vatrom ljubavi, kolikim li osjećajima milosrgja i dobrote prouzeto i napunjeno srce djevice Marije.

Ta ona je u svom djevičanskom krilu nosila devet mjeseci i uvijek nosi u svojim grudima Sina božjega, kojino je sama ljubav, milosrdnost

i dobrota, čija sila nema kraja ni megje, nego je neizmjerna i bez konca.

Kako je biva nemoguće, da se ko prikuči jakoj vatri, a od nje se ne ugrije, isto je tako i mnogo manje moguće, da onaj, komu treba pomoći, ponizno i pouzdano pristupi toj vatri ljubavi, milosrdnosti i dobrote, koja neprestano plamsa u srcu djevice Marije, a ne nagje pomoći, naklonosti i milosti i toliko više, koliko joj se češće i većim pouzdanjem primakne.

Drugo; nikad nije nijedno stvorenje Gospoda Isusa Krista tako ljubilo, nijedno se nije tako podudaralo s njegovom voljom, kao njegova presveta Mati.

Ako nam je dakle sam Sin božji, koji je sav svoj život i sebe sama predao za nas grješnike, dao svoju Majku, da i nama bude mati i zagovornica, da nam pomaže i bude nam odmah iza njega posrednica spasu, kako bi nas onda mogla naša mati i zagovornica kada zapustiti i u tom se usprotiviti volji Sinovoj?

U svakoj se biva potrebi, kršćanska dušo, utječi toj presvetoj Majci Djevici Mariji, jer je bogato i blaženo ovo pouzdanje i sigurno joj se je uteći, jer je vječni vrutak milosti i milosrdnosti.

POGLAVLJE L.

Jedan način, kako se razmišlja i moli po angjelima i svijem svecima.

Da pri svemu tomu upotrebiš pomoć i naklonost angjela i svetaca u nebu, možeš se držati dvaju načina.

Prvi stoji u tome, da se obrneš nebeskomu Ocu i prikažeš mu ljubav i hvalu, kojom ga uzveličaje sav nebeski dvor, i boli i nevolje, koje su sveti pretrpjeli na zemlji od ljubavi prema njemu, i da onda u ime toga moliš od njegova božanskoga veličanstva sve, što ti je od potrebe.

Drugi je, da se utečeš ovijem slavnijem duhovima, koji ne žele samo, da se usavršimo, nego i da budemo posagjeni na uzvišeniji stupanj od njih, moleći od njih pomoći proti svim opačinama i neprijateljima i da te brane u smrtnome času.

Promatraj katkad mnoge one vanredne darove, koje primiše od svevišnjega Stvorca i probudi u sebi prema njima živ osjećaj ljubavi i veselja radi velikog obilja tih darova, kao da su bili tebi dani.

Pače se, ako ti je moguće, raduj više, što to oni imaju, a ne ti, jer je tako hotio Bog, koji neka bude hvaljen i slavljen.

Da ovu vježbu obaviš uredno i lako, možeš razne redove svetaca ovijem redom razdijeliti na sedmične dane.

U nedjelju uzmi devet angjeoskih korova.
U ponedjeljak sv. Ivana Krstitelja.
U utorak patriarhe i proroke.
U srijedu apostole.
U četvrtak mučeke.
U petak biskupe i druge priznavaoce.
U subotu djevice i druge svetice.

Ali ipak ne ispuštaj nijednoga dana, da se ne bi često preporučio bl. djevici Mariji, kraljici

svih svetaca, svomu anjelu stražaninu sv. arhangjelu Mihaelu i svim svojim svetim zaštitnicima.

Moli takogjer svakoga dana djevicu Mariju, njezina božanskog Sina i Oca nebeskoga, neka ti dadu toliku milost, da ti dade naime za osobitog odvjetnika i zaštitnika sv. Josipa, zaručnika ove Djevice, obraćajući se onda zaufanom molitvom ovomu svecu, da te primi pod svoje okrilje.

Ob ovom se preslavnom svecu pripovijeda mnogo velikih stvari i govori se o mnogo milosti, što je izkazao onim, koji su ga štovali, pa mu se nijesu utjecali samo u duševnijem, nego i u vremenitijem potrebama, a osobito se veli, da upućuje pobožne duše, kako se dobro moli i razmišlja.

Kad Bog tako visoko cijeni druge svece, jer su mu u životu iskazali posluh i počast, šta mislimo, koliko li će cijeniti, koliko li će pred njim valjati molitva ovoga sretnoga i poniznoga sveca, koga je on sam na zemlji ljubio, te mu se hotio podvrgnuti i njega kao svoga oca slušati i služiti mu.

POGLAVLJE LI.

O razmišljanju o muci Kristovoj, da tako u sebi uzbudimo različitih osjećaja.

Što sam gore kazao o muci Gospodinovoj, to je bilo, kako možemo moliti i razmatrati, da što izmolimo; a sada dodajem, kako se time mogu uzbuditi različiti osjećaji.

Ti (primjerice) odabereš kao predmet svome razmišljanju razapinjanje; u ovome otajstvu možeš izmegju ostaloga uzeti slijedeće točke:

Prvo, kako su oni bijesni ljudi na brdu Kalvariji strašnim divljaštvom svukli Gospodina i pri tome mu otkinuli puti, koja je radi pregjašnih udaraca bila prionula uz haljine.

Drugo, kako su mu skinuli sa glave trnovu krunu i onda mu opet metnuli i tako obnovili rane.

Treće, kako je udarcima čekića i čavlima bio okrutno pribijen na križ.

Četvrto, kako su mu sveti udovi, ne dokučujući prije načinjenih rupa u drvetu, bili od onih zlikovaca tolikom silom rastegnuti, te su mu se raščašene kosti sve mogle brojiti.

Peto, kako se Spasitelj na tvrdom drvetu nije mogao ni na što drugo uprijeti, nego na čavle, pa su mu se presvete rane pod težinom tijela, koje je dolje pritezalo, još više raširivale i bile uzrokom neizrecive boli.

Hoćeš li ovim ili sličnim točkama u sebi probuditi čuvstvo ljubavi, gledaj ovim razmišljanjem što bolje upoznati neizmjernu dobrotu tvoga Gospoda i ljubav naprama tebi, što ga je potaknula, da za te toliko trpi; jer, što bude u tebi više raslo ovo spoznavanje, to će i ljubav više preotimati mah.

Zbog istoga spoznanja beskrajne ljubavi i dobrote, koju ti je pokazao isti Gospodin, lako će u tebi nastati i bol i pokajanje, što si tako često, tako nezahvalno uvrijedio svog Boga, koji je bio za tvoja opaka djela tako zlostavljen i izmučen.

Da sebe potakneš na ufanje, pomisli, da je taj veliki Gospodin sašao u toliku bijedu, da iskorijeni grijeh i tebe izbavi iz zamka neprijatelja i tvojih osobitih grijeha, da ti umilostivi vječnoga Oca i ulije pouzdanja, pa se u svakoj potrebi njemu utečeš

U tome ćeš naći radosti, ako pregješ od njegovih muka na njihove učinke, kako on naime svojim mukama čisti grijehe svega svijeta, ublažuje očevu srdžbu, savladava kneza tmina, pobjegjuje smrt i popunjuje mjesta angjeoska.

Još se više obraduj sa zadovoljstva, koje radi toga osjeća presveto Trojstvo, blaž. djevica Marija i pobjednička i vojujuća crkva.

Da u sebi pobudiš mržnju na svoje grijehe, obrati sve točke, o kojih razmišljaš, toj jedinoj svrsi, kao da Gospod nije ni radi čega drugoga trpio, već da te potakne na mržnju tvojih opakih sklonosti, a imenito one, koja tobom više vlada, pa je mrža njegovoj božanskoj dobroti.

Kako bi se sav čudom začudio, misli, ima li išta više, nego vidjeti, kako Stvorca svemira, koji daje svima stvarima život, gone u smrt njegova stvorenja, poništuju njegovo golemo veličanstvo, — nego vidjeti kako je osudjena pravednost, pogažena božanska ljepota, prezrena ljubav nebeskoga Oca, kako se ono nutarnje i nepristupno svjetlo predaje vlasti tmina, sama slava i blaženost drži sramotom i ruglom ljudskoga pokoljenja i obara u najdublju bijedu.

Da se skloneš na sažaljivanje bolnoga Gospodina, onda pogledaj mišlju osim njegovih vanjskih boli i neusporedivo veće muke, koje su

ga mučile u duši, pa ako si se prije rastužio, onda se čudi, kako ti se sada od žalosti ne raspukne srce.

Duša je Kristova vidjela božansko bistvo onako, kako ga sada gleda u nebesima, pa je uvigjala, da je nada svaku mjeru dostojno časti i službe, i željela radi svoje neizrecive ljubavi prema njemu, da ga svi stvorovi svijem silama nastoje obljubiti.

Videći sada naprotiv, kako je to bistvo božje nebrojenim grijesima i strašnim zločinima svijeta tako ružno obeščašćeno i uvrijegjeno, probode i njega u isti hip neizreciva sila boli, koje su ga to više mučile, što mu je bila veća ljubav i želja, da svi štuju i služe to uzvišeno Veličanstvo.

I kao što se ne može dokučiti, kolika je bila ova ljubav i želja, tako niko ne dokuči, kako je bila gorka i teška nutarnja rastuženost raspetoga Gospodina.

Napokon je Krist neizmjernom ljubavlju grlio sva stvorenja, pa se silno ražali žalošću, koja je odgovarala veličini ove ljubavi, nad grijesima, koji su ih imali od njega odijeliti; svakim se je naime smrtnim grijehom, koji su učinili ili imali učiniti svi ljudi, koji su bili i koji će biti, toliko puta, koliko je ko sagriješio, svakim se je odjeljivao od duše Gospodinove, s kojom je bio ljubavlju ujedinjen.

To mu je odijeljenje bilo toliko bolnije, nego dijeljenje tjelesnih udova, kad se rastavljaju od svog naravnog mjesta, koliko je duša, kao čist duh i mnogo plemenitija i savršenija nego tijelo, mogla puno jače osjećati boli.

Megju onim bolima, koje je Spasitelj pretrpio radi stvorova, najgorčija je bila, koju je osjetio rad svih grijeha osugjenika, koji su morali, jer se ne mogu više s njime sjediniti, podnositi vjekovite i neizrecive muke.

Ako ti se tako ražali duša zbog dragoga Isusa i pogje dalje misliti, to će u njemu naći dosta teških boli, da osjeti sućut, boli ne samo radi počinjenih grijeha, nego i rad onih, koji nijesu nikad učinjeni, jer nema sumnje, da nam je i oproštenje učinjenih i očuvanje od neučinjenih pribavio Krist svojim dragocjenim mukama.

Bit će i drugijeh razmišljanja, dušo kršćanska, da te ganu na sažaljivanje mučenoga i raspetoga Boga.

Nikad bo nije bilo, niti će kad biti boli u ijednom razumnom stvorenju, što on nije osjetio sam na sebi: uvrede, napasti, pogrde, pokore i svaka tjeskoba i nevolja svih ljudi na čitavom svijetu, više je to mučilo dušu Kristovu, nego duše onih istih, koji su to u istinu pretrpjeli.

On je naime savršeno vidio sve njihove boli, malene i goleme, duševne i tjelesne, do najmanje glavobolje i uboda iglom, te ih je u svojoj neiskazanoj ljubavi hotio i sam trpjeti i usjeći u svoje srce, predobri naš Gospodin.

A ko bi iskazao, kako je osjećao boli svoje predrage majke, toga nema. Tâ na sve je one načine i s istijeh razloga kao i njezin Sin trpjela i podnosila i ona, i premda njezina bol nije dostizavala njegove, opet je bila silno gorka i teška muka Djevičina.

Te su njezine boli i obnovile nutarnje rane ljubljenoga Sina i probile mu srce kao vatrene strijele ljubavi, te se radi tolikijeh muka, koje spomenuh, i mnogih drugih, kojijeh ne znamo, može pravom kazati, da je bio pravi ljubavni pakao svojevoljnijeh muka, kako piše jedna pobožna duša, koja ga je u svetoj svojoj priprostosti tako zvala.

Ako dobro pogledaš, kršćanska dušo, uzrok svijem tijem bolima, koje je podnio naš raspeti Spasitelj i Gospod, ne ćeš naći, da je koji drugi, osim grijeha.

Odatle jasno slijedi, da u tome stoji prava i poglavita sućut i zahvalnost, koju od nas ište i koju smo mu neiskazano dužni, da od čiste ljubavi prema njemu svoje grijehe okajemo, grijehe nada sve mrzimo i da se veledušno borimo proti svijem njegovijem protitvnicima i svojijem opakijem sklonostima, da skinemo sa sebe starog čovjeka i njegova djela, a obučemo se u nova, okitivši dušu evangjeoskim krepostima.

POGLAVLJE LII.

Koji se plodovi mogu ubrati razmatrajući Raspetoga i nasljedujući mu kreposti.

Izmegju mnogih drugih plodova, kojih možeš nabrati u ovom svetom razmišljanju, stoji prvi u tome, da ne okaješ samo prošle grijehe, nego i da se rastužiš, što u tebi jošte žive neurednih strasti, koje su dignule na križ tvoga Gospodina.

Drugi je taj, da ga moliš, neka ti oprosti

grijehe i dadne milost, te sam na se savršeno zamrziš i više ga ne uvrijediš, nego ga za njegove tolike boli, što je za te podnesao, zavoliš i savršeno mu služiš, što opet ne može biti bez one svete mržnje na sama sebe.

Treći, da ljudski na smrt progoniš svaku opaku sklonost, bila ma koliko malušna.

Četvrti je u tome, da svom silom nasljeduješ kreposti Otkupiteljeve, koji nije trpio samo, da nas otkupi, zadovoljivši za naše grijehe, već i da nam dadne izgled, kako ćemo ići njegovim svetijem stopama.

Evo ti ovdje načina, kako ćeš razmišljati, da to postigneš.

Ako dakle želiš, da stečeš n. pr. ustrpljivost i tako nasljeduješ svoga Krista, promišljaj slijedeće točke.

Prvo, što radi duša mučenoga Krista prema Bogu.

Drugo, što radi Bog prema duši Spasiteljevoj.

Treće, što radi Kristova duša prema sebi i prema svom presvetom tijelu.

Četvrto, što Krist radi prama nama.

Peto, što treba nama raditi prema Kristu.

Promišljaj dakle prvo, kako duša Kristova, sva uronjena u Boga, gleda začugjeno onu neizmjernu neshvatljivu veličinu, prema kojoj je sve ostalo ništa, gdje se je (premda ostaje jednako u svojoj slavi) podvrgnula, pa podnosi na zemlji najnedostojnije postupanje za čovjeka, od koga nije ništa primila, do nevjernosti i uvreda, kako

se Bogu klanja, hvale mu uznosi i sva mu se prikazuje.

Drugo, gledaj, što Bog radi prema duši Kristovoj; kako hoće i kako ju potiče, neka za nas podnosi udarce, pljuvanje, hule, bičeve, trnje i križ, pokazujući joj, kako mu se to puno svigja, što ju vidi obasutu sramotom i mukama svake vrsti.

Treće. S toga pregji na Kristovu dušu i misli, kako svojim umom, tim sjajnim svjetlom, uvigja, koliko je ono božje zadovoljstvo i kako svijem čuvstvom, samom vatrom ljubi nada sve božje Veličanstvo i zato, jer to neizmjerno zaslužuje, i radi dužnosti, koju prema njemu imade, jer ju je ono potaknulo, da od ljubavi prema nama trpi i dade nam izgled, pa kako radi toga radosno i veselo i drage volje sluša njegovu svetu volju.

Ko bi dokučio, koliko je to žarko željela ona najčistija i ljubavi najpunija duša? Ona je ovdje kao u kakovu labirintu muka i sve traži, ali ne može da nagje (kako bi htjela) novijeh načina i puteva, kako bi trpjela. S toga predaje drage volje samu sebe i svoje nedužno tijelo na volju i kao plien opakijem ljudima i paklenijem dusima, nek od njega rade, šta hoće.

Četvrto. Onda gledaj svoga Isusa, koji se je ljubeznijem okom tebi obrnuo i govori ti: Pogledaj, kćeri, u što me baciše tvoje neuredne želje, jer se ne ćeš malo da nadvladaš. Pogledaj der, kako li radosno trpim ja od ljubavi prema tebi i da ti pokažem primjer prave ustrpljivosti; za sve te svoje boli molim, kćeri moja, da taj

svoj križ i svaki drugi, koji mi se svidi, dobre volje podnosiš, posvema se pripustivši rukama svih progonitelja, što ću ti poslati, makar koliko mu drago ružno i okrutnički postupali s tvojijem tijelom i čašću. Ah, kad bi samo znala, koliko bi me to utješilo. Nu to možeš lako vidjeti u ovijem ranama, koje sam tražio kao drago kamenje, da uresim dragocjenim krepostima tvoju siromašnu dušu, koja mi je draža, nego što možeš pomisliti. I kad sam ja radi toga došao evo do ovog skranjega koraka, zašto ne bi htjela i ti malo trpjeti, moja mila zaručnice, da mom srcu zadovoljiš i ublažiš boli, što mi je zadala tvoja neustrpljivost, koja me je nad same ove rane tako gorko rastužila?

Peto. Zatim pomisli, ko je onaj, što ti tako zbori, i uvidjet ćeš, da je to sam Isus Krist, kralj slave, pravi Bog i pravi čovjek. Pogledaj, kolike su mu muke i ponizivanja, kojih nije zaslužio ni najgori zločinac na svijetu. Vidiš, kako tvoj Otkupitelj u tolikim mukama ne samo ostaje ustrajan i ustrpljiv, već kako je i vas radostan, kao da pri tom slavu slavi. Baš kao što vatra, baciš li u nju nekoliko kapljica vode, samo još jače usplamsa, tako je i umnožavanjem boli, koje su se činile premalene njegovoj golemoj ljubavi, porasla radost i želja, da još više trpi. Pomisli, da je preblagi Gospod sve to podnosio i radio ne natjeran i da sebi koristi, nego (kako ti sam reče) od ljubavi prema tebi i da se po njegovu primjeru vježbaš u kreposti ustrpljivosti. Zamisli se onda što dublje u ono, što od tebe hoće, i promotri radost, koju ćeš mu učiniti vježbajući

se u ovoj kreposti, i pobudi u volji živu odluku, da ćeš ne samo ustrpljivo negò i veselo nositi svoj križ pa i svaki drugi, makar bio i teži, da tako nasljeduješ svoga Boga i da mu više udovoljiš.

Metni sebi pred duševne oči onaj prezir i gorkosti, što je on okusio u svojoj muci, i ustrajnost i ustrpljivost, kojom je sve za te podnosio, pa se zasrami, što misliš, da je tvoja ustrpljivost i sjena ustrpljenja, a tvoje pogrde i muke, da su nekakove muke. Boj se i plaši, što u tvome srcu može biti i malo pomisli, da ne bi htio trpjeti za ljubav svomu Gospodinu.

Ovaj je razapeti Gospod, kršćanska dušo, knjiga, koju ti evo pružam, da čitaš; tude ćeš naći pravu sliku svakoj kreposti. On je knjiga života, pa ne podučava samo razum riječima, nego i volju raspaljuje živijem primjerom. Čitav je svijet pun knjiga, a opet te sve zajedno ne mogu tako savršeno naučiti, kako možeš doći do svake kreposti, kao kad gledaš Boga — raspeta.

I znaj, kršćanska dušo, da su oni, koji, istina, ostanu po čitave sate oplakujući muku našega Gospodina i promatrajući njegovu ustrpljivost, a ako nasrne kakova protivnost, onda se iskažu tako nestrpljivi, kao da su u molitvi sve drugo naučili prije nego to; znaj, da su nalični vojnicima ovoga svijeta, koji prije bitke pod šatorom obećavaju Bog zna što, ali kako ugledaju neprijatelja, oružje sa sebe, pa bježi. Što može biti lugje i jadnije, nego gledati kreposti Gospodinove kao u bistru ogledalu i ljubiti ih i čuditi im se, a kad se nadade prigoda, da se u njima vježba, onda ih zaboraviti i ne cijeniti?

POGLAVLJE LIII.

O presvetom oltarskom sakramentu.

Do sada sam te, kršćanska dušo, kako si sama vidjela, gledao opremiti četverim oružjem, koga ti treba, da suzbiješ svoje protivnike, i lijepo te podučiti, kako ćeš njime dobro raditi; nego mi ostade još jedno, da ti preporučim, a to je presveti oltarski sakramenat.

Kako je ovaj sakramenat nada sve ostale sakramente, tako je i ovo peto oružje bolje od svega ostaloga.

Rečeno četvero dobiva snagu od zasluga i milosti, koje nam je pribavio Krist svojom krvlju, a ovo je oružje samo tijelo i krv s dušom i božanstvom Kristovim.

Onim oružjem suzbijamo svoje protivnike snagom Kristovom, a ovim ih suzbijamo s Kristom i Krist ih odbija s nama; jer, ko jede Kristovo tijelo i pije njegovu krv, on stoji s Kristom i Krist stoji s njime.

Pošto se pako ovaj najsvetiji sakramenat i ovo oružje može upotrebljavati na dvostruk način, naime sakramentalnim (pravim) primanjem sv. pričesti jednoč u danu i duhovnim načinom svaki sat i svaki tren, daj ga primaj na ovaj drugi način što možeš češće, a prvijem načinom, kadgod ti bude dopušteno.

POGLAVLJE LIV.

Kako se prima presveti oltarski sakramenat.

Ima raznijeh razloga, s kojih možemo uživati ovaj božanstveni sakramenat; da svoju svrhu

postignemo, treba, da koješta uradimo prema tri različita vremena: prije pričesti, kad se hoćemo da pričestimo, iza pričesti.

Prije sv. pričesti, primali ju s koga mu drago razloga, moramo se svakako u sakramentu pokore očistiti i oprati od svake ljage smrtnoga grijeha, ako ga imamo, i predati se svijem srcem, svom dušom, svijem silama i svom snagom Isusu Kristu, kad on nama daje u ovom presvetom sakramentu svoje tijelo i krv sa svojom dušom i božanstvom i zaslugama; i videći, da naš poklon prema njegovu nije ništa, moramo željeti, da imamo sve, što mu je ikada prikazalo koje stvorenje ljudsko i nebesko, da to prinesemo njegovu božanskom Veličanstvu.

Jer ga dakle hoćeš primiti, da tako u sebi nadvladaš i uništiš svoje i njegove protivnike, to počni već u oči pričesti ili što prije možeš razmišljati, kako Sin Božji silno čezne, da mu po tom presv. sakramentu pustiš mjesta u svome srcu, te se s tobom sjedini i pomogne ti nadvladati svaku tvoju opaku strast.

To je želja u našemu Gospodinu tako golema i neizreciva, te ju ne može dokučiti nikakov stvoreni um.

Da ju ipak kolikogod mogneš razumjeti, zapamti dobro ovo dvoje:

Prvo, kako je dobrostivomu Bogu neiskazano drago biti s nama; On to zove svojom nasladom.

Drugo, kako mu je grijeh nada sve mrzak, i jer mu priječi i brani s nama se ujediniti, a to mu je živa želja, i jer je u svemu protivan njegovim božanskim savršenostima; tâ on je naj-

veće dobro, čisto svjetlo i beskrajna ljepota, pa ne može, nego grijeh bez mjere prezirati i mrziti, tu tminu, tu nakazu, tu grdnu manu naše duše.

Ova je Gospodinova mržnja na grijeh tolika, te su sva djela staroga i novoga zavjeta, a imenito presveta muka njegova jedinorogjenoga Sina, išla samo za tijem, da unište grijeh; i Sin bi božji, kako nam vele prosvijetljene sluge božje, bio gotov još sto puta umrijeti, kad bi bilo potrebito, da u nama ubije i najmanji grijeh.

Jesi li iz tih razmišljanja, ma i nesavršeno, dokučio, kolika je želja, kojom Spasitelj gori, da unigje u tvoje srce i posve protjera i pobije tvoje i svoje neprijatelje, to i ti u sebi probudi žarku čežnju, da ga s tom nakanom primiš.

Kad si se tako lijepo opremio i u sebi uzbudio nadu u dolazak svog nebeskog vojskovogje, izazovi više puta na mejdan strast, koju si naumio nadvladati i satari ju voljom i mržnjom i pobugjujući djela njoj protivne kreposti; tako radi i dalje u večer i u jutro prije svete pričesti.

A kad već budeš imao primiti sakramenat, baci malo prije kratak pogled na pogrješke, koje si počinio od zadnje sv. pričesti do sada; tako si griješio kao da nema Boga i kao da nije za te toliko trpio u tajnama križa; ti si više držao do jadne koje slasti i vlastite volje, nego do Božje volje i časti, zasrami se dakle i uplaši svetom bojažnju radi svoje nezahvalnosti i nedostojnosti.

Pomisli ipak, da neizmjerno more dobrote tvoga Gospoda regbi zove dubinu tvoje nezahvalnosti i nevjernosti, te ga primi s pouzdanjem i pusti mu obilno mjesta u svom srcu, nek on njime posve zavlada; a dat ćeš mu puno mjesta, ako iz srca izagnaš svaku sklonost stvorenjima, a onda ga opet zatvoriš, da nitko drugi ne unigje, izvan tvoga Gospodina.

Po pričesti se brzo povuci u unutarnjost svoga srca i poklonivši se najprije u poniznosti i počitanju, ovako se razgovaraj s Gospodinom:

Vidiš, jedino dobro moje, kako te ja lako uvrijedim i koliko na me djeluje ova strast i da se ja ne mogu sam izbaviti. Do tebe dakle poglavito stoji, da biješ ovaj boj, od tebe ja jedinoga očekujem pobjedu, sve da se i ja moram boriti.

Zatim se okreni nebeskomu Ocu i prikaži mu blagoslovljenoga Sina, koga ti je dao i koga ti eto držiš u svome srcu; prikaži mu ga, da zahvališ na dobročinstvima i da izneseš pobjedu nad samim sobom. Onda se bori plemenito i junački proti svojoj strasti i iščekuj pouzdano od Boga pobjedu, koja te lje ne će prevariti, ako ti budeš od svoje strane radio, što budeš mogao, pa makar i malo kasnije.

POGLAVLJE LV.

Kako nam se treba pripraviti za pričest, da u sebi uspalimo ljubav.

Da te ovaj nebeski sakramenat potakne na ljubav prama tvomu Bogu, upravi svoje misli

k njegovoj ljubavi prema tebi, promatrajući već večer prije, kako je ovaj silni i svemogući Gospodar nezadovoljan time, što te je stvorio sebi na sliku i priliku i na svijet poslao svoga jedinorogjenoga Sina, da trpi trideset i tri godine za tvoje grijehe i podnese najgorčije nevolje i bolnu smrt na križu, da te otkupi, — kako je htio, nek ti ovaj isti Sin bude hranom u presvetom oltarskom otajstvu i pomoćnikom u svijem nevoljama.

Dobro promotri, kršćanska dušo, nedokučive izvrsnosti ove ljubavi, koje ju sa svih strana odaju savršenom i osobitom.

Prvo. Gledamo li na vrijeme, vidimo, da nas je Bog ljubio od vijekova i bez početka. Kao što je vječan svojim božanstvom, tako mu je vječna i ljubav, kojom nam je odlučio prije svih vijekova darovati na ovaj čudnovati način svoga Sina.

Stoga se obraduj nutarnjim veseljem i reci: U onome je dakle ponoru vječnosti Bog tako cijenio i ljubio moju malenost, te je na me mislio i od neizrecive mi ljubavi odredio dati za hranu vlastitog Sina?

Drugo. Svaka druga ljubav, kolikagod bila, ima svoje megje, preko kojih ne može dalje; jedina je ova ljubav našega Gospoda bez mjere. Da joj dakle posve zadovolji, dao nam je vlastitoga Sina, njemu veličanstvom i savršenstvom ravna i iste naravi kao i on. Ljubav je potom tolika, koliki dar, a dar, kolikogod je velika ljubav; obadvoje je toliko, da nijedan um ne može pomisliti što veće.

Treće. Nije Boga prisilila kakova potreba i sila, da nas ljubi, nego ga je jedino njegova nutarnja, naravna dobrota potaknula na toliku i tako neshvatljivu ljubav prema nama.

Četvrto. Niti je moglo biti kakova našega djela ni zasluge, s koje bi neizmjerni Gospod toliko obljubio našu nevoljnost, nego nam se je posve predao, nama, nevrijednim stvorenjima, od čiste darežljivosti.

Peto. Ako se obazreš mišlju na čistotu ove ljubavi, vidjet ćeš, da ona nije, kanoti ljubavi svjetske, pomiješana sa sebičnijem razlozima; Gospodu bo ne treba našijeh dobara, kad je sam u sebi, bez nas, neizrecivo blažen i slavan. Stoga je njegova nedokučiva dobrota i ljubav, koju nam je iskazao, bila nama od koristi, a ne njemu.

Kad to dobro promisliš, reci sam u sebi: „Kako je moguće, da tako uzvišen Gospodar pokloni svoje srce tako nisku stvorenju? Što hoćeš, kralju slave, šta li očekuješ od mene, koji nijesam nego šaka praha? Ja dobro uvigjam, moj Bože, u svjetlu žarke Tvoje ljubavi, da ti jedino gledaš, kako ćeš mi jasnije očitovati čistotu svoje ljubavi; ti mi se naime samo zato daješ posvema za hranu, da me posve u se preobratiš; ne kao da bi ti mene trebalo, nego da ja — živući ti u meni i ja tebi — tom svezom ljubavi postanem tobom i da moje jadno zemaljsko srce postane s tobom jedno jedino božansko srce".

Videći sav u začuđenju i radosti, kako te Bog visoko cijeni i ljubi, i uvigjajući, da on svojom svemogućom ljubavlju ne će od tebe drugo, nego da svu tvoju ljubav na se obrati,

— otrgni se najprije od svih stvorova, a onda i od sama sebe, jer si stvorenje, i prikaži se posve kao žrtva tvojemu Gospodu, da odsele ravna tvojim razumom. tvojom voljom, tvojom pameću samo njegova ljubav, samo da ona upravlja tvojim sjetilima.

I pošto uvigjaš, da ne može ništa u tebi izvesti ovih božanskih učinaka, nego ga dostojno primati u presv. oltarskom sakramentu, otvori mu u to ime svoje srce, upotrebljujući slijedeće strelovite molitve i uzdahe ljubavi:

„O nebeska hrano, kad će doći onaj čas, te ja ne ću gorjeti drugom vatrom, nego plamom tvoje ljubavi i tebi se sav žrtvovati? Kada, kada, o nestvorena ljubavi?

O kruše živi, kada ću samo za te i tebi živjeti? Oh, kada, živote moj, živote lijepi, živote krasni i vjekoviti?

O nebeska hrano, kad će mi dodijati svaka zemaljska hrana, te ću čeznuti za tobom i samo se tobom hraniti? Kada će to biti, slasti moja i jedino dobro? Daj, moj ljubezni i svemogući Gospodine, oslobodi sada ovo bijedno srce od svake neuredne sklonosti i od svake opake strasti! Uresi ga svojim svetim krepostima i onom čistom namjerom sve raditi samo, da tebi omilim, da ti tako otvorim srce, pozovem te i milo te prisilim, da unigješ; tako ćeš u meni, Gospodine, sve ono bez otpora uraditi, što si uvijek želio".

U ovim se osjećajima ljubavi možeš vježbati u večer i u jutro, kako bi se pripravio na sv. pričest. A kad se primakne vrijeme za sv. pričest, onda pomisli, što ćeš primiti. Primit ćeš

Sina živoga Boga, neizmjerna veličanstva, pred kim drhću nebesa i sve moći.

Primiti ćeš Svetoga nad svetima, ogledalo bez ljage, neshvatljivu čistoću, prema kojoj nema čista stvorenja.

Primiti ćeš onoga, koji je od ljubavi prama tebi htio da bude kao crv i izmet naroda, prezren, okrivljen, pogrgjen, popljuvan i razapet od zloće i nepravde svijeta.

Hoćeš, velim, da primiš Boga, u čijoj je ruci život i smrt svega.

A ti naprotiv nijesi od sebe ništa, a svojim si se grijesima i opakošću ponizio do ispod najbjednijeg i najnečistijeg nerazumnoga stvorenja, zaslužio, da ti se rugaju i smiju svi pakleni duhovi.

Namjesto zahvalnosti, koju bi mu morao iskazati za njegova neizmjerna i nebrojena dobročinstva, ti si svojim hirima i svojom voljom prezreo tako uzvišena i ljubezna Gospodina i nogama pogazio njegovu dragocjenu krv.

Uza sve to on te zove u svojoj vječnoj ljubavi i nepromjenljivoj dobroti k svomu božanskomu stolu, još te pače sili da dogješ, prijeteći drukčije smrću. On ti ne zatvara vrata svoga milosrgja, ne okreće od tebe lica, ako i jesi po naravi kao gubav, hrom, slijep, opsjednut, a još si se posve bacio u naručaj grijesima.

On od tebe hoće samo ovo: Prvo, da se pokaješ, što si ga uvrijedio; drugo, da ti nada sve bude mrzak i mali i veliki grijeh; treće, da se njegovoj volji i službi uvijek radosno podadneš voljom, a činom onda, kad dogje prigoda; će-

tvrto, da se uzdaš i očekuješ tvrdim ufanjem, da će ti oprostiti, da će te očistiti i obraniti od svih neprijatelja.

Osokoljen tako ovom neizrecivom Gospodinovom ljubavlju, pristupi u svetom i ljubavi punom strahu svetoj pričesti, govoreći: „Gospodine, nijesam dostojan tebe primiti, kad sam te toliko puta uvrijedio, a uvrede još nijesam kako treba oplakao.

Nijesam dostojan, o Gospodine, da te primim, jer nijesam još posve čist od sklonosti prema malijem grijesima.

Nijesam dostojan, da te primim, Gospodine, jer se još nijesam iskreno odao tvojoj ljubavi, tvojoj volji i posluhu.

Daj me, moj svemogući i beskrajno dobrostivi Gospodine, učini u ime tvoje dobrote i riječi dostojnim, da te primim ovakovom vjerom, ti, moja ljubavi.“

Kad se pričestiš, zatvori se odmah u nutrinu svoga srca, zaboravi na svako stvorenje i ovako ili slično govori sa svojim Gospodinom:

„O sveti kralju nebesa, što te je potaknulo, da dogješ k meni, kad sam jadno, bijedno, slijepo stvorenje bez ičesa?“ I on će ti odgovoriti: „Ljubav“.

A ti odvrati i reci: „O nestvorena ljubavi, slatka ljubavi, što hoćeš od mene?“ — „Ništa drugo, dušo,“ kazat će ti, „nego ljubav; ne ću, da na žrtveniku tvoga srca, u tvojim žrtvama i svim djelima gori kakva druga vatra, nego plam moje ljubavi, koja će sažgati svaku drugu ljubav i vlastitu tvoju volju i meni dati ugodan miomiris.

To je od vajkada, pa i sada moja želja, jer želim biti posve tvoj, a ti da budeš sva moja. Nu toga ne bi, ako se ne odrekneš sebe, što mi je tako drago, i dok budeš stajala prirasla za ljubav same sebe, tražeći jedino, što ti misliš, što se tebi svigja i mili.

Ja hoću, da sama sebi omrzneš, a za to ću ti dati svoju ljubav; tražim tvoje srce, da se sjedini s mojim, koje je za te bilo otvoreno na križu; ištem tebe svu, da budem vas tvoj. Vidiš, kako sam vredniji od svega, a ipak postajem od svoje dobrote vrijedan koliko ti; kupi me dakle, ljubljena dušo, davši sebe meni.

Hoću, moja slatka kćeri, da ti ništa drugo ne budeš htjela, ništa drugo mislila, ništa drugo gledala, osim mene i moje volje, da ja budem u tebi sve htio, mislio, čuo i vidio; da tvoja niština padne u ponor moje neizmjernosti i u nju se preobrati; tako ćeš ti biti u meni potpuno sretna i blažena, a ja u tebi sav zadovoljan.“

Konačno prikaži nebeskomu Ocu njegova Sina, i to najprije, da mu zahvališ, a onda, da ga moliš za potrebe svoje, cijele svete crkve, svih svojih, za one, za koje moraš moliti i za duše u čistilištu; ovu žrtvu prikaži s uspomenom na onu, kojom je on sam sebe žrtvovao, kadno se je, sav obljeven krvlju, prikazao nebeskomu Ocu.

Na taj mu način možeš prikazati i sve žrtve, koje se služe toga dana u svetoj rimokatoličkoj crkvi.

POGLAVLJE LVI.

O duhovnoj pričesti.

Ako i ne možemo primiti Gospodina, nego samo jedanput u danu u istinu u presvetom sakramentu, to ga može svako svaki čas primiti duhovnim načinom; osim ako nam to otme naša nemarnost ili druga koja krivnja.

Ova duhovna pričest može katkada našoj duši biti tako plodonosna, kako možda nije koji put puno pravih pričesti, ako ih ne primimo, kako bi trebalo.

Kadgod se ti dakle hoćeš da pripraviš na ovu pričest, eto božjega Sina spremna, da ti sebe sama svojim rukama dadne duhovnim načinom za hranu.

Da se na to pripraviš, obrni u tu svrhu duh svoj njemu, i bacivši kratak pogled na svoje nedostatke, požali, što si ga uvrijedio, i ponizno ga i pouzdano moli, neka se udostoji doći novom milošću u tvoju siromašnu dušu, da ju iscijeli i ojači proti njezinim neprijateljima.

Ili ako se hoćeš svladavati ili mrtviti u kojojgod požudi ili pobuditi čin koje kreposti, sve to radi u tu svrhu, da pripraviš za Gospodina srce svoje, koje on od tebe neprestano ište. Onda se njemu okreni i pozovi ga vrućim čeznućem, neka dogje svojom milošću, da te izliječi i oslobodi od neprijatelja, te on sam zavlada tvojim srcem.

Ili kad se sjetiš svoje zadnje prave pričesti, reci ljubavlju raspaljena srca: „Kad ću te, ah, kada, Gospode, opet primiti?“

Ako hoćeš, da još bolje pripravljen primiš duhovnu pričest, onda upravi već večer prije sva svoja savladavanja i čine kreposti i svako drugo dobro djelo toj svrsi, da svog Gospodina primiš duhovnim načinom.

Ranim jutrom promatraj, kakovu sreću i blaženstvo uživa ona duša, koja dostojno uzme presveti oltarski sakramenat (jer tim opet dobiva izgubljene kreposti, vraća se svojoj pregjašnjoj ljepoti, učestvuje u plodovima i zaslugama muke Sina božjega), i kako je Bogu drago, ako ga primimo i budemo dionicima tijeh dobara, pa gledaj uspaliti u srcu golemo čeznuće, da ga primiš i tako mu ugodiš.

Kad u sebi rasplamtiš ovu želju, onda se njemu obrati govoreći: „Kad te ne mogu, Gospodine, ovoga dana primiti sakramentalno, to mi oprosti, dobroto i svemogućnosti nestvorena, sve moje grijehe i izliječi me i učini, da te dostojno primim duhovnim načinom sada i svakoga sata i svakoga dana; daj mi nove milosti i snage, da se srčano borim proti neprijateljima, imenito proti kojima sam, da tebi ugodim, zametnuo poseban rat.

POGLAVLJE LVII.

O zahvaljivanju.

Kad je sve dobro, što imamo i radimo, božje i od Boga, onda je nama dužnost, da mu zahvalimo za svako djelo, za svaku pobjedu, za sva općenita i posebna dobročinstva, koja smo primili iz njegove dobrostive ruke.

Da ovo uradimo kako treba, moramo pomisliti, šta li potiče Gospodina, da nam daje svoje milosti; iz toga ćemo naime razmišljanja i spoznanja uvidjeti, kako Bog hoće, da mu zahvaljujemo.

Pošto Bog pri svakom dobročinstvu ima pred očima poglavito svoju čast i gleda, da nas osvoji za svoju ljubav i službu, pomisli prije svega ovako: „Kojom li mi je mogućnošću, mudrošću i dobrotom moj Bog učinio i dao ovo dobročinstvo i milost?“

Videći zatim, da sam po sebi nemaš ničega, što bi zaslužilo kakova dobročinstva, nego pače samo grijeha i nezahvalnosti, reci Gospodu u dubokoj poniznosti: „Kako je to, Gospodine, da se udostojavaš pogledati na mene jadnika, iskazavši mi toliko dobročinstva? Budi tvoje ime blagoslovljeno od vijeka do vijeka.“

Videći napokon, da Bog za dobročinstva traži, da ga ljubiš i da mu služiš, usplamti ljubavlju prema tako ljubeznu Gospodinu i iskrenom željom služiti mu onako, kako to od tebe želi.

Zato mu se još i posve prikaži, kako ću ti evo sada reći.

POGLAVLJE LVIII.

O prikazanju.

Da tvoje prikazanje bude u svakom pogledu Bogu ugodno, potrebito je dvoje. Jedno je, da se sjediniš s prikazanjem Kristovim Ocu; drugo je, da ti volja bude slobodna od svake sklonosti stvorovima.

Glede na onu prvu točku znaj, da Sin božji, živući u ovoj suznoj dolini, nije prikazivao nebeskomu Ocu samo sebe i svojih djela, nego i nas i naša djela. Stoga imamo svoja prikazivanja sjediniti s njegovim i uzdati se u njegovu žrtvu.

Što se tiče druge točke, dobro ispitaj, prije nego se prikažeš žrtvom, nije li ti volja uza što prionula; jer ako jest, mora se prije odijeliti od svake sklonosti. U to se ime uteci Bogu, nek te on svojom desnicom oslobodi, te se mogne odrekavši se i oslobodivši svega, prikazati njegovu božanskom Veličanstvu.

Na ovo da si dobro pazio; jer ako se Bogu prikažeš, dok si još uza što prionuo, onda ne žrtvuješ svoga, nego tugje, kad nijesi svoj, nego onih stvorova, za koje ti je volja prirasla; a to je Gospodinu mrsko, — gotovo kao da se ko hoće s njim šaliti.

Otuda dolazi, da uza sve žrtve, kojim sebe Bogu prikazujemo, ostajemo prazni i bez dobiti, pače padnemo u razne pogrješke i grijehe.

Možemo mu se prikazati, sve i da smo prikovani uza stvorove, nu onda za to, da nas u svojoj dobroti od njih otkine, te se mognemo posvetiti njegovu božanskom Veličanstvu i njegovoj službi, a to mu moramo uraditi često i velikom revnošću.

Tvoja dakle volja neka bude čista od naklonosti stvorovima i vlastitoj volji, ne gledajući ni na zemaljska ni na nebeska dobra, nego samo na volju i providnost božju, kojoj se moraš sav podvrgnuti i prikazati neprestanom žrtvom; za-

boravivši sva stvorenja, reci Gospodinu: Evo, moj Gospodine i moj Stvoritelju, ja predajem sebe čitava i svu svoju volju tvojoj volji i svojoj vječnoj providnosti; radi od mene, što ti je drago, u životu i na smrti i poslije smrti, tako sada, kao i u vječnosti.

Ako to uradiš iskreno (a to ćeš vidjeti, kada dogju protivštine), postati ćeš od zemaljskog evangjeoski sakupljač blaga, sav sretan, jer ćeš biti božji, a Bog tvoj, jer je on uvijek onih, koji se odreknu svih stvorova i samih sebe i posve se podaju i prikažu njegovu božanskom Veličanstvu.

Eto, ti vidje, kršćanska dušo, jedno jako sredstvo, kojim možeš svladati sve svoje neprijatelje: jer ako te ovo prikazanje tako sjedini s Bogom, da ti sav postaneš njegov, a on vas tvoj, koji će ti onda neprijatelj, koja li sila moći nauditi?

Kad hoćeš, da Bogu prikažeš kakvo svoje dobro djelo, recimo post, molitvu, čine strpljivosti ili koje drugo dobro djelo, najprije se okreni i duhom pogledaj, kako je Isus Krist Ocu prikazivao svoje pošćenje, molitve i druga djela, pa mu onda prinesi svoje uzdajući se u moć i cijenu njegovih djela.

Ako hoćeš nebeskomu Ocu prikazati djela Isusa Krista za svoje dugove, radi na slijedeći način:

Baci katkad općenito, a katkad napose pogled na svoje grijehe, i videći, da ne možeš sam ublažiti srdžbe božje i zadovoljiti božanskoj pravdi, uteci se životu i muci njegova Sina, misleći na

koje njegovo djelo, n. pr. kako je on ona svoja djela, muku i krv prikazivao, da ti ublaži Oca i da zadovolji za tvoje zloće, a kao da je govorio: „Evo me, vječni Oče, da po tvojoj volji obilato zadovoljim tvojoj pravednosti za grijehe i dugove N . . . . Ah, neka mu oprosti tvoje božje Veličanstvo i primi ga u broj svojih izabranika“.

Onda ti prikaži Ocu nebeskom ovu istu žrtvu i ove molitve za se i moli ga, nek ti u njihovo ime otpusti svaki dug.

Tako možeš raditi, ne samo kad prelaziš s jedne tajne na drugu, nego i kad ideš od jednog čina u kojoj tajni na drugi; a možeš ovako koješta prikazivati ne samo za se, nego i za druge.

POGLAVLJE LIX.

O čuvstvenoj pobožnosti i o suhoći.

Čuvstvena je pobožnost sad od naravi, sad od opakoga neprijatelja, sada od milosti; po plodovima ćeš njezinim upoznati, odakle dolazi; ako se time nimalo ne poboljšava življenje, bojazan je, da dolazi od zlobnoga neprijatelja ili od naravi, i to više, što pri tom imade više slasti, ugodnosti, privlačivosti i nekoga držanja do sama sebe.

Kad opaziš, da ti srce osladi duhovna ugodnost i utjeha, nemoj se zabavljati istražujući, odakle li to dolazi; na to se ne oslanjaj i ne prestaji misliti na svoju ništavost, nego gledaj većim marom i mržnjom na sebe, da svoje srce očuvaš slobodno od svake sklonosti, pa i du-

*

hovne, i jedina ti želja budi Bog i njegova volja; na taj će naime način ona duhovna utješenost, bila od naravi ili od hudoga neprijatelja, postati, kao da dolazi od milosti.

I suhoća može istjecati iz tri uzroka:

Od onoga, koji time hoće, da dušu omlači i otkloni od duhovnog poduzeća i povrati taštini i svjetskijem lastima.

Od nas samih, radi naših grijeha, sklonosti zemaljštini i nemarnosti.

Od milosti, — ili da nas potakne, neka marljivije odstranjujemo svaku sklonost i zanimanje, koje nije o Bogu i ne ide do Boga; ili da iskustvom uvidimo, kako sve naše dobro dolazi od njega; ili da više držimo do njegovih darova i da ih većom poniznošću i opreznošću čuvamo; ili da nas tjesnije sjedini sa svojim božanskim Veličanstvom, kad se sebe odreknemo i u samim duhovnim nasladama, da ne bi postali skloni ovijem ugodnostima, pa razdijelili svoga srca, koje Bog hoće samo za se; ili takogjer, jer se veseli našemu dobru, videći, kako se borimo svom snagom, uz pomoć njegove milosti.

Ako dakle osjetiš, da si suh, unigji u se i pogledaj, radi koje ti je pogrješke oduzeta čuvstvena pobožnost i zapodjeni s njome boj, ne zato, da dobiješ osjećanje milosti, nego da od sebe odstraniš, što je Bogu mrsko.

Ako li ne nagješ nikakove pogrješke, neka tvoja čuvstvena pobožnost bude ona prava pobožnost, štono je spremna odanost božjoj volji.

S toga nemoj nipošto ispuštati duhovnih vježba, nego ih nastavi svom silom, makar ti se

činile koliko mu drago neplodne i neugodne, ispijajući tako drage volje čašu gorkosti, koju ti suhoćom pruža ljubežljiva volja božja.

Pa makar koji put pratila ovu suhoću tako mračna duševna tmina, te ne znaš, ni kud bi, ni šta bi, ne gubi srca, već ostaj osamljen uz križ i čvrsto ga se drži, daleko od sviju zemaljskih veselja, ako ti ih možda i nudi svijet i stvorovi.

Sakrivaj svoju muku pred svakim drugim, osim tvoga duhovnoga oca; njemu se očituj, ne zato da nagješ polakšice, nego da naučiš, kako ti je treba podnositi po volji božjoj. Ne primaj svete pričesti, ne obavljaj molitava ni drugijeh vježba, da sagješ s križa, nego da dobiješ snage, kako bi ovaj križ podignuo na veću čast Raspetomu.

Ako ti duševna smućenost ne bi dala moliti i razmišljati na tvoj način, to razmišljaj, kako bolje umiješ.

Što ne možeš uraditi razumom, sili se da izvedeš voljom i riječju, govoreći sad sa samim sobom, sad opet s Gospodinom, pa ćeš vidjeti lijepih učinaka, a tvoje će srce odahnuti i ojačati.

U tom dakle slučaju možeš reći: „Zašto si tužna, dušo moja, i zašto me ražalošćuješ? Uzdaj se u Boga, jer ću ga još slaviti: on je spas lica mojega i Bog moj“ (Ps. 42, 5.). — „Zašto si se, Gospode, odalečio?“ — „Nemoj me ostaviti sa svijem“ (Ps. 118.).

Sjećajući se one svete nauke, koju je Bog ulio u vrijeme kušanja dobroj svojoj Sari, ženi Tobijinoj, i ti se njome posluži, govoreći živim

glasom, ustima: „O tom je osvjedočen svaki, koji te štuje, da će mu život biti okrunjen, ako bude prokušan; ako pako bude u nevolji, da će biti oslobogjen; a ako bude pokoran, da će smjeti doći milosrgju tvomu. Ti bo se ne veseliš našoj propasti, jer poslije bure učiniš mirno vrijeme, i poslije suza i plača ulijevaš radost. Ime tvoje, Bože Izraelov, budi na vijeke blagoslovljeno“ (Tob. 3, 21—23.).

Spomeni se i svoga Krista, koji je u vrtu i na križu, a na strašnu muku, bio ostavljen od svog nebeskog Oca, ne osjećajući izvana njegove pomoći, pa ponesi s njime križ i govori od svega srca: „Budi volja tvoja!“

Tako će ustrpljivost i molitva uzdignuti pred lice božje plamenove tvoga srca i ti ćeš doći do prave pobožnosti. Prava je naime pobožnost (kako sam ti rekao) čvrsta spremnost volje slijediti Spasitelja s križem na ramenima, pa zvao nas on i pozivao kojimgod putem, i tražiti Boga radi Boga, pa katkad i Boga ostaviti radi Boga.

Mnoge osobe, koje gledaju, da duhovno žive, najviše žene, ne bi samih sebe prevarile, niti bi ih zavarao gjavao, kad bi svoj napredak mjerile po ovoj pobožnosti, a ne po čuvstvenoj; niti bi se bez koristi žalostile i tako bile nezahvalne za toliko dobro, koje im iskazuje Gospodin, a većom bi revnošću išle za tijem, da služe njegovom božanskom Veličanstvu, koji sve uregjuje i pripušta sebi na čast, a nama na dobro.

I u tom se takogjer varaju ženske osobe, koje se sa strahom i oprezom čuvaju grješnih prilika, nu ako ih kad i kad napastuju strahovite

i odurne misli i gadne slike, onda se izgube i nestane im srčanosti, pa misle, da su posve odaljene i ostavljene od Boga, nemogući pomisliti, kako bi njegov božji duh mogao stanovati u duši punoj takovih misli.

Tako se posve pokunje i padnu kao u neku zdvojnost, pa su već gotove pustiti sve svoje dobre vježbe i vratiti se u Egipat (kao Izraelci iz pustinje).

One zaista ne razumiju dobre milosti, što im ukazuje Gospodin, dopuštajući, nek na njih nasrnu ti duhovi napasnici, da ih tako dovede do spoznaje samih sebe, pa da se njemu uteku, osjećajući, kako im je to od potrebe. Tako se dakle nezahvalno tuže na ono radi čega bi trebalo da budu zahvalne njegovoj neizmjernoj dobroti.

U takim ti se slučajevima treba zadubiti, pa promatrati opake svoje sklonosti, jer Bog hoće tebi na korist, da uvidiš, kako si sklon na svako i najgore zlo i kako bi se bez njegove pomoći oborio u skrajnu propast.

Radi toga uzbudi u sebi nadu i pouzdanje, da ti je on pripravan pomoći, kad ti pokazuje pogibao, i da hoće, da te bliže k sebi privuče time, da ga moliš i njemu bježiš; stoga mu na svemu ponizno zahvali.

I budi osvjedočen, da se ti dusi napasnici i ružne misli bolje protjeruju podnoseći strpljivo muku i vješto od njih bježeći, nego tjeskobno se odupirajući.

SAMOSTAN TREĆEG REDA SV. FRANJE * OSIJEK *

POGLAVLJE LX.

O ispitivanju savjesti.

Da ispitaš svoju savjest, promotri ovo troje: Pogrješke onoga dana, njihove uzroke, svoju srčanost i pripravnost, koju imaš, da ćeš proti njima ratovati i postignuti protivnu krepost.

Što se tiče pogrešaka, radi, kako sam ti rekao u onom poglavlju: Što nam treba raditi, kad smo ranjeni.

Glede na uzroke pada, — gledaj, da ih svladaš i posve smlaviš.

Svoju volju, da ćeš tako uraditi i postignuti krepost, ojači nepouzdanjem u se i pouzdanjem u Boga, molitvom i mnogobrojnim činima mržnje na grijeh i želje za protivnom krepošću.

U pobjede i u dobra djela, koja si uradio, da se nijesi puno uzdao. Ja ti prije savjetujem, da o tome mnogo ne misliš zbog gotovo neizbježive pogibli, da ćeš se uvući bar koji tajni tokorse razlog, da se poneseš.

Stoga pripusti ovo sve božjemu milosrgju i svrni svoje misli na onu svu silu posla, što ti još preostaje, da uradiš.

Što se napokon tiče zahvaljivanja na darovima i milostima, koje ti Bog toga dana iskazao, priznaj ga kano davaoca svega dobra i zahvali mu, što te je oslobodio od tolikih vidljivih, a još više nevidljivih neprijatelja, što ti je dao dobrih misli i prilike za krepost, i za svako drugo dobročinstvo, za koje ti ne znaš.

POGLAVLJE LXI.

Kako ovu borbu treba sve dalje voditi, bijući se do smrti.

Megju ostalim, što se ište u ovoj borbi, jedno je ustrajnost, kojom moramo uvijek gledati, da umrtvimo svoje strasti, što u ovome životu nikada ne umiru, nego svakim časom iznova ničU kao nevaljao korov.

Kako se ovaj boj ne svršuje nego zajedno sa životom, tako je i neizbježiv; i ko ovoga boja ne bije, mora biti ili zarobljen ili poginuti.

Osim toga imamo u ovome boju posla s neprijateljima, koji nose vječnu mržnju na nas; nikada se dakle ne smijemo nadati miru ni primirju, jer oni većom okrutnošću ubijaju onoga, koji ih više gleda pridobiti.

Nu opet se nemoj plašiti ni njihove snage, ni njihova broja; jer u ovom boju ne može bitke izgubiti, nego onaj, koji to hoće. I sva je sila neprijateljska u vlasti našega vojvode, za čiju čast vojujemo.

Ne samo, što on ne će nikada dopustiti, da budeš nadvladan, nego će još za te pograbiti oružje i, jer snagom nadmašuje sve tvoje neprijatelje, izvojevat će ti uvijek pobjedu, doklegod se budeš uz njega junački borio i ne uzdao se u se, nego u njegovu mogućnost i dobrotu.

I ako ti Gospodin ne bi dao odmah dobiti lovorike, nemoj gubiti srca; ti moraš biti uvjeren (a to uvjerenje nek te osokoli, da se pouzdano boriš), da će on sve protivštine, što ti stanu na put, pa ti se činile bez ikakove sveze s pobjedom

i bez koristi, pače tvojoj pobjedi protivne, okrenuti tebi na korist i dobro, samo ako se pokažeš vjernim i junačkim.

Ti dakle, dušo kršćanska, bij velikodušno ovaj boj, da do nogu poraziš sve svoje neprijatelje, slijedeći pri tom svoga nebeskog vojvodu, koji je za te nadvladao svijet i sebe sama predao na smrt; jer ako i jednog ostaviš živa, bit će ti kao trn u oku ili sulica u boku i smetat će ti hrliti za slavnom pobjedom.

POGLAVLJE LXII.

Kako nam se treba pripraviti proti neprijateljima, koji na nas navale na smrti.

Sve da je naš čitav život neprestana borba na zemlji, to se ipak poglavita i najsilnija bitka bije u zadnjem času, prije onog velikog putovanja; jer, tko padne u onom trenutku, nikad se više ne podiže.

Da se dakle dobro pripraviš za smrtni čas, bori se junački sada, kada ti je dano; ko se je u životu srčano borio, lako će na smrti odnijeti bitku, jer se je već naučio pobjegjivati.

Osim toga često misli i pomno pomišljaj na smrt, jer kad nahrupi, manje ćeš je se preplašiti i duh će ti biti spreman i pripravan na boj. Svjetski ljudi bježe od ove pomisli, da sebi ne pometu uživanja u zemaljskim stvarima, uz koje su svoje volje prionuli, pa bi im bilo muka pomisliti, da ih treba ostaviti. Tako im se neuredna ta sklonost ne umanjuje, već biva s dana na dan

sve jača i preotimlje mah. Zato im se je neizrecivo mučno rastaviti od ovoga života i od stvari tako im dragih, a katkad još više onima, koji su ih dulje uživali.

Da ovu znamenitu pripravu bolje obaviš, možeš sebi koji put predočiti, kao da si sam, bez ikakove pomoći u smrtnoj stisci, a onda dozovi sebi u pamet slijedeće stvari, koje bi te mogle mučiti u onome času; misli pri tom o sredstvima, koja ću ti dati, jer se treba prije dobro uvježbati za udarac, koji se imade samo jednoč zadati, da se ne promaši, kad poslije nema više ispravljanja.

POGLAVLJE LXIII.

O četiri neprijateljske navale u smrtnom času, i to najprije o navali na vjeru i kako nam se treba braniti.

Četiri su poglavita i najpogibeljnija nasrtaja, koje je običaj poduzeti našim neprijateljima u smrtnome času.

To su: napast proti vjeri, zdvajanje, taština svakakve varave slike, pretvaranja gjavola u angjela svjetla.

Što se tiče prvoga nasrtaja, ako te gjavao kuša svojim krivim dokazima, ostavi razum i traži pomoći u volji govoreći: »Odstupi, sotono, oče laži, ne ću ni da te čujem, jer mi je dosta vjerovati, što vjeruje sv. rimska crkva«.

Koliko možeš, ne daj u sebi mjesta ni onim mislima o vjeri, koje ti se učine prijateljskim,

nego ih smatraj gjavaoskim poticajima, kojim te mami na prepiranje.

Nu ako ne možeš odmah odvratiti duha od takovih misli, stoj čvrsto, da ne bi popustio kakovim dokazima ili ugledu Sv. Pisma, koje protivnik navodi, jer će sve biti krivo ili rgjavo navedeno ili zlo istumačeno, makar se tebi činilo dobro i jasno i očevidno.

Ako te upita lukava zmija, šta vjeruje rimska crkva, nemoj joj odgovarati: nego, videći kako je podmukla, pa gleda, kako bi te uhvatila u riječi, pobudi u sebi čin žive vjere: ili joj odgovori, nek se sva savija od muke, da rimska crkva vjeruje, što je istina; i ako te zlikovac opet upita, što je ta istina, odgovori mu: Baš ono, što ona vjeruje.

Nada sve nastoj, da ti srce uvijek gleda na Raspetoga, govoreći: „Moj Bože, Stvoritelju i Otkupitelju, brže mi u pomoć i ne odaljuj se od mene, da se ja ne odalečim od istine tvoje svete katoličke vjere. Kako si hotio, da se u njoj po tvojoj milosti rodim, tako daj htjedni, da se tebi na slavu ovaj moj umrli život u njoj i svrši".

POGLAVLJE LXIV.

O nasrtaju zdvojnosti, i kako ćemo mu odoljeti.

Druga napast, kojom nas gleda neprijatelj posve oboriti, jest neka strava, kojom nas napuni sjećajući nas učinjenih grijeha, ne bi li nas obalio u ponor zdvojenja.

U toj se pogibli drži sigurnoga pravila, da

misao na grijehe onda dolazi od milosti, kad u tebi rodi poniznošću, bolju, što si uvrijedio Boga i pouzdanjem u njegovu dobrotu. Ali kad te uznemiruje i donosi nepouzdanje i malodušnost, makar ti se činilo, da je istina i dosta, da vidiš, kako si osugjen, i kako je za te već prošlo vrijeme spasa, onda je drži djelom onoga varalice; još se bolje ponizi, još se više pouzdaj u Boga, pa ćeš tako svladati neprijatelja samim njegovim oružjem i dati čast Gospodu.

Nek ti je žao, neka, što si Boga uvrijedio, kadgod se spomeneš; nu takogjer moli, nek ti oprosti, uzdajući se u njegovu muku.

Pa sve ako bi ti se činilo, da ti sam Bog veli, da ne spadaš megju njegove ovce, ne smiješ izgubiti nade u njega, nego mu ponizno reci: „Gospodine, ti imaš dosta razloga, da me odbaciš; nu ja imam u tvom milosrgju još više razloga nadi, da ćeš mi oprostiti".

„Stoga te molim, spasi ovo jadno svoje stvorenje, koje doduše osugjuje njegova zloća, nu koje je otkupljeno tvojom dragocjenom krvlju. Ja se tebi na čast, moj Otkupitelju, želim spasiti; uzdajući se u tvoju neizmjernu milosrdnost predajem se posve u tvoje ruke. Radi od mene, što hoćeš, jer si ti moj jedini Gospodar; i ako me usmrtiš, u tebi hoću da živu moje nade".

POGLAVLJE LXV.

O nasrtaju taštine.

Treća je napast taština i preuzetnost. U tome se ne daj nijednim mogućim putem na-

vesti na kakav i najmanji ponos zbog sebe ili svojih djela. Samo se ponesi Gospodinom, njegovom dobrotom i djelima u životu i muci.

Do zadnjega se daha sve više ponizuj u svojim očima i priznaji jedinoga Boga uzrokom svega dobra, koje ti se prikaže. Njemu se uteci, neka ti pomogne, nu ne očekuj pomoći radi svojih zasluga, radi velikih, sjajnih pobjeda. Budi uvijek u svetu strahu i iskreno pripoznaj, da bi sva ta zaliha, koju si spremio, bila uzaludna, da te nije Bog primio u sjenu svojijeh krila, pa se uzdaj samo u njegovu obranu.

Budeš li radio po ovijem savjetima, ne će te moći tvoji dušmani nadjačati, a ti ćeš sebi prokrčiti put, da radosno unigješ u nebeski Jeruzalem.

POGLAVLJE LXVI.

O varavijem slikama i prikazivanjima na samrtnom času.

Ako naš nepopustljivi neprijatelj, koji se nikad ne umori nas mučeći, uzmi priliku anđela svjetla. pa na te navali raznim varavim prikazama, ostaj stalan i postojan pri spoznaji sebe sama i smiono mu reci: »Natrag nesretniče, u svoje tmine, jer ja nijesam dostojan vigjenja; meni ništa ne treba, osim milosrgju moga Isusa i zagovora bl. Djevice Marije, sv. Jisipa i drugih svetih«.

I ako ti se učini, kao da možeš po mnogim gotovo očitim znakovima upoznati, da ta ukazanja

dolaze s neba, opet ih od sebe odbij i otjeraj, koliko možeš dalje; ne boj se, da se otpor, koji je osnovan na tvojoj nedostojnosti, ne svigja Gospodinu; jer ako to bude od njega, on će već umjeti razjasniti, i ti ne ćeš ništa izgubiti. On koji daje ljudima milost, ne oduzima im je za to, jer pobugjuju čine poniznosti.

Ovo je najobičnije oružje, koje neprijatelj proti nama upotrebljava u onom zadnjem našem koraku. Osim toga kuša svakoga napose prema njegovim sklonostima, kojim vidi da je ko više podvrgnut. Stoga se moramo, dok još nije došao čas velikoga boja, dobro oboružati proti svojim najžešćim strastima, što nama najviše gospoduju, i srčano se proti njima boriti, da olakšano pobjedu u trenutku, koji nam otimlje svaki drugi, da to mognemo uraditi.

2.

Dodatak duhovnom boju.

Dodatak duhovnom boju.

Borit ćeš se proti njima, dok ih ne poraziš.

I. Kralj. 15, 18.

POGLAVLJE I.

Što je kršćanska savršenost.

Da se ne bi, kršćanska dušo, zaludu mučila duhovnim vježbama, kako se je mnogima dogodilo, i da ne bi letjela, ne znajući ni sama, kuda, treba najprije, da razumiješ, što je kršćanska savršenost.

Kršćanska savršenost nije ništa drugo, nego točno izvršivanje zapovijedi božjih i njegova zakona, da mu se ugodi, ne skrećući ni na desno ni na lijevo i ne obazirajući se natrag. „I to je čitav čovjek“ (Prop. 12, 13.).

Po tome je svrha cijeloga života kršćanina, koji hoće, da postane savršen, nastojanje, da se obikne sve raditi kano potaknut samo od volje božje, i to, da mu omili i da ga počasti; to se

pako postigne, zatajujući danomice sve više sama sebe i privikavajući se ništa ne raditi po vlastitoj volji.

POGLAVLJE II.

Kako se treba boriti, da se dogje do kršćanske savršenosti.

U malo je riječi rečeno puno, što se hoće; ali se sada toga prihvatiti i to izvršiti, to je posao, to je muka. Ima naime u nama zbog praroditeljskoga grijeha i zbog naših opakih sklonosti zakon proti zakonu božjemu, pa se treba boriti proti sebi samu i proti svijetu i vragu, koji dižu i raspaljuju naše bojeve.

POGLAVLJE III.

Troje, što je potrebito mladomu Kristovu boriocu.

Kad se dakle navijesti rat, mladi Kristov vojniče, troga ti treba: velikodušnosti i odrešitosti u boju, oružja, i da umiješ njime vladati.

Odrešitosti za boj ćeš dobiti, ako budeš često razmišljao, kako je „vojevanje ljudski život na zemlji“ (Job 7, 1.), i kako u ovoj borbi vlada zakon, ko se ne bori kako treba, da će stalno na uvijek poginuti.

Velikodušnosti ćeš naći najprije, ne uzdajući se u se, a onda pouzdavajući se puno u Boga i svakako misleći, da je on u tebi, da te očuva od pogibli.

Budi osvjedočen, da ćeš svaki put, kad na te nasrnu neprijatelji, odnijeti pobjedu, ako se ne budeš uzdao u svoju snagu i umjenje, a utečeš se božjoj moći, mudrosti i dobroti.

Oružje ti je otpor i svladavanje sama sebe.

POGLAVLJE IV.

O otporu i savladavanju i kako se time radi.

Otpor je i savladavanje doduše teško i pomučno oružje, ali je opet svakako potrebito i nosi pobjede. Njime se vlada na slijedeći način. Kad na te navali tvoja opaka volja i zle navike, da ne htjedneš i ne radiš, što Bog hoće, treba im se oprijeti veleći: Jest, jest, ja ću to uraditi!

Isto se tako odupri, ako te zovu i nagovaraju na zle pohote, na koje si se navadio, i na želje pokvarene volje, govoreći: Ne, ne! Ja hoću uz pomoć božju, da uvijek vršim njegovu volju. Daj, moj Bože, brzo mi pomozi, da ove tvoje želje, koje sada imam po tvojoj milosti, ne uguši poslije u prigodama moja stara pokvarena volja.

I ako pri tom opiranju osjećaš puno muke i slabu volju, moraš se svakako siliti, sjećajući se, kako za kraljevstvo nebesko treba savladavanja i kako ga otimaju samo oni, koji nanose sile i sebi i svojim strastima.

Ako ti se bude tako teško i mučno svladavati, te budeš osjećao, kako ti se stiskuje srce, odleti pameću u vrt Kristu i moli ga, sjedinivši svoje muke s njegovim, nek ti radi svojih muka dadne pobjedu nad samim sobom, kako bi mogao

od svega srca reći nebeskomu Ocu: „Ne, kako ja hoću, nego, kako ti. Budi volja tvoja.“

Radi toga sjedini i opet svoju volju s voljom božjom, htijući, kako on hoće, da hoćeš. Stoga nastoj, da svako djelo učiniš tako pune i čiste volje, kao da jedino u tome stoji sve savršenstvo i svako zadovoljenje božje i njegova čast. Na taj ćeš način pobuditi i drugo, treće, četvrto i ostala djela kreposti.

Još više — sjećajući se, kako si prekoračio koju zapovijed, neka ti bude žao, što si je prekršio; rasplamti u duši još vatreniju odluku, da ćeš se Bogu pokoravati u onoj zapovijedi, koja te baš zateče i u svakoj drugoj, kad bude prigode.

Ovdje upamti (da tako nikad ne ispustiš zgode, ni malene, i ne pokoriš se Bogu), ako mu budeš poslušan u malenu, da će ti Bog dati nove milosti, da ga lako poslušaš i u veliku.

Isto se tako priuči, ako ti dogje na um koja zapovijed božja, da se Bogu najprvo pokloniš, a onda ga moliš, nek ti u prigodama priteče u pomoć, da mu se podložiš.

POGLAVLJE V.

Kako treba uvijek bditi nad voljom, da vidimo, uz koju strast prianja.

Budi, kolikogod možeš, sabran, da upoznaš, uz koju strast tvoja volja ponajčešće pristaje, koja li ju više od drugih vara i pridobiva.

Pošto ljudska volja nije obično bez koje od naših strasti, to mora biti, da ili ljubi ili mrzi, ili želi ili bježi, da je ili radosna ili žalosna, ili se nada ili zdvaja, ili se boji ili je smjela ili srdita.

Ako u njoj nagješ strast, koja nije po volji božjoj, nego prema samoljubnosti, onda nastoj, da je od ljubavi prema sebi samoj privedeš ljubavi božjoj i obdržavanju njegovih zapovijedi i zakona.

Tako moraš raditi ne samo u strastima, koje vode smrtnom grijehu, nego i u onim, radi kojih padamo u malene; premda se naime ove strasti dižu polako i rastu malo po malo, opet čovjeka slabe i onemoćuju, ako su hotimice pripuštene, i vode u golemu pogibao, da se padne i u smrtne grijehe.

POGLAVLJE VI.

Kad se ukine prva strast, ljubav prema stvorenjima i sebi samu, i prikaže se Bogu, kako onda sve ostalo bude lijepo i uregjeno.

Da svoju volju po malo i po redu oslobodiš od neurednih strasti, treba ti se svom silom uhvatiti posla, kako bi svladao i uredio prvu strast, koja je ljubav; jer ako je ona u redu, eto i ostalih za njom sve stopu u stopu, jer se od nje ragjaju, u njoj im je korijen i život. To se vidi jasno iz toga, što se samo ono želi, što se ljubi i ono čovjeka razveseljuje; samo ono mrzimo, od onoga bježimo, ono nas samo ožalošćuje, što stoji na putu ljubljenoj stvari i vrijegja ju; niti ko očekuje što drugo, osim ljubljene stvari.

O istoj toj stvari zdvajamo, ako nam se zapreke, da je postignemo, čine nesavladljive i nepridobive. Nit je ko u bojazni, niti je srčan, nit je ljut, osim zbog onoga, što smeta postignuti ljubljenu stvar ili ju može uvrijediti.

Način, kako se savladava i uregjuje prva strast, jest promatranje onoga, što ona ljubi i što ju privlači, kakovo je to i što se hoće ovom sklonošću i ljubavlju.

Pa našavši tude neke ljepote i dobrine, i videći, da se traži ugodnosti i koristi, kaži sebi često, često puta: „A ima li veće ljepote i dobrote od božje, koji je jedini izvor svakoga dobra i savršenosti? Što se može htjeti i pomisliti korisnije i ugodnije od ljubavi božje, kad se čovjek, njega ljubeći, u njega obraća, radujući se i veseleći jedino u njemu“.

Još više, čovječje je srce božje, jer ga je sam Bog stvorio, pa onda otkupio i svaki ga dan traži novijem dobročinstvima, govoreći: „Sinko, daj mi srce svoje“.

Kad ljudsko srce čitavo pripada Bogu s toliko razloga, koje ćemo poslije kazati, a samo je opet odviše maleno, da mogne zadovoljiti svim dužnostima, koje ga vežu prema Bogu, treba da svaki nastoji svom revnošću, kako ne bi ljubio drugo, nego samo Boga i ono, što se Bogu mili, a onom mjerom i onim načinom, kojim Bog hoće.

Istim se marom mora raditi (jer je ovo dvoje temelj zgradi savršenosti) i oko strasti mržnje, da se naime na drugo ne mrzi, nego na grijeh, i u koliko vodi grijehu.

POGLAVLJE VII.

Kako ljudskoj volji treba pomoći.

Naša je strastvena volja vrlo slaba, da se opre i da svlada svoje strasti, da ih uredi po božjoj volji, neka se njemu pokoravaju. To nam liepo pokazuje naše iskustvo: premda naime hoće i odlučuje, da će se svladavati, opet ju u prigodama zaguše njezine strasti. zaboravi na sve svoje odluke i želje, i postane njihov plijen. Stoga je treba poduprijeti i priskočiti joj u pomoć ne samo u teškim prilikama, nego još i za vremena, da tako dobije snage proti samoj sebi. sebe pobijedi i oslobodi se od robovanja strasti i posve se predade Bogu i njegovoj volji.

POGLAVLJE VIII.

Kako to čovječjoj volji puno pomogne, ako se pobijedi svijet.

Pošto se naše strasti dižu i snagu dobivaju od svijeta i njegovih stvari, jer im pokazuju svoje veličanstvo, bogatstvo i slasti, onda odatle jasno slijedi, ako sataremo svijet i što je njegovo, da čovječja volja odahne i okrene se na drugu stranu, jer ne može biti, a da šta ne ljubi i čime se ne naslagjuje.

Svijet se svlada, ako se dobro misli, što su za pravo njegove stvari, što li njegova obećanja.

Da nas ne bi pri tome obmamila koja naša strast i mi pogriješili, nek nam bude razmišljanje i zaključak ono, što veli mudri Salamon,

koji je u svemu imao liepa iskustva: „Taština“, kaže, „nad taštinama i sve je taština . . . i jad duši“ (Prop. 1, 2. 14.).

Ovu ćeš istinu iskusiti svakoga dana, da čovječje srce, želeći se zasititi, ako katkad i imadne, što je željelo, opet nije nikada sito, nego je još gladnije; a to biva stoga, jer napasajući se svjetskih stvari, napasuje se sjene, sanja, taštine, prevare, što sve ne daje nikakove hrane.

Sva su obećanja svijeta neistinita i puna prevare. Drugo obećaje, drugo daje; obećava sreću, daje nemir; obeća, a većinom ne dadne; dadne, pa odmah odnese; ako odmah ne odnese, onda više udari one strastvenike, koji su svoje želje puštali za tijem kalom. Ovakovijem se ljudima može reći: „Sinovi ljudski, dokle li ćete biti okorjela srca? Zašto ljubite taštinu i tražite laži?“ (Ps. 4, 3.)

Nu eto dopustimo mi nekako, da su ona prividna dobra ovoga svijeta prava dobra, — šta ćeš kazati o hitrini, kojom prolazi čovječanski život? Gdje je sreća, visina i veličanstvo onih kraljeva i careva? Već je sve prošlo.

Način ti je dakle, kojim ćeš svijet tako pobijediti, da se on ogadi tebi, a ti njemu, ili da rečemo, da on bude raspet tebi, a ti njemu, evo ovaj, da mu se odmah, prije nego volja uz njega prione, opreš dubokim razmatranjem njegovih taština i prevara, a onda voljom; kad ti tako ne bude ni volja ni razum zaražena strašću, lako ćeš ga prezreti i svakom ćeš stvorenju, koje sretneš, moći kazati: Je si li ti stvorenje? Nosi

se, nosi, ne tiči me se, jer ja u stvorovima tražim Stvoritelja i što je duhovno, a ne što je tjelesno. Ja hoću i želim, da ljubim onoga, koji vam daje djelovanje i sile, a ne vas.

POGLAVLJE IX.

Kako se drukčije može pomoći ljudskoj volji.

Drugi način, kako se pomaže ljudskoj volji, stoji u tome, da se van istjera poglavica tmina, početnik svakog neurednog uspaljivanja naših strasti.

Ovoga mi neprijatelja izagnamo i svladamo svaki put, kadgod pobijedimo i nadjačamo svoje požude i neuredne želje.

Ako biva hoćeš, da vrag od tebe pobjegne, opri se strastima; ovo je naime onaj otpor, koji ište sv. Jakov: „Budite dakle pokorni Bogu, a protivite se vragu, pa će od vas uteći“ (Jak. 4, 7.).

Treba ovdje napomenuti, da gjavao na nas katkada tako navali, uspaljujući tjelesne požude i strasti, te se čini, da mu čovjek mora popustiti. Ali se radi toga ne treba preplašiti. Samo se ti opiraj, pa budi osvjedočen, da je s tobom Bog, da ne ćeš biti nadvladan. Protivi se, velim ti, pa ćeš sigurno ustrajavši pobijediti.

Kažem ustrajavši, jer se nije dosta oprijeti jedan put, dva puta, nego svaki put, kadgod napastuje. Gjavlu je naime običaj, da pokuša sutra, što nije mogao danas, drugoga tjedna, što nije postignuo ovoga; i tako ti on velikom ustrpljivoću opetuje isto od vremena do vremena,

sad bijesno, sad lukavo, sve dotle, dok se ono ne uradi.

Stoga treba biti ustrajan, uvijek oboružanih šaka i nikad se ne pouzdavati, makar se izvojevalo puno pobjeda. jer je ljudski život neprekidna vojna, u kojoj nije pobjeda u danas i sutra, nego u svršetku.

Ako pri tom osjećaš mnogo muke, znaj, da je vragu još veća muka, kad mu se usprotiviš. Stoga mu se može utješeno reći: Muči se, muči, vraže pakleni, nu dok se ti mučiš radi opakosti, a ja, da ne uvrijedim svoga Gospodina, tvoje će muke biti vjekovite, a moje će se po božjoj milosti promijeniti u vječan mir.

POGLAVLJE X.

O napasti duhovne oholosti.

U prošlom sam ti poglavlju govorio o napastima, na koje nas gjavao obično potiče veličinom svijeta, bogatstvom i slastima; a sada ti govorim o napastovanju na duhovnu oholost, na neku ponositost i taštinu; ovo je toliko pogibeljnije, pa se treba više bojati, koliko se manje upozna i koliko je Bogu protivnije.

Oh, koliko je srčanih vojnika i velikih sluga božjih, pošto su mnogo, mnogo godina pobjegjivali, oborila ova oholost i učinila ih robljem Luciferovim.

Od ove se strahovite pogibli i potajne zamke možeš očuvati, ako si uvijek u bojazni i ako obavljaš dobra djela sa strahom i drhtanjem, da nijesu možebit nagrgjena od kog tajnog crva

samoljublja i oholosti i mrska Bogu. Stoga treba da budeš ponizan u ovim djelima i da uvijek gledaš, kako bi učinio još boljih, kao da do tada nijesi ništa dobro uradio. I kad nam se učini (što se nikada ne smije učiniti), da smo sve uradili, moramo od svega srca kazati: Nekorisne smo sluge.

Osobito se često uteci Kristu, neka nas oslobodi od svake oholosti, pa nas nauči i pomogne nam, da postanemo od srca ponizni. Često se uteci i poniznoj božjoj Majki, moleći ju, nek ti isprosi pravu poniznost, kojano je temelj svijem krepostima i ojačava ih i prati, da ne propadnu, nego se umnože i osiguraju.

Ovo sam ti o poniznosti na dugo govorio u „duhovnom boju“, pa ovdje više ne dodajem.

POGLAVLJE XI.

O trećoj pomoći ljudskoj volji.

Treća pomoć, koja se mora često pružati našoj volji, jest molitva; priuči se, kako na te nasrne napast, da se odmah molitvom utečeš Bogu, govoreći: „Bože, u pomoć mi priteci: Gospodine, pohiti mi u pomoć“ (Ps. 69, 2.).

Ti ćeš se dakle boriti molitvom i otporom u božjoj prisutnosti, pun nepouzdanja u se, a pouzdanja u njega; ako se budeš borio na ovaj način i ovim oružjem, budi siguran, da ćeš pobijediti.

Čega ne svladava i nepobjegjuje molitva? Čega ne odbije otpor, ako je spojen s neuzdanjem u se i pouzdanjem u Boga?

U kakovu boju može biti pobijegjen onaj, koji stoji u božjoj prisutnosti, htijući njemu omiliti?

POGLAVLJE XII.

Kako se može čovjek naučiti, da sebi Boga, kad god hoće, predoči kano prisutna.

Da ti unigje u običaj, da ti Bog bude kao prisutan, kad god hoćeš, gledaj, da ti uvijek bude na pameti misao, kako je pred tobom sakriven Bog, koji te promatra i gleda ti svaku misao i djelo.

Ili misli, da su svi stvorovi, koje vidiš, kao rešetke, kroz koje te motri sakriven Bog i kad kad ti veli: „Ištite i dobit ćete. Jer svaki, koji ište, prima, i koji kuca, otvorit će mu se“ (Mat. 7, 7. 8.).

Možeš sebi Boga učiniti prisutna promatrajući stvorenja; ostavi njihovu tjelesnost, pa pogji pameću Bogu, koji im daje, da jesu, da se kreću i mogu djelovati.

Ako biva u borbi ili pri kom drugom poslu hoćeš da moliš, stavi sebi pred oči Boga, na koji od ovih načina, moli ga i traži pomoći i jakosti.

I znaj, pobožna dušo, ako ti bude božja prisutnost draga i običajna, da ćeš se naodnositi pobjeda i nagrnuti neizreciva blaga; čuvat ćeš se, megju ostalijem, ganuća, misli, riječi, djela, koja nijesu dostojna božje prisutnosti i života njegova Sina.

Još će ti ova prisutnost božja dati tu krepost, da ćeš moći uvijek biti u svojoj prisutnosti, sabran.

Ako se od prisutnosti naravnih stvari, kojim je moć i djelovanje omegjeno i savršeno, primi štogod od njihovih svojstava i vrlina, što ćemo onda kazati o prisustvu božjemu, koje ima neizmjerno puno sile, a Bog može od toga neizrecivo mnogo udijeliti.

Osim spomenutoga načina moljenja: „Bože, u pomoć mi priteci, Gospodine, pohiti mi u pomoć“, što se može upotrebiti u svakoj potrebći, može se i drukčije moliti, zgodnije za onaj slučaj. Ako bi n. pr. žělio spoznati i činiti božju volju, moli ovako: „Blagoslovljen si, Gospode, nauči me činiti pravdu tvoju. — Dovedi me, Gospode, na stazu zapovijedi svojih. — O, kad bi se upravili putevi moji, da rade pravdu tvoju“. (Ps. 118, 12. 35 5.).

A kako bi od Boga molio, koliko se god može od njega moliti i koliko mu je drago, da se moli, reci molitvu Gospodnju (Očenaš), ali je govori svom pobožnošću svoga srca i svom pomnjom.

POGLAVLJE XIII.

Neke upute za molitvu.

Prvo ti treba na to paziti, da molitve (ne govorim o razmišljanju, o kome ću naskoro govoriti) imadu biti kratke — kako smo kazali —, ali česte i pune želje i prave vjere, da će ti Bog pomoći, ako i ne htjedne na tvoj način ili

kad ti hoćeš, a to onda mnogo boljom pomoću i u zgodnije vrijeme.

Drugo, da ti budu s kojim od slijedećih dovršetaka, makar možebit riječima i ne izgovorio: „Po tvojoj dobroti. Po tvojim obećanjima. Tebi na čast. U ime tvog ljubljenog Sina. Po kreposti njegove muke. U ime Djevice Marije, tvoje kćeri i zaručnice i majke“.

Treće, da im se katkada pridoda koja strelovita molitva, kao, recimo: „O, kada će to biti, Gospodine moj, da ću ju dobiti? Kada?“

To se može uraditi i iza svake prošnje u molitvi Gospodinovoj, ili poslije svih. Recimo: „Oče naš, koji si na nebesima, sveti se ime Tvoje. Nu kada će biti, naš nebeski oče, da će tvoje ime biti po svemu svijetu poznato, čašćeno i slavljeno? Kada, Bože moj, kada?“ I tako iza drugih prošnja.

Četvrto, kad moliš koju krepost i milost, bit će dobro veći dio puta promatrati vrijednost kreposti i njihovu potrebitost i veličinu Boga i njegove dobrote i zasluge onoga, od koga moliš. Na ovaj ćeš naime način moliti s većim čuvstvom i čežnjom, s više počitanja i pouzdanja i sa više poniznosti. Napokon još treba promisliti, kako je svrha molitvi, da se ugodi Bogu i Bog počasti.

POGLAVLJE XIV.

Drugi način, kako se moli.

Možeš još savršeno moliti, ako misliš, kako je Bog prisutan, pa drugo ne govoriš, nego od časa digneš koji uzdisaj i obratiš njemu pogled

i srce, želeći, da mu omiliš i izraziš kratku vruću želju, neka ti priteče u pomoć, da ga budeš čisto ljubio, častio i njemu služio.

Ili samo imaj želju, da ti dadne milost, koju si od njega molio u pregjašnjim molitvama.

POGLAVLJE XV.

O četvrtoj pomoći ljudskoj volji.

Četvrta pomoć našoj volji jest božja ljubav, koja tako podiže i jači volju, da nema ništa, što ona ne bi mogla, nema napasti ni strasti, koje ne bi nadvladala.

Način, kako se ova ljubav postiguje, jest molitva, da se naime često od Boga ište, razmišljanje ob onim stvarima, koje ju s pomoću božjom mogu raspaliti u ljudskijem srcima. Takove su točke:

Ko je Bog; kolika je i kakova božja moć, mudrost, dobrota i ljepota. Što je Bog uradio za čovjeka i što bi još uradio, da treba. Kakovom je to ljubavlju učinio. Što čini čovjeku svaki dan; što će mu učiniti u drugome životu, ako se ovdje bude njemu za volju i čista srca pokoravao njegovim zapovijedima.

POGLAVLJE XVI.

O promatranju božjega bistva.

Što je Bog, to je rekao on sâm, koji sebe savršeno poznaje, odgovorivši i rekavši: „Ja sam, koji j e s a m.“

Ovaj je naziv božji taki i toliki, da se ne može kazati ni o jednom stvorenju; ni o vladarima, ni o kraljevima, ni o carevima, ni o angjelima, ni o svemu svijetu skupa, jer je svaka stvar ovisna o Bogu i od sebe je čisto ništa.

Odavle se vidi, koliko je isprazan čovjek, koji ljubi stvorenja, pa je uz njih tako prirastao, te u njima ne ljubi stvorca i stvorenja, kako hoće Gospodin.

Isprazan je, velim, jer ljubi ispraznost; isprazan je, jer se misli nasititi onijem stvarima, koje nijesu od sebe; isprazan je, jer se muči, da dobije onih stvari, koje dajući uzimaju i ubijaju.

Ako dakle hoćeš da ljubiš, kako treba ljubiti, ljubi Boga, koji napunjuje i zasićuje srce.

POGLAVLJE XVII.

O promatranju božje moći.

Već je poznato, da ne samo jednoj ili drugoj samoj zemaljskoj sili, nego i svima zajedno, kad hoće da podignu ne kraljevstvo, ne grad, nego jedan jedincati dvor, treba ipak raznijeh stvari i radnika i puno vremena, pa im zgrada uza sve to ne izagje posve po volji.

A Bog je svojom snagom najedanput iz ničega stvorio vas svemir, a mogao je isto tako lako stvoriti neizmjerno mnogo drugih, razoriti ih i uništiti.

Ova jedina točka, koliko se dublje promatrala, toliko će nas više začuditi i potaknuti, da zavolimo tako mogućna Gospodina.

POGLAVLJE XVIII.

O promatranju božje mudrosti.

Nema toga, ko bi mogao dokučiti, koliko je visoka i neispitljiva božja mudrost.

Nu da o njoj dobiješ kakvogod poimanje, baci oko na nebeski ures, na pustu golemost zemlje i svega svemira; ne ćeš naći, nego neshvatljivu mudrost nebeskoga graditelja.

Baci pogled na ljudski život i raznovrsne dogogjaje; nema tako neuregjene stvari, koja u božjim očima ne bi bila neispitljiva mudrost.

Promatraj tajne otkupljenja: sve puno najuzvišenije mudrosti. „O visino bogatstva mudrosti i znanja božjega! Kako su nedokučivi njegovi sudovi!“ (Rim. 11, 33.)

POGLAVLJE XIX.

O promatranju božje dobrote.

Dobrota je božja, kao i sve druge njegove neizmjerne savršenosti, po sebi nedokučiva; nu po tome, što se je izvana raširila, takova je i tolika, da nema na svijetu stvari, u kojoj je ne bi bilo.

Stvorenje je djelo božje dobrote. Uzdržavanje i upravljanje dolazi od božje ljubavi. Otkupljenje nam pokazuje, kako je neizreciva i neizmjerna božja dobrota, kad je za naše otkupljenje dao vlastitoga Sina; a isto ga tako daje za svagdanju hranu u oltarskom sakramentu.

*

POGLAVLJE XX.

O promatranju božje ljepote.

O ljepoti božjoj mora ovo svima biti dosta, da je ona taka i tolika, da je Bog, promatrajući sebe od vijeka, ne gledajući ni na što drugo, uza svu svoju neizmjernu dokučljivost neiskazano zadovoljan i blažen.

Čovječe, daj jednom spoznaj dostojanstvo, na koje te je pozvala božja dobrota, pa ne budi tako tvrda srca, da prezreš ovu čast, a svoju ljubav dadneš taštinama, lažima i sjenama.

Bog te zove na ljubav svoje mogućnosti, mudrosti, dobrote, na uživanje svoje ljepote i da unigješ u njegovu radost; a ti si gluh? Misli, misli na svoja djela, da te ne uhvati vrijeme, gdjeno kajanje više ne pomaže!

POGLAVLJE XXI.

Što je Bog uradio za čovjeka, i kako dragovoljno, i što bi još uradio, da je potreba.

Što je Bog učinio čovjeku i za čovjeka, to se more vidjeti, promatrajući stvorenje i otkupljenje.

Ljubav, kojom ga je učinio i spasio, prevršuje i neizmjernost.

Neizmjerna je bila cijena otkupljenja, nu volja ga je stajala više; on je naime htio još više trpiti i više puta umrijeti, da je bilo od potrebe. Ako si dakle neizmjerno puta dužan svega sebe za otkupljenje, koliko li si dužan onoj spremnosti božjoj, koja nadmašuje i prekoračuje i samo ovo otkupljenje?

POGLAVLJE XXII.

Što Bog svaki dan radi za čovjeka.

Nema dana ni časa, u kome čovjek od Boga ne prima novih dobročinstava; Bog ga svaki dan i čas stvara, uzdržavajući ga u bivenju. Svaki mu čas Bog služi svojim stvorenjima, nebom, zrakom, zemljom, morem i svim, što je u njima.

Svaki mu dan daje svojih milosti, zovući ga oda zla dobru, čuvajući ga, da ne sagriješi, a ako sagriješi, pomaže mu, da više ne griješi. Čeka ga, zove ga na pokoru, i kad mu dogje, brže mu oprašta, nego je htio, da se oprosti. Svaki mu dan šalje svoga Sina sa svim blagom otajstva križa i drži mu ga prisutnim u oltarskom sakramentu.

POGLAVLJE XXIII.

Koliku Bog dobrotu pokazuje, čekajući i podnoseći grješnika.

Da uvidiš, koliku Bog dobrotu pokazuje podnoseći grješnika, pomisli, kako Bog neizrecivo ljubi krepost, da isto tako naprotiv neizmjerno mrzi na zlo.

Koliku li dakle Bog dobrotu pokazuje, kad podnosi grješnika, koji pred očima njegove čistine i veličanstva čini mnogo opačina, ne jednoč, dva, tri puta, nego sve više i više?

„Dobro se sjećam (može reći grješnik), moj Gospodine, kad sam griješio, da si govorio mome srcu: Vidjet ćemo, ko će od nas dvojice nadvladati, ili ti — mene vrijegjajući, ili ja — tebi opraštajući".

Ako se ob ovoj točki dobro razmišlja, mislim, da će uz milost božju uspaliti grješnikovo srce, da se odmah obrati Bogu.

Ako toga ne uradi, treba mu se puno bojati dubokih i neispitljivih sudova božjih, iz kojih se pojavi osveta nenadana, strahovita, bez pomoći.

POGLAVLJE XXIV.

Što će Bog učiniti u drugom životu, ne samo onome, koji mu je uvijek služio, nego i obraćenu grješniku.

Tolika je blaženost i sreća, što se prima od Boga u nebeskoj domovini, da se to ovdje ne može pojmiti, niti jasno i potpuno željeti.

Ko će ikada dokučiti to dobro, kad čovjek sjedi za stolom božjim, a Bog mu poslužuje i hrani ga svojijem blaženstvom?

Ko bi sebi predočio, što će to reći, kad duše blažene unigju u radost svoga gospodara?

Ko će igda shvatiti onu ljubav i štovanje, koje Bog iskazuje svojim gragjanima, o čemu govori sv. Toma u svome 63. djelcu: „Svemogući se Bog pojedinim angjelima i svetim dušama u toliko podlaže, kao da ga je svaki od njih kupio robom, a svaki mu je od njih Bog?“

O Gospode, Gospode, ko često i duboko promatra tvoja djela prema stvorenjima, naći će, da si tako opojen ljubavlju, te se čini, da ti blaženstvo stoji u tome, da njih ljubiš, njima dobro činiš i hraniš ih samim sobom.

O Gospode, daj nam, da ovo tako razmatramo, da Te obljubimo i da se, ljubeći Tebe, ljubeznim sjedinjenjem u Tebe obrnemo.

O ljudsko srce, kamo hrliš? Za sjenom? Za vjetrom? Za ničim? A ostavljaš onoga, koji je sve, svemoć, najveća mudrost, neizreciva dobrota? nestvorena ljepota, najveće dobro i beskrajno more svakoga savršenstva? On hiti za tobom, zovući te jakim glasom i ne samo prošlim dobročinstvima, nego i novim.

Znadeš li, odakle dolazi to tvoje toliko zlo? Jer ne moliš, jer ne razmišljaš. Tako ostaješ bez svjetlosti i bez topline, pa nije čudo, što se ne odmičeš od djela tmine?

Unigji, unigji jedanput, o dušo, o mladi redovniče, u školu ovakovoga razmišljanja i molitve; u njoj ćeš iskustvom naučiti, da prava nauka kršćanina i redovnika ima biti naučiti, kako se svladava vlastita volja, da se učini volja božja, i kako se zamrzi na se, da se zavoli Bog.

Naučit ćeš, da sve drugo znanje bez ovoga, makar to bile sve znanosti, nije nego gorivo za preuzetnost i oholost, i koliko više rasvijetle um, da toliko više zaslijepe volju na duševnu štetu onima, koji ih sebi prisvoje.

POGLAVLJE XXV.

Peta pomoć čovječjoj volji.

Mržnja na sama sebe potrebita je pomoć našoj volji, jer bez nje ne će nikada doći pomoć ljubavi božje, te početnice svega dobra.

Način, kako se dobiva, jest taj, da se najprije od Boga moli; onda se promatraju štete, koje je čovjeku naneslo samoljublje i uvijeke donosi.

Nije bilo štete ni na nebu ni na zemlji, koja se nije zametnula iz samoljublja.

Ovo je samoljublje toliko zlo, ako bi moglo unići u nebo, da bi se nebeski Jeruzalem odmah obrnuo u Babilon. Odatle razumi, što ova kuga uradi u ljudskome srcu i u ovome životu.

Digni sa svijeta samoljublje, odmah se je pakao zatvorio.

Kako bi dakle bio prema sebi tako okrutan, da se ne napuniš negodovanjem i mržnjom proti samoljublju, promotrivši, šta je, kakvo je i šta radi.

POGLAVLJE XXVI.

Kako se samoljublje može spoznati.

Da uvidiš, kako je široko i golemo u tebi carstvo samoljublja, pogledaj često, kojom je duševnom strašću najvećma zaokupljena tvoja volja, jer je lje ne ćeš naći same.

I kad nagješ, kako ili što ljubi, ili želi, ili je vesela ili turobna, onda dobro pogledaj, je li ona ljubljena i željena stvar koja krepost i prema božjim zapovijedima; pa bila radost ili žalost, je li to radi onoga, radi čega Bog hoće da se radujemo ili žalostimo; ili se može biti sve ragja od svijeta i priraslosti stvorenjima, jer se bavi stvorovima ne od potrebe i koliko valja i kako Bog hoće. Ako je tako, onda je očevidno, da u tebi vlada i sve pokreće samoljublje.

Nu i ako se volja zabavlja i zanima krepostima i stvarima, koje Bog hoće, treba još promotriti, je li je na to zanimanje potaknula volja božja, ili to radi samo zato, jer joj nekako ugodno i po ćudi; često se naime dogagja, da se dadne na razna dobra djela, kao na molitve, pošćenje, pričesti i druge svetè poslove.

Ovo se može iskušati na dva načina. Jedan je, ako se tvoja volja u prigodama ne odaje svim djelima, koja su dobra, jednakom pripravnošću; drugi je, kad se jave zapreke, ako se onda tuži, uznemiri, zbuni; ili je pako, ako joj pogje za rukom, kako želi, sama sobom zadovoljna i vesela.

Ako ju je Bog potaknuo, treba povrh toga razmišljati, kuda i na što više upravlja svoja djela. Jer ako je razlog jedini taj, što je to Bogu drago, onda je posao dobar; nu još se ni onda ne može čovjek posve osvjedočiti, tako ti je tajno i sakriveno samoljublje u dobrim djelima i činima kreposti.

Kad se ova okrutna zvijer samoljublja očito pokaže, mora se svom mržnjom na smrt progoniti, i to ne samo u velikim, nego i u malim stvarima.

Uvijek treba sumnjati, da li nije sakrivena. Stoga se ponizi, ruku na prsa i moli iza svakoga dobrog djela Boga, neka ti oprosti i neka te čuva od samoljublja.

Bit će dobro, da se odmah u jutro obrneš svomu Gospodinu, pa mu izjaviš, da ga ti ne bi nipošto htio nikada uvrijediti, a osobito onoga

dana, nego bi hotio uvijek vršiti njegovu božansku volju, i to da mu omiliš.

Zato često moli Boga, da ti uvijek bude u pomoći i nad tobom bdije svojom desnicom, da toliko spoznaš i radiš, koliko se njemu mili i kako mu se mili.

POGLAVLJE XXVII.

O šestoj pomoći.

Slušati svetu misu šesta je pomoć ljudskoj volji; i još pričest i ispovijed. Jer je naime božja milost potrebita i poglavita pomoć našoj volji, da se očuva oda zla i radi dobro, da odatle slijedi, da je sve ono pomoć volji, gdje se povećava milost.

Da ti se dakle, slušajući sv. misu, umnoži milost, slušat ćeš ju na ovaj način:

U prvom dijelu (jer se misa dijeli na tri), koji traje od ulaza do prikazanja, nastoj raspaliti veliku želju, kao što je Sin božji došao na zemlju i rodio se, da se na ovoj našoj zemlji rasplamti vatra njegove ljubavi, da se tako udostoji doći i roditi se svojom krepošću u dnu tvoga srca, nek se ono razgori, pa ne misli na drugo, nego kako će njemu ugoditi svakom zgodom, dokle žive i uvijeke.

Kada zatim svećenik govori molitve, onda i ti, potrebna dušo, moli vrućom željom iste one milosti.

A kad se počne govoriti poslanica i evangjelje, onda prosi u duhu od Boga razuma i snage, da im razumiješ smisao i sve vršiš.

U drugome dijelu — od prikazanja do pričesti — otkini se od svih ganuća i misli na stvorove i na se i sav se prikaži Bogu i svakom njegovu htijenju.

Kad se podigne hostija i posvećen kalež, obožavaj u njima pravo tijelo i krv Kristovu s cijelim Božanstvom.

Promatrajući ga sakrivena pod tim prilikama kruha i vina, zahvaljuj mu na ljubavi, što se svaki dan udostojava doći nama s dragocjenim plodovima drveta svoga križa i istim ga prikazanjem i u istu svrhu, u koju se je on razapet na križu prikazao nebeskomu Ocu, prikaži istomu Ocu.

Kad se svećenik pričešćuje sakramentalno, pričesti se i ti duhovnim načinom, otvarajući mu srce time, što ćeš ga zatvoriti svima stvorenjima, neka bi Gospod u njemu uspalio oganj svoje ljubavi.

U trećemu, zadnjemu dijelu moli zajedno sa svećenikom — on ustima, ti srcem —, što se običava moliti u molitvama poslije pričesti.

POGLAVLJE XXVIII.

O sakramentalnoj pričesti.

Da ti se pričešćivanjem milost puno pomnoži, treba ti za to vrlo dobra raspoloženja; nu jer mi sami od sebe ne možemo imati onakovoga, kakvoga treba, neka se velikom pobožnošću rekne slijedeća molitva: „Savjest našu, molimo Te, Gospodine, očisti svojim pohodom, da došavši Isus

Krist, Tvoj Sin, naš Gospodin, sa svim svetima, nagje u nama sebi pripravljen stan. Koji s Tobom i t. d.“

Nu da i mi s pomoću božjom sa svoje strane štogod uradimo, neka tvoja priprava bude u tome, što ćeš razmišljati prvo: u koju je svrhu Krist ustanovio presv. oltarski sakramenat. I vidjevši, da je zato, da se sjećamo ljubavi, koju nam je pokazao u otajstvu križa, promisli nadalje, zašto on hoće, da se toga sjećamo.

I jer mu je svrha, da ga obljubimo i pokoravamo mu se, bit će naša najbolja priprava, ako budemo željeli i vruće htjeli njega ljubiti i slušati, žaleći, što ga nijesmo prije ljubili, nego vrijegjali.

Ovom se željom i žarkim čeznućem, da ga ljubimo, pripravljamo, dok ne bude vrijeme pričesti.

U času, kad se hoćeš pričestiti, oživi vjeru, da je pod onom prilikom kruha posvećen Jaganjac Božji, koji uzima grijehe, pa mu se duboko pokloni i zamoli ga, neka digne iz tvoga srca sve sakrivene grijehe i sve druge, i primi ga u nadi, da će ti udijeliti svoju ljubav.

Primivši ga i uvedavši u svoje srce, moli ga više, više puta, neka ti dade svoju ljubav i sve, što je potrebito, da mu ugodiš.

Onda ga prikaži nebeskomu Ocu kano zahvalnu žrtvu za njegovu neizmjernu ljubav, koju ti je očitovao ovim i svim drugim dobročinstvima otkupljenja i zato, da ti dadne svoju ljubav, a i za potrebe živih i mrtvih.

POGLAVLJE XXIX.

O sakramentalnoj ispovijedi.

Da se ispovijed obavi kako valja, treba više stvari. Prvo treba dobro ispitati savjest, gledajući na zapovijedi božje i tvoje stanje.

Kad nagješ svoje grijehe, makar i malene, gorko nad njima plači, promatrajući uvredu božjega veličanstva i nezahvalnost na njegovoj dobroti i ljubavi, koju je čovjek primao; ukori stoga sama sebe i reci ove rieči: „To li vraćaš Gospodu, ludi bezumniče? Zar on nije tvoj otac, čiji jesi, koji te učini i stvori?“

I opetujući u sebi više puta živu želju, da nijesi uvrijedio Boga, reci: „O, da nije uvrijegjen moj Stvoritelj, moj nebeski Otac, moj Otkupitelj, pa makar ja pretrpio sve drugo zlo!“

Onda se obrni Bogu i reci mu sa stidom i pouzdanjem, da će ti oprostiti, reci mu od svega srca: „Oče, sagriješih nebu i pred tobom; već nijesam dostojan zvati se tvojim sinom; učini me, kao koga izmegju tvojih najamnika“.

Pobudi iznova bol radi radi božje uvrede, odluči, da ćeš prije podnijeti svaku muku, nego hotice Boga uvrijediti, pa ispovjedi svoje grijehe ispovjedniku sa stidom i bolju, upravo onako, kako si ih učinio, ne ispričavajući sebe, ne okrivljujući drugih.

Iza ispovijedi zahvali Bogu, premda je bio toliko puta uvrijegjen, što je ipak spremniji oprostiti, nego grješnik primiti oproštenje.

To neka ti bude prilikom, da još više požališ, što si uvrijedio tako milostiva Oca, pa

čvrsto odluči, da ga više ne ćeš uvrijedititi, sa pomoću njegovom i Djevice Marije i angjela stražanina i kog drugog tebi osobito milog sveca i zaštitnika.

POGLAVLJE XXX.

Kako se svladava nepoštena strast.

Sve ćeš druge strasti pobijediti boreći se s njima čelo o čelo, makar bilo i rana, i izazivajući ih ponovno na borbu, dok ih ne nadvladaš u svakom njihovu pobugjaju, malenu i veliku.

Nu ova se nečista strast ne samo ne smije pobugjivati, nego je treba udaljivati od svih onih stvari, koje bi ju mogle uzbuditi.

Putena se dakle napast svladava i nepoštena strast umrtvuje bijegom, a ne sučeonom borbom.

Stoga, ko brže i dalje uteče, onomu je pobjeda sigurnija.

Dobri običaji, iskrena volja, prošli pokušaji i pobjede, rodbinstvo i predmeti male mrljave vanjštine, koji kao da ne prijete pogibelju, i kojagod druga stvar, što se čini da obećava sigurnost, sve to nijesu dovoljni razlozi, da ne moraš bježati! Bježi, bježi, ljubljena dušo, ako ne ćeš, da budeš uhvaćena.

I ako ima ljudi, koji općeći s najpogibeljnijim osobama nijesu cijeloga života posrnuli, to nije stvar tvoja, nego sudova božjih; osim što se ondje više leži na zemlji, gdje se katkada ne vide posrtaji. Ti bježi i slušaj opomene i primjere, koje ti Bog daje u Svetom Pismu i u životu tolikih svetaca i svaki dan na ovome ili na onome.

Bježi, bježi, ne obazirući se natrag, da vidiš ili promisliš, od koga predmeta bježiš, jer je i u tome pogibao, da se ne ćeš vrnuti natrag.

I ako treba s kime općiti, budi tvoje općenje kratko i brzo, nek ti vladanje prije bude malo prostije, nego preuglagjeno; jer i to je ljepak, plamen, vatra. „Prije bolesti uzmi lijek“. Ne čekaj, dokle oboliš, nego bježi, dok je vrijeme, jer je to onaj jedini spasonosni lijek.

Ako kojom nesrećom dogje slabost, sav ti spas stoji u tome, da u isti čas, kad ju osjetiš, „prihvatiš i o kamen razmrskaš svoj mali skot“, strast u početku; leti ispovjedniku i ne sakrivaj pred njim ni jednog lakog grješčića, jer ako se sakrije, onda on dalje pupa i podraste.

POGLAVLJE XXXI.

Od čega treba bježati, da se ne padne u nepošteni grijeh.

Od puno se stvari mora bježati, da se krila ne uhvate na ljepak strasti nepoštene ljubavi. Najpre i poglavito od osoba, koje očito prijete pogibelju. Zatim i od drugih, koliko se može. Treće od posjeta, od kojekakva dojavljivanja, od darova i prijateljstava, makar i širokih, jer široke stvari lakše postanu uske, nego uske široke. Četvrto od govorenja o toj strasti, od glazbe i pjesama i knjiga ne baš najboljega duha.

Peto, od čega treba bježati, a što malo ljudi znade, na što se malo pazi i malo se upotrebljava, jest u opće ljubav prama stvorovima, kao prema odijelu, prema raznim stvarima, koje

se u sobama drže samo za veselje, prema jelu i drugim stvarima; ove naslade, makar bile većim dijelom dopuštene, opet svakako priučavaju čovječje srce na naslagjivanje, pa ga učine žednijim uživanja. Stoga, ako se približi štogod nepošteno (što po svojoj naravi može odmah doprijeti do u kosti), onda takovo srce mučno nalazi put, kako će se umrtviti u nasladama, jer toga nije nikad drugo radilo.

Naprotiv srca, koja su naučna bježati od dopuštenijeh slasti, kad im ponude nedopuštene i nečiste, veoma lako bježe i od istoga imena, ne samo od njih.

POGLAVLJE XXXII.

Što treba raditi, kad se padne u ovaj nečisti grijeh.

Ako se dogodi, da padneš ili po nesreći ili katkad i od zloće u ovaj puteni grijeh, lijek ti je (da ne bi naslagivao grijeha na grijeh), da odmah svom hitrinom odletiš na ispovijed, bez drugoga ispitivanja savjesti; tude ostavi na stranu svu ljudsku pamet, pa govori posve jasno i očituj svu svoju bolest, primajući svaki lijek i savjet, koji ti se dadne, pa bio još tako gorak i tvrd.

Ne oteži, makar bilo stotinu i hiljadu razloga, da zatežeš, jer ako budeš čekao, opet si pao; od ovoga novog pada ragjaju se nova odgagjanja tako, da iz zatezanja izlazi padanje, a iz padanja novo zatezanje, pa će proći i godine, dok se ispovjediš i digneš iz grijeha.

Završujući dakle ob ovom nečistom grijehu, iznova te opominjem, da bježiš, ako ne ćeš pasti.

I misli, koje ti dolaze, bile one i malene, drži i izbjegavaj kao i velike, i makar ti bilo posvema jasno, da su laki grijesi (ako si od njih pobjegnuo), opet ih ispovjedi i otkrij ispovjedniku svoga neprijatelja.

Ako posrneš, trči na ispovijed i ne daj se nikada nadvladati od stida.

POGLAVLJE XXXIII.

Neka poticala, zašto se grješnik mora brzo Bogu obratiti.

Prvi razlog, zašto se grješnik mora Bogu povratiti, jest promatranje Boga samoga, koji je najveće dobro, najveća moć, mudrost i dobrota, pa se stoga čovjek ne smije usuditi, da njega uvrijedi.

Ne radi mudrosti, jer bi slabo izabrao, ko bi se njome htio hrvati sa Svemoću i Sucem, koji će ju suditi.

Ne radi pravde i pravednosti, jer se ne može podnositi, da jedno ništa, blato, stvorenje uvrijedi svoga Stvoritelja, sluga gospodara, nadarenik dobročinitelja, sin oca.

Drugo je poticalo golema dužnost grješnikova, da se brzo vrati u očevu kuću; tâ obraćenje je sinovo i njegov povratak doma čast očeva, slava sve njegove kuće, susjeda i angjela nebeskih.

Kao što je sin prije grješeći oca uvrijedio, i rasrdio tako ga opet, kad se vrati gorko plačući s uvrede i imajući pravu volju, da će ga

odsele slušati u svim njegovim zapovijedima i u svakoj stvari, tako ga onda časti, razveseljuje i tako mu takne i gane srce na milosrgje, te mu nije dosta željno ga očekivati, nego mu leti u susretaj, padne mu oko vrata, poljubi ga i zaodjene svojom milošću i drugijem stvarima.

Treće je vlastita korist; treba naime, da svaki grješnik promatra, ako se ne obrati za vremena, da će sigurno, kad nastane zima i dan subotnji, na vijeke pasti u paklene muke; kad ondje ne bi bilo druge muke, nego da u beskraj rastu strasti, koje su ga držale u grijehu, bez ikakove nade, da će ma i jednom dobiti one vode, koja mu je bila mila, i toliko, koliko mora stati na vrh prsta, već bi ga i to moralo zastrašiti.

Niti se može dobro pouzdati u onu odluku, da će se obratiti na svršetku života ili do koju godinu ili mjesec; ova bo je odluka luda i puna uprav bezbožne zloće.

Bolesni možgjani odlučiše, da će nadvladati golemu teškoću, kad čovjek bude slabiji!

Grješnik dalje griješeći biva s dana na dan sve slabiji za obraćenje i stoga, jer navada raste i promijeni se u narav, i radi veće nesposobnosti, da primi milost obraćenja, i takogjer zato, jer srdi Boga onom bezbožnom zloćom, da se najprije nauživa, koliko može, stvorova, a onda se u zadnjemu dahu ili kasno radi svoje koristi preda Bogu; pa tako dogje, da Bogu nestane volje, da mu uspješno pomogne.

A i zato je ova misao i odluka luda, jer i ako dopustiš, da mu se moguće obratiti i primiti djelotvornu milost, ko mu je dao, ko li će

mu dati jamstvo, da ne će pri kakvom djelu najednom umrijeti, ne rekavši ni riječi, kako se je dogodilo tolikim i tolikim i dogagja se?

Viči, viči, grješniče, koji ovo sada čitaš, svome Gospodinu: „Obrati me i obratit ću se, jer si ti Gospod Bog moj“ (Jerem. 31, 18.), i ne prestaji vapiti, dok se ne obratiš svomu Gospodinu i Ocu, gorko oplakujući njegovu uvredu, spreman, da ćeš primiti, kolikogod bude htio zadovoljštine.

POGLAVLJE XXXIV.

Način, kako se pribavi žalost nad božjom uvredom i obraćenje.

Boljega načina, da si pribaviš žalovanje nad božjom uvredom, nema od promatranja božje veličine i dobrote i njegove ljubavi, koju je iskazao čovjeku.

Jer, tko razmišlja, kako je griješeći uvrijedio najveće dobro i neizrecivu dobrotu, koja ne zna, nego činiti dobro, niti je kada što drugo činila niti čini, roseći dažd svojih milosti i dajući svoje svjetlosti i prijateljima i neprijateljima; ko misli, kako ga je uvrijedio za ništa, radi svoje voljice i radi malo varave naslade, onaj ne može, nego gorko plakati.

Baci se dakle pred Raspetoga i pomisli, da ti veli: „Pogledaj me“ i promatraj moje rane jednu po jednu, jer su me tvoji grijesi izranili i ovako zlostavili, kako vidiš.

A ipak sam ja tvoj Bog, tvoj Stvoritelj, tvoj dobrostivi gospodar i dobri otac!

*

„Povrati se“ dakle k meni plačući i iskreno i goruće želeći, da me nijesi uvrijedio i potpuno pripravan, da ćeš podnesti svaku muku, da me više ne uvrijediš. „Obrati se k meni, jer sam te ja otkupio“ (Is. 44, 22.).

Onda sebi metni pred oči Isusa: glava mu okrunjena trnjem, u ruci mu trstika, vas je izranjen, pa pomisli, da ti govori; „Evo čovjeka“, evo čovjeka, koji te je, neizrecivo te ljubeći, otkupio ovom prezrenošću, ovim ranama i ovom krvlju. „Evo čovjeka“; ovoga si čovjeka uza svu iskazanu ljubav i tolika dobročinstva uvrijedio.

„Evo čovjeka“; ovaj je čovjek milosrgje božje i obilni otkup. Ovaj se čovjek sa svim svojim zaslugama za te prikazuje Ocu svaki sat i čas. Ovaj čovjek sjedeći ob desnu Očevu, za te moli i zagovara te. Zašto me onda vrijegjaš? Zašto se ne obratiš? „Obrati se k meni, jer sam ja kao oblačinu raspršio zloće tvoje i kano maglu grijehe tvoje“ (Is. 44, 22.).

POGLAVLJE XXXV.

Neki razlozi, zašto mnogi živu bez pokajanja, što su Boga uvrijedili, bez kreposti i bez kršćanskoga savršenstva.

Mnogo ima razloga, zašto čovjek drijema u mlakoći, nit se diže iz grijeha, niti posvećuje krepostima, kako bi trebalo. Uz ostale su ovi: Čovjek ne stanuje sam u sebi, da vidi, što li se radi u njegovoj kući i ko je u njoj gospodar, nego rastresen i zabavljen čim drugim proživljuje dane u pustoj besposlici.

Pa i ako je zabavljen dopuštenim i u sebi dobrim stvarima, to ob onim, koji pomažu kreposti i kršćanskoj savršenosti, ni malo ne misli.

I ako kada misli i vidi svoju potrebu, pa ga pozove i nadahne, da promijeni življenje, on odgovara: „Sutra, sutra; poslije, poslije“. Nikad ne dogje „danas“ ni „sada“; ima bolest „sutra“ i „poslije“, pa mu stoga izlazi iz svakoga „danas“ i iz svakoga „sada“ ono „sutra“ i „poslije“.

Ima drugih, koji misle, da prava promjena života i vježbanje u krepostima stoji u nekim njihovim pobožnostima, da provedu gotovo cijeli dan govoreći „Očenaše“ i „Zdrave Marije“, a ne laćaju se mrtvenja neurednih strasti, koje ih drže privezane uza stvorenja.

Drugi se prihvate kreposti, ali ih zidaju bez njihova temelja; svaka bo krepost ima svoj temelj, kao recimo, poniznost želju, da bude držana malenom i ništicom, da je drugi pogrgjuju i da bude niska u svojim očima; jer ko sebi najprije ustali i sagradi ovaj temelj, on onda radosno prima kamenje za zgradu poniznosti, štono je slabo mnijenje, koje ovi ili oni ljudi imadu o nama, prigode za djela poniznosti. Tako raste želja, da se do njih malo drži, drage volje primaju nisko ono mišljenje, koje o njima imadu drugi i time sve više stiču poniznost; dakako, treba je nada sve često moliti od Boga u ime njegova poniženoga Sina.

I premda gdjekoji ljudi sve ovo rade, opet ne rade od ljubavi prema kreposti i da omile Bogu.

Odatle dolazi, da djela kreposti ne obavljaju prema svima i na svakome mjestu, jer su prema jednim ponizni, a prema drugima oholi. Ponizan pred drugim, a ohol prema onima, čije držanje prema njemu nije po njegovu kalupu.

Ima drugih, koji žele postati savršeni, ali to hoće da postignu svojim slabim silama, vlastitim nastojanjem i vježbanjem, a ne od Boga i ne uzdajući se u se; stoga idu više natrag, nego napred.

Ima i takih, koji su jedva stupili na put savršenosti, a već misle, da su se popeli do na vrh savršenstva, pa postavši tako sami u sebi tašti, ostade im tašta i krepost.

Da ti dakle postigneš kršćansku krepost i savršenost, najprije se ne uzdaj u se; onda se pouzdavaj u Boga i nastoj u sebi raspaliti koliko mogneš veću želju i u tom napreduj svaki dan. Pazi na se, da ti ne pobjegne iz ruku koja prigoda za krepost, bila velika, bila malena. Ako ti uteče, kazni sam sebe u kojoj stvari, i ove kazne nikada ne prepuštaj.

Makar nešto i putovao putem kreposti, misli svaki dan, da onda započinješ i nastoj, da svako djelo obaviš tolikom revnošću, kao da u njemu samu stoji sva savršenost; a tako radi i drugi i treći i ostale dane. Onom se revnošću čuvaj malih pogrješaka, kojom se revni ljudi čuvaju velikih.

Ogrli krepost radi kreposti; tako ćeš biti sa svima isti, sâm i u društvu. Onda ćeš umjeti katkada pustiti i krepost radi kreposti i Boga radi Boga, Ne vrći se ni na desno ni na lijevo,

ne okreći se natrag. Budi razborit, prijatelj osamljenosti, razmatranja, molitve, često Boga moleći, nek ti dadne kreposti i savršenost, za kojim ideš, jer je Bog vrutak svake kreposti, on je savršenstvo, kojemu nas uvijek zove.

POGLAVLJE XXXVI.

O ljubavi prema neprijateljima.

Premda kršćanska savršenost stoji u potpunom pokoravanju božjim zapovijedima, ipak proizlazi poglavito iz zapovijedi ljubiti neprijatelje, tako ova zapovijed odgovara postupanju božjemu.

Ako dakle hoćeš, da u kratko i u brzo dogješ do te savršenosti, nastoj potpuno ovršiti ono, što Krist nalaže u zapovijedi, da se ljube neprijatelji, ljubeći ih, radeći mi dobro, moleći za njih i to ne od običaja i nekako mlako, nego svijem srcem, tako da na sama sebe kao zaboraviš, pa se svom dušom tomu posvetiš, da njih ljubiš i za njih moliš.

Čineći im dobro, što se tiče duševnoga dobra, gledaj, da im nikada ne pružiš prilike, da ogriješe svoju dušu, a uvijek im pokazuj držanjem tijela, riječima i djelima, kako ih ljubiš i do njih držiš i kako si vazda spreman biti im na ruku.

Što se mora raditi glede na vremenita dobra, to će ti kazati razbor i tvoja pamet, pazeći na to, kakvi su neprijatelji, pazeći na tvoj stalež i prilike.

Ako budeš na ovo pazio, vidjet ćeš, kako će mir i kreposti u veliku obilju saći u tvoje srce.

Pa nije ova zapovijed ni onako teška, kako se misli. Naravi je poteško, o tom nema govora; ali onomu, koji hoće i pazi, da bude pripravan mrtviti ganuća naravi i mržnje, bit će to lako, jer u sebi nosi tajno sladak pokoj i lakoću.

Nu da se priskoči u pomoć našoj slabosti, služi se s ovo četvero moćnih pomagala.

Prvo je molitva; moli od Krista često ovu ljubav u ime njegovo, kojino se na križu najprije spomenu dobra svojih neprijatelja, a onda materina, a najkasnije svoga.

Drugo je pomagalo, da sebi rekneš: „Gospodin zapovijeda, da ljubim neprijatelje; dakle to moram raditi".

Treće, da u njima gledaš živu priliku božju, koju im je dao stvarajući ih. i tako sebe potakneš, da ju štuješ i ljubiš.

Četvrto, da gledaš neizrecivu otkupninu, kojom ih je Krist otkupio — ni zlato ni srebro, već vlastita njegova krv, pa da i štogod učiniš, da ne bude zaludu prolijevana, izgubljena i pogažena.

POGLAVLJE XXXVII.

O ispitivanju savjesti.

Revni ljudi ispituju savjest triput na dan: prije ručka (objeda), prije večere i prije nego se pogje u postelju. Ako tko ne može obaviti ovoga svega, barem se ono večernje ne smije nipošto ispustiti; ta ako je Bog dvaput pogledao

djela, koja je učinio za čovjeka, zar da čovjek ne pogleda onoga, što radi Bogu, o čemu mu ima još dapače položiti strog račun više od jedanput.

Ispituj se ovako: Najprvo moli od Boga svjetlost, da upoznaš svu svoju nutarnjost i djela.

Onda počni promišljati, kako si bio zatvoren i sabran u svome srcu i kako si ga čuvao.

Treće, kako si se ovoga dana pokoravao Bogu u svim prilikama, koje ti je dao, da mu služiš. Ovdje ne velim više ništa, jer je u ovomu trećem razmišljanju stalež i dužnosti svakoga čovjeka.

Pošto Bogu zahvališ, u koliko si odgovarao milosti i za dobra djela, posve na njih zaboravi i poželi iznova započeti svoje putovanje, kao da do onda nijesi ništa uradio.

Što se tiče slabosti i nedostataka i grijeha, obrni se Bogu, žaleći, što si ga uvrijedio i reci mu: „Gospode, ja sam radio onako, kakav jesam. Nit bih se ja ovdje ustavio, da me nije zadržala tvoja desnica; na tome ti zahvaljujem. Sada uradi, molim te, Gospodine, u ime svoga dragoga Sina prema onome, što si ti. Oprosti mi i pruži mi milost, da te više ne uvrijedim".

Onda za pokoru za svoja pomanjkanja i da se potakneš na popravak, mrtvi svoju volju u kakvoj dopuštenoj stvarčici, jer se to njemu mnogo svigja. Isto velim o tijelu; nemoj ne obaviši ovih ili sličnih pokora, da ti ispitivanje savjesti bude samo zanat i nekakav običaj mlitavih ljudi, bez ikakva ploda.

POGLAVLJE XXXVIII.

Dva pravila, da se mogne živjeti u miru.

Premda je onaj, koji žive samo prema onome, što je do sada rečeno, vazda u miru, ipak ti hoću u ovom zadnjem poglavlju da dadnem dva pravila, koja su već u onom, što do sada kazasmo; ako ih se budeš držao, živjet ćeš, koliko je samo moguće, mirno u ovome opakome svijetu.

Jedno je, da svim marom što više zatvaraš vrata svoga srca željama; jesu naime želje dugo drvo križa i nemira, čija će težina biti prema veličini želje. I ako si želiš više stvari, pribavit ćeš sebi više drveta za više križeva. Ako onda dogju teškoće i zapreke, da se želja ne ispuni, eto drugoga drveta, koji će biti priječnica na križu, a na njemu ostade prikovan želitelj.

Ko dakle ne će križa, neka ne želi; i ako se nagješ na križu, pusti željenje, jer ko ga pusti, taj sagje s križa, nit ima druge pomoći.

Drugo je pravilo, kad te drugi napastuju i vrijegjaju, da o tom ne razmišljaš, misleći o kojekakovim stvarima, kano, recimo, da ne bi smjeli od tebe toga raditi, ko su oni i što misle, da su, i slično, jer su to sve drva i palivo za srditost, negodovanje i mržnju.

Nego ti traži u takim slučajevima pomoći u kreposti i božjim zapovijedima, da vidiš, što ti treba raditi, i da ne zabasaš gore od njih istih; tako ćeš naći put do kreposti i mira.

Ako ti naime ne radiš sa sobom kako valja, kakovo je čudo, ako ne radi drugi?

I ako ti se hoće osvetiti onome, ko te uvrijedi, onda se najprvo osveti samom sebi, od koga nemaš većega neprijatelja i vrijegjaoca.

3.

O nutarnjem miru

ili

Put u nebo.

O nutarnjem miru ili put u nebo.

POGLAVLJE I.

Kakova je narav našega srca i kako valja njime ravnati.

Bog je stvorio tvoje srce jedino za toga, da njega ljubi i da bude njegovo. S ovom ljubavlju možeš od njega raditi, štogod hoćeš; na ovaj će ti način svaka stvar, bila kolikogod mučna, izaći vrlo laka; stoga moraš najprije učvrstiti i ustaliti nakanu toga tvoga srca, nek tako iznutra izagje ono, što radiš izvana. Jer ako i jesu tjelesne pokore i sve vježbe, kojima se muči i trapi tijelo, vrijedne pohvale, kad su razborite i umjerene i prema osobi, koja ih obavlja, ipak ne ćeš nikada njima samim postignuti kreposti, nego ispraznost i vjetar taštine; tako ćeš zaludnim učiniti tvoj trud, ako one vježbe ne budu iznutra oživljene i uregjene.

Ljudski život nije nego neprestana borba i napast, pa radi toga ratovanja moraš uvijek bditi i čuvati svoje srce, da uvijek bude mirno i spokojno. Podigne li se u tvome srcu kakvogod ganuće sjetilnoga nemira, moraš gledati, da ga

odmah upokojiš, umirujući srce i ne puštajući, da zastrani i da se priljubi uz koju od tih stvari; a to ćeš uraditi toliko puta, koliko ti puta dogje nemir, bilo to u molitvi ili u koje drugo vrijeme; i znaj još, da ćeš istom onda umjeti dobro moliti, kad znadneš tako raditi; nu pamti, da sve to mora biti blago, a ne silomice. Jednom riječju poglavito i neprestano vježbanje u tvome životu treba da bude u tome, kako ćeš umiriti svoje srce i ne dati mu nikada na stranu.

POGLAVLJE II.

O brizi, koju ima voditi duša, da se upokoji.

Ti ćeš dakle sada prije svega postaviti nad svojim osjećajima ovu stražu mira; to će te bez ikakove muke, pače uz velik pokoj i sigurnost, dovesti do golema uspjeha; ovom ćeš stražom, koju ti je Bog poslao, tako bdjeti nad sobom, da se priučiš moliti, slušati, ponizivati se i podnositi nepravde bez uzbugjenja. Podnesti ćeš doduše mnogo muke, prije, nego postigneš ovaj mir, jer još nijesi naučan; nu tvoja će duša iza svake protivštine, koja ju sretne, osjetiti mnogo utjehe i od dana ćeš se na dan sve bolje priučavati, kako se duh umiruje. I ako ti se koji put pričini, da je kušnja i uzbugjenost tolika, da ne možeš očuvati mira, odmah se uteci molitvi i u njoj ustraj po primjeru Krista, našega Gospoda, koji je triput molio u vrtu, da ti dadne izgled, kako sve tvoje utočište treba da bude molitva; pa makar kolikogod osjećao, kako si ražalošćen i malodušan, da ipak ne ostavljaš molitve, dok ne vidiš, da je tvoja volja ista kao i božja i potpuno odana i mirna, i dok sav oduševljen i rasplamćen ne pogješ da primiš i ogrliš ono, čega si se prije plašio i bojao: „Ustanite, idimo! Evo je blizu onaj, koji će me izdati“ (Marko 14, 42.).

POGLAVLJE III.

Kako treba malo po malo zidati ovaj stan mira.

Pazi kako je kazano, da se srce nikada ne uznemiri i ne umiješa u stvari, koje ga uzbugjuju, nego ti gledaj, da ga uvijek očuvaš u pokoju, jer će Gospod na taj način u tvojoj duši sazidati grad mira i tvoje će srce postati stanom ugodnosti i zadovoljstva. Od tebe zahtijeva samo to, da se svaki put, kadgod nastane kakova promjena, nastojiš umiriti i stišati u svim svojim radnjama i mislima; nu kao što se u jednom danu ne sagragjuje grad, tako ne misli ni ti, da ćeš postignuti u jednom danu ovaj nutarnji mir, jer to nije ništa manje, nego načiniti kuću Gospodu i šator Previšnjemu, učinivši sama sebe njegovim hramom; ovaj isti Gospod ima sazidati ovaj stan, drukčije ti zaludu muka. Misli i na to, kako jedini i poglaviti temelj ovoj vježbi treba da bude poniznost.

POGLAVLJE IV.

Kako treba da duša odbija od sebe svako zadovoljstvo, jer je to prava poniznost i siromaštvo u duhu, kojim se stiče ovaj duševni mir.

Pošto hoćeš da unigješ na ova vrata poniznosti, jer drugih nema; moraš se mučiti i

siliti, osobito s početka, da kušnje i protivnosti ogrliš kano svoje drage sestre, želeći, da svi do tebe malo drže i da ne bude nikoga, komu bi bio u volji, ko bi te bodrio, osim tvog Boga. Ucijepi i ukorijeni u svome srcu ovu istinu, da je jedini Bog tvoje dobro i tvoje utočište i da su sve druge stvari za tebe trnje, koje, ako privineš srcu, zlo po te; ako ti se nanese kakova sramota, trebalo bi da budeš njome zadovoljan i radosno je podnosiš, znajući, da je onda s tobom Bog; nemoj htjeti drugih časti, nemoj tražiti ničega drugoga, nego da trpiš njemu za ljubav i ono radiš, što je njemu više na slavu. Nastoj biti veseo, kad ti ko rekne uvredljivih riječi, kad te bude ko prezirao i malo do tebe držo; pod tim se naime prahom krije golemo blago i, ako ga drage volje primiš, eto te brzo bogata, a ne će opaziti ni sam onaj, koji ti ga daje.

Ne traži nikoga, ko bi te ljubio u ovome životu, ni ko bi te cijenio, da tako trpiš s razapetim Kristom i da ti nitko ne smeta. Čuvaj se sama sebe kao najvećeg svoga dušmanina. Nemoj ići za svojom voljom, svojim mislima i nazorima, ako ne ćeš da sam sebe upropastiš; s toga moraš imati pri ruci oružja, da se braniš od sama sebe; i svaki put, kad ti se volja hoće da prigne kojoj stvari, pa ona bila i sveta, najprije ju samu i golu stavi pred Gospoda, moleći ga, da se u njoj ne vrši tvoja volja, nego njegova, a to radi s pravom željom, od srca, bez ikakove primjese samoljublja, priznavajući, da od sebe nemaš ništa, niti šta možeš. Čuvaj se svojih mnijenja, koja na sebi nose neku priliku svetosti

i nerazborite revnosti, o čemu veli Gospod: Čuvajte se lažnih proroka, koji dolaze k vama u ovčijem odijelu, a unutra su grabežljivi vuci; po njihovim rodovima ćete ih poznati (Mat. 7, 15. 16.). Njihovi su plodovi ovi, da u duši ostave tjeskobu i nepokoj.

Sve stvari, koje te pod kojomgod prilikom udaljuju od poniznosti i onog nutarnjeg mira i pokoja, krivi su proroci i grabežljivi vuci, koji ti u prilici ovce, to jest pod slikom revnosti i nerazborita nastojanja, da se pomogne bližnjemu, otimaju plijenom poniznost i onaj nutarnji mir i pokoj, što je tako potrebit onomu, koji hoće da sigurno napreduje; i koliko ti se ta stvar pričini i ukaže svetijom, toliko se ona više mora ispitati, i to, kako je rečeno, vrlo trijezno i mirno.

Ako kada u kojoj toj stvari pogriješiš, nemoj se uzbunjivati, nego se ponizi pred svojim Gospodom, upoznaj svoju slabost i uči za buduće, jer to Bog možda pripušta, da ponizi kakovu oholost, koja je u tebi sakrivena, a ti je ne poznaješ. Ako koji put osjetiš, da ti dušu bode kakavgod oštar i otrovan trn, nemoj se radi toga uzbunjivati, nego se većom brižljivošću čuvaj, da ne provali unutra; odalji svoje srce i odaleči blago svoju volju u njezin stan mira i pokoja, čuvajući tako svoju dušu čistu Gospodu, koga ćeš uvijek naći u svojim grudima i u dubini svoga srca radi tvoje dobre nakane, i budi osvjedočen, da je sve to za tebe kušanje, kako bi se pripravio, da primiš, što je tebi dobro, i zaslužio krunu pravednosti, koju ti je za to pripravilo neizmjerno milosrgje.

*

POGLAVLJE V.

Kako treba dušu očuvati u duhovnoj samoći, da onda Bog u njoj radi.

Cijeni svoju dušu veoma mnogo, jer ju je stvorio Otac nad ocima i Gospodar nad gospodarima, da mu bude stanom i hramom. Toliko ju cijeni, da joj se ne dadneš poniziti i pokloniti pred kojomgod drugom stvarju. Tvoje želje i nade neka uvijek misle na dolazak Gospodnji, kojino tvoje duše ne će drukčije posjetiti, osim ako je nagje samu. Ne misli, da će joj pred drugim kazati i jednu riječcu, osim što će joj se prijetiti i kloniti je se. On hoće, da bude, koliko je moguće, sama, bez misli, posve sama — bez želja, a još više bez svoje volje. Stoga ne smiješ sam sebi nerazložito nametati pokora ni tražiti prigoda, da trpiš Bogu za ljubav, kako te baš navraća tvoja volja, nego po savjetu duhovnoga oca i svojih poglavara, koji će tobom upravljati na mjesto Boga; a Bog neka po njima radi i čini od tvoje volje, što hoće i kako hoće. Ne radi onoga, što bi ti htio, nego Bog neka radi u tebi, što htjedne.

Gledaj, da ti volja bude uvijek odijeljena od tebe, to jest, da ne htjedneš nijedne stvari; i ako budeš što htjeo, budi takov, da ti ne bude muka, ako se ne dogodi, što ti hoćeš, nego drukčije; neka tvoj duh pri tome ostane tako miran, kao da nijesi ništa hotio. To je prava sloboda duha: ne privezati se ni za jednu stvar. Ako Bogu predadeš volju ovako odijeljenu, slobodnu i samu, vidjet ćeš čudesa, što će u njoj počiniti.

O čudovita samoćo, tajni stanu Previšnjega, gdje on jedino dade sebi pristupiti, nigdje drugdje, gdje on samo govori srcu i duši. O pustoši, kojano si obraćena u raj, jer se jedino tude Bog dade vidjeti i sebi govoriti: „Idem da vidim ovo golemo vigjenje“ (II. Mojs. 3, 3.).

Ali ako hoćeš do njega doći, stupi bosonog na onu zemlju, jerbo je sveta; najprije izuj obuću, to jest osjećaje svoga srca, pa ćeš biti bos i slobodan; na taj put ne nosi ni torbe ni kese, jer ne smiješ htjeti nijedne stvari ovoga svijeta, makar to drugi i tražili, niti koga pozdravljaj, nego misli na Boga, osjećaj samo za Boga, a ne za stvorenja; pusti, neka mrtvi pokapaju svoje mrtvace, a ti sam idi u zemlju živih i smrt neka nema dijela s tobom.

POGLAVLJE VI.

O razboritosti, koju treba imati u ljubavi bližnjega, da se ne bi uzdrmao ovaj mir.

Samo će ti iskustvo pokazati, ako pokušaš, da je ovaj put ljubavi prema Bogu i prema bližnjemu veoma jasan i otvoren, da se po njemu ide u vječni život. Gospod je rekao, da je došao, da donese na zemlju vatru i da ne će drugo, van da gori; nu premda ljubav naprama Bogu ne smije imati granica, ljubav ih prema bližnjemu mora imati, jer ako se u njoj ne postupa potrebitom umjerenošću, moglo bi ti nanesti goleme štete i zavesti te, da unesrećiš i upropastiš sama sebe, dok gledaš predobiti druge.

Bližnjega moraš ljubiti tako, da ne bude štete tvojoj duši. Makar ti bio dužan davati dobar izgled, nemoj toga ipak nikada činiti samo radi onoga izgleda, jer tako ne će izaći ništa drugo, nego tvoja šteta; ti sve radi priprosto i sveto, ne obazirajući se ni na što drugo, nego samo, kako ćeš ugoditi Bogu. U svima se svojim djelima ponizi, pa ćeš vidjeti, kako malo možeš njima pomoći bližnjemu. Misli na to, da se ne smiješ toliko zauzimati za druge duše, da ti sam izgubiš mir i pokoj. Žarko želi, da svi spoznadu istinu, koju si ti dokučio i razumio, i da se svi opoje vinom, štono ga Bog obećaje i daje svakomu badava.

Ova žegja, da se drugi spasu, treba da te uvijek mori; ali ona mora istjecati iz ljubavi, koju gojiš naprama Bogu, a ne iz tvoje nerazložne revnosti. Bog je, koji ima da usadi ovu želju u pustinji tvoje duše i da bere s nje plodove, kada mu se svidi; ti sam od sebe ne sij ništa, nego prikaži Bogu zemlju svoga srca čistu i otrijebljenu od svake stvari, nek on tamo posije svoje sjeme, kako htjedne, pa nek donese roda. Sjećaj se svaki čas, kako Bog hoće ovu tvoju dušu samu i odijeljenu od svega, da ju sjedini sa sobom. Pusti samo, nek te izabere; nemoj mu smetati svojom slobodnom voljom. Budi i ostani bez ijedne misli na sama sebe, osim, kako ćeš omiljeti Bogu, i čekaj, dok te on potakne, da radiš, jer je domaćin već izašao i traži poslenika. Kani se svih stvari i misli, ostavi svaku brigu za se i svaki osjećaj za zemaljske stvari, nek te Bog odjene od sebe i dade ti ono, što sada ne možeš

ni pomisliti; zaboravi kolikogod je moguće na sebe, u tvojoj duši neka žive jedino ljubav božja. Prema onome što smo kazali, preostaje ti dakle, da svom brižnošću (ili da bolje kažemo, bez ikakove brige, koja bi te uznemirivala) gledaš ublažiti svoj žar i revnost velikom umjerenošću, da u sebi sačuvaš Boga sa svim mirom i pokojem i da ti duša ne izgubi ništa od vlasti toga blaga, koje joj je potrebito, nerazborito ju izvrgavajući pogibli zato, da se steku drugi.

Ova šutnja, koju smo rekli, jako je vikanje pred Bogom; ovo ona dokolica, koja uradi sve, njom samom moraš raditi, da postaneš bogat Bogom; to nije drugo, nego dušu posve predati Bogu, otkinuvši ju od svih stvari; ovako treba da radiš, ne pripisujući zato štogod sebi i ne misleći, da si time šta uradio; Bog naime radi sve, a s tvoje strane Gospod ne će drugo, nego da se pred njime poniziš i da mu prikažeš dušu prostu i slobodnu od svega zemaljskoga, od srca želeći, da se na tebi u svemu i uvijek savršeno vrši božja volja.

POGLAVLJE VII.

Kako treba da se duša prikaže pred božjim licem, odrekavši se svoje volje.

Moraš dakle početi na ovaj način malo pomalo, uzdajući se u onog istog Gospoda, koji te zove govoreći: „Dogjite k meni svi, koji ste umorni i opterećeni i ja ću vas okrijepiti“ (Mat. 11, 28.), „Svi vi, koji ste žedni, dogjite k izvoru“ (Is. 55, 1.). Ovaj poticaj i ovo zvanje božje moraš

slijediti očekujući s njime regbi navalu Duha svetoga, da se odlučno i zatvorenih očiju baciš u more ove božje Providnosti i vječne volje, moleći, neka se ona na tebi izvrši, i ti dotle dogješ, da te zanesu valovi božanske volje, a ti im se ne mogneš oprijeti, i da te prenesu u luku tvog vlastitog savršenstva i spasenja. Učinivši ovo djelo, koje moraš sto i tisuć puta u danu opetovati, gledaj i nastoj, kolikom mogneš sigurnošću, i vanjskom i nutarnjom, da svim silama svoje duše prineš uz ono, što te potiče i Boga ti predstavlja vrijednim hvale, ljubeznim i željenim; a ova sva djela pobugjuj uvijek bez napinjanja i silovitosti, da te ne bi ovim nerazboritim i nezgodnim vježbama smorili i možda još učinili tvrdim i tako posve nesposobnim.

Išti savjeta u onih ljudi, koji imadu iskustva i gledaj se naučiti, da uvijek želiš i, koliko je moguće, u istinu promatraš božansku dobrotu i njegova nebrojena, od ljubavi iskazana dobročinstva i ponizno primaj kapljice, koje će iz njegove neizrecive dobrote kapati na tvoju dušu. Čuvaj se, da ne bi silom natjerivao suza ili koju drugu osjetnu pobožnost, nego budi u nutarnjoj osamljenosti miran, očekujući, da se na tebi ispuni božja volja; a kad ti dadne suza, onda će ti biti slatke, a bez tvog napinjanja i silovanja; stoga ih primaj pun mira i vedrine, a osobito veoma ponizno. Ključ, kojim se otvaraju tajne duhovnoga blaga, jest, znati zatajiti sama sebe u svako vrijeme i u svakoj stvari, a tim se istim zatvaraju vrata neznanju i duhovnoj suhosti, kad smo joj sami krivi; kad je naime od Boga, onda se računa u ostalo duševno blago.

Budi ti veselje, koliko možeš, stajati s Marijom pred nogama Kristovim i slušati, što govori Gospodin. Čuvaj se, da ti tvoji neprijatelji (od kojih si sam sebi najveći) ne pometu ove svete tišine; znaj, kad pogješ svojim razumom tražiti Boga, da na njemu otpočineš, da ne smiješ stavljati granica i usporedaba sa svojom slabom i tijesnom maštom, jer je nad svaku usporedbu neizmjeran i posvudan i u svemu i sve je u njemu. Njega ćeš istoga naći u svojoj duši svaki puta, kad ga u istinu tražiš, to jest, kad tražiš, da nagješ njega, a ne sebe; njegovo bo je veselje biti s nama, sinovima ljudskijem, da nas učini dostojnim sebe, ne imajući pri tome od nas nikakove potrebe. U razmatranju ne budi privezan na točke tako, da ne bi htio razmatrati, nego upravo one točke; nego, gdje nagješ mira, ondje stani i naslagjuj se Gospodom, na kom ti se god koraku dadne. Ako ispustiš ono, što si bio odredio, nek te stoga ne muči briga, jer je sva svrha ovijem vježbama kušati Gospoda, s namjerom ipak, da ne odabireš tih uživanja kao poglavitu svrhu, nego kako bi prisvojio što više ljubavi prema njegovim djelima, s odlukom, da ćemo ga u tome, koliko mognemo, nasljedovati; kad se je dostignula svrha, onda se već ne treba brinuti za sredstva, koja se upotrebljuju, da se ona dostigne.

Jedna zapreka pravome miru i pokoju jest tjeskoba i misao, koja dogje u takovim radnjama, pa duh privezuje i privlači k ovoj ili onoj stvari i na taj način nalaže, da ga Bog vodi putem, kojim čovjek hoće, i sili, da ide, kud je njemu

na um palo, pa se tako pri tom poslu više vrši svoja volja, nego Gospodinova, a i ne opaža se; to nije, nego tražiti Boga bježeći od Boga i Boga kušati, ne čineći njegove volje. Ako u istinu želiš napredovati na tome putu i doći do željenog cilja, nemaj druge nakane ni želje, nego naći Boga; i kad ti se gdje hoće da očituje, ostavi sve ostalo i ne idi dalje, dok ti ne bude dopušteno, a onda se opet odreci svake druge stvari i predaj se svomu Gospodu.

Kad se njegovu božanskom Veličanstvu svidi, da se od tebe udalji, ne očitujući se više kao prije, onda ga počni iznova tražiti, nastavljajući svoje vježbe, i to uvijek istom nakanom i željom, da po njima nagješ svoju ljubav i našavši ju, da radiš ono, što smo kazali, da naime ostaviš na stranu sve stvari, a onda si, znaj, ispunio njegovu želju. Na ovo treba vrlo dobro paziti, jer mnoge duhovne osobe izgube sav plod i svoj mir, umarajući se toliko svojim vježbama; čini im se naime, da nijesu uradile ništa, ako ih ne dovrše sviju, jer to drže savršenošću; tako same zapovijedaju svojom voljom i radi toga živu u golemoj muci, upravo kao nadničar, koji nikad ne dospije do pravog otpočinka i nutarnjega pokoja, u kojem u istinu stoji i odmara se Gospodin.

POGLAVLJE VIII.

O vjeri, koju moramo imati u Presv. Oltarski Sakramenat, i kako se treba prikazati Gospodu.

Nastoj, da se svaki dan u tvojoj duši umnožaje i ponaraste vjera u Presv. Sakramenat i ne

prestaj se čuditi tomu neshvatljivom otajstvu i radovati se, kad promatraš, kako se Bog prikazuje pod tim poniznim i čistim prilikama, da te učini dostojnijim, jer su blaženi oni, koji ne vide, a vjeruju. Nemoj željeti, da ti se u ovomu životu prikaže u kojoj drugoj prilici, osim u ovoj. Gledaj, kako ćeš svoju volju za njega rasplamtjeti i biti svaki dan pripravniji vršiti u svim stvarima uvijek njegovu volju. Kad se prikazuješ Bogu u ovome Sakramentu, moraš biti gotov i spreman, da njemu za volju podneseš sve muke i jade i nepravde, koje te snagju i svaku slabost i ludost i suhost u molitvi i izvan nje, misleći, da to sve moraš često puta pretrpjeti; to treba da smatraš dobrom, ali da gledaš, kako ne bi bio tome sam kriv; sve tvoje zadovoljstvo neka bude trpjeti s ljubeznim i dragim Isusom, njemu za ljubav. Nemoj biti nepostojan u onome, što počneš, htijući danas jedno, sutra drugo, nego ustraj i stoj čvrstvo i budi siguran, ako upotrebljavaš ova sredstva (ali, kako je rečeno, sve blago), da onda nije moguće ne ustrajati do konca, jer ne ćeš moći bez ovoga mira živjeti ni jednoga sata: to bi bila za te nesnosna muka.

POGLAVLJE IX.

Kako se ne smiju tražiti naslade ni stvari, koje nam ugagjaju, već jedino Bog.

Uvijek izabiri muke i budi ti drago nemati utjehe od posebnih prijateljstva i naklonosti, koja ne donosi koristi duši, tvoje veselje neka je uvijek biti podvrgnut i ovisiti o tugjoj volji.

Svaka te stvar ima poticati, da ideš k Bogu, i ništa te ne smije zaustavljati na putu. To mora biti tvoja utjeha, da je za te sve gorčina i samo Bog tvoj počinak. Sve svoje muke upravi svomu Gospodu; ljubi ga i predaj mu cijelo srce bez ikakova straha, jer će on naći put, da riješi sve tvoje sumnje i podigne te na noge, kada padneš. Napokon, jednom besjedom, ako ga ljubiš, bit će ti sve dobro. Prikaži se Bogu žrtvom u duševnom miru i pokoju; a da budeš bolje putovao na ovome putu i da se održiš bez ikakova umora i uznemirenja, treba da pri svakom svom koraku dušu tako raspoložiš, da ti volja bude uvijek otvorena božjoj; koliko ti više bude otvorena, toliko ćeš više dobiti. Volja treba da ti bude ovaka: Treba, da hoće sve i da ne će ništa, ako to Bog hoće ili ne će. Uvijek i na svakom koračaju obnavljaj svoju odluku, da hoćeš omiliti Bogu, a nikad se ne ogragjuj kakovom stvarju, kojoj nema mjesta u onaj čas, u kome se nalaziš, nego ostaj u slobodi. Nu zato se ipak nikome ne brani, da se pametno i razborito i marljivo brine za ono, što mu je potrebito prema njegovu stanju. Ko naime ovako radi, radi kako Bog hoće i to ne priječi mira ni pravog duhovnog napretka. Odluči, da ćeš u svemu raditi, što mogneš i moradneš, i budi ravnodušan i odan Bogu u svemu, što se izvan tebe dogodi. Što možeš uvijek raditi, jest to, da prikazuješ svoju volju; više nemoj ni željeti, jer ćeš uvijek, kad budeš ovako slobodan i prost sa svih strana (a to možeš biti svagda i svagdje, bio poslom zaokupljen ili ne bio), uživati mir i pokoj. U ovoj

slobodi duha stoji ono golemo dobro, za kojim ti čezneš; ova sloboda nije ništa drugo, nego da čovjek ostane unutra u sebi, ne htijući, ne želeći, ne tražeći ništa izvan sebe; i čitavo vrijeme, koje budeš ovako slobodan, uživat ćeš u službi božjoj, u kojoj stoji ono veliko kraljevstvo božje, što je u nama.

POGLAVLJE X.

Kako sluga božji ne smije klonuti duhom, ako u sebi i očuti smetnja i zapreka ovome miru.

Vidjet ćeš, da ćeš često puta osjetiti, kako si uzbunjen i kako ti je oteta ona sveta i slatka samoća i mila sloboda; od ganuća tvoga srca uzdignut će se katkad prah, koji će ti biti velika neprilika na ovome putu, kojim imaš proći. To Bog pripušta tebi na veće dobro. Sjeti se, da je to onaj rat, u kome su sveci sebi izvojevali lovore velikih zasluga. U svim stvarima, koje te bune, reci: „Gospodine, evo tvoga službenika; neka se na meni zbude tvoja volja. Znam ja i priznajem, da će istinitost tvoje riječi biti uvijek stalna i da su tvoja obećanja neprevarljiva, pa se u njih uzdam. Vidi ovdje svoje stvorenje: čini od mene, što hoćeš. Bože moj, nema stvari, koja bi mi smetala. Ja sam samo za te". Srećne li duše, koja se tako žrtvuje svomu Gospodaru svaki put, kad se uzbuni i uznemiri.

Ako ova borba potraje, pa ne mogneš onako brzo, kako bi htio, svoje volje upriličiti božjoj, nemoj klonuti i postati malodušan, nego se dalje prikazuj i moli, pa ćeš pobijediti. Gledaj ono

borbu u vrtu, koju je vodio tvoj Krist i kako se čovječja narav protivila i govorila: „Oče, ako je moguće, neka me mine ova čaša“. Nu odmah povuče svoju dušu u samoću, pa reče proste i slobodne volje u dubokoj poniznosti: „Ali ne moja, nego tvoja volja neka bude“ (Luka 22, 42.). „Gledaj i radi po ovome izgledu“ (II. Mojs. 25, 40.). Kad si u kakovoj muci, ne koracaj dalje, ne podignuvši svojih očiju na križ Kristov; na njemu ćeš vidjeti napisano i utisnuto velikim slovima, kako se imaš ti ponijeti. Snimi s ovoga uzora vjernu sliku. Nemoj se izgubiti, ako te koji put uznemiri vlastita ljubav; ne odaljuj se od križa, van se povrati molitvi i ustraj u poniznosti, dok ne izgubiš svoju volju i htjedneš, da se na tebi vrši božja volja; i ako svršiš svoju molitvu, a ubereš ovaj jedincati plod, budi zadovoljan; nu ako nijesi ni dotle došao, onda ti je duša gladna i bez svoje hrane. Nastoj, da ti u duši ne stanuje ni jedna stvar, osim Boga, pa ni kratko vrijeme. Ne drži u sebi jeda ni gorčine zbog ijedne stvari. Isto tako ne bacaj očiju na opakosti i zle primjere drugih ljudi, nego budi kao djetešce, kojeno još ne trpi nijedne te gorkosti i sve prolazi, a ništa mu ne zapinje.

POGLAVLJE XI.

O revnoći, kojom neprijatelj gleda, da razruši ovaj mir, i kako se imamo čuvati od njegovih varka.

Posao je našega neprijatelja, da gleda, kako bi progutao duše, pa on stoga nastoji, koliko može, da ostave poniznost i bezazlenost, i da

štogod pripišu sebi i svomu nastojanju i marljivosti, ne misleći, da je to dar milosti, bez koje nitko ne može izgovoriti ni imena Isus. I premda se mi sami milosti možemo oprijeti svojom slobodnom voljom, ipak se ova milost ne može primiti bez milosti; ako tko ne primi milosti, on je sam kriv; nu ako je primi, to ne radi niti može uraditi bez milosti, koja se svima daje u dovoljnoj mjeri. Nastoji dakle naš neprijatelj, ne bi li se tko držao i smatrao od drugih revnijim i raspoloženijim, da primi božje darove; gleda neprijatelj, da on ovo radi ponosito, ne misleći na svoju nemoć (ako mu se ne bi pomoglo), i da tako u svojim mislima počne malo držati do drugih, koji ne obavljaju onih dobrih djela, što obavlja on. Ako stoga ne budeš vrlo oprezan i ako se veoma hitro ne vrneš, da sam sebe poniziš, postidiš i poništiš, kako je gore kazano, učinit će, da padneš u oholost kao onaj farizej, o kome govori evangjelje, da se dičio svojim dobrim djelima, a druge držao opakim. Ako bi on ikad tako zaposjeo tvoju volju, on bi njome posve zagospodovao i naprtio bi joj svakojakih opakosti, i bila bi golema šteta i pogibao. Stoga nas je naš Gospod bodrio, da bdijemo i molimo. Potrebno je biva, da paziš svom brižnošću, da ti dušmanin ne otme tolikoga blaga, kao što je duševni mir i pokoj; stoga se on napinje svom silom, ne bi li ti kako oduzeo ovaj pokoj i učinio, da ti duša žive u tjeskobnosti i zabuni; u tome mu stoji sva propast tvoja i gubitak; jer ako je duša mirna, radi onda sve lako, radi puno, a sve dobro; rado onda ustrajava i žilavo se

opire svakoj protivnosti: a posve drukčije, ako je nemirna i zbunjena; onda ti radi malo, i to nesavršeno, odmah klone i po tome žive u nekoristnom mučeništvu.

Ako hoćeš, da izneseš pobjedu, i da ti neprijatelj ne pokvari posla, nemaš ni u čemu biti oprezniji, nego da ne pustiš, da ti u dušu unigje nemir i da nijednoč ne pristaneš na uznemirenost. I da se budeš bolje umio čuvati njegovih varka, to ti budi u ovom slučaju sigurno pravilo, da je svaka misao, koja odvraća i odaljuje od veće ljubavi prema Bogu, pakleni glasonoša i da je stoga moraš odbiti, a ne smiješ pripustiti i poslušati; djelo naime Duha svetoga nije, nego uvijek i u svakoj prilici ujedinjivati duše s Bogom, uspaljujući i rasplamćujući ih svojom slatkom ljubavlju, ulijevajući u njih nova pouzdanja. Djelo je gjavolsko uvijek protivno, a služi se on u tu svrhu svim sredstvima, kojim može, kao primjerice: dovede golem strah, poveća običnu slabost, preplaši dušu, da nije kako bi trebalo pripravljena ni za ispovijed ni za pričest ni za molitvu; tako uradi, da duša bude uvijek zdvojna, plašljiva, uzbunjena. Ako nestane osjetljive pobožnosti i slasti u molitvi i u drugim vježbama, učini, da to duša primi nekom neustrpljivom tugom i misli, da je tako sve propalo i da je bolje pustiti te tolike vježbe; napokon ju dovede u taki nemir i nepouzdanje, te ona misli, sve što radi, sve je bez koristi, sve bez ploda; radi toga opet tuga i strava naraste toliko, da misli, da ju je Bog zaboravio. Ali to nije istina; ima bo sila dobara, koja bi urodila suhoća i nestatak

osjetljive pobožnosti, kad bi duša razumjela, što Bog time hoće, i kad bi samo imala sa svoje strane ustrpljivosti i ustrajnosti, da radi dobro, kako može.

Da bolje razumiješ i da ti ne naudi ono dobro i korist, što ti Bog hoće da dade (jer ga ne uvigjaš), u kratko ću ti ovdje nabrojiti dobra, koja dolaze od ponizne ustrajnosti u onim suhim vježbama, ne bi li tako spoznao ona dobra, pa radi toga ne gubio mira, kad se dogodi, da budeš u takovoj duševnoj suhoći i nutarnjoj stisci, kad ne osjećaš pobožnosti i ona ti nije mila, a i u svakoj drugoj kolikogod mu drago strahovitoj napasti.

POGLAVLJE XII.

Kako se duša ne smije uznemiriti radi nutarnjih kušnja.

Ima mnogo dobara, koja unese u dušu gorkost i duhovna suhoća, ako se primi ponizno i ustrpljivo. Kad bi to čovjek razumio, bez sumnje ga ne bi toliko uznemirivalo i mučilo, kad mu se to dogodi, jer to ne bi primio kao znamenje mržnje, koju mu Gospod pokazuje, nego kao znak velike i osobite ljubavi, primio bi to kao odličnu milost, što mu iskazuje. Ovo se vrlo jasno uvidi, ako se pazi, da se ovake stvari ne dogagjaju, nego onim ljudima, koji se više od drugih hoće da posvete božjoj službi i da se odalje od onih stvari, koje ga mogu uvrijediti; i to se uopće ne dogagja u početku njihova obraćenja, nego pošto su neko vrijeme Gospodu služili i kad su odre-

dili, da će mu služiti savršenije i već bacili ruku na posao. Naprotiv nikad ne vidjesmo, da se grješnici i oni, koji su se odali svjetovnim stvarima, potužiše na slične kušnje; odatle se jasno vidi, da je to cijenjena hrana, kojom Bog pita one, koje ljubi; i premda je našem okusu neugodna, opet nam uza sve to vrlo pomaže, a mi to i ne opazimo. Kad se naime duša nalazi u takovoj suhoći i drugčije trpi često puta take napasti, čija ju i sama uspomena muči, postigne malo po malo ono preziranje same sebe i poniznost, koju Bog hoće time da poluči, makar ona, kako je rečeno, ne razumjela ove tajne, pa se bojala i bježala od takova puta, jer ne bi nikada htjela biti bez slasti i ugodnosti, pa misli, da je bez toga svaka druga vježba danguba i muka bez koristi.

POGLAVLJE XIII.

Napasti su nam dane od Boga nama na dobro.

Da se u pojedinosti bolje razumije, kako nam je Bog dao napasti na našu korist, treba pomisliti, da je čovjek po zlom nagnuću pokvarene naravi ohol, častohlepan i misli o sebi više, nego jest. Ova je samocijena tako pogibeljna prama duhovnom napretku, da je samo njezin vonj dosta, da zaprječi put do pravog savršenstva. Stoga se vjerni Bog svojom ljubeznom providnošću, kojom bdije nad svakim, a poimence nad onim, koji su se u istinu predali njegovoj službi, brine, da nas dovede do takova stanja, da uzmognemo umaknuti tolikoj pogibli

i da kanoti okrijepljeni dogjemo do toga, te sebe upoznamo, kako je ono uradio s apostolom sv. Petrom, pripustivši, neka ga se odrekne i tako sebe upoznade i više se u se ne uzda, a tako i s apostolom sv. Pavlom, komu je, uzdignuvši ga do u treće nebo i očitovavši mu nebeske tajne, dao dosadnu napast, nek upozna naravnu slaboću, pa ostane ponizan i diči se jedino svojom slabošću, a da ga veličina otkrivenja, koja mu je Bog učinio, ne bi uznijela do preuzetnosti, kako on sam veli. Bog se dakle gane na sažaljenje radi naše nevoljnosti i opakih sklonosti i pripušta, da nasrnu ove napasti i da katkad budu strahovite i raznovrsne, ne bismo li se ponizili i upoznali sebe, makar nam se i činilo, da su bez koristi. Ovdje on pokazuje svoju dobrotu i mudrost, pošto nas ono, što nam se čini škodljivije, više krijepi, jer tako bolje dolazimo do poniznosti, a to je, čega treba više od svega našoj duši; dogagja se naime obično, da božji službenik, koji osjeća ovakovih misli i ovaku nepobožnost i duhovnu suhoću, misli, da mu to dolazi radi njegovih nesavršenosti i da nema nikoga, čija bi duša bila tako grješna i tako mlako služila Bogu, kao njegova; misli, da to ne pada na um, nego onima, koji su od Boga odbačeni, pa da po tome i on zaslužuje, da bude odbačen. Tako bude, da se onaj, koji se je držao kakovom izvanrednošću, sada po ovom gorkom lijeku, što mu dogje sa neba, drži najnevoljnijim stvorenjem na svijetu i pače nedostojnim kršćanskoga imena; a nikad ne bi došao do takoga mišljenja o sebi, ni do

tako duboke poniznosti, da ga nijesu natjerale goleme kušnje i ove vanredne napasti. Ovo je milost, što je Bog daje u ovome životu onoj duši, koja se njemu pusti i predade, da ju liječi, kako se njemu mili i onim lijekovima, koje on sam savršeno poznaje, da su potrebiti za njezino zdravlje i dobrobit.

Osim ovoga ploda donose slične kušnje i nestašica pobožnosti našijem dušama i mnogo drugih; ko naime biva teško iskušavan, prisiljen je regbi, da se uteče Bogu i da gleda činiti dobro kao za lijek u ovoj nevolji; tako isto, da se izbavi iz tog mučeništva, ispituje svoje srce i bježi od svakoga grijeha i od onoga svega, što se čini da je nesavršeno i da odalečuje na bud koji način od Boga. I tako ga ova napast, koju je smatrao tako navaljivom i protivnicom, goni kao bič, da traži Boga većom gorljivošću i da se okani svega, što mu se čini, da se ne slaže s božjom voljom; napokon ove sve kušnje i sve nevolje i muke, koje duša podnese u ovim napastima i nestašici duhovnih slasti, nijesu nego ljubezno čistilište, ako se (kako je kazano) podnesu ponizno i strpljivo; one nam pribavljaju u nebu krunu, koja se samo po njima dobiva, toliko slavniju, koliko su bile veće ove patnje i muke.

Iz toga se vidi, kako imamo malo razloga radi toga se uznemiriti i ozlovoljiti, kao što čine osobe slabo iskusne, koje ono, što im dolazi iz ruke božje, pripisuju vragu ili svojim grijesima i nesavršenostima; dokaz ljubavi smatraju znamenom mržnje; ljubav i naklonost božju drže

udarcima, što dolaze od rasrgjena srca; štogod rade, misle da je zaludu i nezaslužno i da tome zlu nema pomoći. Jer, kad bi oni mislili onako, kako u istinu jest, da tude nema nikakove štete, nego velik dobitak (ako bi duša ovu priliku upotrebila, kao što uvijek može) i da je sve dokaz ljubezne skrbi, koju Bog ima za nas, ne bi bilo moguće, da se uznemire i izgube pokoj, videći, kako ih kušaju mnoge napasti i utvore i kako su suhi i nepobožni u molitvi i u drugim vježbama. Onda bi dapače novom ustrajnošću ponizili svoje duše pred licem Gospodnjim i odlučili, da će u svemu i svagda ispunjavati božju volju, na kojigod način Gospod htio, da mu služe na ovome svijetu, i upotrebili bi sav mar, da se očuvaju mirni i spokojni, primali bi sve iz ruke nebeskoga Oca, u kojoj jedinoj stoji ona čaša, koja im je pružena; bila naime muka i kušnja od gjavla ili od ljudi ili za grijehe ili kakova hoćeš, uvijek je Bog, koji je daje, makar ti je davao po raznijem sredstvima, koja se njemu mile; na te bo ne dolazi nijedno zlo, osim zla kazne, koje uvijek on šalje a udešuje ga tebi na dobro; ako i jest zlo krivnje, koju počini n. pr. tvoj bližnji, nanesavši ti kakovu štetu ili nepriliku, protivno njegovoj volji, on se njime ipak posluži kano dobročinstvom za tvoje spasenje. Stoga mjesto da se ožalostiš i postaneš nezadovoljan, moraš mu zahvaliti nutarnjom radošću i veseljem, radeći sve što možeš, ustrajno i odlučno i ne gubeći vremena i s njime golemih zasluga, koje Bog hoće, da sebi pribaviš onom zgodom, koju ti je pružio.

POGLAVLJE XIV.

Koje sredstvo moramo upotrebiti, da se ne uznemirimo zbog pogrješaka i slaboća.

Ako koji put padneš u koju pogrješku ili nemarnost u djelima ili riječima, kao što bi bilo, kad bi se uznemirio s čega, što ti se dogodi, ili klevetao ili slušao, kako se kleveta, ili kad bi se upustio u kakovu prepirku i popustio nagnuću neustrpljivosti ili radoznalosti i pošao sumnjati o drugima ili što drugo, pa posrnuo jednoč ili više puta; ako, velim, tako padneš, ne smiješ se stoga uzbuniti, ni zdvajati, niti se mučiti, misleći na ono, što je prošlo i u sebi se uznemirivati, pa jednom misliti, da se ne možeš nikad osloboditi sličnih slaboća, drugi put, da su tomu krive tvoje nesavršenosti i tvoja slaba odluka, a onda opet sebi metati pred oči, kako u istinu ne ideš po duhu i putu Gospodnjemu i stotinu drugih strahovanja, kojim opterećuješ svoju dušu na svakom koraku nezadovoljnošću i malodušjem. Iz toga slijedi, da bude čovjeka sram ukazati se pred Gospodinom, ili to radi nepouzdano, kao da nije održao vjere, koju je trebalo; tako eto, misleći na one stvari, gubiš vrijeme, ispituješ, koliko si se zadržao, jesi li pristao, jesi li, nijesi li htio; i što više misliš, jer ne ideš pravim putem, to manje razumiješ, a više raste negodovanje i zabuna i tjeskoba pred ispovijegju; pogje se na ispovijed s nekim mučnim strahom i, pošto se na nju potroši puno vremena, još je teže ostati mirne duše, jer ti se čini, da se nije sve reklo. Tako se živi život

vrlo gorak i nemiran, malo ima ploda, a izgubi se velik dio zasluga. Ovo se dogagja, jer se ne poznaje vlastita naravna slabost, jer se ne zna način, kojim duša treba da radi s Bogom; sa njime se mnogo lakše radi, sve ako je pala u sve spomenute slabosti i druge, poniznim i ljubeznim općenjem, nego nezadovoljnošću i pokunjenošću radi grijeha, ustaljujući se samo u ispitivanju, osobito (u ispitivanju lakih grijeha, o kojima je govor, jer samo u ove običaje pasti duša, koja žive, kako se ovdje pretpostavlja, a govorilo se je samo ob onim osobama, koje žive život duhovni, koje gledaju napredovati, te su bez smrtna grijeha. Jer za one, koji žive kako kad i u smrtnim grijesima, vrijegjajući svaki dan Boga, treba drukčijih poticaja, ovo nije lijek za njih; oni se naime imaju za što da uznemiruju i plaču i da mnogo misle na ispitivanje savjesti i na ispovijed, da ne bi svojom krivnjom i nemarnošću ostali bez potrebitog sredstva za spasenje. — Vraćajući se dakle, da govorimo o onome miru, u kome mora uvijek ostati sluga božji, velim dalje, da obraćenje mora biti onako, da bude s potpunim pouzdanjem u Boga, ne samo glede na lake i svagdanje grijehe. nego i na veće i na teže od običnih, ako bi Bog koji put pripustio, da u njih padneš, pa bilo ih mnogo najednoč i makar ne bili počinjeni samo od slabosti i slaboće, nego i od zloće; skrušenje naime, koje dušu jedino uznemiruje i straši, nikad je ne dovede do savršena stanja, ako se ne spoji s onom ljubavlju i pouzdanjem u dobrotu i milosrdnost božju. Ovo je osobito potre-

bito i znamenito za osobe, koje se ne žele samo osloboditi od svojih nevolja nego takogjer, doći na visok stepen kreposti i ljubavi i ujedinjenja s Bogom; ovoga ne će mnoge duhovne duše dobro da razumiju, pa su uvijek potištena i neodana duha i srca, a to ih zaustavlja, da ne mogu napred, da ne mogu biti sposobne za veće milosti, koje im je Bog pripravio, da im dade. Oni često žive život posvema bijedan; nije ih korisno ni sažaljivati, jer ne će da idu nego za svojim utvaranjem, ne hvatajući se prave i spasonosne nauke, koja pokazuje kraljevski put do visokih i temeljitih kreposti kršćanskoga života i do onoga mira, koji je ostavio na zemlji sam Krist; i oni moraju svaki put, kadgod se nagju u kakovu nemiru radi sumnje u svojoj savjesti, iskati savjeta u svog duhovnog oca ili u druge osobe, za koju misle, da može dati takova naputka, pa se na nju osloniti i sasvijem se umiriti. Da svršim, što imam kazati o nemiru, koji se ragja s pomanjkanja, evo još slijedećeg poglavlja.

POGLAVLJE XV.

Kako treba, da duša bude mirna i napreduje, ne gubeći vremena.

Drži se onoga pravila uvijek i svaki put, kad padneš u kakovu pogrješku, bila velika ili malena, makar isto uradio sto puta u jednom danu i svaki put hotimice i znalice, da se nikad ne smiješ uznemiriti onom mučnom gorkošću, ni uzbuniti, ni mnogo ispitivati; nego odmah,

kako si spoznao, što si uradio, ponizno pogledaj na svoju slabost, pa se obrni u ljubavi svomu Bogu i reci mu srcem i ustima: „Gospode, ja sam uradio po mome, od mene se nije moglo drugomu ni nadati, nego ovim i drugim pogrješkama; nit bih se ja ustavio na ovome samom, da nije bilo tvoje dobrote, koja me drži i ne ostavlja me. Zahvaljujem ti na onomu, od čega si me oslobodio, i žalim radi onoga, što sam uradio, ne odgovarajući tvojoj milosti. Oprosti mi i daj mi milost, da te više nikada ne uvrijedim i da me ništa ne odijeli od tebe, komu se hoću pokoravati i služiti u vijeke".

Kad ovo radiš, ne gubi vremena nemirom ili misleći, da ti Gospod nije oprostio, nego idi dalje uzdajući se i predajući se njemu, uvijek obavljaj svoje vježbe, kao da nijesi upao ni u kakovu pogrješku; ovo radi ne samo jednom, nego ako bi trebalo, i sto puta i svagda jednakim ufanjem i odanošću, zadnji kao i prvi put, jer tako veoma počašćuješ božju dobrotu, o kome moraš imati tu misao, da je vas dobrostiv, neizmjerno ljubezan, više nego što možeš sebi predstaviti. Tako ne ćeš nikada smetati svojoj koristi, svojoj ustrajnosti i svomu napretku, niti ćeš zaludu i bez koristi gubiti vremena. Tako radeći možeš izaći iz onoga grijeha i pomanjkanja sa dobićeš, što ćeš ustati, pripoznavši duboko svoju nevoljnost i poniživši se pred Bogom; osim toga ćeš priznati njegovo milosrgje, ljubiti ga i uzveličavati; i eto će ti se dogoditi, da će te s božjom pomoću isti pad više uzdignuti, nego si prije pao, samo ako se htjedneš okoristiti. Na ovo,

što je rečeno, imale bi paziti nemirne i tjeskobne osobe, pa bi vidjele, kolika je njihova sljepota, kojom uz toliku svcju štetu gube vrijeme. Ovu opomenu treba dobro zapamtiti, jer je ona jedan onaj ključ, kojim sebi duša otvara veliko blago duhovno i u kratko se vremena obogati.

4.

Kako se tješe bolesnici i pripravljaju na dobru smrt.

Kako se tješe bolesnici i pripravljaju na dobru smrt.

Bijah bolestan, i pohodiste me.
Mat. 25, 36.

POGLAVLJE I.

Koliko je djelo pomagati bolesnicima.

Jasno je, da sigurnost čovječjega spasenja ne ovisi o životu, nego o smrti; gdje onda drvo padne, ondje će ostati uvijek; odatle slijedi, da je djelo velike ljubavi bolesnicima pomagati, da dobro umru. Sigurno je, da je ovo djelo daleko uzvišenije, nego mnogi misle; ako se naime promatra čovjek, koji se ima spasiti, naći ćemo, da je on neprocjenjive vrednote, jer je stvoren na sliku i priliku preuzvišenoga Trojstva; ako se zatim svrati pogled na djela, koja je učinio Sin božji, da čovjeka spase, ko bi igda shvatio cijenu i uzvišenost čovječjega spasenja? Ako se napokon promotri poglavito svrha našeg ljudskoga spasenja, opet mu ostane visina neizreciva, jer mu je svrha božja slava.

POGLAVLJE II.

Na što nam treba misliti, kad budemo pozvani, da pomažemo bolesniku.

Da u sebi bolje uzbudimo ljubav, kad nas zovnu bolesnicima, treba — osim onoga, što smo gore spomenuli — da promotrimo slijedeće: Prvo, da nas ne zove ovaj ili onaj, nego Bog, koji nam daje, da se ugledamo u njegova Sina, koga je poslao s neba na zemlju, da spasi svijet; promišljaj, kako se je neumorno trudio, ne gledajući ni na studen ni na vrućinu, ni na glad ni na žegju nit na ikoju muku, niti napokon ni na smrt na križu; ne ćeš li dakle, da ražalostiš svoga Gospodina, pazi, da ne bi nipošto ostavio takova djela, ni radi umornosti, ni rad kakve tvoje pogodnosti, ni rad ikakve neugodnosti, koja se osjeti u bolesničkoj sobi. Treće, napokon misli, na onu riječ Gospodinovu: „Kakovom mjerom mjerite, mjerit će se vam“ (Mat. 7, 2.).

POGLAVLJE III.

O poglavitim sredstvima, koja nam dadu da mognemo pomoći bolesnicima.

Ako hoćemo da dobro obavimo ovo sveto djelo, da kome pomognemo na umoru, treba nam peteroga: dobra života, nepouzdanja u se, pouzdanja u Boga, molitve i da znamo, kako se pomaže. O prvo četvero ne ću da govorim u ovome dijelu, jer sam o tome govorio u „Duhovnom boju“, nego ću s božjom pomoću govoriti o petom i to, što je moguće kraće.

POGLAVLJE IV.

O raznim stanjima, u kojima se mogu nahoditi bolesnici.

Kako ja mislim, ima peterovrsno stanje, u kome se obično nalaze bolesnici: u jednome su oni, koji radi kakova pada ili radi rana ili sa raznih drugih razloga moraju za malo vremena umrijeti; u drugome oni, koji imaju više vremena; ovih su opet tri vrsti: jedni se naime ne će da predadu božjoj volji; drugi to hoće, a i mogu upotrebiti duševne svoje moći i obaviti koje djelo kreposti; onda ima takovih, koji teško osjećaju ili bar teško mogu obaviti koje djelo kreposti; u peto stanje stavljamo one koji su već izvan opasnosti i svakim časom idu na bolje.

POGLAVLJE V.

Kako se pomaže onima, koji su u prvome stanju.

Način, kako se priskače u pomoć onima, koje za malo čeka smrtna borba, jest ovaj: kad vidimo, da je bolest teška, a obećaje nam još pol sata života, pazimo, pa mislimo, da će živjeti još jedno pol četvrta; stoga će se prva pomoć obazirati na poglavitije stvari i potrebitije za spasenje; ako se naime život produlji, poslije ćemo moći misliti na druge potrebe. Ako n. pr. nagjemo koga, ko će evo sad umrijeti, bit će mu pomoć ako mu reknemo: N., nek vam bude žao, što ste na različite načine uvrijedili Boga, koji vas je tolikom ljubavlju stvorio na svoju sliku; a kad ste bili izgubljeni, otkupio

vas je krvlju i smrću svog vlastitog Sina; molite ga pouzdano, neka vam oprosti grijehe u ime svoga Sina i po zaslugama njegove krvi, koju je za vas prolio; ako vas je ko uvrijedio, oprostite mu od svega srca; recite: „Isuse, Spasitelju svijeta, smiluj mi se. Isuse preslatki, budi mi Isus. Isuse, Isuse, dobri pastiru, primi moj duh. Sveta Marijo, pomozi meni jadniku. Svi sveti božji, dostojte se uteći se za moje spasenje". Ako bi dulje živio, rekne mu se, neka se ispovjedi ovako: Žao mi je, što sam sagriješio proti ovoj i ovoj zapovijedi više i više puta; nu treba paziti, da se u tome žuri, koliko je god moguće. Ako bolest obećava još više vremena, onda nek se pita za osebitosti i prilike, koje su potrebitije; postupa li se na ovaj način, ne će bolesnik umrijeti bez pomoći dovoljne za spasenje.

POGLAVLJE VI.

Kako se pomaže bolesnicima u drugom stanju.

Ako nas pozovu bolesnicima, koji su u ovome drugom stanju, prije, nego se unigje u bolesnikovu sobu, treba se na lijep način kod njegovih propitati o njegovim običajima i kakov je (ako ga sami ne znamo) i o njegovu životu; ovim se naime znanjem otvara put, da mu se pomogne i da se potakne na krepost. Zatim ćemo unići u sobu i kazati: mir ovoj kući, a onda upitati bolesnika, kakva mu je bolest i kako je, pokazujući mu uvijek riječima i izrazom ljubav i sažaljenje i kako mu želimo svako dobro. Onda, malo se kao zamislivši, recimo

slijedeće riječi onim glasom i načinom, koji pristaje njegovoj bolesti: „Mnogo je nevolja prirogjenih svim ljudima i težak jaram sinovima Adamovim, od dana kad izagju iz utrobe svoje majke, do dana, kad budu pokopani u majku svih" (Crkv. 40, 1.). Ova izreka i ove riječi, prava su i naravna slika bijednog ljudskog života; to potvrgjuje iskustvo svih ljudi, i što je znamenitije, ovu je sliku dao onaj, čija riječ najviše valja, Duh Sveti, koji se ne može prevariti, niti kog drugog prevariti; pogledajmo dakle u nju svi, pogledajmo često, jer su joj plodovi čudnovati, prezir našega smrtnoga života i želja za nebeskim, koji nigda ne izmiče, niti može podnijeti sjene kakove bijede. Nije mu bilo dosta kazati: „nevolja i jaram", nego pridodaje: „velika nevolja i težak jaram", niti je bio zadovoljan riječju „ljudima", nego dodaje: „svima"; i kad je napokon rekao: „od dana, kad izagju iz utrobe svoje majke", dodade još: „do dana, kad budu zakopani u majku sviju". Zar ti se ne čini, moj N.. da možemo nazvati sretnim onoga, koji se više približuje smrti, ili — da reknemo pravo — drugomu životu, jer on ima više dokaza, da će se brzo osloboditi nevolja ovoga života, znakova, štono su obično bolesti? A zar ne možemo još srećnijim zvati mrtve? Ono reče Mudrac: „Dan smrtni je bolji od dana rogjenja" (Prop. 7, 2.).

POGLAVLJE VII.

O drugoj slici jadnoga ljudskog života.

Na jednom drugom mjestu, megju tolikim inim, daje nam Sveto Pismo sliku jadnoga ljudskog života govoreći: „Čovjek rogjen od žene, živući kratko vrijeme, napuni se mnogim nevoljama“ (Job 14, 1.). O sto put bijedni i sto put žalosni ljudski živote! Kad si sad pun bijeda, gdje ti preostaje mjesta za koje pravo, a ne varavo zadovoljstvo? O najnesrećniji živote, nijesi pun samo jedne vrsti bijede, nego mnogima, sve jedna gora od druge; i ako kad prestane jedna, eto druge, a koji put eto ih i dvije i više zajedno! Na ove je bijede mislio onaj veliki mudrac, koji bi, videći čovjeka, svaki put gorko zaplakao, jer mu se je činilo, da ne vidi, nego posudu, doduše lijepu, ali podvrgnutu tisući nevolja i bez broja nesreća. Na to je mislio i onaj narod, koji je oplakivao čovjekovo porogjenje, a radovao mu se smrti.

Gorak je doduše pogled u ove dvije slike, nu u koga je zdrav osjećaj i zdrav duh, slatko mu je, što slijedi: „Živući malo vremena, izagje kao cvijet i bude satrven i pobjegne kao sjena“ (Job 14, 2). Ovo je dobro u ovom našem bjeguncu životu, što je kratak; jer promatra li vjeran čovjek, da će za kratko iz ovih nevolja preletjeti u nebesko blaženstvo, u radost svoga Gospodara, ne može se ne veseliti, strpljivo podnoseći koju bilo muku kano kaznu za grijehe i da tako omili Gospodu. Tako je slatko razmišljati o kratkoći našega života, da je ne samo nama vjernicima,

nego i nevjernicima bila smrt vrlo draga i to toliko, da su se mnogi sami skončali, da do nje brže dogju. Valerije Maksim piše o jednom filozofu, koji je tako živo pripovijedao i predočivao bijede ovoga života, da su se mnogi poželjeli ubiti; kralj mu Ptolomej zabrani, nek više ne govori o toj stvari. Oni, koji su se ubijali, da umaknu nevoljama ovoga života, bili su pogani, a mi, koji smo po božjoj milosti kršćani i vjerujemo u drugi život, ne pun bijeda, nego dobara, kojih nit igda oko vidje, niti uho razumi njihove veličine, mi zar ćemo biti tako nepametni i zadubljeni u kal slijepih strasti i opačina, da ne bismo htjeli po božjoj volji učiniti ovoga sretnoga prelaza iz bijeda u blaženost, koja nema kraja? Ne ćemo li zahvalni poslušati glas svoga božanskog Pastira, koji nas s ove zemlje, pune grabežljivih vukova, zove u svoj tor?

POGLAVLJE VIII.

O trećoj slici ljudskoga života.

Već ste u pregjašnje dvije slike vidjeli nevolju ljudskoga života. Sada okrenite oči na ovu treću, odakle su došle obadvije druge; evo vam je, gledajte ju, koliko hoćete, uvijek ćete vidjeti, kako je gorka. „I ženi reče: Pomnožit ću trudove tvoje i začeća tvoja; u boli ćeš ragjati djecu i bit ćeš pod muževom vlašću i on će ti biti gospodar. Adamu pako reče: Jer si poslušao glas ženin i jer si jeo s drveta, s koga sam ti bio zabranio jesti, prokleta bila zemlja u djelu tvome; u muci ćeš jesti od nje sve dane svoga

života; ragjat će ti trnjem i dračem i jesti ćeš travu zemlje. U znoju ćeš se lica svoga hraniti kruhom, dok se ne vratiš u zemlju, od koje si uzet, jer si prah i u prah ćeš se obratiti“ (I. Mojs. 3. 16—19.).

Nek niko ne misli, da je ovo slika samo siromaškog života, jer je ona općenita i obuzimlje sve siromake i bogataše, uglednike i prostake, poglavice i kraljeve, careve i pape; oni se više znoje i osjećaju više brige i muke u svojoj duši, nego siromasi i u tijelu i u duši zajedno.

Zadnja nam slika budi oblik našega tijela, kojeno je nalik na križ, pa nam zato dobro pokazuje, kako je život ljudski neprestano mučenje. Ko je na križu, treba da se muči; dok naša duša stoji u ovom smrtnom tijelu, mora osjećati muke, htjela, ne htjela. Iz onoga, što je do sada kazano, jasno se vidi, da je ljudski život nevoljan, vrlo nevoljan, i da nema pomoći ni pameti, koja bi ga oslobodila od nevolje. Jedina je smrt, koja — primljena rado, kad Bog hoće — oslobagja i riješava svake bijede. Onima, koji vele, da je ovaj život sladak i da ga je stoga teško ostaviti, onima, velim, može se odgovoriti, da su kao bolesnici, kojima je pokvaren okus, pa misle i osjećaju, slatko da je gorko, a gorko da je slatko, dobra jela da su slaba, a slaba dobra. Da dakle mognu shvatiti istinu, može im se kazati:

Prvo, da im razum nije potamnio grješnim i tolikim strastima podloženim životom, da ne bi toga rekli; i kad bi imali razum, pa metnuli na jednu stranu muke i napore, koje podnesu, da

mognu jedan časak uživati varavu i kratku nasladu, a na drugu taj svoj časoviti užitak, da toga opet ne bi kazali. Kad bi samo upitali one od Boga prosvijetljene osobe, koje su tako mrzile stvari ovoga života i uzdisale za vječnim i drugim životom! Zašto je želio sv. Pavao umrijeti i biti s Kristom, a kralj se David tužio i jadikovao, da mu se je previše oduljilo ovo progonstvo sadašnjega života, ako ne stoga, jer su znali, kako se on malo ili nimalo nema cijeniti, a kako je naprotiv zaslužio, da se prezire i mrzi radi golemih jada, kojih je pun? Na svaki način treba da svoj um podvrgnu razumu tolikih mudrih ljudi i drugih pametnih pisaca, koji bez razlike govore i dokazuju, kako je ljudski život pun muka i nevolja.

Drugo, ako hoćemo poćutiti, što svi govore i siromašni i bogati, vidjet ćemo, da svi zovu i nazivaju ovaj naš život jadnim.

Treće, ako su tako slijepi i oholi, te ne će da vjeruju drugim ljudima, to se moraju na silu pokloniti pred Duhom Svetim, koji veli, da je čovječji život pun jada, a ja ne znam, kako nešto puno jada može biti slatko.

Četvrto; pitam ja nadalje one, koji u svojoj zaslijepljenosti misle, da je ljudski život uvijek ugodan, o njihovu životu napose, nije li im se ikada dogodilo štogod gorko; ako jest, kako ga mogu zvati slatkim? Gorkost naime, koja dogje iza slatkosti, učini, da bude sve gorko; i ljudsko je srce takovo, da mu prošasta slast ne samo ne sladi, nego ga još ogorčuje svojom uspomenom. Kakva korist gostu, što je okusio jestvina

iz dvije, iz tri posude, ako mu ona zadnja ogrči srce i otruje ga? Nu recimo, da je ova njihova prevara istina i da je vas čovječji život sladak, bez ikakove primjese gorkosti, zar nije kratak, zar se ne svrši brzo? A može li ko kazati, da onaj konac nije vele gorak i da se tužno ne osveti za sve prošle slasti? Nu i ako bi život bio dug i kao bez konca, koji je opet dulji, ovaj ili onaj nebeski, kojino je vjekovit? Koji je uzvišeniji i bolji? Ovdje se uživaju stvorenja; ondje Stvorac u potpunoj i neizrecivoj nasladi. Ovdje se opći s ljudima samoljubnim, opakim, nevjernim; u nebu se uživa u društvu tolikih svetih duša i angjeoskih duhova, od kojih jedan ljubi drugoga kao i sebe i neiskazano uživa u nesatvorenoj božjoj ljepoti. Pa da se opet po njihovoj slijepoj pameti i krivom mišljenju čovjek mogne usprotiviti, kad ga Bog pozove u drugi život, da pregje u neprispodobivo bolje i u sretnije stanje! Kako bi se mogao i nazvati čovjek zdrave pameti onaj, koji želi kakvu stvar, a tuži se i ne će bolje, premda bi ju mogao odmah dobiti bez ikakove plaće? Šta čovjeka više stane, — ako pusti ovaj svoj život nedragovoljno ili drage volje? ako ga ostavi, pa odmah ode u vječnu smrt, ili ga pusti, pa pogje u život pravi, blaženi, vječni.

POGLAVLJE IX.

Kako se pomaže onima, koje snalazi muka, što umiru mladi.

Druge spopada muka, jer im se čini, da smrt dolazi prebrzo, dok su još u cvijetu mla-

dosti. Njima treba reći: kad biste, moj dragi N., znali promatrati kratkoću ovoga našeg života, jasno biste uvidjeli, da se tude ne može nikako govoriti o rano i kasno. Što je drugo ovaj život nego kratak oblačić, sjena, koja hitro bježi, vjetar, što brzo prolazi? Nijeste zar opazili, kad se stvari ovoga varavog svijeta najvećma uživaju, da onda prolaze, i što se više žive, da se više mrije? „Prekinut je“, veli prorok, „kano od tkalca život moj; dok sam još bio u početku, prereza me: od jutra do večeri svršit ćeš me“ (Is. 38, 12.).

Kratak je ovaj život i ova je kratkoća uvijek nesigurna, jer se ne zna, hoće li naš Gospod, u čijim rukama stoji svačiji život i smrt, doći „kasno ili o pol noći ili o pijetlima ili zorom“. O nesigurni i slijepi živote, ne živote, nego živa nevoljo! Ako hoćete, da bar donekle uvidite kratkoću ovoga života, dozovite sebi u pamet djelo, koje ste obavili ima pet godina, i kakvo drugo, ima deset godina; jedva ćete vidjeti ikakve razlike u vremenu izmegju obadva ta djela; i budite uvjereni, da ste živjeli od Adama do sada, da bi vam se opet činilo rano umrijeti. To dolazi odatle, što nam je volja previše na to sklona, da voli stvorenja; a da ste svoje osjećaje pročistili, rekli biste s Prorokom: „Jao meni, jer je moje naseljeničko življenje produljeno“ (Ps. 119, 5.). A šta istom, ako napokon usporedimo ovaj život s vječnošću drugoga, zar nije kao čas? Nu uzmimo, da je moguće, da nam se po našoj volji produlji život u ovoj dolini nevolja; ima li se zašto željeti? Tà što je drugo dug život, nego

duga muka? Mi smo svi putnici, putujemo stazama punim zasjeda, punim neprijatelja, stranputica, mučnosti grješnih prigoda; a vama je žao, što ste na koncu tako tegobna i pogibeljna života? O bijedni i varavi živote, koliko li si ih svojom duljinom uspavao i naveo, da im se razbije lagja života cvatna krepostima i duševnim savršenstvom o hrid vjekovite propasti! Ko se rodi, onaj umre; ako je jednoč umrijeti, zašto je tako drago zatezanje smrti, noseći tjeskobnu misao, da moraš jednoga dana umrijeti? Lud bi bio, ko bi, osugjen s mnogim drugim od suca na smrt, molio, nek mu puste umrijeti zadnjemu. Zašto govorimo svaki dan: „budi volja tvoja“, ako se poslije tomu opiremo? Zašto velimo: „dogji kraljevstvo tvoje“, ako nam je tako omiljelo tegotno robovanje ovoga žića? Velika vam je dužnost, N., zahvaliti Bogu, što se dostoji brzo vas pozvati u svoje carstvo i veselje; zahvalite mu, predavajući se u njegovu volju, jer će vas drukčije stajati vječnoga kajanja, a bez ikakve koristi.

POGLAVLJE X.

Pomoć onima, kojim se ne će umrijeti, jer su u časti.

Velike kušnje navale na osobe, koje su se uspele do visoke časti, pa ne će umrijeti. Njima se može reći, da časti ovoga svijeta treba prezirati i da nijesu dostojne, da se do njih što drži; koji su naime u časti, nalik su na one, koji su radi kakova posla na vrhu kakove zgrade; često

se puta strmoglave na zemlju, u pogibli su, da ih ošine grom, na jaku su vjetru, koji ih može zanijeti, pa eto ih jednoga dana mrtvih. Često su hladni za nebeske stvari i prave kreposti, a vrući za ljubav i taštine svjetske i opačine. Ono malo ljudi, koji su od njih bježali ili ih barem nosili ne prijanjajući uz njih i živjeli, kao da ih nijesu imali, nijesam nikad čuo ni čitao, da su časti donesle mira u ovome životu i spasa u drugome, jer nijesu drugo, nego gragja za mučne misli i prigoda za duboko osugjenje. Muke, koje časti donose srcu i goleme pogibli, u koje čovjeka bacaju, upoznali su i mnogi pogani, te su stoga bježali od kruna, kako to pripovijeda povjesnica; da ne govorim o tolikim kršćanskim kraljevima, kraljicama, carevima, njihovim sinovima i kćerima, štono prezreše svaku svjetsku čast, pa postadoše redovnici i posvema se predadoše Bogu. Dajte se spomenite neugodnosti i muka, koje ste imali u ovoj vašoj časti, jer vam nije bilo sve onako, kako ste željeli i htjeli; sjetite se tjeskobnih želja, da se podignete na viši stepen, i koliko ste noći proveli ne spavajući, koliko treba, ili možda i posve bez sna. O slijepi svijete, kako si tašt i varav! A kako vam je naprotiv bila gorka uspomena na smrt, znajući, da će vam, htjeli, ne htjeli, oteti i časti i život zajedno! Ako vam se tako mile časti, onda prezrite od svega srca ove zemaljske od ljubavi prema Bogu; onda će vam on bez sumnje dati u nebu čast, koja će biti sto puta veća od svake zemaljske; ne budite tako nerazborit, da htjednete izgubiti i ovu i onu i dušu i tijelo, što će

vam se dogoditi — ne dô Bog — ako umrete privezani ljubavlju za ovu čast i nedragovoljno.

POGLAVLJE XI.

Kako se pomaže onima, koji ne će da umru, jer imaju djece.

Ima ih, koji vele, da bi umrli drage volje, ali se nekako ne mogu da slože s voljom božjom radi dječice, kojim treba njihove brige. Prvo ih upitajmo, do čega im je više stalo, da umru u božjoj milosti, ili da njihova djeca imaju kakvih dobara na ovome svijetu. Ako im je daleko više na srcu vlastito spasenje, nego vremenita dobra djece, moraju se odreći svih onih čuvstava, koja smetaju duševnom spasenju. „Ako li te ruka tvoja ili noga tvoja sablažnjava, odsijeci ju, baci od sebe; bolje ti je unići u život kljastu i hromu, nego da sa dvije ruke ili sa dvije noge budeš bačen u oganj vječni. I ako te oko tvoje sablažnjava, iskopaj ga i baci od sebe; bolje ti je s jednim okom unići u život, nego sa dva biti bačen u paklenu vatru“ (Mat. 18, 8. 9.). Drugo se upita: „Ko je više otac ove dječice; Bog ili vi? Ko ih više voli; vi ili Bog? Vi ste im samo otac po tijelu i po grijesima, a Bog im je otac po dobroti; on im je od čiste dobrote načinio tijelo i stvorio dušu. Ako je Bog od neizmjerne ljubavi poslao na svijet svoga Sina, da spasi svijet i poimence vašu djecu, kako ćete ih moći odbaciti i ne dati im onijeh dobara, koja su im potrebita za njihovo spasenje? Do ostalih dobara i veličina zemaljskih ne smije kršćanin onako

držati, kako bi htjela naša narav, nego kako Bog zapovijeda i radi one svrhe, koja se njemu mili. Ne visi dobro sinova o životu i radu roditeljskom, nego o dobroti i providnosti božjoj. „Dobra i neugodnosti, život i smrt, siromaštvo i čestitost od Boga su“ (Crkv. 11, 14.). Ne kao da bi stoga čovjeku trebalo ostaviti rad i posao za se i za svoju obitelj, nego neka zna, da mora svoje uzdanje nasloniti ne na svoj rad, nego na Boga i iz njegove ruke primiti kao najbolje, štogod mu se dogodi. Tako, ako je Bogu volja, da vi od ove bolesti umrete, za vas je najbolje, da umrete; i ako po vašoj smrti vaša djeca osiromaše, najbolje je, da budu siromašna. Sve stoji u tome, da primimo drage volje i zahvalno, što nam dogje iz njegovih ruku. Kad je tako, predajte svoju djecu u ruke nebeskomu Ocu s velikim pouzdanjem, da će od njih samo raditi, što bude valjalo i što bude korisno, i mislite sada samo na ono, što se tiče vaše duše.

POGLAVLJE XII.

O onima, koji rado ne umiru od straha radi počinjenih grijeha i pred božjim sudom.

Povelik se dio bolesnika uzbuni od straha radi grijeha i od straha pred božjim sudovima, pa ne umiru drage volje. Njima ćemo kazati: Dobro se je bojati božje pravde i tajnih i visokih sudova njegovih, samo ako se ne dogje do toga, da se ostavi nada u božju dobrotu. Stoga znajte, da Bog od grješnika ovo hoće: da on misli na to, kako je uvrijedio božje veličanstvo;

da mu bude žao, koliko je god moguće, od čiste nakane, da njemu ugodi; da želi imati ovu duševnu bol i da je moli od njegove božanske blagosti; da se pravo ispovjedi i odluči radije izgubiti i imanje i život, nego ga više uvrijediti; da se preda volji božjoj i u ovom i u onome životu i da se uzda u njegovo milosrgje, makar mu se činilo, da će biti drukčije.

Ko ovako radi, nek ne sumnja, da će „živjeti životom i da ne će umrijeti“ (Ezek. 18, 21.) i da će mu grijesi, „ako budu kao skrlet, pobijeliti kao snijeg, i ako budu crveni kao crvac, da će biti bijeli kao vuna“ (Is. 1, 18.). Na ovo mora grješnik upravljati sve svoje misli i svu svoju volju i upriličiti se, velim, volji božjoj, koji hoće, da se žali, što se njega uvrijedilo i da se ne htjedne više vrijegjati, nego mu se posve i u svemu pokoravati, čineći, što nam je on zapovjedio i što naregjuje mila njegova zaručnica sveta Rimska Crkva. Svaka je druga misao nepotrebna zabrinutost, n. pr. pitati: „ko zna, ko zna; možda ja nijesam megju onim grješnicima, kojima Bog oprašta?“ i druge slične stvari; sve su to misli i riječi naše oholosti, koje podmeće vrag. Tako je neizmjerno božje milosrgje, tako neizreciva zadovoljština, koju je dao Raspeti za sav svijet, tako je neiskazan osjećaj i pripravnost božja, kojom oprašta, da će se grješnik, kad to spozna, tomu više radovati, nego samu oproštenju grijeha.

POGLAVLJE XIII.

Kako treba postupati s onima, koji ne bi htjeli umrijeti, da mognu činiti pokoru za grijehe.

Ima ljudi takogjer, koji ne bi htjeli umrijeti, jer kažu, da nijesu dosta oplakali grijeha. Njima se rekne: Znajte, da je zaslužnija ona želja i ona pokora, koja je milija Bogu, a milija mu je upravo ona, koju od nas strogo zahtijeva. Kad bi Bog od vas htio dugotrajnih suza, dao bi vam dug život; pa kad vam sad hoće da oduzme život, znak je, da je pokora, koju od vas ište, da se odreknete svoje volje i podadnete njegovoj, žaleći, što do sada nijeste gorko oplakivali njegove božanske uvrede. Ako vam nije drago to plakanje i odricanje, to znajte, da ne želite duga života, da plačete, makar vam se drukčije činilo, nego da nastavite prošasti život; tako rade oni grješnici, koji dobiju zdravlje pa se još više podadu grješnim strastima. Uza sve to ima zgode, makar život bio i kratak, da se dugo plače; oplakujte grijehe jače, bolnije, čistije, više od ljubavi prema Bogu, nego od straha pred kaznama; plačite s većom mržnjom na se i s većom ljubavlju prema Bogu, s većom odanošću u svaku kaznu, koju bude Bogu milo da vam dade; ako toga nemate, želite i molite od Boga i gledajte, da mu prikažete bol, koju je za nas podnio njegov Sin na slavu svomu nebeskomu Ocu.

POGLAVLJE XIV.

O napasti, da se odgodi ispovijed.

Neprijatelj će napastovati bolesnika u ovome drugome stanju, kad vidi, da se slaže s božjom voljom, i time, da ostavi ispovijed za poslije; govorit će mu, kako se treba najprije dobro promisliti, učinit će, da u onaj čas osjeća u tome nekakvu muku i napast, i donosit će mu na pamet misao, kad se ispovjedi, da već nema životu nade. Na ovu napast odgovara sv. Augustin, veleći: „Sredstva, kojim se Bogu obraća, ne smiju se nikako odgagjati, da se zatezanjem ne izgubi vrijeme za popravak; onaj naime, koji je pokorniku obećao oproštenje, nije mu obrekao sutrašnjega dana; to bo je ono, što mnoge upropasti: govore „sutra, sutra“, a vrata im se na jedanput zatvore*), pa ostanu vani vičući: „sutra, sutra“, mjesto, da su se odmah obratili i pokajali“.

Zato, N., moli, moli, uzdiši „kano golub i udaraj se u prsa“. Ako bi ti tko sada nudio tjelesno spasenje, znam stalno, da ne bi rekao: „Sutra“; a tebi se evo nudi spas duševni, za čim sve ide, pa opet veliš: „Sutra“! Uvidi svoju golemu zabludu. Jao, jao, isti te poganski pjesnik kori i osugjuje.

*) Remedia conversionis ad Deum nullis sunt cunctationibus diferenda, ne tempus correctionis pereat tarditate; qui enim poenitenti indulgentiam promisit, diem crastinum non spopondit; ipsa enim est res, quae multos occidit; cum dicunt c r a s, c r a s, et subito ostium clauditur; remansit foris cum voce corvina, qui non habuit gemitum columbinum.

. . . . . zašto
Gledaš ukloniti odmah, kad očima nešto ti smeta;
Ako ti dušu što jede, tad godini liječit se misliš?

(*Horat. ep. 2. l. 1.*).

Hiti i nemoj odgagjat za budućih časova ništa,
Čega bo nije već sad, sutra će još teže bit.

(*Ovid. de remed. amor. v. 93.*).

»Ne docni“, veli Bog, „obrati se odmah Gospodu, ne odgagjaj s dana na dan; na jednom će naime doći njegov gnjev i razasut će te u vrijeme osvete“ (Crkv. 5, 8. 9.). Daj, brate moj, počnimo se u ime božje ispovijedati, jer nam sutra — osim drugih pogibli — bolest prijeti još većom mučnošću od ove, koju nam se sad čini da osjećamo; i možda je, pače sigurno, ova tjeskobnost više gjavolski posao, da vam smeta, da se ne ispovjedite; stoga počnimo; u koliko je do toga, da se nijeste dobro promislili, oslonite se na me, ja vam obećavam, da ću vam sve lako dovesti na pamet. Ona misao, da ispovijed oduzima bolesniku svaku nadu u tjelesno spasenje, luda je i neistinita; pače je posve protivno. Bog šalje bolest najčešće radi grijeha; kad se dakle po ispovijedi uništi grijeh, koji je kriv bolesti, nestane i njegova učinka. To jasno dokazuje naš Gospod u evangjelju; htijući naime izliječiti koga bolesnika, najprije bi mu oprostio grijehe, a kad bi ih izliječio, opomenuo bi ih, nek se ne vraćaju na grijeh, da ne bi na njihovu nesreću došla gora bolest. „Evo, ozdravio si; nemoj više griješiti, da ti se ne dogodi što gore!“ (Iv. 5, 14.)

POGLAVLJE XV.

O poglavitim razlozima, s kojih grješnik zateže s pokorom.

Četiri su glavna razloga, s kojih grješnik zavlači s pokorom: nepoštena sklonost prema komu, mržnja, zlo stečeno imanje i stid ispovjediti se.

Što se tiče prvoga razloga, treba paziti, ako ljubljena osoba nije otsutna, da mu je treba maknuti s očiju, nek je više ne vidi, nit o njoj ništa ne čuje. Zatim se rekne bolesniku: Ja dobro vidim, da odgagjate ispovijed, jer vam se čini teško ostaviti onoga, koga toliko ljubite; pa sve ako jako ljubite onu svoju prijateljicu i ako ona vas ljubi, kako ipak možete kazati, da jedno drugo ljubite, kad se ovom ljubavlju do smrti progonite? Ljubiti znači htjeti dobro ljubljenoj osobi i pribavljati joj ga, koliko se može; toga vaša ljubav ne radi, kad uvijek uza se nosi takvoga otrova, koji u isto vrijeme, kad se ljubi zadaje ljubiteljima brzo smrt. Ljubeći svoju prijateljicu, ubijate i sebe i nju; a i ona, ljubeći vas, zadaje i sebi i vama vječnu smrt. Ako vam je tako drago ljubite je, ljubite ju, ali bez otrova, onom ljubavlju, koja i vama i njoj pripravlja dobro i duševno spasenje. Evo dobra njoj i vama; pustite ju, neka se obrati k ljubavi onoga, koji ju je stvorio i otkupio; neka oplakuje, što je na veliku nesreću uvrijedila božansko veličanstvo. I vjerujte (ne govorim misleći zlo), da ona više ne će općenja s vama, najprije radi svoga spasenja, a onda radi vašega; a vi pustite nju

radi svoga spasenja, a onda radi njezina, a poglavito, da ugodite Bogu. Ovdje ne treba protivnih misli, zašto treba da je pustite, hoćete li ju pustiti ili ne; ne ćete možda biti tako bezuman i tvrdokoran, da ju pustite na vječnu svoju osudu silom, a ne drage volje, pa da tako dobijete prijateljstvo i kraljevstvo božje?

POGLAVLJE XVI.

O drugom razlogu, o mržnji proti komu.

Da ukineš ovaj drugi razlog, mržnju na koga, reci bolesniku: Čini mi se, da biste htjeli biti valjan vojnik, ali da ni malo ne razumijete vještina ni zakona ratnih. Gdje ste ikada vidjeli, da se je tko htio osvetiti neprijatelju, pa da se osveti, da je najprije ubio sama sebe? Vi ste po milosti Krista, našega vojvode, kršćanin i u svetom ste se kršćenju upisali u Kristove vojnike; po tom ste dužni vojevati po zakonima kršćanske vojske; u ovoj se vojni bije proti grijehu samu i proti napastima, što navode na grijeh; ko radi drukčije i bori se proti bratu, nije Kristov vojnik, niti valjan vojnik, nego buntovnik, pa stoga dostojan pakla.

Ako vam se napokon tako svigja mržnja i osveta, onda se osvetite sebi, što ste tako uvrijedili Boga i dušu svoju i bližnjega; ljutite se, velim, na svoje nedostojne strasti i borite se onim oružjem i na onaj način, koji odregjuje naš vojskovogja Isus Krist; evo oružja, kojim hoće Krist, da se borimo proti neprijateljima i načina, da ih slavno pobijedimo: „Ja pako vama

velim, ljubite svoje neprijatelje“. Slijepi svijet misli, da je sramota ne osvetiti se neprijatelju i da je kukavica, ko im oprašća i ugagja; o Gospode, o Gospode, o moj Bože svemožni, biva što ti oprašćaš neprijateljima i još im činiš dobro, Ti si kukavica, to je sramota? I pošto je, Tvoje svojstvo opraštati, to imaš, po onome slijepom i bogogrdnom mišljenju svijeta, takogjer vlastitost kukavnosti i sramote? A i Tvoj Sin, kad je, viseći na križu, govorio: „Oče, otpusti im, jer ne znaju, šta rade“, učinio je djelo kukavno i nedostojno, jer je molio za neprijatelje, koji su ga razapeli? Po tom su takogjer, kako evo svijet naopako misli, sve Tvoje junačke i nepobjedljive sluge, svi apoštoli, svi učenici, svi mučenici, svi kraljevi i carevi kršćanski i sveti i svi borioci u Tvojoj vojsci, svi su kukavice, svi su se osramotili, jer su svi oprostili neprijateljima i gledali, da im čine dobro? O slijepi i nada sve bezbožni svijete! Ti sam u svojoj povjesnici slaviš i častiš careve, jer su uz ostala svoja djela opraštali neprijateljima i lako bi im učinili koje dobro. Ti već ne držiš kukavnim, nego veledušnim onoga Oktavijana Augusta, koji je svomu neprijatelju rekao ove riječi: „Opraštam ti, Cino, tebi, nekada neprijatelju, a sada zasjedaču i ocoubojici. I nek megju nama otsada započne prijateljstvo, pa ćemo vidjeti, jesam li ja tebi radije dva put pomilovao život, ili si ga ti primio“; a to ti sada zoveš kukavnošću?

Nego ostavimo svijet u njegovoj sljepoti i pogjimo za svojim vojvodom Isusom Kristom, jer je to golema čast, a neprocjenjiva je nagrada i

neuklonjiva potreba onome, koji ne će da za uvijek umre. Evo časti onome, koji oprosti i čini dobro neprijateljima: „Da budete“, veli Krist, „djeca Oca svoga, koji je na nebesima“; a koja je to čast, kakva li nagrada, postati sinom božjim, toga niko ne dokuči. Što ćemo istom kazati o dužnosti oprostiti neprijateljima? Mi smo božji dužnici, jer smo ga uvrijedili, ko više, ko manje; i ako ne oprostite, veli on, ne će se ni vama oprostiti. „Ko se hoće da osveti, naći će ga osveta od Gospoda i dobro će zapamtiti njegove grijehe“ (Crkv. 28, 1.). I na drugom mjestu; „Ako naime otpustite ljudima njihove grijehe, otpustit će i Otac nebeski vama vaše zloće“ (Mat. 6, 11.). Oprostite dakle, moj N., jer ako mislite na čast, nemate šta reći, zašto ne biste oprostili; ako na svoje dugove, nema ništa, što bi vam moglo pomoći, ako ne oprostite, kad vas i sami pogani gone da oprostite; ako ipak ne oprostite, brzo ćete, brzo biti osugjeni i odvučeni u vječni oganj, koji nema svršetka. Čujte, što se čita u životu svetaca, izmegju ostalih ovaj primjer, kako jedan na umoru nije htio nikako da oprosti jednom svomu neprijatelju, premda su ga puno puta molili. Kad su se za njega u crkvi pjevale noćnice mrtvih i došlo se do riječi: „Oprosti mi, Gospode“, vidješe, gdje Raspeti skine ruke s križa i zatvori njima uši, govoreći: „Nije oprostio, ni ja njemu ne ću“. Hoćete li, da Bog vama oprosti, a da vi neoprostite neprijatelju, znajte, da ste zapali u toliku gjavolsku oholost, da ne znam, kako bih je nazvao; hoćete naime, da Bog vas posluša, a vi njega ne.

*

POGLAVLJE XVII.

O trećem razlogu.

Treći je razlog, zašto se zateže s ispovijegju, kako smo rekli, taj, što tko ne će da vrati tugje; ovakim se rekne: Zašto ne ćete, da drugom povratite njegovo? Ja ne mogu pomisliti, da je stoga, jer to mislite ponijeti sa sobom; tà prazni ste došli na ovaj svijet, praznu vam je ljè iz njega doskora i izaći. Ako to radite, da vam djeca ostanu bogata, ljuto se varate, jer tako odabirete vječnu osudu svojoj duši, da ostavite djecu u ugodnosti; vama pakao, a djeci bogatstvo. Ali, što rekoh, bogatstvo? Prigodu, da prije propadnu; tako je, jer ih onim krivo stečenim dobrima navodite na put pakleni, da vam ondje na vijeke proklinju dušu; osim toga će po pravednom božjem sudu ovdje pretrpjeti sto nevolja, jer svagdanje iskustvo pokazuje, kako baštinici nepravedno stečenih dobara to dobro brzo razaspu i padnu u najdublje siromaštvo. Nu sve da ovo bogatstvo uvijek ostane u vašoj obitelji, promislite malo Kristove riječi: »Jer što koristi čovjeku, ako sav svijet dobije, a dušu svoju izgubi?« (Mat. 16, 26.). Što će vam pomoći to bogatstvo, ako po njemu izgubite dušu? U ostalom, kakva vam je slast u ovo malo dana života ili malo satova, što vam preostaje, ne povratiti, kad vas jede savjest, taj početak pakla, gdjeno će vas poslije nada sve mučiti uspomena, da ste ostavili sinove bogate, uvigjajući, kako ste bezdušno radili proti svojoj duši, osudivši je na tolike vječne muke, samo da ostavite djecu u časovitim slastima.

POGLAVLJE XVIII.

O četvrtom razlogu.

Stid je četvrti razlog, zašto grješnik zateže s ispovijegju. Ovakovim ćeš reći: Koliko ja vidim, vi mi se uklanjate, da vas ne ispovjedim, jer vas je sram očitovati koji težak grijeh. Častan je sram i goleme cijene, što ste morali imati pred samim sobom pri mislima, koje su vas navodile na grijeh, misleći, kako se tako od čovjeka postaje živinom i gore, od djeteta božjega gjavolskim robom. O, kako bi vam stid bio dostojan vječnoga života i neprocjenjivih dobara, da ste osim toga još mislili, kako se griješeći griješi pred prečistim i strahovitim okom božjim, koje sve vidi, pred vječnim Ocem, koji je od neizrecive ljubavi prema vama poslao u smrt svoga Sina, da obori grijeh i nas spasi! Ovaj sram, dà, morali bi svi imati, kad budu napastovani i poticani na grijeh, a srama od ispovijedi nigda i nipošto: »Za svoju se dušu«, veli Bog (Crkv. 4, 24. 25.) »ne stidi kazati istinu; ima bo stid, koji donosi slavu i milost«. I da vam ne govorim o neizrecivoj časti, koju donosi ispovijed čovjeku, što se ispovijeda, oslobagjajući ga od robovanja grijehu i gjavlu i čineći ga prijateljem i sinom božjim, odgovaram upravo na vašu napast: Vi bježite od ispovijedi radi srama i zbog časti, pa padate u jednu izmegju najvećih zabluda, u koju se može upasti. Prvo naime, kad je tko obešćašćen pred Bogom i njegovim dvorom (što biva samo po grijehu), ne može biti u časti; častio ga slijepi svijet, ko-

liko mu drago, učinit će Bog, da ga i on brzo upozna i za uvijek drži u nečasti. »Pokazat ću narodima tvoju golotinju i sramotu tvoju kraljevstvima« (Nahum 3, 5.). O tom je govorio sveti Augustin ovako: »Nijesam pokrio, nego otkrio, da ti pokriješ; nijesam tajio, da ti sakriješ; jer kad čovjek otkrije, Bog pokrije; kad čovjek taji, Bog očituje; kad čovjek prizna, Bog oprosti«.

Budi dakle osvjedočen, da grješnik nema boljeg i uspješnijeg načina, da steče izgubljenu čast, od sakramentalne ispovijedi; izmegju ostalih razloga evo riječi Kristove, koji nikad ne može slagati, gdje govori: »Koji se ponizi, uzvisit će se«, što se razumije poglavito o sakramentalnoj ispovijedi. Štogod grješnik više gleda, da svlada svoj stid, ispovijedajući svoju sramotu, Bogu na čast, koji to hoće, to više dogje u čast ne samo kod Njega i kod svega Njegova dvorjanstva, nego i kod sama ispovjednika, jer tako učini Bog, koji sve može, u duši ispovjednikovoj. O tome vam mogu navesti mnogo primjera iz života svetaca, nu to ću ostaviti onomu, komu to zapadne. Nema dakle, kako rekoh, boljeg sredstva za pravu i tajnu čast od prijateljstva božjega i zadobiti ga opet po ispovijedi, ako ga izgubimo.

POGLAVLJE XIX.

O dva općenita sredstva, kojim se može bolesnik navratiti, da umre drage volje.

Dva su sredstva, a čini mi se, za svakog bolesnika, najjača, da mu sklonu volju, te htjedne

umrijeti. Jedno je kazati mu: Umrijeti i ne umrijeti ne visi o našoj volji, nego o božjoj; ako dakle Bog hoće, da u ovoj bolesti umrete, svi liječnici i sva sredstva na svijetu i sve moći i stvorene volje ne učiniše, da ne umrete! »Nema savjeta, nema mudrosti, nema pameti proti Bogu« (Prič. 21, 30.). »Ja ću umoriti i ja ću učiniti, da se žive; udarit ću i ja ću izliječit; i nema ga, ko bi mogao iz ruke moje oteti« (V. Mojs. 32, 39.); stoga, ako vas nagovaram, da htjednete umrijeti, ne radim drugo, nego da umrete dobro i u božjoj milosti, kojino hoće, kako veli vaša bolest, da od nje umrete. Ponizite se dakle pred Bogom, podlažući se njegovim mogućnim rukama; i ako vam dogje, da ne htjednete umrijeti, recite: »Čemu to, kad moja smrt ne stoji u mojim rukama, nego u božjim?« I da izvojujete još veću pobjedu, dodajte: »I koliko je do mene, videći, da moj Gospod hoće, da ja htjednem umrijeti, evo hoću da umrem, da njemu ugodim«.

Drugo je sredstvo, da često pomislite, kao da vam Bog govori: »Pobrini se za svoju kuću, jer ćeš umrijeti i ne ćeš živjeti« (Is. 38, 1.); i imajte pri ruci ovu izreku, da svladate sve želje za životom: Čemu ove želje, kad je došao momu životu zadnji čas? Hoću se dakle pokoriti svomu Stvoritelju, pobrinuti se i urediti svoje stvari, i upraviti sve svoje osjećaje i sva svoja djela prema drugom životu, prema nebeskoj domovini.

POGLAVLJE XX.

O trećoj vrsti bolesnika i u čemu im stoji pomoć.

Pomoć bolesnicima ove treće vrsti, koji su, kako je kazano, sporazumni s božjom voljom i koji se mogu vježbati u djelima kreposti, stoji u tome, da se pouče, kako se imadu vladati, da Bogu ugode: prema liječniku, prema onome, ko ih upravlja i služi im, prema bolesti i prema Bogu i kako se sami samcati imadu boriti sa gjavlom, kad budu u četvrtom stanju.

POGLAVLJE XXI.

Kako se bolesnik mora ponašati prema liječniku.

Način, kako se bolesnik ima vladati prema liječniku, jest ovaj, da najprije drži liječnika i lijekove djelom dobrote i providnosti božje, koja se je htjela pobrinuti za čovjeka u bolesti liječnicima i lijekovima, dajući ovima, da liječe naše bolesti, a onim, da spoznaju bolesti i moć trava.

Drugo, neka zna, ako Bog ne da liječniku u onaj čas prosvijetljenja i svog sudjelovanja snazi lijeka, da ni ljekarija ne će imati svoga učinka, niti će liječnik upoznati bolesti ni njezina uzroka. Odatle možemo izvaditi troje: Prvo, da je brza sakramentalna ispovijed veoma znamenita i za tjelesno zdravlje; gledajući naime Bog čistoću savjesti, uslišat će uzdahe i molitve bolesnikove; stoga će (ako bude korisno) dati liječniku, da pravo spozna bolest, i lijekovima, da zbilja pomognu i koriste zdravlju. Drugo je, da se bogati i mogući ljudi ne pouzdavaju u mnoge

liječnike i njihove drugove, a da se isto tako siromašni ne žaloste niti gube nade, videći, kako im nema pomoći od stvorova; nego da se i jedni i drugi jednako uzdaju u Boga i da naslone na Boga, koji liječi i s liječnicima i bez njih, kako se već svidi njegovoj božanskoj volji. Treće je, da uza sve to, što sve ovisi o Bogu, ipak moramo, ako je moguće, pribaviti sebi dobrih liječnika i slušati njihove odredbe.

POGLAVLJE XXII.

Kako se imade bolesnik vladati napram onome, koji se oko njega brine ili mu služi.

Bolesnici postanu obično radi svojih muka turobni i dosade im odredbe i poslužbe, koje im se čine, pa se stoga mora ovomu predusresti napućujući ih za vremena i sokoleći na ustrpljivost, neka svaku poslužbu prime mirne duše, makar im se ne služilo upravo, kako valja ili se tako činilo, jer su u muci.

Da biva ne upadnu u grijeh neustrpljivosti i nezahvalnosti, kazat će im se takogjer, da pri poslužbi, ako mi se ne čini dobra, reknu sami sebi: »Šuti, šuti, jer tvoj sud nije sada dobar, niti misliš, kako treba«. I ako katkad u čemu ne bude sve najbolje, neka rade kao razboriti i dobri kršćani, neka ispričavaju i zatajivaju negodovanje i sve primaju vesela lica i zahvalno. I makar ne bilo čega u mnogim potrebitim stvarima, ne valja stoga postati neustrpljiv, nego se sjetiti svojih grijeha i svog velikog duga božanskoj pravdi, pa to primiti zahvalno kano kaznu

za učinjene grijehe i još pomisliti, da je daleko bolje po njih ovdje platiti malo i sa zaslugom, nego u čistilištu puno, a bez ikakve zasluge; nek se takogjer spomenu, kako Jaganjac božji, u onolikim gorkim mukama, nije mogao dobiti na križu kapljice vode. Oh, kad biste znali, kakvih ima bolesnika, tako bez ikakove ljudske pomoći, da bi se kamenje, a ne ljudi, ganuli na sažaljenje, pa opet ustrpljiva srca blagoslivljaju Boga, vi biste to radili još mnogo više, kad imate toliko pomoći i pogodnosti.

POGLAVLJE XXIII.

Kako se bolesnik ima vladati prema bolesti.

Pošto bolest muči i bolesniku zadaje boli, zato je valjan način, kako se prema njoj treba držati, podnosenje i ustrpljivost. Da bolesnik dakle ustrpljivo podnosi boli, poticat ćemo ga ovijem razmišljanjima:

Bez sumnje je od čovjeka ludo ne htjeti podnositi protivnosti i boli, koje donosi sa sobom ljudski život, premda im ne može uteći; takogjer je ne malena sramota ne biti naviknutu podnositi ih. Ako držimo velikom sramotom slabo znanje, ako tko provede mnogo godina u školama i na naukama, šta ćemo kazati o čovjeku, koji je, jedva se je rodio, stupio u ljudsko kolo, da trpi muke i boli ovoga našeg jadnog života, ako ih jošte ne umije podnositi? Tko je još prošao ovim životom bez boli? Kako su brzo pali naši praroditelji iz slasti zemaljskoga raja u ponor nevolja ovoga jadnog života! Kako su

gorke boli osjećali u svome srcu, kad su bili iz raja prognani i onako prokleti, kad su sebi znojem zaragjivali kruh, kad su vidjeli strahovitu smrt sina Abela, stvar još ne vigjenu, koje nije do tada bilo na svijetu! A ipak su sve podnosili ustrpljivo. Koji je izmegju patrijarha, kraljeva i proroka bio bez boli? koji će od nas ikada osjetiti boli Abrahamove, kad je mislio na smrt, koju je imao sam svojim rukama zadati jedinomu i toliko željenomu sinu Izaku, da se pokori Bogu? koji će doći do gorkog plača Jakobova, kad je vidio košulju Josipa, onako ljubljena, okrvavljenu? ko će ikada dokučiti boli Davidove, kad je bježao iz svoga kraljevskoga dvora, jer ga je na smrt progonio toliko ljubljeni sin? I da mimoigjemo tolike druge, što ćemo kazati o gorkim bolima Sedecije, kad mu bi oteto kraljevstvo i kad mu pred očima najprije poubijaše sinove, a onda mu izvadiše oči i odvedoše okovanih nogu u tamnice grada Babilona? I uza sve to je blagoslivljao Boga. Ako potom obrnemo pogled na novi zavjet, evo pred nama naše glave, Isusa Krista, koji je posve pravo nazvan »čovjekom boli«, evo njegove presvete Matere, golemog mora boli i gorkosti; evo svih drugih njegovih uda, apoštola, mučenika, svećenika, djevica i svih svetih, svi opkoljeni bolima i mučilima. Ako dakle nema nikoga, moj N., koji je prošao životom bez boli, ima jedan lijek: podnositi ustrpljivo i hvaleći Boga; na taj će način biti koliko boli, toliko dragih kamenova u vijencu, kojim ćemo biti u nebu ovjenčani od svog Stvoritelja.

POGLAVLJE XXIV.

Kako se bolesnik potiče na ustrpljivost i kako se trpi.

Da se bolesniku napokon pokaže način i pribavi vještina, kako će ustrpljivo podnositi boli i muke bolesti, kazat će mu se, da često misli na koju izmegju slijedećih točaka i pritom uvijek sa sobom govori na ovaj način ili kakov sličan: A zašto ne ćeš da jedeš ovih gorkih plodova, od kojih je uvijek od vremena do vremena jela ljudska narav? Što mi koristi neustrpljivost, kad mi ne oduzima boli, nego ih pojačava? Zar to nije od mene ludo, kad, imajući čovječje tijelo, puštam, da mi oboli i duša, koja kadno je zdrava, svaka druga bolest nije ništa? Ili zar nije tijelo moj najveći neprijatelj? Zašto onda tugujem rad njegovih muka? Zar nijesam vrijegjao Boga, da razveselim put? Zašto se dakle sada ne radujem, što se njezinom bolju daje zadovoljština za uvredu moga Gospoda? Ako nema trgovca, koji ne bi kupio dragocjene robe (ako može jevtino), kako ja ne bih kupio neba ovim kratkim i lakim bolima i bogatu krunu slave? „Ono naime naše sadašnje, časovite i lake muke pripravlja nam neizmjernu vječnu slavu, jer ne promatramo mi onoga, što se vidi, nego što se ne vidi; što bo se vidi, vremenito je, a što se ne vidi vječno je“; tako veli sv. Pavao (II. Kor. 4, 17. 18.). Kako li je dobra ova trgovina, gdje se kupuje za vremenito vječno, za malo mnogo! Ja sam dakle sretan, što se nalazim u ovoj cvatućoj trgovini. Ako se onda posve nepravedno tužim, moram misliti, hoću li da budem udo Kristovo, da nikako ne pristaje, da pod glavom trnjem ovjenčanom bude udo, a ne osjeti uboda.

Ja hoću da unigjem u nebesko kraljevstvo: »Treba da kroz mnogo kušnje unigjemo u kraljevstvo nebesko« (Djel. ap. 14, 21.). Niti mi to mora biti za čudo, kad evo naša glava, govoreći o sebi, veli: »Zar nije Kristu bilo ovo trpjeti i tako unići u slavu svoju?« (Luka 24, 26.).

Osim toga treba kazati bolesniku, kad osjeti, da su ga obladale boli, neka uz spomenute misli misli i na boli Kristove, koje je osjećao sad u ovom, sad u onom otajstvu svoje muke; ako se bolesnik ovim zabavi, bez sumnje će mu se osladiti njegove boli. Nek takogjer pridoda koju strelovitu molitvicu na ovaj način: Kad promotrite našega Krista, gdje se tjeskobno u vrtu znoji krvlju, recite ovako: »Daj, udostoj se, Gospode moj, u spomen i u ime svoje tjeskobe, koju si trpio u vrtu, okrijepiti moju slaboću, da mognem podnositi ove boli i sve druge, da ugodim Tebi«. Drugi put, pošto je neko vrijeme razmišljao o kome otajstvu, predočit će sebi, da Raspeti prema njemu obrće oči, govoreći mu: »Evo, N., koliko ja za tebe trpim; sad ću gledati, kako ćeš ti podnositi ono malo svojih boli meni za ljubav; ako ti se čini teško podnositi, sili se, jer se tako osvaja kraljevstvo nebesko, ja i moj Otac; u tom je blaženstvo«.

Zahvalimo Bogu, što nas udostojava koje muke, po kojoj nam se srce raširi za ustrpljivost

i veseli se. što imamo štogod prikazati Bogu, zajedno s bolima Njegova Sina, s bolima Djevice Marije i svih mučenika i drugih svetaca, a za svoje potrebe.

POGLAVLJE XXV.

Kako se bolesniku treba vladati prema Bogu.

Bolesnik se ima tako vladati prema Bogu, da se više puta vjerom, ufanjem, ljubavlju i bolju radi nanesene uvrede sjedini s Gospodom: to može raditi na slijedeći način ili slično. Nema jačega sredstva, koje bi dovelo do rečenih kreposti, od promatranja božje dobrote, a to biva, ako se bolesniku od vremena do vremena tumače ove točke: kako je Bog naš Stvoritelj, Otkupitelj, Kralj, Svećenik, Žrtva, Odvjetnik, Posrednik, Pastir, Hrana, Otac, Glava, Liječnik, Učitelj, Uzor, Put, Veselje, Život, Čast, Slava i svako dobro, i ako se na tumačenje ovih točaka nadoveže štogod ovako: Vi ste toliko uvrijedili tolikoga i tako dobrostiva Gospoda, koji vas nije odmah, kako ste zaslužili, strmoglavio u pakao, nego vas je trpio i uvijek na razne načine zvao k sebi. Zar ne vidite, da ga morate ljubiti svim srcem, svom dušom i svom snagom, da vam mora biti žao, što ste ga uvrijedili i da se morate od njegove dobrote nadati ne samo oproštenju grijeha, nego i svakomu dobru? Dajte dakle, probudite čine ovih kreposti, potičući od ljubavi prema njemu sama sebe na bol, što ste ga uvrijedili, i na ufanje u njegovu dobrotu.

Kad se tumači koja od rečenih stvari ili

druga, može se za ugodnost i korist onima, koji okolo stoje, umetnuti i koje mjesto Sv. Pisma ili iz života svetaca, da se razjasni božja dobrota, i tomu pridodati koju lijepu misao o nebeskim dobrima, ne bi li se bolesnikovo srce razgrijalo i do njih uzdignulo; to se uradi, ako se rekne n. pr.: »Kad sam vapio, usliša me Bog« (Ps. 4. 2.); tako je pripravan pomoći nam u našim potrebama, da se čini, da mu nekako sve veselje stoji u tome — pomagati nama siromasima. Obratite misao, kamo hoćete, uvijek ćete naći Boga spremna; gledali nebo, gledali zemlju, biline, more, sve životinje, svagdje je Bog, neprestano im uzdržavajući svojstva i djelovanje, da se vi njima poslužite: i ako se gleda na gjavle, naše neprijatelje, opet eto Boga, kako ogragjuje njihovu moć, da nas toliko i dotle i ne više kušaju i vježbaju u krepostima; ako unigjemo u svoje srce, eno Boga, kako nas kori za zlo, nagovara na dobro, obećava nam nebo i sebe sama, ako mu se budemo pokoravali. Tumačenje priče o rasipnomu sinu vrlo je zgodno za bolesnika, koji se boji pravde božje, ako se dobro pomisli na slijedeće točke: »Dok je bio još daleko, vidje ga njegov otac, ganu ga milosrgje i pritrčavši pade mu oko vrata i poljubi ga. Brzo najbolju haljinu, obucite ga i metnite mu na ruku prsten i na noge mu obujte obuću i dovedite utovljeno tele i zakoljite i jedimo i častimo se, jer je ovaj moj sin bio mrtav, pa oživlje, izgubljen, pa se nagje« (Luka 15, 20—24.). Dajte, de, kažite, kolika je to nezahvalnost, kad smo uvrijedili tako dobrostiva Oca? Ko se ne će uzdati, da će mu

oprostiti kojigod teški grijeh? O, kolika sreća za onoga, koji brzo umre, jer brzo ode, da vidi Stvoritelja, koji mu je dao oči, jezik, lice i čitavo tijelo i stvorio mu dušu; Otkupitelja, koji ga je vlastitom krvlju i smrću spasio; da vidi ljepotu božju, koja je taka i tolika, da napunjuje i zasićuje osjećaj i neizmjernu zauzetnost istoga Boga, što je potpuna sreća! Kakova je ona ljepota, koju neprestano gleda i od vijeka promatra isto oko božje, pa ga ona ipak vazda sebi blaženo privlači, da ga nigda ne zanese drugi predmet i ne samo mu nikad ne omrzne, nego svegjer prouzrokuje nedokljućivo veselje! O, neizreciva milosti, dana čovjeku, da bude blažen u onoj ljepoti, u kojoj je blažen sam Bog! Dragocjena je dakle, velim ja, ova vaša bolest, koja vas šalje sa svijeta u nebo, iz tolikih pogibli u sigurnu luku, iz tolikih nevolja u božje blaženstvo.

POGLAVLJE XXVI.

Način, kako se može poslužiti raznim prilikama, koje se dese, da se bolesnik uvijek održi u zajedini s Bogom.

Ima dosta prilika, da se duša bolesnikova nahrani nebeskim mislima i činima kreposti. Od liječnika moramo uzeti zgodu, da bolesniku ovako progovorimo, kad on ode: Već vas je pohodio liječnik i kazao vam svoje odredbe i što se čini da vam treba u vašoj bolesti. Ovaj se liječnik zove zemaljski liječnik, jer liječi samo tijelo, koje je zemljano i kojemu svakako treba opet u zemlju; on vas posjeti dvaput u danu i plati mu se. Sad

pako pomislite na nebeskoga liječnika, koji liječi dušu, štono je besmrtna, i isto tako tijelo, kad je to od koristi; to je naš Stvoritelj i Otkupitelj; on je jedini, »komu se smili nad svim zloćama tvojim, koji liječi sve bolesti tvoje, koji od propasti oslobagja tvoj život, koji te ovjenčava u milosrdnosti i smilovanju« (Ps. 102, 3. 4.); ne posjeća on bolesnika samo dvaput, nego je neprestano uz njega, čuva ga oda zla i daje mu dobro: »S njime sam u kušnji« (Ps. 90, 15.); niti on hoće druge plaće osim ljubavi, one ljubavi, koja čini, da se podlažemo njegovim zapovijedima, da nam je žao, kad ga uvrijedimo, da ponizno i pouzdano letimo k njegovoj dobroti. Koliko ste puta od toga nebeskog liječnika primili ovih milosti! Otpočinite stoga u njegovoj ljubavi i recite svim srcem: »Blagoslivljaj, dušo moja, Gospoda i sve, što je u meni, sveto njegovo ime; blagoslivljaj, dušo moja, Gospoda i ne zaboravljaj nijednoga dobročinstva njegova« (Ps. 102, 1. 2.).

Nego pazite na jednu stvar, da ne bi daleko zalutali. Vi ćete već od poslušnosti zemaljskomu liječniku primiti mnogo stvari gorkih za osjet, da stignete nesigurno zdravlje prolaznoga tijela; kolikom onda zahvalnošću i kakovim čuvstvom imate primiti svaku osjetnu gorkost, da se pokorite Bogu i svetoj njegovoj volji u svakoj stvari? Pazite dobro na to, jer o tome visi njegova slava i spasenje vaše duše. Može se još kazati: Nije se još vidio ni čuo zemaljski liječnik, koji je, da izliječi bolesnika, uzeo na se njegovu bolest; on ne uzima gorkih ljekarija ni lijekova,

nego samo novce i darove; ali je naš božanski liječnik sve uradio za naše spasenje: »Zaista je naše bolesti sam nosio i naše boli sam trpio« (Is. 53, 4.). On je ispio gorku čašu našega lijeka: »Zar da ne ispijem čaše, koju mi je dao Otac?« (Iv. 18, 11.) On je takogjer na svoje prenježno tijelo primio sve lijekove boli za naš spas: »On je pako ranjen za naša zločinstva i modricama smo njegovim izliječeni«; stoga je provalio u ove gorke uzdahe: »Bože, Bože moj, zašto si me ostavio?« (Mat. 27, 46.) O beskrajne nezahvalnosti čovjeka, koji ne ljubi ovoga liječnika, koji ne sluša ovoga Gospodara, niti hoće da pretrpi štogod malo njemu za ljubav!

Ako se dogodi, da bolesniku poteče krv, može se kazati: Vama evo teče krv samo na jednoj strani i to malo, a pustili ste, da vas rane, od ljubavi prema tomu pokvarljivom tijelu; uradili su to oprezno, da što manje boli oćutite; a raspeti je naš Liječnik htio, da mu od ljubavi prema vama bude istočena sva krv, sa svih strana tijela, ljutim bičevima, oštrim trnjem i tvrdim čavlima. O neizrecive, slatke ljubavi! »O dobri Isuse, budi mi, molim Te, Isus!«

Nego znate li, kakvi smo, kad govorimo o božjoj ljubavi prema čovjeku? Upravo kao ljudi, koji s posudama idu na more, da ih napune, pa ih napune, ali šta? — neka pune, pune, koliko hoće, uvijek more ostade neizmjerno, kao da nijesu ništa iscrpli. Tako, velim, radimo mi, govoreći o božjoj ljubavi; napunila se naša spoznaja kolikogod te ljubavi, uvijek ono, što još ima da se spozna, ostaje neizmjerno.

Kad bolesniku dolaze u posjete, rekne mu se: Nu, koliko ih dolazi, da vas obagju i da vam — kako koji — izraze svoje sažaljenje; nu naš je Otkupitelj, kad je bio na križu, da nas izliječi, htio, da mu posjeti budu muke i poruge: »Oni pako, koji su prolazili, hulili su na njega klimajući glavom i govoreći: Ej ti, koji obaraš božji hram i u tri ga dana opet načinjaš, spasi der sam sebe; ako si sin božji, sagji s križa« (Mat. 27, 39. 40.). Kad se umije, rekne mu se: Vi ste se po milosti božjoj oprali, a naš je Spasitelj, da se naše srce očisti od zloća, podnosio, da mu pljuju u sveto lice, u koje žele gledati nebeski angjeli: »Onda su mu pljuvali u obraz« (Mat. 26, 67.).

Videći, da se bolesnik okreće sad na jednu, sad na drugu stranu, reci: Vi se često okrećete, sad na jednu, sad na drugu stranu, jer se od bolesti ne možete zgodno namjestiti. To se isto dogodi s našom dušom, kad ostavi Boga i bolesna se prigne stvorovima; neka se okreće kud joj je volja, nigdje joj pokoja: „Obrni se“, veli sv. Augustin, „i okreni na trag, na stranu, napred, sve je tvrdo“, jer je Bog sam mir i pokoj dušama. Bogu dakle okrenite svoje srce, ako tražite pokoj; u ljubavi se božjoj okrećite, na koju hoćete stranu, i upokojite svaku svoju misao; u boli radi njegove uvrede olakšajte boli svomu tijelu; u pouzdanju u njegovu dobrotu počinite posvema.

Videći na stolu svakakva posugja, može se reći: Koliko lijepih posuda stoji ovdje, pune su raznih tekućina i voda! A posuda, koja je sta-

jala pripravljena Sinu božjemu, bila je puna gorkosti: „Bijaše pako postavljen sud, pun octa“ (Iv. 19, 29.). Promatrajte jedan časak našu nezahvalnost, kad smo videći, kako je naš Krist za naše spasenje i da nas očisti od grijeha podnosio gorčinu, kad smo mu mjesto hvale mnogo puta očemerili srce. — I cvijeće, koje se obično vigja po bolesničkim sobama, može nam dati zgode, da time bolesnikovu dušu održimo uzdignutu Bogu, govoreći mu: Dajte malo obratite duševne oči od ovoga zemaljskoga cvijeća onomu božanskomu cvijetu, Sinu božjemu; eto vam u njemu svake slasti i ljubavi i svake utjehe: „Ja sam“, veli on, „poljski cvijet“ (Pjes. 2, 1.); poljski cvijet nije ljudski, nego božji; nije ovoga ili onoga čovjeka, nego tko ga hoće; on je pod nogama ne samo čovjeku, nego i životinji; tako se, velim, Sin božji nije uputio u prečistoj krvi Djevice Marije po čovjeku, nego po Duhu svetomu: „Duh će Sveti saći nada Te i sila će Te Svevišnjega opsjeniti“ (Luka, 1, 35.); nije on moj ili tvoj, nego ko ga hoće da uživa ljubavlju i pokoravanjem njegovim zapovijedima: „Ako tko hoće, da pogje za mnom, nek uzme svoj križ“ (Mat. 16, 24.). Ovaj nebeski cvijet nije bio podvrgnut samo sv. Josipu i presv. Majci: „I bio im poslušan“ (Luka 2, 51.), nego i živinskoj ćudi farizeja i puka: „Ja sam crv, a ne čovjek, poruga ljudima i izmet naroda“ (Ps. 21, 7.). S velikom bolju treba promatrati oholost ljudi, koji ne će svoje volje Bogu da podvrgnu. — I podglavnici i platno po postelji daje nam gragje, da se bolesniku što rekne, veleći: Vaša se glava

ima na što nasloniti, nu glava Sina božjega nema se na što prikloniti; radi toga se gorko tuži govoreći: „Sin pako čovječji nema, gdje bi naslonio svoju glavu“ (Mat. 8, 20.). Tako sam, veli, prezren od čovjeka, koga sam stvorio na svoju priliku i otkupio svojom krvlju, da radije u svome srcu ostavlja mjesta ispraznostima i varkama, nego meni, koji dajem mir i život. Na taj ćemo eto način u svakoj stvari naći poticaja, da govorimo i bolesniku i onima, koji su naokolo, da ga novim činima kreposti potaknemo na ljubav božju, na bol, što ga je uvrijedio i na ufanje.

POGLAVLJE XXVII.

Što treba govoriti uzevši u ruku raspelo.

Koji put se uzme u ruku raspelo, pa se onda govori bolesniku, kao da govori sam Gospodin: Da vidiš, moja ljubljena dušo, kako te volim, evo me pred tvojijem očima viseći na križu, glave izbodene trnjem, ruku i nogu probijenih čavlima, otvorena boka, duha izdahnula i predana u ruke Očeve, ne bi li te, time ublažen, primio u svoje prijateljstvo. Promotrivši ovo bolesnik će se pokloniti Raspetomu i ovako reći: „Zdravo, naš kralju; tebi se jedino smililo nad našijem nevoljama; pokoran Ocu, poveden si, da te razapnu, kao krotko janje na klanje“. Onda će napose obožavati glavu, potapajući u onim ranama sve ohole i tašte misli, kojima je ikada uvrijedio njegovo božansko Veličanstvo, govoreći: »Moj Otkupitelju, oprosti mi u ime ovih

rana sve grijehe, koje sam učinio mišlju«. Klanjajući se ranama ruku, molit će oproštenje za sva zla djela; ranama božanskih nogu, proštenje za sve zemaljske osjećaje. Klanjajući se najposlije božanskomu boku, sav će u njega uronuti sa svim mislima, riječima i djelima, kojim je uvrijedio Boga, da se ovdje opere i bude siguran od svakoga napadaja i očuvan od svakoga zla, govoreći sabrano: „Gospod jakost moja, Gospod štit i utočište moje i osloboditelj moj“ (Ps. 17, 3.). Može se takogjer bolesniku reći, držeći u ruci raspelo: Po zasluzi ovih rana ovoga svetoga tijela, okrunit će vas vječni Otac u nebu vijencem slave; po izranjenim legjima dat će vam odjeću slasti; ove su vam probodene ruke načinile u nebu prijestô; rane ovih nogu načinile su vam put u nebo i otvorile ulaz u vječno veselje. Prikažite dakle zahvalno Ocu u ovome Raspetom njegova Sina, da vam po njegovim zaslugama dadne spomenute učinke, govoreći: Bože moj i Oče Gospoda našega Isusa Krista, pogledaj u lice svoga Sina i oprosti mi po zasluzi njegovih djela i učini me dostojnim svoga kraljevstva, da ti se u njemu klanjam i hvalim te bez kraja. Treba koji put dati, da bolesnik pun čuvstva i vjere poljubi rane Raspetoga.

POGLAVLJE XXVIII.

Kako treba naoružati bolesnika za boj, koji će on sam biti s neprijateljem.

Može se dogoditi, reći ćemo bolesniku, da ti bolest oduzme na koncu jezik i sluh; u taj

čas bude dosti neprijatelja, koji navale, ne bi li se pred njima uzmaknulo; nu zato se ipak nemoj plašiti: „Ima ih naime uz nas više, nego uz njih“. Zar ćete možda misliti, da Bog spava; da je Raspeti već prestao raditi oko našega spasenja; da Djevica Marija i vojska angjela nije gotova, da vam skoči u pomoć? Ako sad bijesan vrag gleda, kako će vas upropastiti, Bog neizmjerno više hoće, da vas spasi, i ako vrag umije prevariti i ima neke snage, neizmjerno ga nadvisuje mudrost i sila božja; jednom riječju, toliko će neprijatelj moći, toliko znati i toliko pokušati, koliko mu dopusti naš Gospod, koji vas hoće da spasi tako, da sve stoji u ruci onoga, koji vam od srca želi dobro Hoćete li boljega glasa od ovoga? Uza sve to hoće Bog, da i mi sa svoje strane budemo spremljeni i naoružani proti neprijateljskim nasrtajima, kojim u to zadnje vrijeme obično napastuje proti vjeri i ufanju i na preuzetnost i još utvarama.

POGLAVLJE XXIX.

Kako se čovjek oboruža za napasti proti vjeri.

Na kraju se je „Duhovnoga boja“ govorilo o tim napastima na smrti, ali u kratko; stoga ćemo ovdje, kano na pravome mjestu, opširnije. Da ovu borbu svršite s malo posla i izagjete pobjednikom iz boja proti vjeri, treba da bježite od svakoga raspravljanja o vjeri, posvema se zatvorivši u ovu utvrdu: „Ja vjerujem, što vjeruje sv. Rimska Crkva“. I makar bilo nasrtaja ojačenih ugledom Sv. Pisma, koje će uvijek biti

navedeno zlo i nepotpuno, ne pripisujte im kakove znamenitosti, nemojte razmišljati, jer će tako sve iščeznuti kao vosak na plamenu i kao dim na vjetru. Znajte, takogjer da će vam kad i kad doći i misli, koje se čine u prilog vjeri; zato ih ipak nipošto ne slušajte, jer je to sve gjavolska lukavost, da sebi otvori vrata, pa vam poslije dušu zaplete u raspravljanje. I da reknem i opetujem stotinu i tisuću puta, budi vam se u takovu slučaju dosta zakloniti u ovu sigurnu utvrdu, da govorite: „Ja vjerujem, što vjeruje sv. Mati Rimska Crkva"; što ona vjeruje, koliko vjeruje, kako vjeruje i zašto vjeruje, sve to hteti znatiželjno da se znade, velika je pogibao u ovoj posljednoj borbi; stoga budite kao gluhi za svako pitanje o vjeri i za svaku misao, makar vam se činilo, da to traže angjeli s neba i Raspeti, kako bi vam pripravili zgode za zaslugu. A stoga se već sada na to priviknite, govoreći često: „Ja vjerujem, što vjeruje sv. Rimska Crkva, niti hoću o tome što drugo da znadem".

I ako je ovo, što sam rekao, velika zaštita, uza sve to se vi oslonite o svemoguću dobrotu i milosrgje božje, jer nema luka ni mača u čovjeka, koji spasava i daje pobjedu, nego silna desnica božja; zato se često u svojim mislima utecite Bogu, da vas izbavi iz pogibli.

POGLAVLJE XXX.

O ispovijesti vjere.

Kaže se bolesniku, neka govori vjerovanje, a onda ovako: Vjerujete li sve, što vjeruje sv.

Rimska Crkva? Hoćete li živjeti i umrijeti u ovoj svetoj i sigurnoj vjeri? Obrnite dakle sada duh našemu Stvoritelju, govoreći mu: Gospode moj i Stvoritelju, nije htjela Tvoja dobrota samo da me stvori na sliku i priliku svoju, nego si još više htio, da se rodim od kršćanskih roditelja i da živem u vjeri kakoličkoj — rimskoj; na tome Ti neizmjerna hvala! I jer su Tvoja djela savršena i neizmjerna Ti dobrota i milosrgje, molim Te, da bude u meni savršena ova milost, to jest, da i umrem u vjeri katoličkoj, jer je to moja odlučna volja i to priznajem pred Tvojom presvetom Materom i neoskvrnutom Djevicom, u prisutnosti svoga Angjela stražanina, sv. Arkangjela Mihaela i angjela i svetih na nebu i ovih časnih otaca i svih, koji su ovdje; i molim Te, moj Gospode, po ovoj ljubavi, koja je učinila, da sagješ s neba na zemlju, da me čuvaš, da ne posrnem, i ako po čemu padnem, da me brzo podigneš; od sada zabacujem svaki svoj grijeh ili sumnju i molim, oprosti. Neka bolesnik traži pomoći takogjer u Djevice Marije, svog Angjela čuvara i sv. Arkangjela Mihaela i svojih ostalih zaštitnika i to često put u danu.

POGLAVLJE XXXI.

O borbi proti ufanju i kako se brani.

Tri su poglavite stvari, kojim gjavao gleda shrvati ufanje. Prva je, da nam veli, da nam prošaste ispovijedi nijesu bile dobre. Druga, da radi težine i množine svojih grijeha ne možemo dobiti oproštenja. Treća, da nam je obraćanje

prekasno. Obrana od prvoga napadaja laka je, ako tko još može da govori sa svojim ispovjednikom, pa mu rekne: „Moj oče, ovo me i ovo muči; što vam se čini, da treba raditi?“ Ako je radio, što mu je bilo svjetovano i naregjivano, onda ne treba da više misli i sluša gjavolskih dokaza. Što se tiče onih, koji su blizu smrti, a ne mogu se porazgovoriti o prošlome životu, i za njih ima lako lijeka. Oni moraju sami sebi kazati: Ja držim, da su mi prošle ispovijedi po milosrgju božjemu bile valjane; nu ako radi nedostataka na mojoj strani nijesu valjale, žao mi je, moj Gospode, i molim oproštenje, uzdajući se u krv i smrt Tvoga Sina i pripravan sam uraditi sve, što moram, ako mi bude moguće. I ovo je dosta i svaki strah na stranu!

Da odgovorimo na drugo, znamo, da je sam Spasitelj svijeta rekao, da je došao na zemlju spasiti grješnike; utjelovio se je i rodio za grješnike; radi grješnika je proveo na zemlji trideset i tri godine; za spasenje je grješnika propovijedao i naučavao svoj božanski nauk, za grješnike je podnio tolike muke i mučila na križu, gdje je i umro. Zar nije rekao na usta svoga proroka u starome zavjetu: „Prestanite opako raditi, naučite raditi dobro; ... i onda se dogjite na me potužiti, veli Gospod. Ako vam grijesi budu kano skrlet, zabijelit će se kao snijeg, i ako budu kao crvac, bit će bijeli kao vuna“ (Is. 1, 16—18.). I u novome zavjetu, kad je Krist izliječio Petrovu punicu, jedinče udovice iz Naima i Lazara, koji je bio četiri dana u grobu, zar nije time očitovao, da nema grijeha,

koga ne bi oprostio milosrdni Bog, kad se ko ponizno i pouzdano uteče pod njegovo dobrostivo okrilje?

Treći se napadaj može odbiti jednom jedincatom izrekom Sv. Pisma, a ta je: „Zloća ne će uditi grješniku, u koji se god dan obrati od opakosti svoje“ (Ezek. 33, 12.).

POGLAVLJE XXXII.

O trećem napadaju, preuzetnom ufanju, i kako se neprijatelji odbiju.

Ako neprijatelji budu suzbijeni u dva rečena napadaja, običaj im je na nas navaliti treći put preuzetnošću, a to biva osobito na dva načina: Jedan je, da budemo preuzetni zbog svojih djela i, da u njih polažemo nadu u svoje spasenje. Drugi je, da nam reknu, kako smo Bogu osobiti i više nego drugi u volji. Glede na djela imaju megju ostalim dva razloga, zašto se čovjek prevari, kad se na njih osloni; jedno je, jer ne znamo, jesu li Bogu ugodna, a drugo, jer se od dobrih djela može pasti do kojegod zloće, što nam na uvijek zadade smrt. O preuzetnosti, da će Bog prema komu biti osobito milosrdan, netreba ništa drugo kazati, nego da je strahovita oholost, koje se treba kloniti i mrziti je smrtimice. Neka dakle bolesnik često rekne: „Ne zna čovjek, je li dostojan mržnje ili ljubavi“ (Prop. 9, 1.); i „Ne idi, Gospode, na sud sa slugom svojim, jer se pred licem Tvojim ne će opravdati niko živ“ (Ps. 142, 2.).

POGLAVLJE XXXIII.

Neki savjeti za zadnji smrtni čas.

Reci bolesniku ovako: Ako kojom nesrećom radi neopreznosti dogjete u sumnjanje o vjeri ili u zdvojne misli, u preuzetnost, nevjernost ili u što drugo, nemojte klonuti, sve ako vam neprijatelji govorili, da je vaše djelo svršeno; nego, ako budete mogli, pokažite kakovim znakom kajanje i žalost, pa će vam i to biti od pomoći. Često pomislite na pomoć Djevice Marije i svoga Angjela Čuvara i drugih svetih zaštitnika, a počnite to raditi već sada. Sada takogjer zapamtite, da se spomenete, kad ja pokažem rane na nogama Raspetoga, da vas potičem na poniznost i sveti strah, govoreći u vaše ime: „Ne idi na sud, Gospode, sa slugom svojim"; a kad vam pokažem rane na rukama, da vas sokolim na ufanje u zasluge Kristove, govoreći mjesto vas: „U te sam se uzdao, Gospode, ne ću se zasramiti do vijeka" (Ps. 30, 2.); kad vam opet pokažem otvoreni bok, da vas zovem na njegovu ljubav, govoreći za vas: „Ljubit ću te, Gospode, snago moja" (Ps. 17, 2.); i kada vam pokažem svega Raspetoga, s nova vas pozivam na ljubav i pouzdanje, veleći u ime vas: „Isuse, budi mi Isus"; i pružajući ruke prema nebu, da za vas govorim: „Kao što čezne jelen za vrutkom vode, tako čezne duša moja za tobom, Bože" (Ps. 41, 2.); kad pred vas stavim sliku bl. Djevice, da kažem u vaše ime: „Marijo, majko milosti, majko milosrdnosti, ti nas od neprijatelja štiti i u ovaj smrtni čas primi". Je li vam drago, da u vaše

ime molim ove molitve, da pobugjujem čuvstva i ostalo, čime će me Bog nadahnuti? Budite dakle veseli i uzdajte se u Onoga, koji vas je stvorio i otkupio.

Čuvajte se, da ne biste poželjeli nikakova vigjenja; ako šta vidite, nemojte do toga ništa držati, niti se klanjati, makar vas mnogo na to nukalo, nego se obrnite duhom onomu svetomu, koga to predstavlja, i poštujte ga u nebu; ako bude predočivalo Djevicu Mariju, štujte ju ob desnu Sinu; ako bude stavljato pred oči Sina božjega, klanjajte mu se uz desnu Oca i u svetom oltarskom Sakramentu.

POGLAVLJE XXXIV.

Što treba govoriti bolesniku, kad uzima popudbinu.

Kada dogje Presv. olt. Sakramenat, rekne se bolesniku, prije nego se pričesti: Evo jedinoga Spasitelja svijeta, sakrivena pod prilikom ove posvećene hostije; evo onoga blagoslovljenoga Sina, kojega je Otac radi velike ljubavi, kojom nas je ljubio, poslao na svijet; ovdje je, velim, sakriveno neoskvrnjeno janje, koje umrije na križu, da oduzme grijeha svijeta. Vjerujete li ovo sve? Držite li čvrsto, da jedući ovoga kruha, kad smo dobro pripravljeni, primamo mnogo dobara i milosti i megju ostalim u ovo zadnje vrijeme, da će nam dati snage i biti nam vodilac na putu u nebo? Želite li ga radi toga primiti i da mu ugodite? Vidite li, da ste nedostojni tolikoga dobra i nevrijedni, da primite u se ovoga neizmjernoga Gospodina? Recite dakle: „Gospodine, nijesam dostojan i t. d."

POGLAVLJE XXXV.

O četvrtom stanju bolesnika.

U četvrto stanje stavljamo bolesnike, koji malo i nimalo ne osjećaju. Bit ćemo im u pomoći, ako često uzdignemo duh Bogu i za njih molimo ovako ili drukčije: Evo, Stvoritelju nebesa i zemlje, Tvoga stvorenja, koje si onako uzvišenom namjerom i ljubavlju stvorio sebi na sliku; ne prezri, molim Te, djela svojega, ma i bilo grijehom nagrgjeno. Evo, utjelovljena Riječi, stvorenja, dà, tijela Tvoga; nemoj ga mrziti, makar bilo bez dobrih djela, nego ga odjeni, Gospode, svojijem dobrima i zaslugama, kao zapovijedaš nama da činimo. Evo, božanski zakonošo, onoga stvora u svojim grijesima tvoga neprijatelja; oprosti, Gospode, neprijateljima svojim i čini im dobro, jer si zapovjedio, da i mi tako radimo svojim neprijateljima. Evo, dobri Pastiru, dobre ovčice, za kojom si lijeto trideset i tri godine po ovoj dolini suza, ne daj, da Ti padne s ramena u ralje paklenim vucima, nego ju opet dovedi u svoj tor. Evo, Otkupitelju svijeta, stvorenja, za koje si podnio one neiskazane muke na križu; sada ga ne odbacuj, premda ti je bilo nezahvalno; spasi ga, Gospode, spominjući se one tjeskobe, koju si htio da osjetiš u vrtu, po zaslugama Tvojih sv. rana, Tvoje krvi, Tvoje smrti.

Pomozi bolesniku i stihovima psalama, upotrebljavajući ih prema potrebi. Ako je bolesnik plašljiv, reci: „Pomoćnik moj i otkupitelj moj si Ti, Gospode, ne kasni. U Te sam se uzdao,

Gospode, ne ću se zasramiti do vijeka. U Te su se uzdali oci naši, uzdali su se i oslobagjao si ih; Tebi su vapili i bili su spaseni; u Te su se ufali i nijesu se zastidjeli. Bože, ne odalečuj se od mene; Bože moj, pomozi mi; Gospode, priteci mi u pomoć, Gospodine u pomoć mi pohiti. Bože naš, utočište i kreposti, pomoćniče u nevoljama, koje su nas jako snašle. Smiluj mi se, Bože, smiluj se meni, jer se u Te ufa duša moja i u sjeni krila Tvojih uzdat ću se, dok ne pregje nevolja. Gospode, čine mi silu, odgovori za me. Zašto si tužna, dušo moja, i zašto me uzbunjuješ? Uzdaj se u Boga, jer ću mu još hvalu prinijeti, on je spas lica mojega i Bog moj. Kako su ugodni šatori Tvoji, Gospode sila! Čezne i vene duša moja za predvorjima Gospodnjim; blaženi, koji stoji u kući Tvojoj, Gospode; u vijeke vijekova hvalit će Tebe. Obrni se, Gospode, i otmi dušu moju; spasi me radi imena i milosrgja svoga. Otmi me, Gospode, od neprijatelja mojih. Tebi sam vapio i govorio: Ti si nada moja, dijel moj u zemlji živih.“

Ako se bojiš, da se po čemu preuzetno ne uzda u se i u svoja djela, uzmi ove retke: „Ne idi na sud, Gospode, sa slugom svojim, jer pred licem Tvojim ne će ostati prav niko živ. Ako budeš gledao na zloće, Gospode, Gospode; ko će uzdržati? Ne ću bo se uzdati u svoj luk i mač me moj ne će spasiti. Ne nama, Gospode, ne nama, nego imenu svomu slavu daj. Bože budi milostiv meni grješniku.“

Neka si takogjer često rekne: „Isuse, budi mi Isus. Isuse i Marijo, Isuse, pomozi mi radi

sebe i svoje Majke. Marijo, majko milosti, majko milosrdnosti, ti me od neprijatelja štiti i u ovaj smrtni čas primi.“ Često se treba prekrižiti na čelu, očima, ustima i na prsima, govoreći pri svakome znamenovanju: „Isuse, Marijo, Isuse Nazarenče, kralju judejski, spasi me u svoje ime.“ Često će se takogjer poškropiti blagoslovljenom vodom. Čitat će se muka Isusova, govorit će se litanije i drugo, što za tog slučaja označuje Obrednik. Kazat će se onima, koji okolo stoje, neka za njega moli i svak će kušati na različite načine, da mu pomogne, spominjući se pri tome svaki one riječi Gospodinove: „Kojom mjerom budete mjerili, onom će vam se odmjeriti.“

POGLAVLJE XXXVI.

Što treba raditi, kad bolesnik umre.

Kad bolesnik umre, dobro se je ukloniti kudgod na stranu, neka ga njegovi opreme, a mi ćemo megjutim moliti mrtvačke časove; kad se poslije povratimo njegovim, možemo im ovako govoriti: Lijepo, što plačete, jer je Bogu drago, kad se oplakuju mrtvi i znak je čovječnog srca, nu isto je tako istina, da u plakanju treba mjere i umjerenosti, da se djelo tako vrijedno hvale ne okrene u manu. Da plač pomalo ublažimo, slušajmo, što nama svakomu govori mrtvac, makar mu se glas i ne čuo: „Spomeni se“, veli, „moga suda, tako će biti i tvoj; danas meni, sutra tebi“. Ja sam već umro; nije dugo, pa ćete i vi umrijeti, a ne će se više vratiti vrijeme našega života. Može se kazati, da čovjek žive od jučer do danas, tako brzo mine ova sjena života i nema pravoga života do onoga u nebu. Čemu onda tako gorko plakanje nada mnom? Ako se mora plakati, plačite prije nad sobom, jer i vi putujete prema megjama smrti; i da bolje kažem, ako i meni i sebi želite dobro, kanite se plakanja, jer od toga meni nema pomoći, a ni vama, jer je previše, i udi i tijelu i duši. Upotrebite vrijeme za to, da za mene Boga molite, misleći, kako sudovi božji na dušama mrtvih nalaze više, što treba očistiti, nego se inače misli; i ja, koji vas volim, potičem vas na krepost, na ljubav prema Bogu i bližnjemu i na preziranje svijeta. Kakva mi sad korist od tjelesnih naslada, od moje volje, oholosti i svjetske taštine? Eto, sve je prošlo poput hitra vjetra; samo su mi ostale gorke muke, koje po milosti božjoj, kako se možete nadati, imam okušati, ne u paklu, nago u čistilištu; stoga vas molim, da mi pomognete svim onim sredstvima, koja pruža sv. Rimska Crkva. I da svršim svoje govorenje, opet vas molim, da nastojite one činiti u životu, što biste željeli u smrtnome času da ste uradili. O, koja je bol, koja bol, vjerujte mi, misliti na smrti na dobra, koja su se mogla učiniti, a nije se učinilo! Oh, koliko se vječnih dobara izgubi, koliko ih se izgubi, jadni i slijepi svijete! Budite dakle pametni, razumni i mudri, upravite sav svoj život prema zadnjim potrebama i prema smrti; u tome stoji sve, a ostalo je sve izgubljeno.

POGLAVLJE XXXVII.

O petom, zadnjem stanju bolesnika.

U peto smo stanje uvrstili one, koji se oporavljaju; njima govorimo ovako: Mislim, da ste u ovoj bolesti vidjeli više koješta, bolje ste uvidjeli, kako ste smrtan i kako svjetske stvari brzo prolaze; kako je vaša privrženost stvorovima veća, nego ste mislili, pa ih stoga čovjek ne ostavlja lako i bez boli; kako to strašno uplaši, što se ima Bogu dati strog račun o svemu životu; ali kako je slatka uspomena na dobra djela. Iz toga svega izvadite ovo, da poput mudra vojvode, vidjevši slabe strane svoga srca i svoje nedostatke, pazite u ovo malo života, što vam ostaje, da se svom snagom utvrdite, nek vas smrt, kad dogje, zateče tako pripravna, da vam mjesto smrti bude put do pravoga života. A to se radi ovako: Svako jutro promislite, da čujete riječi: „Pobrini se za svoju kuću, jer ćeš umrijeti“; i kao da vam je dan još samo onaj dan, gledajte u svim svojim djelima očuvati čistu savjest i mrtviti strasti, prezirući svijet; da Bogu omilite, nastojte kreposnim djelima uresiti dušu. Za ovo vam sve treba budnosti, svladavanja, molitve, razmišljanja i čestog primanja sv. sakramenata. Naučite se dakle stražiti nad svojim srcem, da se od stvorova udalji, a ne priljubi im se još više; ako pri tom osjećate muke, svladavajte se i odmah se utecite molitvi, veleći ovako ili slično: Daj, Gospodine moj, oslobodi me od neprijatelja i od svake odanosti zemaljskim stvarima; pomozi mi, moj Bože, da izmaknem ovim nagonima, protivnim tvojoj volji. — Razmišljat ćete, ako pomislite na što, što je uradio Sin božji u svome životu i u otajstvima križa; pa videći, da se je sav dao i predao za vas, ne budi ni vama teško sasvim se predati u njegovu volju, koja ne će drugo, nego vaše dobro, toliko dobro, da se ne da dokučiti; hoće naime, da budete s njime u nebu, da uživate isto jelo i slasti savršenosti i blagoslova, kojim se on sam naslagjuje u vijeke.

Ako biste se htjeli široko upustiti u način, kako ćete živjeti i urediti same sebe i svoje neuredne strasti i nakititi se krepostima, i sve ostalo, možete pogledati u „Duhovnom boju“, jer on sve to tumači.

SADRŽAJ.

Strana

Predgovor V
Vrhovnome vojvodi i slavodobitniku Isusu Kristu VII.

I. Duhovni boj.

I. U čem stoji kršćanska savršenost; da se do nje dogje, treba se boriti; za taj je boj četvero od potrebe 3
II. O neuzdanju u sebe 8
III. O pouzdanju u Boga 11
IV. Kako se može poznati, da li čovjek radi neuzdajući se u sebe i pouzdavajući se u Boga 13
V. O vrlo običajnoj bludnji, da se naime malodušnost drži krepošću 14
VI. O daljnjim savjetima, kako ćemo steći neuzdanje u sebe i pouzdanje u Boga 15
VII. O vježbanju, a na prvom mjestu o vježbanju razuma, koji moramo čuvati od neznanja i radoznalosti 16
VIII. O razlozima, zašto pravo ne razlikujemo stvari, i čega se treba držati, da ih raspoznamo 18
IX. O jednoj drugoj stvari, od koje treba čuvati razum, da mogne pravo suditi i razlučivati 20
X. O vježbanju volje i o svrsi, prema kojoj mora ići sve naše nutarnje i vanjsko djelovanje 22

Strana

XI. O nekim razmišljanjima, koja volju potiču, da u svem htjedne činiti volju božju 26
XII. Kako u čovjeka ima više volja i kako se one megjusobno bore 27
XIII. Kako nam se treba hrvati proti sjetilnim ganućima, i koje čine treba da obavlja, da joj krepost postane navikom . . . 30
XIV. Što treba raditi, kad se čini, da je viša volja posvema zagušena i shrvana od niže volje i od neprijatelja . . 35
XV. O nekim naputcima, kako se treba boriti, a poimence proti komu i kakovom srčanošću 37
XVI. Kako borac Kristov već u ranu zoru ima stajati na borilištu 39
XVII. Kojim se redom treba boriti proti opakim strastima 41
XVIII. Kako se treba oprijeti, kad se strasti nenadano podignu 42
XIX. Kako se treba boriti proti putenosti . 43
XX. Način, kako se treba boriti protiv lijenosti 49
XXI. Kako treba upravljati našim vanjskim sjetilima i kako se po njima može preći na promatranje božanstva 53
XXII. Kako nam stvari same mogu pomoći da upravljamo našim sjetilima, kad naime po njima pregjemo na promatranje upućene Riječi, u otajstvo njegova života i smrti 56
XXIII. O drugim načinima kako ćeme upravljati našim sjetilima prema raznim zgodama, koje nam se pruže 58
XXIV. Kako imamo upravljati jezikom . . . 63
XXV. Da borilac Kristov mogne valjano vojevati proti neprijateljima, treba da svim silama izbjegava duševni nemir i zabunu 65
XXVI. Što nam treba raditi, kad budemo ranjeni 68
XXVII. O načinu, kako se neprijatelj bori i kako vara one, koji se hoće posvetiti kre-

Strana

posnu življenju, a kako one, koji se jur nalaze u ropstvu grijeha 71
XXVIII. Kako se neprijatelj bori i vara, da prevari one, koje drži u robovanju grijeha 71
XXIX. O lukavosti i varkama, kojima neprijatelj drži one, koji upoznadu svoje jadno stanje, pa bi se htjeli osloboditi, i kako to biva, te naše odluke ostanu često bez uspjeha 73
XXX. Kako gjavao vara one, koji misle, da idu putem kreposti 75
XXXI. Kako vara i kako se bori opaki duh ne bismo li ostavili put, koji vodi kreposti 76
XXXII. O zadnjem nasrtaju i varci, što gore spomenusmo, kojom naš neprijatelj gleda učiniti, da nam same stečene kreposti budu prigodom propasti . . . 80
XXXIII. Neke opomene, kako ćemo nadvladati opake strasti i steći novije kreposti . 87
XXXIV. Kreposti treba sticati malo po malo, vježbajući se od stepena do stepena i baveći se najprije jednom, a poslije drugima 90
XXXV. Neka sredstva, kako će se postignuti krepost i kako ih moramo upotrebljivati neko vrijeme, da sebi pribavimo jednu jedinu krepost 91
XXXVI. Vježbajući se u krepostima, treba uvijek gledati, da se ide napred 93
XXXVII. Ako se hoćemo bez prekidanja vježbati u krepostima, onda ne smijemo bježati od prigoda, gdje se one stiču . . 95
XXXVIII. Kako nam moraju biti drage sve prigode, gdje se možemo boriti za krepost, a više one, koje zadaju više muke 96
XXXIX. Kako se možemo u raznovrsnim prigodama vježbati u istoj kreposti 99
XL. Koliko nam vremena treba uzeti za vježbanja u kojoj kreposti i koji su znakovi napredovanja 101

Strana

XLI Kako nevalja željeti, da budemo oslobogjeni od muka, koje strpljivo podnosimo, i o načinu, kako moramo upravljati svim svojim željama, da budu kreposne 102
XLII. O načinu, kako se valja oprijeti neprijatelju, kad nas gleda prevariti neopreznošću 104
XLIII. Kako nas može navesti naša opaka sklonost i vražje poticanje, da preuzetno osugjujemo bližnjega, i kako se tomu treba oduprijeti 106
XLIV. O molitvi 109
XLV. Što je nutarnja molitva? 113
XLVI. O molitvi — razmišljanju 115
XLVII. Jedan drugi način, kako se razmišljajući moli 117
XLVIII. Kako se moli po blaženoj djevici Mariji 117
XLIX. Nekoliko promišljanja, ne bismo li se pouzdano i zaufano utjecali djevici Mariji 119
L. Jedan način, kako se razmišlja i moli po angjelima i svijem svecima . . 120
LI. O razmišljanju o muci Kristovoj, da tako u sebi uzbudimo različitih osjećaja 122
LII. Koji se plodovi mogu ubrati razmatrajući Raspetoga i nasljedujući mu kreposti 127
LIII. O presvetom oltarskom sakramentu . . 132
LIV. Kako se prima presveti oltarski sakramenat 132
LV. Kako nam se treba pripraviti za pričest, da u sebi uspalimo ljubav 135
LVI. O duhovnoj pričesti 142
LVII. O zahvaljivanju 143
LVIII. O prikazanju 144
LIX. O čuvstvenoj pobožnosti i o suhoći . . 147
LX. O ispitivanju savjesti 152
LXI. Kako ovu borbu treba sve dalje voditi, bijući se do smrti 153
LXII. Kako nam se treba pripraviti proti neprijateljima, koji na nas navale na smrti 154

Strana

LXIII. O četiri neprijateljske navale u smrtnom času, i to najprije o navali na vjeru i kako nam se treba braniti 155
LXIV. O nasrtaju zdvojnosti i kako ćemo mu odoljeti 156
LXV. O nasrtaju taštine 157
LXVI. O varavijem slikama i prikazivanjima na samrtnom času 158

2. Dodatak duhovnom boju.

I. Što je kršćanska savršenost 163
II. Kako se treba boriti, da se dogje do kršćanske savršenosti 164
III. Troje, što je potrebito mladomu Kristovu boriocu 164
IV. O otporu i savladanju i kako se time radi 165
V. Kako treba uvijek bditi nad voljom, da vidimo, uz koju strast prianja . . . 166
VI. Kad se ukine prva strast, ljubav prema stvorenjima i sebi samu, i prikaže se Bogu, kako onda sve ostalo bude lijepo i uregjeno 167
VII. Kako ljudskoj volji treba pomoći . . . 169
VIII. Kako to čovječjoj volji puno pomogne, ako se pobijedi svijet 169
IX. Kako se drugčije može pomoći ljudskoj volji 171
X. O napasti duhovne oholosti 172
XI. O trećoj pomoći ljudskoj volji 173
XII. Kako se može čovjek naučiti, da sebi Boga, kadgod hoće, predoči kano prisutna 174
XIII. Neke upute za molitvu 175
XIV. Drugi način, kako se moli 176
XV. O četvrtoj pomoći ljudskoj volji 177
XVI. O promatranju Božjega bistva 177
XVII. O promatranju Božje moći 178
XVIII. O promatranju Božje mudrosti 179
XIX. O promatrauju Božje dobrote 179
XX. O promatranju Božje ljepote 180

Strana

XXI. Što je Bog uradio za čovjeka, i kako dragovoljno, i što bi još uradio, da je potreba 180
XXII. Što Bog svaki dan radi za čovjeka . . 181
XXIII. Koliku Bog dobrotu pokazuje čekajući i podnoseći grješnika 181
XXIV. Što će Bog učiniti u drugom životu, ne samo onome, koji mu je uvijek služio nego i obraćenu grješniku . . . 182
XXV. Peta pomoć čovječjoj volji 183
XXVI. Kako se samoljublje može spoznati . . 184
XXVII. O šestoj pomoći 186
XXVIII. O sakramentalnoj pričesti 187
XXIX. O sakramentalnoj ispovijedi 189
XXX. Kako se svladava nepoštena strast . . 190
XXXI. Od čega treba bježati, da se ne padne u nepošteni grijeh 191
XXXII. Što treba raditi, kad se padne u ovaj nečisti grijeh 192
XXXIII. Neka poticala, zašto se grješnik mora brzo Bogu obratiti 193
XXXIV. Način, kako se pribavi žalost nad božjom uvredom i obraćenje 195
XXXV. Neki razlozi, zašto mnogi živu bez pokajanja, što su Boga uvrijedili, bez kreposti i bez kršćanskoga savršenstva 196
XXXVI. O ljubavi prema neprijateljima 199
XXXVII. O ispitivanju savjesti 200
XXXVIII. Dva pravila, da se mogne živjeti u miru 202

3. O nutarnjem miru ili put u nebo.

I. Kakova je narav našega srca i kako valja njime ravnati 207
II. O brizi, koju ima voditi duša, da se upokoji 208
III. Kako treba malo po malo sazidati ovaj stan mira 209
IV. Ka treba da duša odbija od sebe svako zadovoljstvo, jer je to prava poniznost i siromaštvo u duhu, kojim se stiče ovaj duševni mir 209

Strana

V. Kako treba dušu čuvati u duhovnoj samoći, da onda Bog u njoj radi . . . 212
VI. O razboritosti, koju treba imati u ljubavi bližnjega, da se ne bi uzdrmao ovaj mir 213
VII. Kako treba da se duša prikaže pred božjim licem, odrekavši se svoje volje 215
VIII. O vjeri, koju moramo imati u Presv. Oltarski Sakramenat, i kako se treba prikazati Gospodu 218
IX. Kako se ne smiju tražiti naslade ni stvari, koje nam ugagjaju, već jedino Bog . 219
X. Kako sluga božji ne smije klonuti duduhom, ako u sebi i oćuti smetnja i zapreka ovome miru 221
XI. O revnoći, kojom neprijatelj gleda, da razruši ovaj mir, i kako se imamo čuvati od njegovih varka 222
XII. Kako se duša ne smije uznemiriti radi nutarnjih kušnja 225
XIII. Napasti su nam dane od Boga nama na dobro 226
XIV. Koje sredstvo moramo upotrebiti, da se ne uznemirimo zbog pogrješaka i slaboća 230
XV. Kako treba da duša bude mirna i napreduje, ne gubeći vremena 232

4. Kako se tješe bolesnici i pripravljaju na dobru smrt.

I. Koliko je djelo pomagati bolesnicima . 237
II. Na što nam treba misliti, kad budemo pozvani, da pomažemo bolesniku . . 238
III. O poglavitim sredsvima, koja nam dadu da mognemo pomoći bolesnicima . . 238
IV. O raznim stanjima, u kojima se mogu nahoditi bolesnici 239
V. Kako se pomaže onima, koji su u prvome stanju 239
VI. Kako se pomaže bolesnicima u drugom stanju 240

Strana

VII. O drugoj slici jadnoga ljudskog života . 242
VIII. O trećoj slici ljudskoga života 243
IX. Kako se pomaže onima, koje snalazi muka, što umiru mladi 246
X. Pomoć onima, kojima se ne će umrijeti, jer su u časti 248
XI. Kako se pomaže onima, koji ne će, da umru, jer imaju djece 250
XII. O onima, koji rado ne umiru od straha radi počinjenih grijeha i pred božjim sudom 251
XIII. Kako treba postupati s onima, koji ne bi htjeli umrijeti, da mogu činiti pokoru za grijehe 253
XIV. O napasti, da se odgodi ispovijed . . . 254
XV. O poglavitim razlozima, s kojih grješnik zateže s pokorom 256
XVI. O drugom razlogu, o mržnji proti komu 257
XVII. O trećem razlogu 260
XVIII. O četvrtom razlogu 261
XIX. O dva općenita sredstva, kojim se može bolesnik navratiti, da umre drage volje 262
XX. O trećoj vrsti bolesnika i u čemu im stoji pomoć 264
XXI. Kako se bolesnik mora ponašati prema liječniku 264
XXII. Kako se imadu bolesnici vladati napram onome, koji se oko njega brine ili mu služi 265
XXIII. Kako se bolesnik ima vladati prema bolesti 266
XXIV. Kako se bolesnik potiče na ustrpljivost i kako se trpi 268
XXV. Kako se bolesniku treba vladati prema Bogu 270
XXVI. Način, kako se može poslužiti raznim prilikama, koje se dese, da se bolesnik uvijek održi u zajedini s Bogom 272
XXVII. Što treba govoriti uzevši u ruke raspelo 277
XXVIII. Kako treba naoružati bolesnika za boj, koji će on sam biti s neprijateljem . 278

Strana

XXIX. Kako se čovjek oboruža za napasti proti vjeri 279
XXX. O ispovijesti vjere 280
XXXI. O borbi proti ufanju i kako se brani . . 281
XXXII. O trećem napadaju, preuzetom ufanju, i kako se neprijatelji odbiju 283
XXXIII. Neki savjeti za zadnji smrtni čas . . . 284
XXXIV. Što treba govoriti bolesniku, kad uzima popudbinu 285
XXXV. O četvrtom stanju bolesnika 286
XXXVI. Što treba raditi, kad bolesnik umre . . 288
XXXVII. O petom, zadnjem stanju bolesnika . . 290

Tiskarske pogrješke.

Str.	11.	redak	5.	odozgo	mjesto i čitaj ili
„	14.	„	14.	„	„ tjeskode čitaj tjeskobe
„	19.	„	1.	„	„ pa će moći spoznati dobro čitaj pa će moći pravo spoznati
Str.	24.	redak	11.	odozdo	mjesto ga čitaj mu
„	58.	„	3.	odozgo	„ okrukne čitaj okrutne
„	67.	„	3.	„	„ ga nam čitaj nam ga
„	73.	„	10.	„	ispusti brzo
„	75.	„	5.	odozdo	mjesto o čitaj u
„	77.	„	18.	odozgo	„ nego joj čitaj nego jer joj
Str.	79.	redak	12.	odozdo	mjesto išlo i po čitaj išlo po
„	108.	„	5.	odozgo	„ tvoje zlo čitaj tvoje oko zlo
Str.	122.	redak	1.	odozgo	mjesto anjelu čitaj angjelu
„	124.	„	16.	„	„ kojih čitaj kojim
„	127.	„	18.	„	„ protitvnicima čitaj protivnicima
Str.	133.	redak	11.	odozdo	mjesto To čitaj Ta
„	152.	„	12.	„	„ ćeš čitaj će
„	158.	„	10.	„	„ uzmi čitaj uzme
„	158.	„	9.	„	„ svjetla. čitaj svjetla,
„	158.	„	5.	„	„ milosrgju čitaj milosrgja
Str.	158.	redak	4.	odozdo	mjesto Jisipa čitaj Josipa
„	186.	„	13.	odozgo	„ da odatle čitaj onda odatle
Str.	191.	redak	3.	odozgo	mjesto se ne ćeš čitaj ćes se
„	194.	„	14.	„	„ mora čitaj more
„	197.	„	2.	„	„ koji čitaj koje
„	197.	„	7.	„	„ suda čitaj sada
„	199.	„	16.	„	„ oh čitaj ih
„	199	„	16.	„	„ mi čitaj im
„	210.	„	4.	„	„ Boga čitaj Boga.
„	226.	„	7.	odozdo	„ prama čitaj našem
„	228.	„	3.	odozdo	„ pripisuje čitaj pripisuju
Str.	256.	redak	9.	odozdo	mjesto drago ljubite čitaj drago ljubiti
Str.	270.	redak	1.	odozgo	mjesto se. čitaj se,
„	283.	„	15.	„	„ i, čitaj i

Druge će lako cijenjeni čitatelj sam ispraviti.